THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
LIBRARY

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
MAR 14 1963
LIBRARY

24125

LIII.

Af konv einni[1].

Ein kona af kyni Gothorvm profaði skyrvm rꜹnarstofvm, hversv milld ok mattvg er moðir miskvnnar. Þessi kona var einberni sinna feðgina. Var faðir hennar ok moðir opt nefndri kirkiv i Rothomador tilheyrandi. A nokkvrvm tima verðr þessi sama kona nattvrvliga kviðvg af karlmannligv saði, en geingr með bvrðinn eptir getnaðinn langt moti nattvrv eðli, þviat þria tigi manaði(!) bar hvn hann i sinvm kviði vpp fra niv manvðvm, hversdagliga þolandi snarpan sarleik svtligrar ioðsottar, a þann hatt sem geriz með oðrvm konvm. Ok þo fekk hvn eingan letti a sinvm þynganvm, sem eigi ma synaz vndarligt firir þat sem eptir ferr, þviat ein gvðs miskvnn matti þat vinna, at hvn feingi heilsv sina. Þar með er a litanda, ef hverri konv er dꜹði firir dyrvm, sem leysir sinn bvrð a skipaðvm tima, hversv þessi gvðs ꜹmingi mvndi dagliga pinaz af sva vheyrðv sottarkyni. Frændr hennar ok feðgin standa ifir henni gratandi, þviat þeir skilia, ef nattvrvlogin halldaz, at eptir long harmkvæli er henni vis dꜹði. Bvrðrinn kenniz með henni liflꜹs vera ok með ser farandi firir allar greinir vnattvrvliga. Her kemr, þott siðla veri, at feðgin hennar heita gratandi firir henni (a) gvðs moðvr Mariam, liknar biðiandi firir sæmð ok ærv optnefndrar kirkiv. Ok þott ver kvnnim eigi greina, hversv miklv offri þꜹ iattaðv, heyrir drottningin þeira goðfysi (ok) ser þeira tar, þviat bænir rettlatra snara vpp i gegnvm himnana. Hvat þarf her langt vm? Mattvgr gvð vinnr her mikit verk firir moðvr sina, a þann hatt sem nv skal greina. Kviðr þessarrar konv lykz vpp sva sem i nafla stað firir vtan mannliga list. Hvar firir kænir læknar taka til bvrðarins i hennar likama, finnandi hann dꜹðan ok fvlnaðan hafa legit langan tima. Ok sva geriz með gvðs miskvnn ok hans agætastv moðvr arnaðarorði, at þeir brytia i svndr

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 279—280 efter St. med Varianter af E. Her meddeles den efter 655.*

PT 7302 .I13

i liðvm þann fvla svein brott or konvnnar kviði. Þvilik ero verk gvðs i himinriki, er sina skepnv helldr ok geymir með eilifvm almætti, þviat hver ok ein hans skepna þionar honvm ok hans boði, sinni blezaðri moðvr alla skapaða lvti vndir gefandi.

LIV.

Af husfru einne.

I þvi þorpi, er Bertollis heitir, var ein hvsfrv Gerberta[1] at nafni goðrar ættar ok gofvgs siðferðis i gvðs ꜹgliti, sem siðarr mvn profaz i þessvm frambvrði. Hvn atti .v. syni, lærandi þa i gvðs otta ok litillæti. Sva berr til nokkvrn tima, at fyrr greind hvsfrv sendir sinn yngsta son brott af þorpinv fram til annars staðar, faandi honvm til meðferðar nokkvt brꜹð[2] i einvm sæmiligvm[3] kistli, hvat hann skal fa vinvm hennar til viðværis. Þetta var þann tima [svmars, sem[4] sæði manna vorv enn eigi tæk[5] til avaxtar, [ok hinn fyrri akranna avoxtr var sva viða i heroðvm gersamliga vppeyddr, at varla feck brꜹð at kꜹpa[6]. Ok er vngi maðr geingr fram sinn veg nærri[7] sæðvm nokkvrvm, [kistilinn berandi ser ifir hofði, sem optliga er bornvm venivligt firir æskv sakir[6], kemr [einn lꜹpandi maðr honvm i moti, hvern sveinninn kennir fvllgerla, sakir þess at[8] optliga hefir hann þenna mann set i moðvr sinnar herbergivm[9], þvi fagnar hann helldr en ottaz i þeira fvndi, [þviat hann hyggr þenna mann ser vel viliaðan ok ollvm moðvr sinnar varnaði. Hvat er allt profaz þvers i moti[10], þviat hann var hinn versti maðr fvllr fvllifis, [grafinn i glæpvm[6] ok vafðr i hverskyns vdaðvm, [sem skiotliga reyndiz með þeim hætti, sem fiandinn sialfr hinn vdyggasti meistari var hann firir sina flærð i steytandi. Skiotliga sem hann fagnaðarlꜹs[11] litr vnga mann kistil með goðvm flvr ser a hofði beranda, fylliz hann

[1] er Gerberta hiet *E.* [2] af braudi *E.* [3] *mgl. E.* [4] [er *E.* [5] tekin *E.* [6] [*mgl. E.* [7] nær *E.* [8] [*efter E; kan ikke sees i 655.* [9] herbergi *E.* [10] [huat er allt giorizt audruuis enn hann ætlar *E.* [11] sem hann *tilf. 655.*

af bannsettri diofvligri agirni, þviat firir sina græðgi vill hann braꜹð brott gripa ok graðvgliga gleypa. Þvi likir hann sik bliðan i viðrbragði, lockandi sveininn brott af veginvm, at þvi orvggligarr megi hann sinn vanda vilia fvllgera, sem hann firriz syn ok ferðir vmfarandi manna. Eptir sva gert gripr hann til kistilsins miok grimmliga ygldvm ꜹgvm ok anda bolfaðvm. Var sva mikill þeira afla mvn [1] at vngi maðr varð þegar laꜹst lata. Ok með þvi at sa glæpamaðr þikkiz vita, at sveininn [heim komandi mvni hann firir moðvr sinni [2] vfrægia, þvi gripr sa bolfaði daꜹðans son til hans i annan tima, sviptandi með ollv vægðarlaꜹst niðr a iorðina, ok bregðr einvm digrvm [3] talgvknif rekandi a sveinsins barka sva harðt ok tiðt, at þegar i stað sniðr hann hofvðit brott af bvknvm, sva at eigi helldr meira en litið skinn aptan [3] a halsinvm. En i þvi sem manndraparinn sniðr barkann, rennir vngi maðr sinvm hvg til sællar Mariv drotningar, þviat [i sva braðvm ok vvaꜹrvm atbvrð fekk hann ser engrar miskvnnar beðit [4] með tvngvnnar frambvrði. [En ekki skaðaði hann i, þott sva yrði, at þvi meiri miskvnn ok haleitari birtiz ifir hans mali [5]. Latvm nv fyrst fiandans son morðingiann brott hverfa [6], at eigi byrgi ræðilig illzka hans nalægðar firir þeim hialpina, sem nv er sva miok þvrfandi [at ꜹðlaz hana [5]. Eptir [sva gert sem nv er greint [7], hverfr sagðr vvinsins limr brott [af greindv vetfangi með þvngan glæp ok gripit ranfeingi, hinvm andaða þa þar i fiorbrotvm liggianda [5]. Ok þegar i stað kemr [af annarri alfv [5] sialf moðir miskvnnar haleit drotning himins ok iarðar volldvgasta frv sancta Maria skinandi meðr allzkyns fegrð [ymisligrar pryði [5], alla vega [kringð ok vmgefin [8] himneskv

[1] [Sem hann litr unga mann, fyllizt hann af diofuligri agirne synande sig blidann i uidrbragdi. Þui lockar hann sueininn brott af uegnum, ok eptir þat gripr hann til kistilsins, suo *E.* [2] [mun hann *E.* [3] *mgl. E.* [4] [hann matti sier aungrar myskunnar bidia *E.* [5] [*mgl. E.* [6] fara *E.* [7] [þetta *E.* [8] [umkringd *E.*

40 *

forvneyti. Se her [harðla sæt ok miok agæt[1] vmskipti, elldibrandr eilifs loga ok samfelagi helvitzkrar sveitar er brott farinn, en liknar æðr ok brvðr[2] miskvnnar er til komin. En hvat [man erindi moðvr sannleiksins eða hvat[3] mvn hvn blezvt til raðs taka i sva þvngan pvnkt? En firir vist er ollvm[4] ifalꜹst, at þessi drotning, sem allar fehirðzlvr spekinnar bar niv manvðr[5] ser firir briosti, verðr með engv moti raðfatt, hvar sem hvn kann til[6] koma. Fyrst tekr hvn vpp hofvðit, [bvkinvm afsniðnum þar liggianda, með sinvm helgastvm hondvm þat mykiandi moðvrligri astvð[7], til þess at þvi betr ok fagrligarr falli þat siðan við strvpann[8], [þviat þat hefir hvn blezvt einraðit at enn (skal) þat heðan ifra lifanda bvkinvm þiona[3]. Her næst less hvn saman [með sinni eiginligri hendi[3] þat bloð, sem or hafði rvnnit sarinv, [skipandi þat aptr i sinn fyrra stað. Ok eptir þat gert setr hvn hofvðit aptr a likamann með sva miklvm meistaradomi, at þegar i stað er samgroit holldinv eigi nokkvrs konar hallt, þar til með mivkri hendi[3] sva stormerkiliga sem miskvnnsamliga styrkiandi, at likamr vnga mannz er firir allar greinir sitt fyrra form aptr takandi, vtan þat sem vitni bar þessarri iartegn ok siðarr greinir. Her með leiðir hvn aptr lifsandann i likamann, gefandi manninvm af dꜹða reistvm vit ok skilning, [fvlla grein ok skynsemi. Ok eigi er vndarligt at sva yrði, þviat hvn ꜹðlaðiz at verða moðir þess himnakonvngs, er bæði þionar lif ok dꜹði. Ok eptir framit erindi[9] hverfr hvn heim til himinrikis. En sa sem af dꜹða var reistr verðr skiotliga fvndinn [af dvgandis monnvm vm þann veg fram farandvm[3], hverivm hann segir greiniliga, hvat vm hann hefir liðit. Her með erv .iii.[10] nalægir vattar, er hans frambvrð gera fvllkomliga sannan. Hinn fyrsti er lasmæri[11] likamans, annarr hæsi raddarinnar ok stirðleiki malsins, þriði er syniligt or, sem rꜹðr þraðr[12]

[1] [haleit *E.* [2] brunnr *E.* [3] [*mgl. E.* [4] þat *E.* [5] manadi *E.* [6] at *tilf. E.* [7] [þat uermandi med sinum helguztum hondum *E.* [8] striupann *E.* [9] [Eptir þetta *E.* [10] þrir *E.* [11] lasmeyri *E.* [12] silkeþradr *E.*

liggi vmbergis halsinn. Þessir dvgandis menn flytia hann goðfvsliga með gvðs lofi heim til moðvr sinnar. En hvn ok allir aðrir þvilik stormerki heyrandi erv[1] allzvalldanda gvð lofandi [ok hans sætastv moðvr Mariam[2].

LV.

Af þiof.

Sa uar einn þiofr er langa æfi sina laa i sama illrædi, stelandi huar er hann matti med fiandaligri[3] illzku. Þessi madr uar sua fagnadarlaus, at einskis kyns trubraugd hafdi hann med sier enn iafnann fara stelandi, diarfr uar hann i stuldinum, enn nar þo hræddr eptir mannligum hætti, þa er honum þotti ouisazt, huersu duga mundi. Enn þessi hrædzla likar fiandanum storilla, þuiat honum uirdizt hun miok sliofa stulldinn, huar fyrir hann geingr um sidir i ber(h)ogg uid þiofinn, einn tima sem hann hefir þa enn nystolit. Fiandinn talar til hans i fyrstu miok flærdsamliga: „Suo, suo, kumpan, segir hann, mikit gott attu mier at launa, þuiat ek fulltingi þier til þess er þik fysir.“ Þiofrinn suarar: „Huer ertu, er sua kunnliga uerpr ordum aa mik?“ Fiandinn segir til sin ok mællti: „Hui lætr þu suo okunnliga, uin minn, uid mier, þar sem ek hefi þier fylgt i morgum mannraunum, ok þa optliga leidt þik or haska, er þu fort adr oforsialiga, hefdir þu ok alldri kunnat sua framm at fara, nema ek hefdi lært þik at stela. Enn þo skortir þik storliga mikit, at þu siert sua listugr i stuldinum, sem uera skylldi.“ Þiofrinn suarar: „Huat þiki þier þar mest aa skorta?“ „Þat rett, segir hann, at þu skelfr allr af hrædzlu i huern tima, er þu fer at stela. Enn sa einn ma slikt med fullri list giora, sem er ottalaus i hiarta.“ Þiofrinn talar þaa: „Mun þat nockut mik einn henda at ottazt ouine sina?“ „Nei, nei, seigir hann, aunguo þiki mier þat hæft, at þu farir sua leingi, þætti mier sem þier mundi mikil pina i

[1] *tilf. E.* [2] [*saal. E;* er einkanliga predicaz lof . . . . . . *655, hvor Slutningen her og Begyndelsen af næste Jertegn er ulæselig.*
[2] *Her ender 655i.*

uera, þa er þu piprar af hrædzlu.“ Hann suarar: „Nu þo at mier sie þat pina, mun ek eigi suo buit hafa uerda?“ „Huer ueit, nema þat giorizt, segir fiandinn, ef þier væri nockr þauck i.“ „Ja, ia, segir þiofrinn, þeim skylldi ek vera fullr uin, er þar mætti bot aa uinna.“ „Nu þa,“ segir fiandinn, ok bregdr upp einum gullhring, þa sua segiandi: „Þigg at mier þenna grip til marks oleysiligrar ockrar uinattu i millum. Vil ek segia þier af þessum grip annat meira, enn þu megir sia. Þessi gersemi er þeirar natturu, at sa madr sem hann aa, ma alldri uerda fanginn til nockurs skada, ok einginn stockr eda fiotr maa þik hallda, þegar þu bregdr honum aa lopt, þui skalltu hann alldri hendi firr lata ganga. Nu hefi ek sua giort, at þu matt firir huerium manni frials uera ok ganga. Mattu ok giora þeim haad, er þik haundla, ok uerda laus af huerre pinu fyrir hringsins natturu. Enn ef þu uillt þess bida, þa er enn meiri list at[1] þola dom ok uera leiddr til galga ok verda sidann laus af ualldi sinna ouina.“

Verdr þiofrinn vid þessa giof geyse gladr, þackandi ouininum mikilliga, ok skilia at syn. Profazt honum allt þetta eptir ouinarins ordum. Giorer þiofr sier nu gaman at illzkunne. Stundum lætr hann sik fiotra eda i myrkuastofu setia ok aa þing leida[2], ok uerdr hann þegar laus med fiandans fulltingi. Nu sem hann þikizt sua auruggr af diofuligri list, uerdr hann enn einn tima tekinn ok dæmdr ok til galga leiddr. Ok med þui at hann er miok feitr, er eigi sua nærhendis sterkr uirgull, sem þeir þikiazt þurfa. Enn medann þeir suipazt um, ætlar þiofr at reyna listina, ok er hann bregdr upp hringinum, synizt þar nu eigi hringr, helldr enn digrazti uirgull. Enn er þeir, er nærre standa, sia, at hann sialfr hefir feingit sier fullsterkann uirgulinn, setia þeir fyrir utan dvol þann sama aa hans hals ok heingia hann miok hatt. Sva gefzt honum uingiof fiandans sins fulltrua.

[1] ok *Cd.* [2] leiddr *Cd.*

Eigi þessu olikt for þeim illa manne mordingianum, sem fyrr uar frasagt, þuiat hann hafdi af ouininum þegit sier oþarfa gripi, þat uar dul ok drambuisi, þuiat hann hugdi, at sier mundi hlyda, huat illt sem hann giordi, þuiat eptir sua mikinn glæp, sem i fyrre iarteign uar nockut af talat, at hann ynne i drape hins unga manz, flyr hann eigi brott i fiarska, helldr tekr hann sier herberge aa þeim sama degi skant fra husum Gerberte, leggiandi glæp aa glæp ofann, liggiandi þa saumu nott i hinu uesta saurlife. Ok med þvi at hans odæmilig illzka margfalldazt sua miok yfir iordina, at eigi ma leingr opint uera, birtir gud drottinn med sinne myskunn Gerberte modr unga manz, huar ouin guds ok hennar hefir sier inne tekit. Enn eptir þessa uitran ris hun þegar upp heitandi aa syne sina, at þeir dugi ok gripe sinn brodrbana. Enn þeir duelia nockut i fyrstu ok dyliazt vid, at hon mætti þetta uita, þar til at hun segir synina. Enn eptir þat lofa þeir almattkann gud, rennandi sem skiotazt ok gripa þann fagnadarlausa glæpamann. A næsta dag eptir er hann eptir laugligum dome aa galga festr. Þa hann, ef kalla uill, annann hring af fiandanum, þat er at skilia endalaus pina.

LVI.

Fra kuinnu.

I þeim stad er Rutinensis heitir, kom mikil hefnd ok hrædiligr bardagi yfir kristit folk, med þæim hætti at skædir uargar runnu af nalægum skogi med sua mikille grimd, at þeir slitu nyfædd born af fadmi mædra sinna, stundum rifu þeir roskna menn i sundr, ef þeir uoru einir saman. Margann annann ofagnat giordu þeir, þuiat þeir uoru sua miklir ok sterkir, at þat uar moti natturu. Enn þann tima, sem stadarmennirnir urdu uarir uid, þa uoru framm geystir storir rackar þa ouine brott at ellta. Giordu uargar þessir med þeire grein mestann skada, at þeir skutuzt inn i stadinn at ouoru, þar sem fyrir uar einn madr eda tveir, uar ok iafnann sem þeim uæri þar ok at uisat, er þeir mattu meinid giora.

Nockurn tima geck ein kona til kaalgardz þess erendis at hreinsa gardinn. Uar þessi kona fatæk ok atti þar frændr i stadnum, huerir henni syndu litinn manndom. Þessi kona hiet Stephana. Nu sem hun starfar i gardinum, hlaupa framm at gardinum .ii. hrædiligir uargar, ok þegar i stad at konunne med sua hrædiligri grimd, at þeir fletta klædunum framm yfir haufudit ok rifa holldit, suo at þeir særa hana daudligum sarum, draga sidann þann aumingia med sier til skogar. Uilia uargarner eigi þann ueg ut fara af stadnum, sem þeir ero vanir at hlaupa undann hundum, helldr leita þeir þar aa, sem meirr reyndi þeira fræknleika, þat er at skilia yfir tuo mura ok .iii. staurgarda, er geingu umbergis stadinn. Huer megi ætlan aa koma, huilik harmkvæli saa mundi þola, er sua uar grimmliga dreginn, þuiat þat maa skilia, þa er uargarnir drogu hana þuilikann storueg, sem er ut af stadnum, ok halfa milu til skogar um osletta mura ok hafa garda, huersu þeir mundi sinar tenn festa i hennar likama.

Sem þau ero til skogarins komin, hugsar hun salug, huert hialprædi henni mune koma, þuiat sua skipar gud drottinn, at æ liggr lifsandinn i briostinu. Hon rennr nu aullum sinum hug til almattigs guds ok hans sætuztu modr, þessi ord bladrandi til uarganna: „I nafne almattigs guds, er alla hluti lifgade fyrir sinn heilagann dom, ok i ualldi himirikis drottningar fru sancte Marie, er uppnumningardag audlazt aa morgin, byd ek ydr af letta mik at draga ok hiedann fra nockut mein giora, helldr skulu þit upp fra þessu mik ueria fyrir audrum illkuikuindum.“ Ok sem hun hefir þetta sagt, hlyda vargarnir gudligu valldi med vorrar fru arnadarordi, fyllandi ser bodna hlute sva aurugliga, at ecki skogdyr matti nær koma. Sua liggr þessi aumingi alla nottina.

Þessu næst er þat greinanda, at hennar uerdr saknat, hafa þegar frændr hennar leit uppi med sporhundum, komandi þangat til snemma messudags morguninn, sem hon

liggr miok erind hia skoginum, suo haurmuliga leikin, at varla matti þat manz likneskiu kalla. Þui næst er hun tekin upp ok i vagn lagin ok sua heim flutt. Er henni þa fyst nockurra hæginda leitad, medan nyiuzt uar hennar uesaulld, en þegar leingr profar til, er farinn manndomvrinn. Var ok sua mikil raun vid at hialpa þessum veslingi, at þui matti eingi orka, utann gudligr astarhite væri med honum ok hans hiarta, þuiat þann tima er sarin sullu ok uogfaullin fram flutu, geck sua mikill odaun brott af þessu aullu saman, at eingi madr þottizt i þui herbergi uera mega. Huert fædunnar kyn sem henne salugri uar i munn lagit, fiell ut litlu sidar um þau sar, sem aa uoru knerkunum eda kvidnum. Ok sua kemr, at hinir rikare frændr konunnar kasta henni ut af allre hialp, þo suo sem med nockuru sidsemdar yfirbragde fyrir manna augliti. Þui fa þeir nockura menn at[1] flytia hana brott [af stadinum sua sem til nakcorra hennar frænda, þeira sem bygdu annars stadar i heradinu[2], segia þat vera uidrkæmiligt, at huarirtueggiu kenni nackorn[3] þunga af þuiliku tilfelli. Þui er greindr guds aumingi nu at nyiu hrærdr [ok skekinn[4], sua at þar firir ero hennar sar uida sundr rifin, ok til annarra stada langt brott ekin[5]. Ok einn morgin arla koma þeir til [nakcorra herbergia[6], þar sem firir ero frændr konunnar, lata hana þar[7] firir dyrum uti liggia, en þeir ganga inn, segiandi þeim sem firir voru, huat þeir hafa medferdar. Verda þessir konunnar frændr miklu verr vid ok vmannligarr en hinir fyrri, ok [fara i rad[8] vid sendimenn, huat gera skal af þessu afelli. Geriz þat [efst a[9] radagerdum, sem þeim samdi verst bædi firir gudi ok monnum, þat er at ueita þessum veslingi enga hialp, utan helldr gera skiotan skilnat andarinnar vid þann auma likama. En þo uilia þeir, at enn syniz, sem helldr verdi hennar daudi medr atburd, en

[1] *Her begynder e*[2]. [2] [ok til annara frænda hennar *E.* [3] nockrs *E.* [4] [*mgl. E.* [5] rekinn *E.* [6] [eins herbergis *E.* [7] *tilf. E.* [8] [tala *E.* [9] [i *E.*

þeir leggi henndr sinar til hana at drepa. Þui binnda þeir hana saluga upp a einn asna um [þuert bak[1], medr þeim hætti at þeir setia eina fiol undir laminn[2] konunnar likama, [strengiandi af badum endunum nidr undir kuid asnanum[3], hrokcua hann sidan brott fra sinum herbergium. Skal hann sua ganga uids uegar [radlauss vm fioll ok dali[3] sem honum likar.

Nu sem þessi [uesla kona er þann ueg utkastat fra allum manndominum[4], treystir hun sem mest a gudliga miskunn, rennandi sinnm hug til sællar guds modur Mariam drotningar bidiandi, at sua sem fyrr frialsadi hun hana af saru biti varganna, leidi hun nu hennar mal til nakcors lettara enda, en i sagdan punkt megi likendi a þikcia. Nu sem hinn stirdi asni hefir sua lengi reikat ymist [hatt i gegn upp eda miog firir ofan[3], er umbunadrinn allt kominn fram at halsinum, sua at [henni helldr annat ekci uppi, en þat er[5] asninn berr hofudit miog hatt. Ok sem þann ueg [hafdi farit um stund[6], kemr asninn at a nakcorri, þystir hann þa storliga miog [sakir langs uegar ok solar hita[3]. Ok er hann berr hofudit nidr at drekca, hrytr allr umbunadrinn [affram nidr i vatnfallit[7]. Ferr hin[8] sara kona nu i kaf storliga uanmattug. Þvi sier gofuglig guds modir eilifliga blezut mær ok modir Maria til hennar myskunnar augum, suo at hennar hagr uerdr þuers i moti likindum, þuiat litlu sidar en hon for i kaf oc misti skynsemdarinnar, er henni skotid upp aa arbackann i einum stad langt fra þadann, sem hun fell i aana. Giordiz þetta sua i aunguite, at hun vissi ecki til.

Enn þessi stadr sem guds modir Maria hefir hana latid koma, er nalægr einum kastala. Uard ok sua med guds uilia, at skiotliga geingr ut af stadnum einn herra rikr

[1] [þuerbak *E.* [2] *mygl. E.* [3] [*mgl. E.* [4] [aumingi er þann veg utkastadr *E.* [5] [þat eitt helldr henni uppi at *E.* [6] [hefir leingi farit *E.* [7] [framm i uatnit *E.* [8] *Her følger to Spalter i e[2] saaledes beklippede, at E maa lægges til Grund.*

spazerandi med sinum sueinum. Ok aan duol er þuilikt sem þeim sie uisat hier at, sem konan liggr, sier hann skiott, at med henni er lifsandi. Þa bydr hann fyrir guds ast i himeriki, at sueinarnir taki upp i stad þann sara likama med fiorum skautum, flytiandi til hans herbergis miok leyniliga berandi, hann sialfr med gangandi ok sua fyrirsegiandi, huar inn skal likamann uera latandi, eina konu til skipandi hinn kænazta lækne, þuiat hann var hier upp aa mikinn manndom synandi, sem einn gud ma þat uirdandi, hier med alla hluti til faandi. Þui let hann hana i kornhlaudu liggiandi, at eigi matti hun sakir daunsemdar hia audrum maunnum liggia.

Nu med þuilikum goduilia mykizt henni salugri nockut til, þo at hennar sar mætti alldri iarteignalaust grædd uerda. Þvi bladrar hun ok bendir, huat er hun matti, at fyrir guds nafn se hon flutt til opt nefndrar kirkiu uorrar fru i Rothomador, þuiat allt sitt traust hefir hon i gudi ok uerdleikum uorrar fru sancte Marie, þat hugsandi hueria stund, at blezut Maria drottning muni henni heilsubot uinna. Þetta sama ueitir gud henni fyrir sina godfusa astuine, einkanliga fyrir þenna burgeis, sem nu uar greint, sua at hun audladizt fulla heilsu sinna meina med gronum sarum ok styrkum likama, berandi skyr aurr alla æfi til iarteigna, huat henni hafdi ueitt hin milldazta drottning himins ok iardar. Þackadi hun sina heilsubot oaflatliga med gratligum fagnadi, tendrandi margs manz hiarta til styrkrar uonar i guds auglite, at huer uænti þui framar i guds fulltingi, sem meir þraungdizt hann i þessum heime.

LVII.

Af Heremanno.

(Trykt ovenfor S. 273—274).

LVIII.

Af Thuren.

I þeim stad er Thuren heitir stendr guds modr kirkia miok elskut af sialfri henni, þar er ok klaustralifnadr undir

reglu heilags Benedicti. Sua giorizt aa nockurum tima, at þess stadar aboti uill saker nytsemdar afla storann stein, at hann semi þær fridu dyr, sem hann hafdi fyrr giora latid, ok finzt steinninn i stadarins iordu aa halsi nockurum. Þui kallar hann saman lyd margann til þess at draga steininn aa þeim mikla sleda, er þar uar til gior. I þessa ferd fer aboti med tveimr brædrum. Nu sem steinninn er uppbrotinn ok aa sleda settr ok rammliga streingdr, stigr aboti upp aa steininn ok bydr ollum at segia drottinnliga bæn Pater noster med Ave Maria, bidiandi hiartaliga, at sialfr gud ok hans signada modir geymi sua til, at aungvum uerdi mein at þessu biargi. Eptir sua giort er aa treyst ok dregit sterkliga þuert ofann af halsinum. Hiellt annar brodirinn einn kadal fyrir midium sledanum. Ok i fyrstu sem drattrinn byriazt, eru nockrir menn honum fremri aa steininum ok streingiunum, enn sidann um uendir, sem erfidit leingir, sua at þeir fara brott, enn broderinn les um herdar sier þann kadalshlutinn, sem þeir haufdu halldit. Geingur nu sua til þess, at fyrir uerdr eitt gil, i þat sama gil er borinn snior. Þa hlaupa nidr sledahaufudin, þuiat steinninn þrystir fast at, þuiat steinninn uar .v. alna langr ok halfrar fimtu breidr, enn alnar þyckr. Ok med þui at saa ofur þungr uar langt nidr fallinn bædi i snio ok hallendi, er eingi uon, at suo buit gangi, utann brotum uerdi undir komit, þuiat stada uar eigi god fyrir framan, sakir þess at svelli uar steypt i gilit.

Nu sem brotin eru undir færd, talar abote til lydsins: „Kastid allir i senn huer sinu reipe, er steinninn kemr aa skrid, rennandi tuo uega ifra sem þier eigit lifi ydru at forda.“ Þessu iata allir, synandi fritt aatak, sua at þegar geingr hellan framm. Sidann kastar huer sinu reipi, utann sa brodir, er uier greindum fyrr, hann geymir eigi lausann at lata streinginn, flygr hellan med sua miklum gny, at tekr undir, skyfir hun þegar brodrnum framm undir sik sua hart ok hrædiliga, at varla matti auga aa festa, þat til

marks, at þeir uoru margir nær staddir, at eigi hofdu grein aa sva bradum atburd, sva fer hon alla leid, þar til (er) hon nemr stad aa sliettu. Enn er abota segizt, at madr er fyrir vordinn, uerdr honum[1] miok sart vid, ok þat minkazt eigi, sidann sannazt at broderinn er fyrir vordinn. Hyggia hann þui helldr eyrindann, at hann mune laminn i smatt. Enn þat profazt odruvis, þviat i stad sem menn renna at ofann .sia þeir, at likamr liggr i einum stad med þeim hætti, ath hellunne hefir snuit i brattlendinu, suo at fyrri hlutr sledans ueit upp i gegn, enn broderinn liggr undir nedra hlut, sua at helluhornit stendur yfir briostid, enn linr snior undir herdum. Ok er menn nalægiazt, finna menn, at lifsandi er med honum, ok þat skilia þeir, at einginn hlutr angrar hann meir, en sa kadall er liggr aa briostinu. Þuiat guds modir Maria geymdi sua til, at hann kendi litinn þunga af helluhorninu. Er kadallinn sem fyrst sundr skorinn ok sniorinn undann herdunum brott borinn. Sprettr broderinn upp alheill, sem alldri hefdi hann i lifshaska komit, eigi nockut meiddr utan hruflat sem minzt af hans asionu, sva at blæddi. Fyrir þessa iarteign lofudu allir almattkann gud, er sua mattugri hendi hlifdi ok uardueitti þionustumann sinnar modr i sua miklum uoda, framar enn fyrr hefdi nockur sied med sinum augum.

LIX[2].

Af abota einum.

A daugum hins sama abota giordizt þvilik iarteign, sem nu skal greina. I nockurum bæ eigi langt fra nefndu klaustri ok munklifi uar einn bondi, hann uar iarnsmidr ok hafdi þa smid iafnannn fyrir hendi, þuiat hann uar eigi miok festerkr. Nu ber sua til eitt sumar næsta dag fyrir assumpcionem sancte Marie, at hann er i smidiu hafandi

[1] hann *Cd.* [2] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 280—282 efter St., med Varianter af E, men da Begyndelsen i E knytter den til foregaaende Legende og derved er noget afvigende, meddeles den ogsaa her fuldstændig efter E.*

hia sier (til) blastrar son sinn ungann enn miok bernskann ok leikinn. Hefir bondi slegit rospaul, meitlandi sem uant er af endanum til snids fyrstu roarinnar, ok þat litla iarn liggr hia stedianum, sem uerda kann. Ok er aa lidr daginn, geingr bondi at einhveriu erendi ut af smidiunne. Enn sueinninn sitr hia stedianum, sem bornum er ueniuligt. Ok eptir litinn tima heyrir bondi mikit op ok sarligt, kennandi giorla sins sonar rodd. Huar fyrir hann rennr sem skiotazt ok huatazt, ok innkomandi heyrir hann sueininn sua talandi med sutligum grati: „Ho, ho, fadir minn sæli, ek hefi gleypt iarnit, er laa hia stedianum, ok þat er nu hier komit.“ Ok hiellt at kuidinum æpandi. Af þessum hlut uerdr faderinn hryggr miok, haurmuliga gratandi fyrir pinu sins sonar, takandi undir handleggina, sua at i lopt upp liggiandi einstreingir pillturinn upp i asionu faudr sinum: „Hier er nu þat, fadir minn, oc sker þat mik sarliga innann.“

Enn huer megi uirda, huat faudrins hiarta mundi þola, er unne sinum syne sem sialfum sier. Þui snyr hann þar til traustz, sem alldri þrottnar, kallandi guds modr fru sanctam Mariam til vidrhialpar minnandizt uppnumningar blezadrar meyiar, er næsta dag er eptir, heitandi sik lesa skulu .xv. tigum sinna bleznt uers Aue Maria huert ár in uigilia assumpcionis, medan hans lifdagar entizt. Ok þegar sem hann hefir stadfest heitid, heyrir himnesk fru sancta Maria, ok lætr iarnid renna beinzta ueg af botni kuidarins upp i munninn, sua at skrapar uid tennurnar, huat sueinninn rettir ut med tungunne sua mælandi: „Þar er þat nuna, fadir minn.“ Verdr bondinn sua feiginn, sem gud einn ueit, þackandi med tarum þessa likn ok yfiruættis myskunn, uitiande næsta morginn eptir greinda guds modr kirkiu (i) Thuren, þar med fyrir hamessu komandi, þessa iarteign abota segiandi ok med tarum framm berandi, iarnit til vitnisburdar synandi. Uar þat borit um alla kirkiuna til syniz ok dasemdar, sua mikit sem uegr .iiii. peninga, huast utann sem eggiar uæri aa. Margir godir menn tarud-

uzt aa þeim deigi. Uar sidann hringt aullum kluckum ok sunginn Te deum. Geymiz þat sama iarn æ sidann i guds modr kirkiu. Sa uar annar uottr greindrar iarteignar, at huern tima sem fadir sueinsins sagdi hana, feck hann noglig tar i uidrkomning guds myskunnar.

LX.

Af kuinnu.

(*Trykt ovenfor S. 277–279*).

LXI.

Geirardus suikinn.

Sua segir Helinandus[1] munkr, at aa nockurum tima, sem einn mikils hattar hofdinge Laudunensis borgar, er het Geirardus de Ciriaco, bad litillatliga til guds fallandi aa kne i kirkiu guds modr Marie þar i borginne, var hann suikinn af sinum ovinum, sva at þeir kolludu hann til tals vid sik hvgsandi hann at svikia. Enn þuiat þeir þordu eigi i audrum stad at honum at ganga, stungu þeir hann med sverdum þar i kirkiunne, sem hann stod upp aa kirkiubæninne, sua at hann do þegar. Enn sem menn villdu þerra brott af kirkiugolfinu hans blod, er uida hafde runnit ok dreifzt um kirkiuna, matti þui eigi af koma. Þa kuomu margir menn at sia þat, undrandi miok þenna hlut. Ok sem eigi þvætz af, taladi meistari Anselmus, er þa uar decanus[2] Laudunensis kirkiu, miok frægr af sinne uitzku ok malsnilld, leyniliga fyrir nockurum monnum, at hann hygdi þessa blods uthelling eigi mundu med audru af þuotz enn bruna þeirar somu kirkiu. Vard ok sua, þa er lidit var fra holldgan guds sonar .m. ok .xiiii. ar ok hundrat, sem Valldericus byskup Laudunensis borgar leitadi at leida borgarmennina fra at hallda þann eid, er þeir haufdu suarit rangliga, toku þeir til uopna ok giordu sua mikla[3] ohæfu, at þeir logdu suerdi i gegnum byskupinn fimta dag i paskauiku aa hatidardegi Marci ewangeliste. Sa mikli fiolldi æddizt suo med sinum vitleysisfulla akafa, at þeir brendu hus byskupsins, ok þar med brann kirkia sællar

[1] Helimandr *Cd.* [2] decarius *Cd.* [3] miklu *Cd.*

Marie, su sem uar haufutkirkian i borginne, ok med henni allar kirkiur ok hus, þau sem nærre henni uoru. Lodovicus Fracka konungr hefndi sva hardliga þeim, er valldandi uoru þeim ofridi, at ollum þeim er þa lifdu, ok sva hinum er sidar fædazt, matti vera til ognar ok eptirdæmis at giora eigi þuilikann glæp.

Eptir þat sem fyrr nefndr byskup Uallldericus uar drepinn af illzku sinnar borgar manna, uar kosinn Hugo decanus Aurelianensis kirkiu. Enn sem hann andadizt eptir .vii. manadi, var i hans stad uigdr til byskups Bartholomeus. Medr hans forsio var upp gior aa litille stundu haufutkirkian, er brend hafdi uerit, ok af honum vigd [1] i annann tima. Sua let hann ok uppgiora adrar kirkiur ok hus, þau er brend voru i borginne. Enn þui at kirkiunnar godz uanz eigi til at hallda sua mikinn kost, sem þurfti, utan med aulmusu ok hialp godra manna, þa uoru nalldir .vii. kanunkar Laudunensis kirkiu ok .vii. burgeisar, þeir sem bera skylldu skrin heilagrar guds modr Marie med audrum helgum domum um ymis herod ok laund, at þiggia aulmosu af kristnum monnum til uppgiordar fyrr sagdrar kirkiu. Birtuzt þessir helgir domar med morgum iarteignum þeim, sem skrifudu fyrr sagdir konvnkar Laudunensis kirkiu, af huerium vier haufum hier ritad nockurar gudi ok hans modr til heidrs, enn þeim til nytsemdar sem heyra.

I þeim kastala er Solldunum heitir feingu heilsu tueir menn, þeir er sua uoru kreptir, at hælarnir lagu uid þioin. Þessa somu menn hafdi leingi fætt i sinu husi fyrir guds ast Galfridus þess sama kastala herra.

I kastala Buscenti feck heilsu son kastalaherra, hins uersta manz. Sveinninn uar .xv. uetra, daufr ok mallaus fra þui er hann uar borinn. Sem fadir hans sier þessa iarteign, fer hann berfættr til kirkiunnar ok offrar .xl. skillinga til skrins guds modr Marie, þui hann var ecki rikur. Hann bar ok skrinit med audrum riddorum til hins næsta

[1] uerit *tilf. Cd.*

kastala berum fotum tuær milvr. Sem ouiner þessa manz sia þat, at iarteign er gior syne hans, ganga þeir ok berum fotum i mot sinum ouinum, takandi af þeim med fride helga domana ok baru i sinn kastala.

Af kvinnu.

Eptir þat kuomu þeir i Turonsborg. Þar feck heilsu su kona, er um atta aar matti alldri risa or sinne sæng, ok huergi fara utan hun uæri borin. Henni uitradizt i draume moder myskunnar biodandi, at hun leti sik bera til skrins hennar i kirkiu heilags Mauricij. Enn sem hun uar þangat borin ok laugd undir skrinit, sofnadi hun, ok þegar sem hun uaknadi, stod hun upp alheil.

Sem helgir domarnir kuomu til kirkiu hins helga Mauricij, vard þar heill einn ungr madr, sa er mallaus ok daufr uar fra þui er hann uar fæddr. Sveittizt i fyrstu allr hans likame, ok þar næst fell blod mikit af hans ædum, þeim sem þrutnudu [1] uid hans eyru. Hann for med helgum dominum sidann allt heim til Lavdunum.

Eptir þat koma þeir med skrinit til hins helga Laurencij [2] de Cala aa hatidardegi þess sama pislarvotz. Enn sa mvnkr er þar var fyrir, uilldi eigi lofa, at skrin guds modr væri sett yfir alltari [heilags Laurencij, ok let setia yfir eitt litid alltari i kirkiunni [3], ottandizt [4] at þar fyrir misti hann offr, sem uant uar at offrazt aa fyrr sagdri hatid. Enn er þeir menn sem voru af Tvron ok þadann havfdu fylgt skrininu, saugdu þær iarteignir, sem þar haufdu uordit [ok þeir hofdu sed [3], offrudu allir utlendir menn ok þeir sem til kuomu skrinsins. Mvnkrinn ofundar þetta ok rekr ut skrinit ok alla helga doma, þa sem þar fyllgdu, [af kirkiunni [3]. Enn sa haufdingi sem kastalann hellt, feck þeim, er baru helga domana, stort ok sæmiligt landtialld, [er hann hafdi ser gera latid, ok [3] margar frur [ok konur [3] offrudu þar til dyrum vefium ok biuggu tialldit fagrliga, gefandi

[1] *Her begynder denne Legendecyklus i D2.* [2] Laurencium *D.*
[3] [*tilf. D.* [4] ottandi *D.*

þar til lios nogliga. [Var suo biart i tialldinu alla nottina sem dagr væri[1]. Fyrr sagdr munkr uar um kuelldit lostinn med nidrfallzsott, [svo at hann fell til iardar fyrir ollu folki[1], ok kualldizt haurmuliga, sua at aullum vard mikill otti at. Su stærsta klucka sem þar var, fiell ofann or stoplinum[2] ok brotnadi, ok sialfr turninn sprack i sundr ofanverdr. Þessi munkr idrazt nu, þott seint sie, sinnar illzku, ok geingr berum fotum fallandi til iardar fyrir skrine heilagrar Marie, uiliandi þat nu bæta med litillæti vid himirikis drottning, er adr hafdi hann misgiort med ofbelldi ok agirne, ok bidr nu, at þat sama skrin, [sem adr rak hann aa brott[1], skuli þeir nu setia yfir haalltari, enn Lavdunensis villdu þat eigi. [Vard sva at standa fyrst at sinne[3].

Riettizt onnur kona[4].

A burdartid[5] sællar Marie kuomu þeir til Carnotum. Virduligr fadir Juo byskup giordi i mot helgum dominvm processionem med ollum kanvnkvm ok klerkum allt til uingardanna, ok var skrinit sett yfir haalltare i haufutkirkiu sialfrar guds modr Marie. Þar uar su kona i bakstrhuse, er bakat var byskupinum til bordz, sem .v. aar hafdi uerit krept. A hinni fyrstu tid nætvrinnar birtizt[6] henni i draume heilug iungfru Maria, biodandi at þegar stædi hun upp ok færi til haufutkirkivnnar, leitandi huar væri þat skrin, sem komit væri af borginne Laudunensi. Hun vaknar þegar ok rennr heil til kirkiunnar kallandi hatt vm strætin med fagnadi þessi somu ord: „Fru sancta Maria [hialpadi mier[7].“ Byskupinn baud, þegar sem hann heyrdi iarteignina, at hringia skylldi ollum kluckum, oc sialfr hann hof upp Te deum lavdamus. Ok sem þeir sungu fyrr sagdann lofsavng, vard heil onnr kona, su sem enn var krept. Geck hun nu heil [ok rett[1] til alltarissins ok offrar þar þeim knockum[8], sem adr hafdi hun haft [i hondum ser, er hun

[1] [*tilf. D.* [2] [*saal. D;* stoflinum *E.* [3] [*mgl. D.* [4] De hijs que facta sunt Carnoti *Overskrift i D.* [5] burdardag *D.* [6] vitrazt *D.* [7] [fru sancta Maria *D.* [8] krokum *D.*

skreid aa kniam [1]. Byskupinn lætr þa enn hringia i annann tima ok hefr sialfr upp Te deum, ok adr ut væri sunginn [2], kom i kirkiuna einn ungr riddari, er fanginn hafdi verit ok uardveittr i iarnum i einum sterkum kastala. Sa sem adr þotti eingi lifs [3] uon, at lavs yrdi, geingr nv lidugr inn i kirkiuna ok til alltaris fallandi aa kne fyrir skrine guds modr Marie, ok segir hana hafa frialsat [4] sik af [5] bondum ok tekit or valldi sinna ovina. Hann offrar xl. [6] skillinga. Modir hans ok frændr ok borgarfolkit rennvr i mot honum med fagnadi. Lætr byskup enn hringia [at ollum kirkium i borginni [1] ok hefr upp [þridia tima [1] Te deum, ok gretu margir af fagnadi. Medr þessu godzi [7] sem menn offrudu um Franz, uar um havstid ok uetrinn mikit uppreist af kirkiu heilagrar guds modr Marie i fyrr nefndri borg Laudunensi.

Af munkum [8].

At sex uikna faustu vm ueturinn, sem enn var mikit ogiort af fyrr saugdu verki, tok at minkazt kostrinn, sa er til þurfti. Þa uoru [valdir .vii. af kanunkum Laudunensis kirkiu, huerium er fengit var skrin [9] heilagrar Marie med audrum helgum domum, millum hverra uar eitt spialld, aa hveriu sua var skrifat:

Spongia, crux domini, cum sindone, cum faciali
me sacrat, atque tui, genitrix et uirgo, capilli.

Þar var af þeim niardarvetti [10], sem vorum herra uar gefit edik at drecka af aa krossinum, ok af krossi vors lavsnara [ok af þeim reifum, sem hann uar i vafidr [11], ok af þeim dvk er hofudit var med sueipat, ok þar var ok har guds modr Marie. Med þessvm helgum domum foru þeir til Englandz, er þann tima var prytt med miklum rikdomi ok gnogt [12] audæfa sakir þess fridar ok rettdæmis, er Heinrekr konungr hiellt þar um sina daga. Fyrr sagdir kanvnkar [13]

[1] [*tilf. D.* [2] sungit *D.* [3] *mgl. D.* [4] frelsat *D.* [5] or *D.* [6] fiora tigv *D.* [7] *saal. D;* godu *E.* [8] De hijs que facta sunt in Anglia *Overskr. i D.* [9] [*saal. D;* .uii. af kanunkum ualldir med skrine *E.* [10] niardarvðtt *D.* [11] [*mgl. D.* [12] gnott *D.* [13] *saal. D;* mvnkar *E.*

foru af Laudunum manadaginn eptir passionem domini, enn kuomu heim aa burdardegi guds modur Marie aa þvi sama are ok saugdu þa þær saumu iarteigner er giorzt haufdu i þeira ferd.

I þeim stad er Nigella heitir uar heilsa gefin þeim manni, er Johannis hiet, er daufr ok mallaus hafdi uerit fæddr. Enn sem honum [hafdi uerit[1] gefit at drecka uatn þat, er þuegnir haufdu uerit i helgir domarnir, sofnar hann undir skrininu, ok sueittizt allr hans likame, ok flaut mikit blod af munni hans ok nausum ok ædum aa halsinum, er miok þrutnudu. Eptir þat heyrdi hann ok taladi, ok fyllgdi hann skrininu allt til siafar[2].

At langafriadegi komu þeir i þann stad, er Aatrabakum[3] heitir. Þar uar einn gamall gullsmidr, sa er[4] tolf ar hafdi blindr uerit, ok sem hann heyrir sagt, at skrin heilagrar Marie af Lavdvno er þar komit, spyr hann eptir voxt ok smid skrinsins. Ok er honum var þat sagt, anduarpar hann mædiliga[5] ok grætr suo segiandi: „Þetta skrin hefir ek syndugr giort i minne æsku eptir Eleynandi[6] byskups Laudunensis bode, oc þar let hann koma hina [agætuztu helga[7] doma, millum hverra var haufut Ualerici byskups ok hofut Montani munks, þess sem fyrir sagdi, at fædazt mundi Remigivs byskup, ok feck syn sina, sem sialfr hann fyrir sagdi, af miolk Alinie[8] modr heilags Remigij. Heyrdu, hin milldazta modir, sagdi hann, sæll væri ek, ef þu villdir þa myskunn giora[9] mier, at sva sem hinn helgi Montanus fieck syn sina, gef[10] þu mier ok lios augna minna, sua at ek mætti enn annann tima sia þitt skrin, þat sem ek smidada.“ Sem hann hefir þetta sagt med grati, bidr hann, at þat vatn, sem helgir domarnir voru þvegnir i, væri borit aa hans augu. Enn er þat var giort, dreckr hann af vatninu ok vakir alla nottina aa bænum fyrir helgum dominum. Um morgvninn feck hann syn sina.

[1] [var *D.* [2] siofar *D.* [3] Attabatum *D.* [4] vm *tilf. D.* [5] *tilf. D.* [6] Elydani *D.* [7] [helguztu læknis *D.* [8] Cilinie *D.* [9] med *tilf. D.* [10] gefir *D.*

Vit klaustr heilags Avdomari vard heil su mær, sem med þvi var fædd, at aunnr hennar haund var visin.

Af Holdistano [1].

A hatidardegi Marci ewangeliste kuomu þeir til Hvitsandz ok stigu þar aa skip, ok med þeim margir kaupmenn, er foru til Einglandz at kaupa þar vll, ok haufdu med sier meir enn .ccc. marka [skærz silfrs [2], væntandi at þeir mundi auruggir i huerium [3] haska eda ofridi med helgum dominum. Skipherrann het Holdistanus [4]. Nær [5] midiu hafinu sau þeir vikinga siglandi at sier. Þeir vrdu ottafullir, sem þeir sau skina af spiotum, skiolldum ok suerdum, er þeir haufdu aa skipum sinum, ok iatudu sinar syndir huer fyrir audrum, ok prestrinn iatadi fyrir leikmonnum [6]. Enn fyrir þvi at fyrr saugdum kumpanum þotti sier eigi lifs von, offrudu þeir sinum fiesiodum [med ollum penningum [7] til skrinsins gratandi, ok bidiandi hina helguztu iungfru guds modr Mariam, at hun frelsti þa af ualldi uikinganna ok þessum lifshaska, ok hetu at gefa allt þetta godz til uppgiordar hennar kirkiu. Sem vikingarner koma nær [8] skipinu, bidr skipherrann Baasonem prest, at hann take helgann dominn guds modr Marie, fyrirbiodandi þeim i hennar nafni at granda þeim eda skipinu. Hann tekr þegar þat spialld, sem i uar haar hinnar sælu Marie, ok fer upp i stafninn aa skipinu, sva at skipherrann stydr hann [med badum hondum [7]. Hann hefr upp sina haund moti uikingunum, særandi þa i nafne Jesu Cristz ok hans modr, at þeir kome þeim eigi nær [9], fyrirbiodandi þeim, at þeir hafi nockut ualld ath giora mein monnum guds modr. Ok þegar sem hann hefir giort kross moti þeim [10] med þeire tabulo, kemr þegar [11] akafr vindr moti skipe uikinganna [12], sua at siglutreid brotnar i sundr, ok einn hlutr fellr i haufut þeira formanne, sua at

[1] De hijs que facta sunt in transitu Marie *Overskr. i D.* [2] [skært silfr *D.* [3] ollum *D.* [4] Koldistanus *D.* [5] i *tilf. D.* [6] leikmanninum *D.* [7] [*tilf. D.* [8] at *D.* [9] nærri *D.* [10] skipinu *D.* [11] aa þeiri somu stund *D.* [12] framan i seglit *tilf. D.*

þegar uar uti heilinn, ok steypir honum daudum i sioinn. Enn kaupmenn fa godann byr, ok koma þeir glader til hafnar [med helgum domunum ok heilu skipi ok godzi[1]. Nu sem kaupmennernir ero frelstir af þessum haska, toku þeir aptr sina fesioda, þa sem þeir haufdu offrat vorre frv. [Þeir foru vida um England[1] ok keyptu sua mykla vll med þessu fie, at þeir fylldu med henni stort hus, er stod vid siofarstrond, þar sem Doura heitir. Enn aa næstu nott, adr þeir ætludu at bera hana aa skip[2], brann upp allt hvsit oc ullin med.

Capitulum[3].

Eptir þat kuomu [þeir til[4] Cantuariam. Uilhialmr erkibyskup tok med sæmd uit þeim. Hafdi hann uerit i Laudunum langann tima med byskupinum at nema af meistara Anselmo gudligar ritningar ok hafdi þar til læringar med sier sonu Radulfi canceler Eingla konungs. I Cantuaria[5] var ein rik fru, su er um .viii. daga hafdi kualizt[6] miklum krankleika ok sarleik, sakir þess at hun matti eigi fæda barn. Hon sendir sinn bonda til Laudunensis, spyriandi eptir, ef þeir kynni henni med nockrum læknisdome at hialpa. Boso prestr bidr hann minna sina husfru aa, at hun iatadi allar sinar syndir fyrir presti sinum [i skriptagangi[7], ok eptir þat skylldi hun drecka af þui uatni, sem helgir domarnir uoru þuegnir i, treystandi at gud mundi henni myskunna fyrir verdleika sinnar modr. Hun hafdi [sakir sins sarleiks nærr[1] mist sins mals ok minnis, enn med hreinleika sinnar truar styrktizt hon nockut, iatandi truliga allar sinar syndir, [er prestrinn kom til hennar[1]. Ok þar med seigir hun aa þeiri saumu nott sier hafa uitrazt i draume eina fru, þa sem komin uar af Franz skinandi med mikilli fegrd, biodandi at hun skylldi iata giorla allar sinar syndir, ok hiet henni þa, at hun skylldi faa heilsu.

1 [*tilf. D.* 2 um morgininn *tilf. D.* 3 De hijs que facta sunt in Cantuaria *Overskr. i D.* 4 [Laudunensi med helga domana i *D.* 5 *saal. D;* canceler *E.* 6 i *tilf. D.* 7 [skriptafodr *D.*

Þegar er hun dreckr[1] af ſyrr saugdu uatni, fæddi hun barn ok vard heil af sinum krankleika. Hun gaf hinni helguztu Marie storar giafir i penningum ok dyrdligum klædum[2]. Eingi matti þar heilsu fa utan af þui sama byskupsdæmi, oc þeir einir sem adr hauſdu iatad sinar syndir, ef þeir hauſdu alldr til.

I Uintonia feck heilsu einn riddari skeinkiare[3] konungs, er atta aar hafdi blindr verit, ok annar, sa sem het Uallterus, miok audigr. Hann hafdi legit .vi. ar i reckiu ok hafdi þar med kuiduerk mikinn. Hann gaf þriu fingrgull þrim klerkum, er baru til hans helga domana. Ok sidann rann hann heill til skrinsins[4] ok offradi þar þria silfrbolla ok mikit fie annat ok dyr klædi. Ok sem menn sau þetta offr, er borit uar uti um stræti, saugdu nockurir, at hann hefdi litlu offrat eptir mikilleika sins godz, þuiat hann uar allra manna rikaztr, sagdizt at hann mundi eiga meira enn .ccc.[5] pvnda enskra penninga liggiandi[6] i sinum fehirdzlum. Hann segir sik eigi uilia offra meira at sinne, þar til er hann hafdi aptr golldit[7] allt þat okur, sem hann hafdi tekit af sinum skulldunautum, sem hann hafdi gudi heitid. Hann sendir nu um alla borgina [ok lætr kalla[8], at allir þeir sem hann hafdi okr af tekit, skylldi koma ok taka huer sitt. Tolf sivkir menn adrir en þessir toku þar heilsu, sua at opinbert uar. Voru sumir blindir, adrir halltir, daufir eda mallauser.

Capitolum[9].

Hier næst kuomu Laudunensis i þann stad, er Cristikerka heitir, [þat er Kristzkirkia[8], in octavis pentecostes, þann tima sem mest sottu þangat kaupmenn ok mikit annat folk. Þar uar einn decanus ok med honum tolf kanunkar. Þeir uilldu eigi taka uid skrininu ok helgum dominum,

[1] hafdi druckit *D.* [2] til skruda *tilf. D.* [3] *saal. D;* skeinker *E.* [4] skrins sællar Marie *D.* [5] .m. þriu *D.* [6] liggianda *D.* [7] *saal. D;* tekit *E.* [8] [*tilf. D.* [9] Qualiter aput Christikerka susceptum est feretrum *Overskr. i D.*

ottandizt at þeir misti offr kaupmanna, þuiat kirkia þeira var þa enn eigi algior. Enn med þui at stort regn uar uti[1], lofadi decanus, at skrinit uære sett yfir litid alltari eitt i nockurre stuku af kirkinnni. Enn sem hann sa nær alla kaupmenn, þa sem heyrdu þær iarteignir, er giorzt haufdu i Uintonia, offra til skrinsins, uerdr hann reidr ok bydr, at brott se fært or kirkiunne skrinit. Aull klædi Laudunensium[2] uoru uot, ok hestar þeira modir, enn sakir þess mikla fiollda kaupmanna er þangat [uar komit[3], uar huert hus fullt, sua at huergi feck herbergi i aullum stadnum. Ein fru uar su, er miok harmadi þeira mædu, ok bad sinn bonda, at þat hus nytt ok stort, er hann hafdi giora latid ok bygt kaupmaunnum fyrir tuær merkr, skylldi hann lia himirikis drottningu, er nu uar utrekin, at hun ok hennar klerkar mætti þar hafa herbergi þa nott, en þeir leitadi[4] sier um morguninn annars herbergis. Bondinn samþyckir[5] hennar ordum ok leidir [þa i þat herbergi[6], er miok uoru mæddir af laungum ueg oc regni, ok lætr þvo ok þurka þeira klædi[7], er uot uoru ok leirug. Hann byr einn stad sæmiligan i fyrr saugdu huse, i huern þeir setia helga domana ok tiallda yfir med dyrum uefium[8], enn fær klerkunum allt husit i valld[9], ueitande þeim allt þat, er þa naudsyniadi. Einn af kaupmonnum festir upp fyrir dyrum hussins þriar kluckr, er hann hafdi þangat haft [til landz til sǒlu[10], kallandi saman med þeira hliodan sina kumpana, ok segir þeim, huersu decanus hefir ut rekit skrin hinnar helguztu guds modr af kirkivnne, bidiandi at eingi þeira fari til kirkivnnar, helldr komi þeir til þessa herbergis iungfru Marie ok heyri þar helgar tidir. Allir þeir giora nv þa skipan med einu samþycki, at ef nockr af þeim fer til kirkiu, skal hann luka kumpanum .v. skillinga. Þetta var laugardaginn i helgu uiku.

[1] *tilf. D.* [2] *saal. D;* Laudunensis *E.* [3] [kom *D.* [4] leiti *D.* [5] *saal. D;* svarar *E.* [6] [i þat sama hus klerkana *D.* [7] *saal. D;* klædnat *E.* [8] klædum *D.* [9] til herbergis *tilf. D.* [10] [*tilf. D.*

Flugdreki brendi vpp eign decani[1].

Fyrr sagdr bondi[2] atti einn bugard skamt fra stadnum, þar sem hans yxn ok bu uar uardveitt. Þar uar einn fatækr madr, sa er geymdi hiordina, hann atti þa dottr, sem med þvi uar fædd, at hennar fotr var sua snuinn, at hællinn var framm aa, en tærnar aptr[3]. Sem hun uakir yfir[4] skrini guds modr ok hun drack af þui uatni, dreifandi yfir sinn fot, vard hon alheil.

Vm morguninn eptir for upp or sionum ogurligr dreki, sa er spio elldi, hann flaug i fyrr nefndann stad ok brendi fyst kirkiuna ok þar næst morg hus aunnr[5]. Skrin heilagrar Marie uar þa brott komit af stadnum nær halfann attung milu. Þa kuomu eptir þeim, er baru helga domana, menn ridandi skiotliga af kastalanum, ok badu þa hialpa stadnum, er brann. Þeir girntuzt at sia þetta undr sakir foruitne, ok fa menn til at geyma skrinit, enn þeir rida aptr til bæiarins. Ok er þeir koma þar, sia þeir dreka einn fliuganda sua langann, at þeim þotti otrvligt, ef [nockr hefdi sagt þeim, suo at[6] þeir hefdi eigi sied. Drekinn hafdi .v. haufut, hann bles ut af sinum nausum elldi [miok ogrligum[7], ok flaug i annann stad or audrum ok brendi huert hus, er hann kom nær. [Kirkian var suo oll vppgengin, at eigi at eins voru brunnin tre, helldr voru ok veggirnir med hinum stærstum steinum ok alltarinu suo vordin at osku, at eingi merki matti sia, at þar hefdi kirkia verit[6]. Sem decanus sier kirkiuna brenna ok aunnr sin hus brunnin, tekr hann saman sin klædi ok allt sitt godz, þat er hann matti, ok lætr flytia til skips, er þar uar skamt i brott. Drekinn flygr þegar til skipsins, sem hann hefdi þar til þess [komit at eins[8] at brenna godz fyrr sagdz decani, ok brennir aa litille stundu [sem otruanligt matti þickia[6] skipit med aullu þui, sem aa uar.

[1] *saal. D;* af dreka *E.* [2] husbondi *D.* [2] vissu aa bak *D.* [4] fyrir *D.* [5] med þeim elldi er flôg af hans nôsum *tilf. D.* [6] [*tilf. D.* [7] [med ogrligum reyk, þvilikum sem af brennusteini *D.* [8] [eins komit *D.*

Herbergi þess sama husbonda, sem uit tok skrininu guds modur Marie, uoru aull heil ok oskaudd med ollu þvi sem i þeim uar, ok sva sa gardr, er hann atti fyrir utann stadinn med aullu buinu. Þeir kaupmenn, er sua mikinn goduilia tedu Laudunensibus, voru sua uardueittir med guds uilia, at þeir mistu litils eda einskis af aullu sinu godze. Decanus [þessi, sem brott hafdi rekit helga domana or kirkiunni[1], idrazt nu, þott seint se, ok geingr berum fotum til skrinsins[2], fallandi til iardar litillatliga[3] fyrir skrininu ok bidr sier myskunnar, iatandi at þessi hefnd er yfir hann kominn med rettum guds domi.

Af Lavdonensibus[4].

Robertus erchidiakn i Excestriam tok med virdingu uid Laudvnensibus med helgum domunum. Hafdi hann leingi uerit i Lauduno at heyra lectiones meistara Anselmi. Feingu þar heilsu .xvi. siukir menn. Þar var einn kreptr madr af byskupsdæme Salesbergensis byskups, er eigi matti heill uerda fyrr enn skrinit kom i þat sama byskupsdæme.

Sem Laudunensis foru af Salesberia, kvomu þeir til þess systraklaustrs er Uiltonia heitir. Þar uar þeim synt leidi uenerabilis Bede prestz. Hia honum er grafin ein kona su fræga uersificatrix. Vid grauf uenerabilis Bede laa einn siukr madr, sa er langann tima hafdi haft febres. Þat uar optliga vant, at margir menn feingu þar heilsu. A þeiri somu nott, sem þangat kom um morguninn eptir skrinit af Lauduno, uitradizt su goda kona uersificatrix hinum siuka manne sua segiandi: „Eigi mattu nu hier faa heilsu af Beda, þuiat guds modir Maria stigr nidr til uor.“ Sem hinn siuke madr segir þetta Laudunensibus um morguninn, gefa þeir honum at drecka af þvi vatne, er þuegnir uoru i helgir domarner, ok uard hann þegar heill.

Medr þvi at uier giordum minning virduligs Bede, synizt spurningar grein þar i vera, hui þessi madr var sva

[1] [*tilf. D.* [2] þess er hann kemr eptir þeim er baru *D.* [3] med litillæti *D.* [4] Fra þeim manni er feck heilsu *Overskr. i D.*

heilagr ok laugleiddr i catalogum, er iafnann er kalladr i kristninne uenerabilis enn eigi sanctus. Enn til orlausnar þessarar questionis er þrir utuegir, med þeim hætti sem hier greinir. Uirduligr guds vinr Beda prestr ok mvnkr, agætr skyrare heilagra ritninga, blomgadizt med biortum lifnadi þann tima in Anglia, sem lidit uar fra holldgan uors herra Jesu Kristz (d)c. .lxxx. ok atta ár. Hann uar gamall madr ok sionlaus eigi minnr gloandi til godra verka ok at saa hunangligt guds ord i hiortum trulyndra. Þui let hann leida sik vida um borgir ok bæi, kauptun ok kastala, hvar er hann matti predika. Nu ber sua til einn tima, at hann med sinum kumpanum fer yfir einn dal storliga griotugann. Var þar drangsteina fiolldi mikill, þvi likt sem lydr margr uæri saman safnadr. Ok einn af leidtogum brodr Bede uar sua til hans talandi med glenzi: „Fadir, segir hann, hier er margr lydr samann kominn, bidiandi med hoguæris þaugn sanna predikan.“ Ok þegar sem Beda heyrir þetta, setr hann til einkar diarfliga predicandi leingi ok agiætliga, enn sua framt sem hann giorir conclvsionem i endanum segiandi per omnia secula seculorum, andsuara steinarnir allir i senn med þessum ordum: „Amen, uenerabilis pater.“ Annara manna saugn er þat, at helgir einglar hafi suarat predicacioni uirduligs Bede, sua segiandi: „Bene dixisti, uenerabilis pater.“ Þat þydizt sva: uel sagdir þu, uirduligr fadir. Þridi vegr er sa, sem giordizt eptir andlat virduligs Bede, þann tima sem hann uar greptadr, ok einn godfus klerkr villdi semia eitt uerss honum til sæmdar pro epitaphio yfir legsteininum. Enn þat uers byriar hann sua i fyrstu:

Hac sunt in fossa

Hier uilldi hann vid faa annann helminginn sambliodanda med þessum ordum, ef hann kynne faa Bede sancti ossa. Enn hann skilur, at i versinu maa eigi sua standa. Hefir hann sakir astar mikit studium hier fyrir, enn fær þat alldri giort. Nu einn morgin sem hann hefir adr allmiok studerat,

kemr hann til leidis uirduligs faudr Bede, litandi þar grafit med eingla haundum vers yfir legsteininum sua hliodanda:

Hac sunt in fossa
Bede venerabilis ossa.

Þvilikir eru utuegir sagdra greina. Enn þessu næst skulu uier til Laudunensis aptr venda, hvat lidr ferdum þeira[1].

[Af klaustri Uiltonia koma þeir til hierads þess er heitir Eueria[2]. [Landzfolkit syndi þeim þar stol ok bakara ofn Arturi þeira konungs, er miok var frægr af Bretum[3]. Þar [geingr i moti þeim Algarius klerkr med mikille blidu, einn af skolaklerkum Anselmi meistara. Þessi same uard sidann (i) Nordmandi Constannensis byskup[4]. I þessu sama hieradi ok i þui þorpi er Bonia[5] heitir þiggr uetra gaumul mær syn sina, er blind uar fædd; þar tekr ok ungr madr heyrn sina, er daufr uar alla æfi sina adr. Einn madr sa sem hafdi uisna haund, taladi nockut hardliga til eins þionustumanz Laudunensium [sakir Arturus konungs[3], ok fyrir þui matti hann eigi heill uerda.

I þeim stad er Totenes heitir uar græddr einn gamall madr, brodir haufdingia kastalans, er halltr uar fra þvi er hann var fæddr. Sem hann uar heill uordinn, offradi brodir hans til skrinsins .xl. skillinga enskra penninga, ok þar eptir geck til at offra otalligr lydr ok gafu mikit godz. Þar voru þrir ungir menn skylldir frændr[6] sin i millum, ættadir i þeim sama stad. Þeir sau, at mikill fiarhlutr uar offradr til skrinsins, ok toku at aufunda ok lasta Laudunensis, segiandi þa giora iarteignir med golldrum, at þeir afladi sua penninga. Einn þeira taladi sua fyrir sinum[6] kumpanum, ok bidr þaa fara med sier til skrinsins ok lata sem þeir kysti aa þat, ok taki sua upp[6] med tungunne af allt-

[1] *Hele dette Afsnidt om Beda mangler i D.* [2] [Eptir þat kuomu þeir i herat. *D.* [3] [*tilf. D.* [4] [tok vid þeim med sæmd Argalldus klerkr, er sidan var byskup Constannensis i Normannia. Hann hafdi verit i Lauduno ok heyrt lectionem meistara Anselmi *D.* [5] Bomina *D.* [6] *tilf. D.*

arinu penningana, fyllandi sinn munn. Enn sem þeir uilldu þetta eigi giora, fer þessi odygdarfulle madr ok giorer, sem hann hafdi talat, takande med munninum, sem mest feck hann [upp tekit[1], af penningahrugunne, er laa aa alltarinu. Hann huerfr nu aptr til sinna kumpana ok synir þeim þa penninga, sem hann hefir feingit, biodandi þeim at fara [til tafernishus[2] ok drecka þa somu penninga ut[3]. Sem þeir vilia eigi fylgia honum, fer þessi aume[4] madr i tauernishus, ok fer[5] eigi fyrr i brott, enn hann er gintr. Hinir tueir hurfu aptr til þess stadar, sem folkit var samann komit. Enn hann stigr upp aa sinn hest ok ridr i þann skog, sem þar uar nær, uarla [halfan attung or milu i brott[6]. [Ok sem hann ridr um skoginn, hneigir ein eik sina lim ok snarazt at honum i hring um halsinn, sua at þegar i stad heingir hun hann i lopt upp langt af hestinum, enn hestrinn hliop[7] aptr til folksins. Sem fyrr greindir tueir ungir menn sia hestinn[8], rekia þeir þegar[9] aptr spor hestzins i skoginn ok fundu sinn kumpan daudann hanganda[10]. Þeir leysa pung þann, er heck vid hans bellti, ok finna þar i penningana, þa er hann hafdi stolit, uota med hans hraka, sem hann hefdi nytekit þa or munne sier. Þeir bera þa þegar aptr med myklum harme ok grat, leggiandi þa aa alltarid fyrir skrininu, ok fellu til iardar bidiandi guds modr myskunna aund þeira frænda, ok saugdu fyrir aullum þenna glæp, sem hinn daudi hafdi giort. Allir undruduzt sua skiota guds hefnd, liostandi sin briost[11] miklum harme[12]. [Þessar iarteignir gerduzt þa er lidit var fra holldgan guds sonar m.c. ok .xv. aar[13].

Lyktazt hier at segia fra ferdum opt nefndra Laudunensium. Feingu þeir med guds fulltinge ok sællar Marie

[1] [*mgl. D.* [2] [i tauerni *D.* [3] *mgl. D.* [4] vesli *D.* [5] gengr *D.* [6] [halfr attungr milu *D.* [7] [Hann gerir ser virgul med hrisi ok leggr hann at sinum halsi, ok hengir sik vpp vid limar aa einu tre. Hestrinn er hann hafdi ridit, hliop laus *D.* [8] þat *D.* [9] *tilf. D.* [10] vid eitt tre *tilf. D.* [11] med *tilf. D.* [12] grat *D.* [13] [*tilf. D.*

drottningar sua mikit godz samann dregit, at byskupsstollinn i Laudunum audladizt sina[1] fyrre sæmd, þuiat sialf haufutkirkian uard agætliga smidut miklu framar ok fagrligar enn nockrn tima fyrr. Var hon sidann gaufugliga uigd af fyrr nefndum Bartholomeo byskupi. Skein ok sidann sva mikıl elska uorrar fru sancte Marie yfir þessum stad, at þui uar likt sem aull nalæg hierud tæki blezan af þessi borg i truar styrk ok astar hita til haleitra guds bodorda, er med fedr ok helgum anda lifer ok rikir einn almattigr gud um allar ueralldir ueralld a. Amen[2].

LXII.

Jarteignir Marie[3].

Til lofs ok dyrdar sælli eilifri iungfru modr guds ok vors herra Jesu Kristz virdizt hennar son aa vorum dogum, segir meistari Hugo Parsitus, at syna sinum lyd krapt sinna iarteigna, at hann gefi þeim er aa hann trua erfd þiodanna, ok þeim er hann elska þa goda hluti, sem hann fyrir het Israeli. Ok þviat þeir, sem einn tima voru birtir med gudligri myskunn ok hluttakendr wrdu hins helga anda, [byrgdi dygdir okominnar veralldar[4] ok guds ord, sa marga lifa med ofbelldi ok vanrækt, var þeim gefit med giof gudligrar hugganar at sia i þessarri verolld þa æskiligu syn, at bergia sætleik þess osyniliga lifs, siaandi med sinum augum otta ok kærleik hefndar ok myskunnar guds. Þessi er sa mikli styrkleiki guds drottins, med huerium hann pinir alla hluti, enn veitir þeim, er hann elska, osyniliga goda hluti ok audæfi sinnar dyrdar. Þessi er sannliga sa mikli styrkleiki almattigs guds ok hinn mesti mattr hans rikis, osyniligr ok leyndr kraptr, at stodua illa hluti, þa er suo mundi yfir ganga i hans riki heilagri kristni sem drepsott, vtan

[1] sua *Cd.* [2] *Dette sidste Afsnidt mangler i D.* [3] *Indledningen til de følgende Jertegn findes ikke i E, og er tagen af D. I det Følgende lægges D og D2 til Grund for de Legender, som findes i disse Haandskrifter, og de vigtigste Afvigelser i E anføres. Begyndelsen af denne Indledning findes ogsaa i Fragm. h.* [4] *[mgl. h.*

dygd hans milldi ok myskunnar þrongdi þeim brott or sinu riki, fremiandi ovmrædilig milldiverk, fyrir huer godir menn fagnadi med nogligum kærleik ok trv, allum likamligum otta brott reknum.

Vor frv hialpadi lyd er brann[1].

Þann tima sem lidit var fra holldgan[2] vors herra Jesu Kristz m.c. [vetra .xx. ok atta vetr[3], var gefit valld motstadligum krapti at liosta med osyniligu drepi mennina [bædi vnga ok gamla, karlmenn[4] ok konur, i borginni Suession ok þeim herudum, er þar ero nærr. Enn med hverium guds domi ok af huerium sokum þat vard, skili [sa er skilia ma[5]. Enn þeir likamir sem þetta drep kom aa, brunnu med oþolanligri pinu, allt til þess er [andinn skildizt vid þa[6], vtan þeim væri hialpat med gudligri lækning[7]. Þessi krankleiki er svo fallinn, at hann kemr i holldit sem elldr ok fyllir allt med vog, verdr hǫrundit ok skinnit allt blatt sem drep, ok þrutnar akafliga, suo at kiotid[8] skilst fra beinunum ok verdr at engv, ok duol timans gerir aukning sarleika[9] ok bruna, suo at iafnan girnazt þeir veslu menn, [er þessa pinu þola[10], at deyia, ok þeir sem girnazt daudann, er neitud su lækning, [at þeir megi deyia, allt til þess er elldrinn hefir alla hina ytri likama vppetid, ok þessi skioti bruni kemr inn i lifit[10]. Ok þat er miok vndarligt, at þessi elldr, er suo er styrkr til at brenna [vpp allt[10], hefir engan hita, fyllir hann þa veslu menn, sem hann pinir, med suo miklum kulda, sem þeir se i ise vtan ok innan, suo at þeir megu med engum [mannligum læknidom[11] hitna. Ok enn þat, sem eigi er minnr kranklegt, at sidan hann er slocktr med gudligri milldi, ok þat daudans frost er brott rekit[12], at suo mikill hiti kemr i þa limu, sem hann brendi, at su sott sem cancer heitir, samteingir

[1] Af drepsott einne, capitolum *E.* [2] hingatburd *E.* [3] [.xx. ok þriu aar *E.* [4] [karla *E.* [5] [þeir er skilia megu *E.* [6] [aundin skilldizt vid likamann *E.* [7] myskunn *E.* [8] *saal. E;* brott *D.* [9] sarleikans *E.* [10] [*mgl. E.* [11] [hlutum *E.* [12] tekit *E.*

sik þeim hita, vtan þar verdi mot gert ok hialpat med læknidom. Miok hryggiligt er at sia bædi þa sem siukir ero, ok svo hina sem græddir ero, ok lita med sinum augvm mork þess dauda, sem þeir forduduzt, ok huersu hrædiliga þeira likamir ok asionur voru etnar. Enn þui meiri sem er vesold þessa siukleika, þui dyrdligri er milldi þess, er hann grædir.

Nu suo sem mikil naud ok haski þrôngdi suo hormuliga folkit i fyrr sogdum stôdum, ok þetta grimma drep æddizt, suo at yfir ollu folki stod viss haski, ok þuiat mannligt fullting matti eigi hialp veita, flydu þeir, er pinduzt af þessum elldi, til milldrar ok myskunnsamrar guds modur iungfru Marie. Vard þeim eigi at þarfleysu sin von. Þeir voru þa sex daga [i manadinum Septembri[1] i kirkiu sællar guds modur, þeiri sem er i borginni Suession[2], suo at ecki [let af krankleikinn[3], enn fioldi siukra manna vox dagliga. Mattu þeir huergi hafa sik kyrra ok letu engan þann sem [heyrdi mega faa[4] nadir, þviat þeir æptu iafnan ok ôskrudu med þess kyns latum, [sem þeir af þessu daudans drepi pinazt, ero vanir at hafa[5]. Oll borgin er nu lostin med nyium otta, ok einkis hiarta var suo illuiliugt eda hart, at eigi blotnadi ok hræddizt þenna ogurliga haska, er yfir þa var kominn af þessum elldi, er brendi folkit ollvm megvm vmkringis. Þa matti engi sia fyrir eda ætla, aa huern þetta drep kom.

Nu rennr allr lydr i einn stad at sækia til þessarrar somu kirkiu. Ganga kanunkarnir fra hofudkirkiunni ok fra odrum kirkium berfættir, eptir dæmum þeira er voru i borginni Ninive, vopnadir med helgu litillæti, samteingiandi ser sanna idran sem[6] nogligan styrk þrifinna hermanna, at þeir striddi vid milldan ok myskunnsaman gud þess hattar strid, at þeir mætti vid hann [strida ok[5] sigra, þuiat hann

[1] [*tilf. E.* [2] [*saal. E;* suessonior *D.* [3] [letti af krankleiknum *E.*
[4] [*saal. E;* hofgadi mega hafa *D.* [5] [*mgl. E.* [6] med *E.*

er milldr ok ma eigi [leingi þola[1] þronging hiartaligs harms sinna sona ok þeira mikla vesold, helldr lætr hann þegar eptir þeira bæn, sem hann se sigradr af þeira grat, þviat hann er milldr ok myskunnsamr. Þessi ero þav himnesku[2] vopn, þat er idran syndanna, er manninum kenna at standa karlmannliga ok strida med fullu trausti, at hann megi sigra. Stadr til þessa strids var kosinn kirkia sællar iungfru guds modur Marie, at i þessi sinni naudsyn fengi þeir hana med bænvm audmiuks hiarta ser til fulltings.

Sem prestrinn gerdi mark[3] til, at menn skylldi bidia til guds, segiandi at þa var timi til, at menn kæmı allir samt ok hlifdi ser vid suerdi þessa dreps, þa lia þeir tauma taarunum, at þau flioti fram, [setiandi fyrir sik skiolld heilagrar truar med styrkum elskhuga hiartans[4], ok þeira kall stigr allt vpp til himins. Þa kemr su vollduga himinrikis drottning, modir konungs englanna, þeim til hialpar, hafandi med ser styrkar fylkingar himneskra anda, huerrar[5] tilkvomu heluitis [kraptr ottadizt[6] ok port daudans skialfa, ok allr styrkr motstadligs kraptz, er mennina pindi med þessu drepi, vard undan at flyia, ok þvi matti eigi vndarligt þickia, at suo mikil ogn for fyrir hennar tilkvomu, at fylla þotti alla kirkiuna med gny, suo at menn hugdu iardskialpta vera, ok oll kirkian mundi falla til iardar. Ok þui flydu allir til dyranna, ok þottizt huerr ofseint ut komazt. Var þat heyriligt, at hofudskepnunnar[7] ok hugskot manna kendizt vid ok vegsamadi himneskt valld, ok hiortu daudligra manna ottadizt aasionu gudligs kraptz. Enn sem folkit kendi ser vid engum haska hætt vera, hurfu þeir aptr til sialfra sin[8] ok finna þa allan bruna fyrr sagds dreps slocktan vera ok allan saarleik sottarinnar græddan vera med hinvm skiotazta sætleik himneskrar lækningar. Ok þeir somu, sem adr hofdu gratid ok harmat, suo at hryggiligt var aa at heyra, kalla nu med sætri rodd til himins sakir

[1] [leingr þola trega ok *E.* [2] *mgl. E.* [3] signum *E.* [4] [*mgl. E.*
[5] huerra *E.* [6] [kraptar ottaduzt *E.* [7] *saal. ogs. E.* [8] sinna *E.*

sinnar skiotrar heilsu, ok samtengdu med ser raddir lydsins, lofandi gud, gerandi honum þackir med fagnadi[1], svo at varla vard endir aa þeira kalli, allt þat sem eptir var dagsins. Hier med lata þeir hringia, [at kluckurnar hliodi med sinni rodd sigr gudligrar dyrdar[2], at meirr ok meirr hitnadi Kristz elska i hiortum trvandi[3] manna, sem þeir hefdi nyfengit gipt hins helga anda. Huerr mundi suo hardr eda letifullr, at þa mundi þegia yfir guds lofi ok þinu, hin blezada iungfru Maria, huerrar nafn var suo opt nefnt ok opt kallat. Hin milldazta drottning, dyrdlig, sæl ok myskunnsom iungfru, guds modir Maria, var kollut [optar enn hundrat sinnum þushundrat sinna[4]. Margir þeir sem pinduzt af fyrr sogdum krankleika, sau hinn næsta dag, adr þeim veittizt þessi [himneski læknidomr[5], sem himneskt lios skini inn vm þa glerglugga, er aa voru kirkiunni, sem þat bodadi fyrir þa myskunn, er eptir for.

Af socke Marie[6].

Milldi þeirar somu[7] dyrligstu iungfru guds modur Marie hafdi fyrir fam dogum gefit traust folkinu at bidia þessa almenniliga[8] velgernings ok heilsugiafar, þviat ein iungfru, su er signvt var med hennar sock, þeim sem vardueittr var i fyrr sagdri kirkiu, feck þegar sina heilsu. Þuiat Matthilldr abbadis, er þa var fyrir þeim sama stad, þoldi eigi dagliga[9] haareysti ok gnisting hinna siuku manna med miklu kalli, ok tok sock sællar guds modur Marie ok geck med sinum systrum til fyrr sagdrar meyiar, ok signadi[10] hana med sockinum[11]. Mærin vard þegar i stad alheil, suo at allr krankleiki flydi brott fra henni.

Hin sælazta iungfrv modir allrar myskunnar græddi med sinni milldi dagliga siuka menn, huersu margir sem kuomu, ok slockti þann grimma elld. Foru þeir med

[1] fagnadarordum *E.* [2] [*mgl. E.* [3] trulyndra *E.* [4] [*saal. E;* .c. sinnvm .m. sinna *D.* [5] [himneska lækning *E.* [6] *saal. E; ingen ny Afdeling eller Overskrift i D.* [7] drottningar ok *tilf. E.* [8] almennings *E.* [9] dagligt *E.* [10] signdi *E.* [11] *mgl. E.*

fagnadi heim, ollum saarleik ok sott brott reknum. Veittizt ollum audvelldliga þessi heilsugiof. Nott ok dag var optliga hringt klockum, ok iafnan[1] hliodadi af þeim, sem voru i kirkiunni, lof almatkum gudi med sætu hliodi. Ok þeir sem heim foru til sinna herbergia, mattu sik eigi fra hallda tarunum, huat sem þeir gerdu, þott þeir sæti yfir sinum mat ok dryck, ok lofudu þeir iafnan guds modur fyrir sina milldi. Innan fimtan daga [var slokt drep þessa elldz, suo at sina heilsu fengu[2] .c. ok þrir menn, suo at menn vissu, er pinduzt af þessi sott. Ok þriar meyiar, huerra limir voru allir sem snaradir væri, er þangat voru færdar, fengu fullkomna[3] heilsu. A þessum sama tima sogduzt margir sed hafa, sem i kirkiuna kæmi inn myrk þoka, ok litlu seinna syndizt stiornur biartar [ok undarliga[4] storar, rekandi þessa þoku vt af kirkiunni.

Sa var þar sidvani, at þeir siukir menn, sem heilsu fengu, voru þar niu[5] daga, sidan þeir wrdu heilir, ok voru huern dag blezadir med sock[6] sællar guds modur, er borinn var vm kirkiuna, ok mintuzt vid hann. Sem ein kona af þeim, er sina heilsu hofdu[7] fengit, mintizt vid fyrr sagdan sock, þa tekr hun [hann sakir heitleika sinnar truar[8] med tonnunum, at hann væri þvi seinna fra henni tekinn. Su systir er bar ok geymdi fyrr sagdan sock, vard miok reid ok aasakar hana hardliga, segiandi hana vera miok seka[9] ok hafa gert mikinn glæp, at hun dirfdizt at gera þetta, ok sagdi þat vera verdugt, at fyrir [þessa synd væri sockrinn alldri optar borinn til þeira[10]. Konan vissi sik þetta gert hafa sakir heilags kærleiks. Enn þviat hun ottadizt þa sem hana aasakadi, þagdi hun.

Wer iatum, segir meistari Hugo Farsitus, at fioldi þeira, sem þessi elldr var slocktr med, sigrar vora kunn-

[1] iafnliga *E.* [2] [feingu fullkomliga heilsu *E.* [3] fullkomliga *E.* [4] [*tilf.* *E.* [5] .xi. *E.* [6] socke *E.* [7] hafdi *E.* [8] [saker h. s. t. vid honum *E.* [9] okurteisa *E.* [10] [þetta uæri sockrinn henni alldri optar borinn *E.*

attu, suo at ver megum eigi þar tolu aa koma, þviat ek trui varla, at nockur madr megi þar annat af segia med vissu, enn þat at frægd þessarrar nogligu myskunnar vakti vpp alla fra Rin til strandar vthafsins, at allir þeir er siukir wrdu [1], sækti þangat, ok hversu margir sem kvomu, voru allir græddir.

Capitolum [2].

Hverr mun fa sagt med ordum eda skrifat af goduilia lydsins, ok hversu otalligr fioldi karla ok kuenna, rikra ok fatækra, vngra ok gamalla manna, kom [3] saman til heidrs himinrikis drottningar [4]. Hverr mun trva, þo at ek segi, huat margir [sællifir menn ok mikils hattar personar [5], eigi at eins karlmenn, helldr ok konur ok vngar meyiar sottu med litillæti gangandi berum fotum til fyrr sagdrar kirkiu vorrar frv, suo at þeira fætr hȏrdnudu af grimleik frostsins [ok hȏrdum veg, sigrandi frost vetrarins [6] ok snarpleik vegarins med heitleik gudligrar elsku [7], ok offrvdu svo gudi goduiliuga forn. Ok þann blauta likam, er adr var sælliga fæddr i verolldinni [8], [gafu þeir nu beran vndir pinu frostsins, at þat gerdi hann saaran ok blodugan [6]. Mikinn hita truarinnar, styrka von ok mikinn heitleik þinnar elsku tendradir þu, drottinn minn, i þeira hiortum. Ok huersu mikil taar ok bænir fram foru af hinum inztum rotum hiartans med miklum harmi ok sannri idran, veit eingi vtan þu einn samt, drottinn, er þa mintir aa ok [9] tendradir med heilags anda naad [10] ok tokt vid þeim myskunnsamliga. [Þeir er vilia, megu vndrazt ok vegsama likamligar iarteignir, sem rett er ok vidrkvæmiligt [11], en ver vndrvmzt, drottinn, þina myskunn, er þu tier iafnan syndugum monnum, þeim sem fullir ero þinum otta [12] ok vilia med godfusu hiarta snvazt til idranar, er suo hitna i þinni ast med sonnu litillæti ok minnazt þinnar milldi med þacksamligum [13] taarum,

[1] uæri *E.* [2] *Saaledes E; D har ikke nyt Afsnidt.* [3] kuomu *E.* [4] drottningu *E.* [5] [mikils hattar menn *E.* [6] [*mgl. E.* [7] astar *E.* [8] verolldina *E.* [9] upp *tilf. E.* [10] gipt *E.* [11] [*mgl. E.* [12] iblæstri *E.* [13] þacklatligum *E.*

sem þeir se þa reistir vpp or gröf af dauda. Þessi þin myskunn ero þær iarteignir, sem iafnan ero einkanlig minning ok gledi vors [hiarta. Fyrir þessa hluti[1] dyrkum ver þik, drottinn Jesus Kristr, lofvm ok vegsomum, þviat þessi þin milldi er allr saa aavoxtr, er leidir guds sonv i eilift lif.

Af Teoderico[2].

Ek vil segia, segir Hvgo, eina þa iarteign, er ek hygg, at ek hefir eigi lesit, heyrt eda sed nockura þessi lika fra vpphafi veralldarinnar hier til. Kona nockur er Gvndrada het, huerrar bondi het Theodericus, atti heimili vid aana Axonam, er fellr[3] vm borgina Suessionem, i þvi þorpi er Andiguntùrris heitir, kom til kirkiu sællar guds modur Marie milli annarra, þeira sem þessi ogurligi elldr brendi, ok bad ser veitazt hialp himneskrar lækningar fyrir modur myskunnar Mariam. Þessi sami elldr hafdi etid aasionu fyrr sagdrar konu, suo at allt brioskit ok kiotid var af nefinu, ok hin nedri[4] vorrin var oll af, ok allt bert tanna holldit, ok suo vm iaxlana [allt vt til kialkanna[5]. Hon bad myskunnar ok feck skiott, slocktizt sa grimmi elldr i hennar aasionu. Enn þviat þat vard optliga nærr vid alla, er þangat sottu[6], þotti litils vert vm þetta, sem þat væri eigi iarteign. Nu þott fyrr sogd kona hefdi fordazt pinu ok saarleik sottarinnar fyrir milldi ok velgerning guds modur, þa var hun þo suo hrædilig ok afskaplig[7] at sia, at ollum, er hana litu, þotti vera mikil angist ok[8] hormung. Vard hun sakir þessa skylldut at fara heim til sinna frænda, at fyrir þeira hialp[9] ok godvilia mætti hun sidr skammazt [sinnar lyti[10]. Henni stodadi þetta litt til hugganar, þviat ollum þotti þungt ok hormuligt hana at sia. Hun hylr nu alla sina aasionu nema augvn med einum duk, ok matti þo eigi med þui fordazt hatr ok brigsli mannanna ok eigi

[1] [harra, I þessum hlutum *E.* [2] Af Gvndradv ok hennar *E.* [3] i kring *tilf. E.* [4] efri *E.* [5] [*mgl. E.* [6] at þeim *tilf. E.* [7] oskaplig *E.* [8] angr ok hrædilig *tilf. E.* [9] ast *E.* [10] [*saal. ogs. Mmbr. Fragm. h;* sinna lyta *E.*

helldr [sinna frænda[1]. Tok hun nu þat rad at leita þangat traustz, sem yfrit[2] er til, ok tekr at tendrazt med þeiri somu trv, er adr[3] kolnadi med henni, aasakandi sialfa sik, er hun var sem ominnig hins fyrra velgernings ok hafdi gleymt modur myskunnar iungfru Maria[4]. Gyrdir hun sik nu med trv ok von sem[5] med styrkum hervopnum ok byzt at fara vm morgininn til kirkiu guds modur Marie i borginni Suession. Sem hun hafdi gera latid kerti, eptir þvi sem hennar [fatækr domr[6] vanzt til at offra, foru menn at sofa. Hun vaknar snemma vm nottina[7], at hun mætti vita, [hue nær[8] lysti, verandi minnig sins fyrirheitz, ok kærir hue long var nottin. Var þat fyrir iafndægri vm vorit. Hun kennir þa, at laus er dukrinn [, sa sem hun hafdi bundit vm sitt andlit[9], ok sem hun villdi binda hann, feck[10] hun eigi knytt, ok þui vard hun at bidia þa hialpar, sem [lagu i herberginu. Þeir sofa fast ok[11] duelia vpp at standa. Hun bidr, at lios se kueikt, þuiat hun þickizt finna vndir sinum fingrum[12], sem blautt kiot væri, [þar sem adr var saart[13], vissi hun eigi, at þat var endrskapat kiot hennar varra ok nefs. Sem hun tekr optliga af dukinn ok þreifar vm þat holld, sem nyliga er skapat, kallar hun: „Gud ok hin heilaga Maria, hialp[14] mer, gud ok hin heilaga Maria, hialp mer, gud ok heilug Maria, hialp mer!“ Menn vakna vid þetta kall, ok er tekit lios. Þeir sia þa ok vndrazt miok nyia skepnu sem vitnisbvrd [okominnar vpprisu[13] a nefi ok vǒrr konunnar, ok verdr suo mikill fognudr, sem hun væri af dauda reist til lifs. Vm morgininn færir hun þat kerti, er adr hafdi hun ætlat at offra vorri frv, til borgarinnar, þackandi gudi sina heilsu. Ek sa fyrr sagda konu, segir Hugo, ok var þetta nyia kiot likt odru hennar

[1] [*saal. h og E;* sina frændr *D.* [2] nogt *E.* [3] bifadi ok *tilf. E.* [4] sancte Marie *E.* [5] *tilf. E.* [6] [fatækdomr *E.* [7] morguninn *E.* [8] [þegar *E.* [9] [aa hennar andlite *E.* [10] getr *E.* [11] [hia henni uoru. Enn þeir *E.* [12] haundum *E.* [13] [*mgl. E.* [14] hialpi *E.*

holldi, vtan þat var liosara, ef gerla var at hvgat[1]. Margt folk fyrirsmadi[2] eigi sakir heitleika trvarinnar at minnazt vid hennar nef ok vôrr, sem þat hefdi þa nyliga verit skapat med hondum sialfs guds.

Jarnsmidr hellt ecki sina lofan[3].

Einn iarnsmidr af borginni Lauduno hafdi samkeypt, at hann skylldi vera i Suession vm þat aar ok bæta þau tol, er griotsmidir þurftu at hafa, ok annat þat er hafa þurpti or iarne aa þvi aari. Eptir þat idrazt hann ok hygst vera skaddr i þvi, at honum var oflitil leiga skild. Hann finnr nu þa sok til sinnar brottferdar, at honum var nôdsynlegt at fara heim at vitia sins hus ok konu sinnar, enn þagdi yfir þui, sem honum var i hug vm leiguna, iatandi sik aptr skiotliga ok luka af hendi þat, sem hann hafdi iatad, huort sem þat væri lett eda þungt. Enn þuiat hann hafdi ecki at leggia i pant fyrir sik, setti hann himinrikis drottning vora frv guds modur Mariam i ved, at hann skylldi skiotliga aptr huerfa ok inna af hendi alla hluti eptir skildaga. Ok suo var hann vppgefinn fyrir þenna pant. Sem hann kemr heim til sins hus, minnizt hann ecki, huern hann hefir vedsett fyrir sik, ok duelzt leingi vm þat fram, sem hann hafdi iatad, ok ferr aptr þegar honum likar, at hann skuli þa nita at þiona allt aarit til þessarrar leigu, voru þat sextigir skillinga. Sa er fyrir var starfinu, vid huern hann hafdi keypt, aasakar hann vm sina lygi, ok segizt rettliga mega pina hann þar fyrir, þuiat hann hafdi eigi logit at monnum, helldr at gudi ok hans modur. Smidrinn iatadi at vinna þar kauplaust vm fimtan daga, ok hugdizt med þui frelsazt skylldugr vpp at hallda vm allt aarit, þviat hann villdi eigi hallda kaupit. Sem þessir .xvi. dagar voru lidnir, for hann brott, suo at formadrinn fyrirbaud honum ok minnir hann aa, huern hann hefir vedsett fyrir sik, ok huersu hann brytr nu sitt fyrirheit ok trv. Jarnsmidrinn

[1] geymt *E.* [2] forsmadi *E.* [3] *Denne Legende og de følgende indtil S. 679 findes ikke i E.*

hirdir eigi, huat hann segir, ok ferr brott, sem hann hefir ætlat.

Sem hann var kominn fram vm þat port, er Tronicus heitir, vid klostr heilags Medardi, ok hann villdi ganga vpp aa eitt fiall, vard hann afllaus i hondum ok fotum, ok alla hans limo dro saman, suo at hann vard nôdgadr at fara aptr til borgarinnar Suession med grat ok vitia kirkiu sællar guds modur, hueria hann hafdi sett i pant fyrir sik ok brotid vid hana sina trv. Bidr hann hana nu hialpar, þuiat sa þriozki ok otrvi madr freistadi optliga at reka brott fra ser þetta vanmegn ok dofa, sem þat hefdi vordit med nockurum atburd, ok þui optar sem hann leitadi til, þvi vanmegnari vard hann, þar til er hans pina gaf honum vndirstanda, huat volldi þui, at hann matti ganga aptr til munklifissins, enn med engu moti matti hann ganga til sins hus. Hann er nu aptr leiddr til kirkiu guds modur, bundinn med fiotrum sinnar otrv af þui valldi, sem hefndi hans illzku. Ok sem hann fellr fram fyrir hennar alltari, er hann kendr af þeim, sem fyrir var skipadr smidina. Hann segir: „Ert þu eigi sa trvlausi ok lygni vorr iarnsmidr?“ Hann svarar: „Ek er sa veslugi madr ok sekr vid sæla Mariam, er nu hefir mik pint sem makligt er, sem þier megit sia.“ Hann segir þa, huat gud hafdi honum gert. „Nu heit ek gudi ok sælli iungfru Marie, at ek skal henni þiona allt þetta aar, ok enn helldr alla daga mins lifs, at hun virdizt til min at lita med sinni milldi ok myskunna mer suo syndugum manni.“ Sem hann sagdi þessa hluti med miklum grat, stendr hann vpp ok stydr sik vid alltarid. Var hann þa frelstr af ollum sinum krankleika, ok rettuzt sinarnar, er adr voru samandregnar. Var hann sidan stodugr i sinni þionustu ok þordi eigi þadan af at liuga at guds modur.

Vor frv gaf manni mal.

Þrir mallausir menn kuomu enn til þeirar somu kirkiu sællar iungfrv Marie. Vm nottina, sem þeir sofu i kirkiu, vaknar einn þeira ottafullr af þeiri syn, er honum hafdi

tedzt, ok rennr til alltaris talandi skyrt med þeiri tungu, er adr hafdi alldri matt eitt ord tala. Gerir hann þackir sælli guds modur ok segir huersu hun hefir hann frelsat. Honum syndizt i suefninum, sem tuær dufur flygi at honum, ok tæki at toga ok hrifa hans eyru, ok af þeim otta, er hann feck hier af, vaknar hann. Ok þær giafir heilsunnar, sem honum veittuzt i suefni ovitanda, vottar hann nu med fagnadi vakandi. Hinir tueir adrir, sem mallausir voru, foru brott, suo at þeir fengu eigi sitt mal. Enn sakir huers þeir fengu eigi heilsu, veit sa sem alla hluti veitir, ok engan likþran mann sagdi græddan vera af Heliseo spamanni vtan Naaman Syrum, þo at margir likþrair menn væri þann tima.

Vor frv gaf manni heyrn.

Sa madr er Kristian het, nærr atian vetra gamall, daufr ok mallaus, kom til kirkiu sællar guds modur Marie ok vakti þar med folkinu, kallandi til guds med einu samt hiartanu ok hneiging hǫfudsins, þuiat hann matti eigi med tungunni. Hann var iafnan vid alltarid, bidiandi þa stund ok tima, er gudlig myskunn villdi til hans sia. Enn þuiat klerkarnir mattu eigi þola fiolda folksins, var hann brott rekinn med odrum fra alltarinu. Hann beid stadfastliga i kirkiunni. Gud leit hans trv oþrotnandi, þo at hann væri profadr vm langan tima. Honum syndizt, sem tueir menn virduligir koronadir sem brudr ok brudgumi stigi nidr af himni, ok suo biart lios sem sol fylldi alla kirkiuna. Asiona hinnar dyrdligstu iungfrv Marie ok hennar klædi skinu med fagrligri birti, sem til heyrir at synizt guds helgir menn i eilifri birti i himinriki. Hun strauk þa med sinni blezadu hendi miukliga vm kuerkr hins siuka mannz ok munn, leysandi band hans tungu ok eyrna. Þat blod, er hliop af hans eyrum ok munni, syndi krapt þessarrar volldugu frv. Sem hann hefir feingit þenna velgerning heilsunnar, þeigir hann ok ferr leyniliga med fagnadi til sins heimilis, ok segir, huersu hann hefir fengit (mal) sitt, ok stamar nockut, sem

þa tæki hann at nema at tala. Nu gerizt kunnigt hans iafnolldrum ok landzmonnum, at gud ok sæl Maria hefir veitt myskunn Kristiano.

Prestr i þui þorpi, er Mortana heitir, trvdi eigi þessum hlutum, ok nitadi at Kristianus mundi tala mega, allt til þess er hann var leiddr fyrir prestinn. Eptir þat idrazt sa sami kennimadr ok ottazt miok, aasakandi sina otrv. Hann ferr til kirkiu guds modur ok fellr fram aa golfit fyrir hennar alltari med miklum harm ok grat, at hann hafdi þat aukat aa adrar sinar syndir, at efa vm matt guds ok hans modur, suo at allir, er hann sav, hugdu annathuort, at hann mundi pinazt af fyrr sogdum elldi eda einhuerri annarri sott, allt til þess er hann segir, sem adrir spurdu hann, huat honum var, ok aa kuedr, aa huerium degi hann skal fyrr sagdan Kristianum þangat leida. Sem hann kom þar, segir hann sialfr af ser, gerandi ollum kunnigt, huersu hann vard heill. Enn hans kunningiar er þar voru, baru vitni vm, at hann hafdi verit blindr ok mallaus af sinum barndomi, enn nu matti sia, at hann taladi ok heyrdi. Þa var hringt, ok lofudu allir gud, vngir menn ok gamlir, karlar ok konur, med taarum, ok predica hans heidr ok dyrd.

Þræll feck hefnd ok heilsu.

Þræll eins riddara i Suession, sa sem vann hans akra, var optliga aa helgum dogum, þa er hann var frials af sinu starfi, vanr at fara med sinum kumpanum til kirkiu guds modur Marie i borgina or þvi þorpi, er hann var i. Enn sem adrir offra henni, huerr eptir þui sem orkadi, ok vegsomudu sock þeirar somu iungfru, offradi hann engu. Einn tima sem þeir foru heim ok toludu milli annarra guds iarteigna af fyrr sogdum sock sællar Marie, sagdi þessi þræll Boso, er suo het: „Sannliga erut þer heimskir, ef þier hyggit þetta vera sock sællar Marie, þuiat suo langt er sidan hun var, at hann mundi fyrir longum tima fuinn vera.“ Hann hafdi varla talat þessi ord, ok sa sami munnr, er hann taladi þessa gudlastan med, snaradizt allt ut til eyrans

med suo miklum saarleika ok kuol, at allt andlitid þrongdi suo, at naliga sprvngu ut augun, ok allt andlitid snaradizt ok þrutnadi, suo at hann hafdi varla mannz aasionu, suo at ollum þotti hrædiligt at sia. Var hann suo sem gefinn i valld kueliaranum, matti hann varla draga sina ond. Hann feck traudliga talat, suo at skilia mætti þau ord, at hann bad sik aptr leida til kirkiu sællar guds modur. Ok suo var gert. Hann fell fram fyrir alltari, ok tedizt langa stund ollum, er vid voru þessa vndarligu syn, huat hefnd hann feck af himnesku valldi fyrir sina vitleysi. Hans likamr allr var hrædiliga blasinn, enn hann dro suo erfidliga andann, at mikill reykr vard af. Hans rodd var sem mikil remian, mattu eigi tungan ok munnrinn gera sina þionustu. Matthilldr abbadis ok adrir menn, er vid voru, hörmudu hann miok sakir sinnar milldi ok leiddu hann til alltarisins. Sem hann hefir minzt vid þat, er hann signadr med sock vorrar fru. Tok honum þa at batna, ok minkadizt nockut þrotinn, ok litlu seinna feck hans aasiona ok likami aptr alla sina fyrri heilsu. Fyrr nefndr Boso var eigi ominnigr þessa velgernings, sem hann væri frelstr af kuerkum sialfs daudans, ok bidr sinn herra, at hann gefi hann vpp ok leysti fra sinni þionustu. Boso fær þat. Hann villdi þadan i fra engum dödligum manni þiona, helldr gefr hann (sik) til þionustu vorri frv, fyrir hueria hann feck heilsu, ok gerdizt þionustumadr hennar kirkiu.

Tueir menn fengv heilsv.

Kona nockur var su, er hennar auga þrutnadi. Hun hafdi vid tekdoniam ok ymis gros, at þrutnadi minnr, ok eigi at eins stodadi þat ecki til lettis, helldr þrvtnadi suo augat af styrk grasanna, at þat syndizt vt standa or hofdinu ok augnaborunum. Var sialldrit suo þrutid, sem bladra væri, ok heck nidr aa kinnina, ok þvi var eingi von, at hun mætti nockud sia. Nu sem hun kendizt vid, at þrotin var oll mannlig hialp, styrkizt hun nu med trv ok von til guds, ok treystizt at eins hans fulltingi. Ferr hun nu med

sinum frændum til fyrr sagdrar kirkiu guds modur sællar Marie, ok er þar med odrum bidandi gudligrar myskunnar. A þeiri nott, er þessi kona feck sina syn, var þar sueinn sið uetra gamall, huern er hans modir geymir þar. Vakti þar iafnliga mikit folk, sumir sakir godfysi, adrir at þiona siukum monnum. Sem modir fyrr sagds sueins (er) mædd af vôku ok harmi, ris þegar heill upp sueinninn ok gengr rettr til alltarissins. Allt folkit er vid var, kallar med haarri roddu, er þa nafn sællar Marie iungfrv kallat þusundrat sinnum ok hringt ollum kluckum: „Heyr, hinn godi Jesv, sannliga vart þu nærr þessum hlutum, hueria er þu sialfr elskar hardla miok, þa er brennandi trva ok heitleikr þeira, er þik elskudu, leitudu þik med valldi at taka, dreifandi forn idranda hiarta med offri sætra taara" Modir fyrr sagds sueins vaknar vid þetta haareysti ok kallar med fagnadi. Hinn lydrinn þrongdi henni brott fra sinum syni. Su kona, er sik harmadi mist hafa sins auga, heyrdi oglaud þessar fagnadarfullu raustir, ok segir þessi ord: „Heyr, hin dyrliga ok millda drottning, nu glediazt allir menn, ok þin kirkia er nu full med gledi ok fagnadi, enn mer veslugri er neitat at verda hluttakari suo mikils fagnadar." Sem hun talar þessa hluti ok adra þa, sem dictadi hennar hrygga briost, þickir henni sem þat auga, er adr heck ut, felli brott or hôsinum, ok kallar til þeira, er vid voru: „Fyrir guds sakir berit hingat sem skiotazt lios, þuiat nu fellr mitt auga nidr aa iordina." Syndizt henni sem nockur madr kæmi til hennar ok þrysti sinum fingri aa hennar auga, suo at su bladra, sem þar var aa, spryngi. Sem liosit var til borit, fundu þeir þa hinnu sem yfir auganu var slitin, en blod ok uogr fell vm hennar aasionu, suo at duptid aa golfinu var uott, enn augat var eptir i sinum stad fagrt ok skært. Adrir segia henni, sem hun trudi enn eigi, at hun var heil vordin fyrir guds myskunn ok sællar iungfrv Marie, suo at hun hafdi aptr fengit sitt auga. Sem

hun skilr þetta ok profar, verdr hun fegin, ok var oll kirkian full med guds lofi, sem verdugt var.

Mallaus madr feck heilsu.

Einn madr daufr ok maallaus nær þeim stad, er Attrebatum heitir, undirstod, at nockurir menn af þeim herudum foru til Suession at bidia til guds i kirkiu hinnar dyrligstu iungfru guds modur Marie. Hann for i sueit med þeim ok vard ollum kunnigr, þuiat hann fylgdi þeim dagliga, hann geck med þeim inn i musterid. Ok sem hann hafdi þar litla stund dualizt, teiknar hann nockurum af sinum kumpanum, at hann hefdi fengit heyrn, enn ecki matti hann enn tala. Þeir verda fegnir. Ok sem þeir hafa offrat, foru þeir aptr, sem þeir hofdu ætlat, ok hinn mallausi madr med þeim. I þeira foruneyti voru nockurir klerkar Atrebatensis borgar, er med þeim hofdu verit i Suession. Enn medan þeir voru þar, hofdu þeir ecki heyrt af þessi iarteign, þuiat þeir geymdu meirr at sia ok heyra adra hluti. Nu var þeim sagt aa veginum af kumpanum, at hinn mallausi madr mundi hafa fengit sina heyrn. Þeir vndrazt nv med miklum fagnadi ok aasaka sialfa sik, at þeir hofdu eigi heyrt iarteignina ok eigi þackat gudi, sem verdugt var. Þeir huerfa nu aptr skiotliga, þuiat þeir voru aa hestum, ok hofdu med ser þann, er heyrnina hafdi fengit, ok segia þat sem gerst hafdi, synandi þenna mann, er fullkomit vel heyrdi, enn ecki matti tala. Þacka allir gudi ok sælli Marie iungfrv. Hinn godi ok hinn sæti vorr herra Jesus Kristr ok modir myskunnar villdu eigi lengr, at engan aavoxt hefdi þeira trva ok godfysi, er eigi spôrdu sitt erfidi at snua aptr af sinum veg, at þeir þionadi þeim med þvi meira kærleik. Sem þeir dueliazt i kirkiunni ok venda sinum hiortum til guds ok modur milldinnar, ok þessi madr stendr milli þeira, þa leysizt band hans tungu, ok talar hann skyrt. Klerkarnir heyra þat ok styrkiazt bergiandi aavexti sinnar truar, ok senda upp til himinsins lof ok hliod. Abbadisin lætr hringia suo sem (til) annarrar guds þionustu,

konur syngia hatidliga gudi til heidrs Te deum laudamus, kall goduiliugrar alþydunnar blandazt med þeira song, suo at allir saman syngia Te deum laudamus.

Mallaus madr feck heilsu.

Sveinn tolf vetra gamall fæddr i Kolni, mallaus alla sina daga, var fluttr til Suessionem af hans frændum, er hann hofdu fædt aa sinni olmosu vm fimm vetr. Sueinninn het Vacellinus. Vm nottina fyrir kyndilmessu vakti hann med þeim i kirkiu sællar guds modur. Var oll kirkian full med þeim er voktu. Nu sem sagt var mikit af ottusongnum, ok song þat responsorium · Videte miraculum matris domini, vaknar sa sueinn ottafullr af þui, sem hann hafdi sed i drominum. Þotti honum sem ein dufa flygi i kringum hans hofut ok togadi hart sem med reidi hans varrir ok tungu. Hann ottadiz miok ok kallar med suo haarri roddu ok skærri, at hun syndizt helldr engilig en mannlig. Bar hans rodd yfir song systranna, ok eigi sidr yfir allt haareysti lydsins. Hann segir suo: „Heilug Maria, heilug Maria.“ Einginn var sa af þeim, er heyrdi, at ottadizt (eigi) ok vndradizt þessa eingiliga raust, er þa var nyskôput. Hans frændr, er hann hofdu þangat fært, kolludu haarri roddu lofandi gud. Allir lydr kallar, ok þar med kallar ok sa mikli fioldi siukra manna, bidiandi ser ueitazt þuilika hialp. Þessi sueinn er þa leiddr til alltaris med miklum fagnadi allrar kirkiunnar. Drottinn Jesus Kristr, huerr mundi sa vera, er þa helldi sik fra taarum, huerr mundi þat steinligt hiarta hafa, at þa blotnadi eigi, er hann sa annan tima gud ganganda millum manna. Þessar ero þær fornir litillatz ok idranda hiarta, er gud beidizt at þiggia af oss, þessar ero þær hatidir, er þu, drottinn, baudt þinum lyd at hallda, þessir ero þeir helgu dagar, aa huerium þeir, er rettliga dyrka gud, dyrka gud fodur i anda ok sannleik, þat er at dyrka gud fodur med syni ok helgum anda. Frændr sueinsins leida hann til abbadisarinnar ok annarra þeira, sem hann var kunnigr.

Sem allir þeir (er) sav, lofudu enn gud fyrir þessa hluti, gengr til alltarisins ein kona, su er vitlaus var þangat flutt ok eigi hafdi fullkomliga aptr fengit sina heilsu, sidan hun fæddi barn. Enn med guds myskunn ok fulltingi hans modur, matti hun nu ganga, suo at hun þurpti eigi, at hun væri leidd, ok var frelst af þeim diofli, er hana kualdi. Hun aasakar sik miok ok iatar sik vera seka, at hun hafdi talat ovitandi morgum hordum ordum ok gert moti gudi ok hans modur. Hennar vinir fagna hennar heilsu med miklum taarum, þackande gudi ok hans modur.

Vor frv gaf manni sitt vit.

Sa madr er Gyarmus het, var leiddr til Suessionem, hendrnar voru bundnar aa bak, ok iarn var slegit vm halsinn. Varla mattu fimm menn leida hann, þo at þeir lemdi hann fast, þviat hann var miok sterkr af sinum likam. Hann var ok miok rikr. Enn þat vitum ver eigi vist, sakir huers pukinn hafdi fengit þetta valld yfir honum, huort þat vard af mikilli reidi eda af þeim harmi, sem hann feck af þui, er hann misti sins godz, sem nockurir sogdu. Gud þoldi, at þessi vitlausi madr lægi i kirkiunni, annathuort sakir þess at hann idradizt þvi fullkomligar sinna synda, ef hann yrdi heill, ella at hann pindizt helldr undir valldi sins ouinar fyrir sinar syndir, at sem hans ouin hefdi hann pint eptir sinum vilia, matti hann sidr hallda honum, sidan hann hafdi bætt sinar syndir, ella at þui kunnari yrdi ok sætari hans myskunnsamliga frelsing, sem hans vanheilsa var adr beiskari ok hrædiligri fyrir allra augum, at gud væri þui framar þar fyrir dyrkadr. Hinn vitlausi madr var bundinn med fiotrum eda reipum vid þa stora knacka, sem voru i kirkiunni, ok dro hann þa optliga. Var hann suo sterkr, at þeir sem hann geymdu, mattu varla koma raadi vid hann. Huat þarf at segia vitleysi hans orda eda grimleik hans verka. Sidan þier, drottinn Jesus Kristr, ok þinni heilagri modur þotti hann i nog pinazt hafa, feck hann aptr sitt vit. Hann hof sin augu upp til himinsins

ok lofadi þann sem lifir vm allar alldir verallda, þann sem mattugr er at lægia dramblata menn ok venda þeim fra sinu ofbelldi. Hann gengr nu fram fyrir alltarit, sem siduani er til þeira, er heilsu hafa fengit, hann minnizt nu med ollum goduilia ok litillæti vid likneski vorrar frv. Hans vinir ok allir þeir sem vid voru, lofudu gud ok hans modur. Ferr hann heim til sinnar husfrv, ok vard eigi at eins gledi i Suession, huar er honum hafdi i fyrstu upprunnit þetta lios heilsunnar, helldr vard ok i ollum stodum, þar sem hann kom, suo mikill fognudr, sem hann væri þa af dauda reistr.

Vor frv visadi monnum veg.

Sakir þessarra ok annarra suo aagætra iarteigna guds ok hans modur sotti vida nærr ok fiarri til borgarinnar Suessionem mikit folk karla ok kuenna, rikra manna ok fatækra, henni til heidrs. Af einum stad foru halfr þridi tugr manna, saman karlar ok konur, til kirkiu vorrar frv, ok gengu þann veg, sem liggr til stadar heilags Quintini. Sem þeir fara sid um kuelld þann veg, sem raufarar lagu aa, skunda þeir sinni ferd. Þeir koma i einn skog, ok af myrkri nætrinnar tyndu þeir sinum veg, suo at eigi at eins mattu þeir eigi finna þat herbergi, sem þeir villdu ser hafa tekit, helldr vissu þeir ok eigi, hvar þeir voru eda huert þeir foru fram aa leid eda aptr. Þeir wrdu nu miok ogladir ok ottafullir, konurnar voru modar af longum veg, er þær hofdu farit um daginn. Þau settuzt nidr aa eitt tre miok mod ok ottafull. Enn þeir sem sterkari voru, gengv i ymissa stadi, leitandi eptir, ef þeir mætti finna þann veg, er þeir hofdu tynt. Þeir sia þa eigi langt fra þeim stad, sem þeir satu, birti skinanda lios, ok i þvi liosi var konu likneskia med iungfrv bunadi. Hennar klædi voru sniofi huitari, enn birti þeirar gudligu ok himnesku aasionu skein suo, at þat bar yfir allt hitt liosit, sem skein um kringum hana. Þeir saa suo gerla allan hennar buning ok aasionu, at þeir saa, huersu vindrinn hrærdi ermarnar. Þeir wrdu

miok fegnir ok kolludu med einu samþycki, at þeir skylldi þangat fara, sem guds modir kalladi þa. Þeir standa nu upp med fullkominni von ok fara leingi eptir þessu liosi vm klungr ok osletta stadi. Sem þeir koma i þann stad er þeir saa liosit i fyrstu, huarf liosit, fundu þeir þa, at þeir voru komnir aa rettan veg, war þeim sagt vid þat heremitahus, er þeir fundu, at þat var almenningsvegr til heilags Quintinvm. Foru þeir sidan med fagnadi til kirkiu sællar guds modur Marie.

Kona fæddi þria steina ok barn.

Skamt fra borginni Suession i þvi þorpi, sem Kala heitir, var su kona olett med barni, at þungan krankleika feck þann tima, sem hun skylldi fæda. La hun i þessum saarleik samfleytt þriar vikur, suo at hun var at komin dauda. Þær konur, er hia henni voru, gafu henni þat raad, at hun heti at ganga berum fotum til kirkiu guds modur Marie i Suession, ef hun frelsadizt af þessum haska. Sem hun hafdi þessu iatad, var hun frelst, ok þo med faheyrdum hætti. Hun fæddi af sinum kuidi fyst þria steina. Var hinn fyrsti suo stor sem gasar egg, annarr sem hænu egg, þridi sem baun stor. Eptir þat fædir hun barn, feck þat skirn ok lifdi fa daga sidan. Þegar henni bættizt sins krankleika, geck hun berum fotum i haarklædi til kirkiu guds modur, sem hun hafdi heitid, berandi med ser þa steina til vitnisburdar. Henni fylgdu ok þær konur, er hia henni voru i krankleikanum. Hun offradi þar þat kerti, er hon let leggia vm sik rakit, þann tima sem hun var siuk, ok segir huersu hun var frelsut af sinum haska, sem fyrr sagdir steinar bera vitni vm, þo at þegi. Voru þeir festir upp i kirkiu ok hengu þar langan tima til vitnisburdar vm þessa iarteign.

Siukr madr feck heilsu.

Nockurr siukr madr la i skoti þeirar somu kirkiu langan tima. Hann hafdi þann krankleika, sem heitir paralisis. Hann la meginlaus, sem allr hans likami ok lidir væri

nærr sundrlaus, matti hann ok ecki tala. Hann var allan tima miok krankr, enn þo þungazt vm vetrinn, þuiat hans pina tuifalldadizt af frostinu. Þotti honum þa sem spiotum væri stungit i hans kiot, bein ok allt inn i merginn. Enn þuiat hann matti ecki tala, kalladi hann haatt til himinsins med hrædiligri remian, suo at ollum þotti hormuligt at heyra. Folkit sampindizt hans vesold ok bidr til guds modur Mariam, at hun hialpadi honum. Gudlig myskunn leit at siduztu þeira goduilia ok pinu þessa vesla mannz, ok gaf honum fullkomliga sina heilsu, suo at allr saarleiki flydi brott, enn hann feck aptr afl sins likama ok suo sitt mal. Fagnadi nu lydrinn heilsu þess, er adr hormudu þeir siukann, ok þacka gudi ok hans modur iungfrv Marie.

Husfru feck syn.

Ein husfrv af þui þorpi er Plerecurt heitir, su er suo mikinn verk feck i sin augu, at hun vard blind, ok var leidd til kirkiu guds modur Marie, hun beid þar vm nockura daga, bidiandi ser veitazt hialp gudligrar myskunnar. Henni vard litil nytsemd af nærveru sannleiksins, medan hun villdi leyna sannleikinum. Þat bar til einn dag, at prestrinn af Austrachia geck inn i fyrr sagda kirkiu med miklu folki af sinni kirkiusokn, ok sem þeir foru brott, kendi einn mikils hattar madr af fyrr sogdu þorpi Austrathia þessa husfru sina frændkonu, sem hun fadmar alltarid. Hann spyrr eptir, sakir huers hun væri þar. Sem hann heyrir, at hun er blind vordin, segir hann, suo at abbadisin Matthilldr heyrir vpp aa: „Sannliga er min frændkona, sagdi hann, eptir sinum verdleikum lostin þessum blindleika, þuiat þu ert þionustukona vorrar fru, ok hefir þik undan tekit hennar valldi, suo at þu neitadir þik henni til heyra. Jata nu þat, sem satt er hier um, ef þu villt nockura hialp fa af modur sannleiksins.“ Hun truir ordum sins frænda, er hana elskadi suo hiartaliga, ok kennizt vid, at hun er lostin med rettri guds hefnd, ok iatar þat, sem satt er, þo at hun hefdi adr neitat, ok gengr vid, at hun er skylldug

vorri fru til þionustu. Þegar sem hun hefir þetta talat, tekr[1] . . . .

. . . . . hialp heilagrar guds modur Marie, suo at ek matti brott fara, ef suo væri nott, sem nu er dagr. Ek het, segir hann, at offra hundrat iarnsoms til vppgerdar kirkiu sællar guds modur Marie, ok vard ek þegar laus. Gerdir þu þat sama treystandi henni fullkomliga, mundi hun þik frelsa.“ Hann suarar: „Eigi at eins mundi ek þangat offra hundrat nagla, helldr þusundrat, ef hun villdi myskunna mer ok frelsa mik.“ Sa er fyrr hafdi frelstr verit, for aa þeiri somu nott ut um port ok oll vardholld, suo at einginn stod aa mot honum, komzt hann suo vndan. Sa sem einn samt var eptir, tok hann at kalla til himinrikis drottningar med sorgfullu hiarta, bidiandi at hun ok veitti honum hialp. þo at hann væri syndugr. Litlu sidar vill sa, er hann hefir at geyma, færa hann i þann stad, sem hann megi ǒrugligar geymazt, þuiat hann ottazt, at hann verdi þar brott tekinn. Ok sem hann gerir þat, verdr hinn hertekni madr laus, ok med guds myskunn kemzt hann vndan heill. Þegar sem hann matti, geck hann berum fotum til kirkiu sællar guds modur, er hann frelsti, ok offradi þui, sem hann hafdi heitid, segiandi med fagnadi allan haatt þessarrar iarteignar.

Kona feck aptr son sinn.

Kona nockur gofugrar ættar feck einum rikum kaupmanni i pant son sinn fyrir margar merkr silfrs, er hun tok af honum, þuiat hun þurpti þa peninga. Enn sem langr timi leid, aukuduzt leigurnar, suo at fadir ok modir sueinsins mattu hann eigi leysa, nema þau selldi þar til allar sinar iardir. Modirin harmar þetta einkanliga mest, ok sem hun oruæntir mannligrar hialpar, vendir hun sinni von til gudligs fulltings ok til hinnar millduztu modur

[1] *Her er en Lacune i Codex (D2), hvorved Slutningen af denne, og Begyndelsen af næste Legende er tabt.*

myskunnar, er iafnan er von at heyra hiartaligt aakall harmandi manna. Hun ferr nu til heilags Ritharium, þar sem sa madr var, er son hennar hafdi i fiotrum, villdi hun nockut hugga hann. Sem hun kom i fyrr sagt þorp, er miok var fiolment af þui folki, er þar bygdi, finnr hun sinn son aa midiu stræti, suo at engi geymdi hans, var hann ecki bundinn, vtan hann geck i bænum. Hun tekr hann til sin, suo at allt folk saa vpp aa, ok engi stod upp i mot, setr hun hann aa hest ok hefir heim med ser. Hun ferr sidan med hann til kirkiu guds modur Marie, þackandi þeiri med litillæti, er hennar son hafdi frelst.

Ein kona blind skamt fraa borginni Cenomannia heyrdi sagt af þeim iarteignum, er gud gerdi i Suessione fyrir verdleik sinnar modur sællar iungfru Marie, hun het med sannri trv ok audmiuku hiarta at ganga berum fotum til kirkiu guds modur Marie, ok feck hun þegar sina syn.

Madr feck heilsu.

Sem Thomas herra þess kastala er Tociacus heitir, skylldi fara aa nockurum tima til Englakonungs, baud hann einum sinum þionustumanni trvlyndum, er Radulfus het cancellus, at hann skal sik bua ok fylgia honum. Sem allir hlutir ero bunir til þessarrar ferdar, tekr þessi Radulfus mikinn ok hættligan krankleika, suo at allar sinar i hans likam dro saman. Suo mikill verkr ok saarleiki var i ollum hans beinum, at allir limirnir wrdu meginlausir. Sakir þessa vard hann eptir at vera. Þessi krankleiki var likr þvi elldliga drepi, ok for vm alla hans limu etandi ok slitandi kiotid af beinunum vndir hudinni, er þrutnadi vpp. Enn þo at hann fengi i fystu hinn hardazta saarleik, þa fordadizt hann med hialp skiotrar lækningar þat hit ytra lyti, sem þar af mundi elligar gerazt. Hann let flytia sik sem skiotazt til kirkiu sællar guds modur i Suession ok bad ser þar myskunnar. Hann kom þar hinn næsta aptan fyrir iol. Hann sat frammi fyrir alltarinu ok þoldi suo mikinn verk ok pinu, at sueiti draup af ollum hans likam. Var hann

med þessu naudgadr at kennazt vid sik ok sinar syndir, ok segir þa þessi ord: „Sannliga ert þu, hinn vesli madr, verdugr at þola þessa hluti, nu bergir þu aauoxt þinnar illzku, þu saadir synd ok harm, enn nu skerr þu þat sama, nu fær þu þa ombun, sem þu ert verdugr. Huerr mun sa glæpr vera, er þu gerdir eigi, eda huersu margfolldum hordomi þu ert sorgadr, þinar hendr ero fullar med blodi margfalldligs manndraps, annathuort med raadum eda sialfu verkinu. Þu hefir optliga brent fyrir odrum, sôrgat helgar kirkiur, rænt optliga ok stolit. Huat opt þin tunga hefir raad til gefit at uekia upp þrætur ok strid, ok huersu opt þu hefir syndgazt med ofneyzlu fædzlu ok dryckiar. Ok hueriar munu þær vera flærdir eda suik, er þu gerdir eigi. Heyr, hinn veslugi madr, nu snyzt rettliga rett illzka i þitt hofud, ok nu fær þu mattuliga pinu. Þu, drottinn minn, ert rettlatr, ok þu synir rettan dom aa mer, þuiat ek var iafnan vpphafsmadr allra illra hluta. Fyrirlet ek þik, minn milldi skapari, en gerda ek iafnan uilia ouinarins. Ok þu, hin sæla iungfrv, hin millda iungfrv, modir drottins ok mins herra, þo at ek se miok syndugr, ok þu pinir rettliga minn likam, oreinum likam þeim er makligr er brennusteinn ok heluitis brvni. Þu gelldr nu verdugar pinur þeiri otrv ok suikafullu ond, er aa ser bar likneskiu ouinarins. Minn herra ok min frv, tuifalldit ok þrifalldit aa mer þessar kualir, þuiat einkis mannz likami ma rettligar þola heluitis pinur enn ek. Væri ek verdugr, at iordin hefdi eigi þolt at bera suo syndugan mann, helldr hefdi hun gleypt mik lifanda. Wei mer veslum, hord er su pina, er ek þoli, ok enn þungari sa eilifr daudi, sem mer er fyrir hendi. Vei mer vesolum ok syndugum, þuiat ek er rettliga fyrirdæmdr.“ Sem hann kalladi þessa hluti ok þessum lika, suo at allir heyrdu, fell sueiti af ollum hans likam, suo at allir þeir sem heyrdu hans ord ok sau h[ans sueita, gre]tu med miklum harmi. Sa milldi drottinn ok su millda frv, er eigi uilia dauda syndugs mannz, helldr vilia þau, at hann lifi ok

leidrettizt, veita honum skiota lækning, suo at honum bætizt sinn krankleiki. Hann hefr nu upp fagnadar raust ok gledi, ok af hans munni heyrdizt lofs rǫdd þaçkandi gudi. Þa var komit at kuelldi. Stod hann vpp heill aa sina fætr ok rann til alltarissins ok fadmadi þat. Hann villdi eigi vera ominnigr þessa velgernings ok for litlu seinna til Jorsala.

Tuær konur fengu heilsu.

Tvær konur af þui klostri, er Vndus heitir, hafdi elldrinn miok brent. Hann hafdi etid allann kialkann af annarri, suo at hrædiligt var at sia, enn aa annarri hafdi etid allt kiotid af hendinni ok armlegginum. Stod þar af suo vondr þefr, at engi þottizt mega kenna af. Þær kvomu i Suessionem, ok sem þær luka af hendi sin heit, voru þær græddar i kirkiu guds modur. Var hudin raud at sia sem rosa til vitnisburdar ok dyrdar þeiri skæruztu iungfrv ok hinnar uollduguztu drottningar, hverrar minning alldri ma or minni falla, ok hun er hin makligsta ollu lofi, henni se dyrd ok lof med sinum syni vorum herra Jesu Kristo.

Lios kveiktizt med guds myskunn.

Þa er lidit var fra holldgan guds sonar .m.c.xxx. ok eitt aar, aa dag hins helga Vincencij, sem song messu i fyrr sogdu klostri guds modur Marie, ok prestrinn sat, sidan hann hafdi lesit fyrstu orationem i messunni, var annat af þeim tueim kertum, er stodu aa alltarinu, allt vppbrunnit, enn annat var nær heillt eptir likendum. Enn systir, er þionadi aa alltarinu, vard miok ottandi ok tok sem skiotazt annat kerti, ok sem hun villdi þat tendra, kemr hun ouarliga vid þat kertid, sem stod, ok fellir, suo at þat sloknar. Hun sendir þa til steikarahus eptir elldi. Sem diakninn ser, at ecki var lios aa alltarinu um messuna, þickir honum þat illa vera, ok tekr kertid, er þar la, ok fær subdiaknanum, at hann tæki sem skiotazt elldinn. Enn i þui bili er hann feck af hendi enn hinn tok med, tendrazt þetta sama kerti i þeira hondum med himneskum elldi. Diakninn verdr sleginn suo miklum otta, sem hann ser þessa iarteign, at hann

misti sins afls, suo at hann mundi hafa fallit til iardar, ef hann hefdi eigi stutt sik vid þann pilar, er hia honum var. Þetta nyia takn vard miog frægt af ollum. þuiat engi var su tid aa deginum, at eigi væri i þeiri kirkiu mikill fioldi lyda, er sotti til þessa stadar sællar guds modur Marie. Allir gefa nu lof almatkum gudi, ok var hringt i ollum kirkium vm alla borgina, ok allr stadrinn hliodar med guds lofsongum, suo at sætleikr þessa songs ferr vpp til himins. Oll liosker kirkiunnar ero tendrut med þessum nyia elldi, ok margir godtruadir menn bera þat heim i sin herbergi til lofs vorum herra Jesu Kristo ok hans modur iungfrv Marie.

Nautasueinn var frelstr ok leiddr.

Nær i upphafi, sem þessi himneska blezan var framsteypt, var ellefu vetra gamall nautasueinn[1], hvers fætr fyrr sagdr elldr hafdi brent, fluttr af sinni modur til kirkiu guds modur i Suession. Hann var þar fa daga, adr hann feck lækning sins krankleika. Var hann þa færdr heim til sins hus. Sa sami sueinn, verandi eigi ominnigr suo mikils velgernings, hitnar eptir guds forsio med mikilli girnd at sia enn hus guds modur Marie, ok bidr dagliga sina modur med miklu[2] kostgæfi, at þau skylldi aptr fara [til borgarinnar Suessionensem[3] at þacka gudi sina myskunn. Enn sem hun villdi med engu moti samþyckia, segir hann: „Þui at mer heilum[4] gefst eigi orlof til þessa, þa bid ek, at [nôdsyn aptr huerfanda[5] krankleika skylldi til þess, sem ek girnumzt ok mer er neitat heilum. Heyri sa mik, er ser hiortun ok girndir syndugra manna.“ Sem hann taladi þessi ord, tok hann þegar at kueliazt med hinni fyrri pinu, suo at elldr med vogfollum aat hans kiot. Hans modir ottazt nu ok fyrirlætr alla þa hluti, sem hun hafdi at geyma, enn ferr nu med sinn son til borgarinnar ok kirkiu sællar guds modur Marie. Hans limir voru nu vordnir allir megn-

[1] *saal. E;* sueirn *D.* [2] mikilli *E.* [3] [i borgina Suessionem *E.*
[4] *tilf. E.* [5] [aptr huerfandi naudsyn mins *E.*

lausir af endrnyian hins fyrra krankleika. Hann feck þo aptr sina heilsu ok tok þa at lofa gud sætliga.

Enn nockurn tima sem processio geck inn i kirkiuna ok margt folk fylgdi, vaknar hann vid þeira haareysti ok kallar haatt þackandi gudi ok segir, huersu honum ero annann tima veittir velgerningar himneskrar lækningar. Hann segir ok opinberliga fyrir ollum monnum, at hann var leiddr or likam fyrir vorn herra ok hans modur Mariam, ok hann heyrdi hana bidia fyrir folkinu, at gud virdizt at venda þessarri sott ok bardaga fra lydnum ok taka brott þenna elld. Hun feck blidlig suðr af sinum syni aa þenna haatt: „Min sæta modir, þu ert siofar stiarna, verdi allr þinn vili.“ Ok sem su sama iungfru kærir enn vm sitt hus, huersu þat var herfiligt ok fyrnsklegt[1] hia odrum kirkium, heyrdi hun þau andsuor af sinum syni, at hann skylldi lata offra peninga[2] yfir Rin ok allt nordan vm hafit, af huerium hennar hus væri vppsmidat, ok hann skylldi þat pryda med mikilli fegrd ok dyrd fyrir augum allra þeira, sem þat sia, enn sagdi, at yfir lyd Svessionensis borgar mundi koma hefnd af gudi, sakir þess at þeir villdu eigi heidra kirkiu hans modur. Þat vitum ver, at marga menn af borginni Suession brendi fyrr sagdr elldr, enn þat vitum ver eigi, huerir hlutir eda huilikir eptir ero. Sueinninn sagdizt ok skiott andazt mundu. Vard þat ok suo, þuiat hann lifdi eigi allan manud.

Þat var miok vndarligt at segia af þessum sveini, at alla sðgu hins forna lðgmals fra upphafi heimsins las hann vtan bokar, ok taladi allt hendingum, suo skiott sem hann læsi af bok. En af hinu nyia logmali las hann textum gudspiallanna ok þa hluti, er gud gerdi, medan hann var aa iardriki, [eptir skipan, sem hann sæi aa bok ok adrir hefdi þat dictat fyrir honum[3]. Af heilagleik ok skirlifi Joseph, [þess sem var brudgumi ok geymslumadr hinnar helguztu iungfru Marie, sagdi[4] hann suo milli annarra hluta:

[1] ferlitligt (? ferligt) *E.* [2] penningum *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [las *E.*

Qui tenebat sceptrum florentis uirge custos erat gloriose puelle, sa er hellt blomgadan rikisvond var geymslumadr hinnar dyrligstu iungfru. Er þat vndarligt, huar[1] hann hafdi lesit, at Joseph hefdi ok helldi skirlifis blomstr, fyrir huert sannazt mætti meydomr sællar Marie. Hier endrnyiazt hinar fyrri giafir heilags anda, er smasuein Dauid gerdi harpara ok spamann af hiardreka, ok fylldi nautasveininn[2] med sinni giof ok gerdi hann spamann. Sem fyrr sagdr sueinn sagdi af helgum ritningum marga hluti, [suo til at iafna skiott sem ein aa rynni, eptir þui sem andinn kendi honum[3], hellt hann saman augunum, sem hann hatadi þetta stundliga lios[4]. Hann villdi varla virdazt at tala fyrir olærdum monnum, þeim sem eigi kunnu bok, sem fyrirsmaandi þeira ovizku, þuiat sa er mikla hluti med diupum skilning hafdi fest[5] i hiartanu, villdi eigi sia lios þessarrar veralldar. Enn sa er tungur smaabarna gerir sniallar ok velr ser þa, sem ostyrkir ero i verolldinni, at hann steypi ollum þeim, er styrkir ero, virdizt at velia þenna suein at bera vitni vm sina dyrd. Sem sa timi, er honum var skipadr til þessa vitnisburdar, var fylldr, sem ek sagdi[6], andadizt hann litlu seinna[7]. Suo mikil himnesk dyrd skein af[8] hans likam, at med birti ok huitleika hans aasionu tedizt engils[9] ok gudlig fegrd.

Capitulum[10].

Nu er um greinda iarteign farit, ok hefir hun i sier margt merkiligt. Enn þat uæri foruitligt at uita, huersu Petur Commestor suarade til, ef hann heyrdi þessa saugn, einkannliga þat er sua stendr, at sialfr sannleikrinn Jesus Kristr kallar modr sina siofar stiaurnu. Þessi greindr Commestor tekr þui fiarre i sinum sermone, at uor fru sancta Maria skuli siofar stiarna heita, talandi um þessa grein i fyrstu med þessu ordtake: „Ueit menn, segir hann,

[1] hvat *E.* [2] *saal. E;* suo sueininn *D.* [3] [*mgl. E.* [4] *saal. E;* lif *D.* [5] sied *E.* [6] sagda *E.* [7] sidar *E.* [8] yfir *E.* [9] eingilig *E.* [10] *det Følgende indtil S. 690 findes kun i E.*

at ek uilldi giarna koma mier i rædu vid þann, er kom fyst i hug at kalla Mariam siofar stiornu, ok ef mier uære lofat at disputera, skylldi ek eigi at eins ordigr uera, helldr ok þrætusterkr i mote honum; fyrir hui kalladi hann hana eigi helldr stiornu himinsins eda stiornu heimsins enn stiornu siofarins. Senniliga ber nafn siofarins beiskliga merking i sier. Mun ek af hinum sama brunne upp ausa sætt uatn oc beiskt?“ Nu fer þier, Commestor, sem optliga kann uerda, at þu uinnr skiotliga malit, ef eingi suarar þier, þui heyrim vier þolinmodliga, þat sem litlu var lesit, hversu sonr talar vid modr sina, Jesus Kristr vid Mariam drottning, sua seigiandi: „Modir min, þu ert siofar stiarna.“ Hier er audsynt, at sa kallar Mariam siofar stiornu, er giorzt kann edle huers hlutar bædi aa himne ok iordu. Þui er eingi annar til, enn leggia af greinum ok luta nidr haufdi ok kalla sik sigradann.

Commestor giorir i þeim stad, sem optliga er meistaranna hattr, at leika sier uid klerkdominn, synizt mote blasa ymisligum hlutum i fystu, sua sem setiandi nockr motkaust, at þui naudsynligar ok fagrligar detti skyringin aa eptir, þui skulum uier heyra, huersu Petr Commestor skilr af sannleiknum uel ok fagrliga. Ma þat nockut uerda, seigir hann, at modir milldinnar ok myskunnar se modir beiskleik(s)ins? Nei, nei, langt er fra þui, ok fyrir þa skynsemd mun ek kalla at verdugu Mariam drottning stiornu himinsins ok stiornu heimsins, ok um sider stiornu siofarins. Stiornu himinsins fyrir aumbun yfiruættis giafa, stiornu heimsins saker rettlatra manna dugnadar, stiornu siofarins saker vesalla manna hialpar. Hon er stiarna himinsins, þuiat hun lyser alla adra menn med sinum biartleika; hun er heimsins stiarna, þat er at skilia allra rettlatra, þuiat þeir lita med godfusri astud til hennar hugganar, þa er þeir standa i motgange ok þraungingum þessarar ueralldar. Hun er ok senniliga siofar stiarna, þuiat allir aumir menn,

reikande i beiskleik glæpa bylgiunnar, bidi þessa ena somu hialpar ok myskunnar.

Nu þa huer ok ein sal segi blezadri mey ok modr þvilik ord: „Heil þu ok sæl, stiarna himinsins; heil þu ok sæl, stiarna heimsins; heil þu ok sæl, siofar stiarna.“ Ok ek sier nu, senniliga ok miok rettliga ok einkar sannliga ok þo'naudsynliga er hun kaullut siofar stiarna. Þat sie ek þar med, at þeir sem i sionum eru, lita þessa stiornu fiarsynis; enn þeir sem i heiminum eru, lita hana meir nærsynis; þeir sem i himninum eru, sia hana næruerandis. Saa madr sem er ok miok fiarre, sier einn hlut, enn huorke hefir hann skyn yfir kyne ne personu synarinnar. Sa sem hann er i meire nalægd, hann greinir hlut ok kyn hlutarins, enn eigi personu. Enn sa er litr nockurn hlut rett hia sier, kennir hlutinn ok kyn hlutarins, ok eigi sidr personu. Þeir menn lita þessa stiornu i mikille fiarlægd, sem alla uega ero uafdir i glæpunum, sua sem i siofar bylgium, ok þott nockurn tima siai þeir upp yfir sik med hugskotz augunum siaandi til guds eda þeira hluta, sem guds ero, þat giorandi fyrir otta helvitis meir enn guds astrikis, mega þeir huorke hugsa stodu ne fegrd himneskra luta, þui at synda þokan bægir þeim brott af upplitningar hæd, blindandi þeira hugskotz augu fra andligri syn. Rettlater menn eru i meire nalægd uid þessa stiornu, litandi til hennar med hreinu hiarta, þuiat þann tima sem þeir lifa heilagliga blomgandizt i fegrd agætrar atferdar, bergia þeir med nockurum hætti af okunnu life fyrir isending himneskrar myskunnar, sua at þar fyrir greina þeir bædi stett ok fegrd heilagra, sua framt sem þeir mega balldner i daudligum likam. Himnabuarnir sialfer lita næruerandis stiornu þessa, þuiat þeir sia sialfann gud med skæru upplitningar auga, glediandizt bædi samt af syn ok nalægd himirikis fagnada.

Fyrir skrifadar greinir er uel skilianda, huersu uidrkuæm(i)liga uor fru sancta Maria kallazt siofar stiarna. Naudzsynligt er þeim[1] monnum, er yfir sioinn fara, at

[1] þeir *Cd.*

merkia eina biarta stiornu, er nær skin midiu lopti, at fyrir hennar syn megi þeir ætla ok greida sina raas til skipadrar hafnar. Sua byriar ok alla kristna menn verandi millum bylgna þessarar veralldar at lita stiornu þessa Mariam yfirdrottning einglanna, sem næst er gudi sialfum i hæd ok heidri, sæmd ok sælu (ok) prydi eilifri, ok greida ras sins lifs eptir hennar dæmum. Sa er þessu samþyckir, mun eigi kastadr uerda af uindi hegomligrar dyrdar. Eigi mun hann brotinn uerda aa flud eda skeri gagnstadligra hluta, eigi mun hann dreckiaz i saurugligum suelg likams munugda, helldr mun hann farsælliga koma med heilu ok haulldnu til eilifrar huilldar gledifullrar hafnar, huert honum uisadi ueg su biarta stiarna uor fru sancta Maria, uerandi mær ok moder eilifliga.

Þeiri einsligri sæmd, er uirdulig Maria audladizt at uera bædi mær ok moder, samþycker uel stiornunnar eiginleikr, ef þar er aa litid, þuiat sua sem stiarna sendir ut sina geisla fyrir utan spilling sialfrar sin, suo fæddi blezut Maria sinn blezada ok hinn elskuliga son an allri brugdning sins likama, ok sua sem geislinn minkar i aunguann stad hinn fyrra heimsins biartleika, sva minkar ok son Marie med aunguo moti sinnar modr meydomligann skærleika. Þessi er gaufuglig stiarna upprunnin af ætt Jacob, hennar birte lyser allann heiminn, huerrar birte frabæriliga skin i himnunum gangandi i gegnum byrge heluitis, ok umkringir allar halfr iardrikis, uermandi hugskotin meir, enn likams dygder styrkiandi, enn odader brennandi, mannkostu fyllandi, en lostu eydande, þessi biort stiarna liomandi ok med uerdleikum haleit skinandi, med eptirdæmum birtandi, naudsynliga uppbefiandi, yfir breitt bafsmegin[1] uerande.

Gior sva uel, kristinn madr, segir hann, i guds nafni: skilr þu þik helldr reika millum boda i frammfalli þessarar veralldar enn yfir iord farandi, snu þu eigi brott augu þin af birte þessa himintungls, ef þu uillt fordazt underbrot ok

[1] hafsmegni *Cd.*

kafsteyting bylgiufallzins. Nu ef upp ris i moti þier auflugr freistnistormr, sia þu til stiornu þessarar, kallandi Mariam modr myskunnar, ok muntu huggan audlazt þinnar bænar. Fyrilat eigi gaufugligt eptirdæme hennar atferdar, þuiat ef þu fylgir þui, villizt þu alldre; bider þu hana, aurvæntir þu eigi; skylir hun þik, þa ottazt þu eigi; ef hun er þinn leidtogi, þa mædizt þu eigi, komandi um sider med hennar fulltingi til þess stadar, sem an er nockru endimarki, reynandi sva i sialfum þier[1], huersu uidrkuæmiliga sæl Maria drottning kallazt siofar stiarna, er skin i oendaligum sinum biartleika, lofut ok blezut eilifliga, tignut ok uegsomut oendaliga, dyrkut ok dasaumut einkanliga fyrir allar uerallder uerallda. Amen.

Sermo de domina.

Nv sem hier er komit, minnumzt enn aa lof ok dyrdaruerk sællar Marie drottningar, er obodanlig ero hverre tungu snilldarinnar. Ok þui skilium uier oss ecki vinna, fatækum ok af klerkdoms list miok utlægum, at tala til uorrar fru sanctam Mariam nockurum fam sæmdarordum, med þui at hver mannligr frammburdr aa iardriki er minne ok sliofare þeim einglasaung, er hana sæmer, prisar ok lofar i sialfu himiriki. Nu þo at eingi megi hana makliga predika eda hennar lof ok dyrd segia, þa er þo haskasamligt ok miok skynlausligt yfir at þeigia, heimskligt ok omannligt at uilia eigi heyra, ferligt ok diofuligt at hindra eda talma, sem gud i himiriki firre alla. Enn þat er girneligt ok sælligt ok glediligt at heyra, inneligt ok godmannligt framm at bera, sæmeligt ok sælligt sem iduligazt i at standa ok alla til þess at fysa ok aaeggia, ok at allir vite sik fiarre standa hennar uerdleika makliga at boda, synizt uel at uier heyrim, huersu meistarinn talar af þess hattar efni. Þo ath sua mætti verda, seigir hann, at allt hafit ok aull uotn ueralldarinnar uære sundr greind i smadropa, ok allr sandr heimsins sundr dreginn i smakorn, ok

[1] sier *Cd.*

allar iardir sundr leystar i smadupt, ok þessir dropar, korn ok dupt iardar snerizt i tungr hinar sniolluztu, feingi þær alldri utskyrt, huersu mikil ok huilik sæl Maria drottning er, eda hennar milldi ok myskunnsemi. Fyrir hvat er birtizt, at hennar lof ok dyrd sigrar alla umrædu. Þui skulum uier enda giora þessa mals i guds nafne, sem uier byriudum upp, bidiandi oss undir millde ok myskunn, ualld ok uerdleika, skiol ok skyling, arnadarord ok bænafullting, lios ok birte fyrr greindrar stiornu, sæluztu guds modr Marie, einkannliga þessa diktz samsetiara, ritara ok þa, sem sinn kost til gefa, lesa, heyra ok med litillæte vid taka, ok alla adra kristna menn lifandi ok frammfarna.

Setim nu sidar þau .x. uers er Petrus Commestor hefir diktat af fyrr skrifudu efne upp i lof guds modr, sem biodandi oss fafrodum at þeigia ok þuiliku starfi af at letta, sua frammberandi, sem hier er ritad.

Vers.

Si fieri posset, quod arene, puluis et unde,
Sudorum [1] gutte, rosa, gemme, lilia, flamme,
Ethera, celicole, nix, grando, sexus uterque,
Ventorum penne, volucrum, pecudum genus omne,
Siluarum rami, frondes, avium quoque penne,
Ros, gramen, stelle, pisces, angues, et ariste,
Et lapides, montes, conualles, terra, dracones,
Lingue cuncta forent [2], minime depromere possent,
Que sis vel quanta uirgo regina Maria.
Que tua sit pietas, nec littera nec dabit etas.
Tanto compluit hanc diues natura decore,
Unde mirata fuit, nil superesse sibi.
Labem[2] nec maculam natura[3] reliquit in ista,
Ad caput a planta transuolat iste decor[4],
Colla, supercilia, coma, frons, oculi, gena, nasus,
Os, dens, labra, manus, pes sine labe nitent.

[1] Sudarvm *Cd.* [2] Tuam *Cd.* [3] nonia *Cd.* [4] decore *Cd.*

(*Registrum fyrr sagdra iarteigna*).

Fyst aa bokinne er lifs saga uolldugrar frv sancte Marie himirikis drottningar, þui næst miracula eius.

I. Primum de Theophilo, er sig gaf fiandanum ok frelstizt fyrir uora fru.

II. Item af drottningu, er brodir keisarans rægdi.

III. Af Johanne prest Damasceno er af uar hogguin haundin.

IV. Af fru einni er barn atti vid syne sinum ok guds modir

V. Af Gregorio papa, er hann uandadi um er ræntir uoru pilagrimar ok upp laukz kirkian fyrir honum aundudum.

VI. Af haufdingium .ii. er sættuzt sem þeir sau tabulam uorrar frv.

VII. Af Anselmo diakn er hlo sem hann sa fiandann skrifa.

VIII. Af fiandanum er hann freistadi brædra iolanottina ok kemz eigi fyrir digrd i dormitorium.

IX. Af Hugo er hann sa andar syn. Af nouiciato er heilagr Job uitradizt.

X. Af hinum heilaga Bernardi er hann drack briost iungfrv sancte Marie.

XI. Af brodr Petro er sa iungfrv Mariam koma til brædra.

XII. Af brodr Stephano er gripinn var brædra (!) madr hans ok innkastadr.

XIII. Af þui er dioflar freistudu brodr Kristians ok hann sa andar syn i austr.

XIV. Af Petro einsetumanni.

XV. Af riddara einum er tok systr or klaustre ok iungfru Maria hialpade.

XVI. Af abota einum er tok Petrum undann bondum ok refsing.

XVII. Af presti þeim er ecki kunne at syngia.

XVIII. Af Thomase Einglandz byskupe er iungfru Maria gaf byskups skruda.

XIX. Af einum gramunk er leiddr uar i andar syn.

XX. Af þui er heilagr Bonus saung messu i Michaelis kirkiu.

XXI. Af þui er hallda skylldi burdartid iungfru sancte Marie.

XXII. Af þui er syngia skylldi huern laugardag ef eigi uæri hinar stærre hatider aa.

XXIII. Af þui er prestr einn sa guds modr Mariam i andar

XXIV. Af þui er Maria drottning uitradizt einum krypplinge.

XXV. Af einum brodr er ecki gat numit nema uersit Aue Maria.

XXVI. Af þui er heilagr Gregorius heyrdi sungna ant. Regina celi.

XXVII. Af þui huersu guds modir Maria frelsti pictur sinn.

XXVIII. Af þui huersu guds modir Maria sætti konur tuær.

XXIX. Af kertis iarteign in purificacione sancte Marie.

XXX. Af þui huersu guds modir frelsti systr þa er saung O illud unicum.

XXXI. Af þui huersu guds moder frelsti suein þann er getinn var aa paskanott.

XXXII. Af brodr þeim er las salvtacionis tidir.

XXXIII. Af tveimr predikara brædrum.

XXXIV. Af þui er herra einn gaf husfru sina fiandanum.

XXXV. Af riddara einum er tok systr brott or klaustri sinu.

XXXIX. Af þui huersu guds modir gaf fædzlu brædrum.

XL. Af þui er ribballdar .ii. hæddu at likneskiu uorrar fru.

XLI. Af þui er einn iude stack knife i barkann aa likneski vors herra.

XLII. Af þui er gydingr einn kastadi aa likneskiu uorrar fru.

XLIII. Af þui er broder einn keypti husfru einni skript iungfru Marie.

XLV. Af þui er fiandinn dreckti klerk einum er las tider guds modr.

XLVI. Af þui er klerkr einn las Gaude dei genitrix.

XLVII. Af þui er einn klerkr saung uersit kyndilmessu Gabrielem.

XLVIII. Af þui er spellvirkiar .ii. leidrettuzt ok annar redz i klaustr.
XLIX. Af spellvirkia einum er hvgsadi at giora kirkiu guds modr.
L. Af þvi er guds moder frelsadi brædr i ánne Rodan.
LI. Af þvi er prestr Ranundus frelstizt i siofar haska.
LII. Af riddara einum utlendum er uitiadi heilaga stade.
LIII. Af þui at kuidr einnar konu laukzt upp.
LIV. Af þui at guds moder reisti einn suein af dauda.
LVI. Af þvi er skædir vargar hlupu i borgina Rvtinensis.
LVII. Af Herremanno er guds moder hialpadi honum.
LVIII. Af þvi er broder einn vard undir steini ok guds modir hialpadi honum.
LIX. Af þvi er einn vngr sveinn gleypti iarn.
LX. Af þvi er husfru einni grandadi eigi elldr.
LXI. Af Laudunensibus er þeir forn med skrin guds modur Marie.
LXII. Af þeim hlutum er guds moder Maria vann i Suession.

Enn nu skal þessu næst fara eptir stiettum, at þui skiotara megi finna þat sem huer uill.

Hin fysta bok er af byskupum ok andrum klerkum; aunnvr bok er af abotum ok klaustramonnum; hin þridia af konungum ok audrum ueralldarmonnum; hin fiorda bok er af likneskium guds modr, ok af þeim hennar kirkium, er menn feingu heilsu af.

Hver þessara fiogurra boka greinizt i fiora hlute.

I fystu bok stendr i fyrstu af Romaborgar byskupum; þar næst af audrum byskupum; i þridia stad af prestum; sidazt af klerkum.

I annare bok segir fyst af abotum; þar næst af prioribus; eptir þat af audrum munkum; sidarzt af klaustrfrum.

Þridia bok segir fyrst af konungum ok iorlum; þar eptir af riddurum; þar eptir af audrum ueralldarmonnum; oc sidazt af konum.

Fiorda bok segir fyrst af hatidum guds modr ok hennar likneskium; þar næst þær iarteignir, sem giorduzt, þa er bedit var aulmuso til hennar kirkiu i Lauduno; i þridia stad þær iarteignir, sem hun giordi i sinne kirkiu i Suessione, ok ero þær adr skrifadar; sidazt segir af þeim maunnum, sem hietu til hennar kirkiu i Rothomador.

LXIII.

Postolar fengu kirkiu med hialp vorrar frv[1].

I borg þeiri er Libia heitir, er likneski vorrar frv guds modur Marie, þat sem eigi er gert med manna hondum, helldr synizt hun skorin aa vegginum[2] sem hun se lifandi, enn klædin synazt med purpura. Þessi likneskia er i þeiri kirkiu, sem helgir guds postolar keyptu at iudum, er þeir hofdu adr fyrir þinghus. Postolarnir vigdu husit[3] til heidrs sælli guds modur Marie, er þar nu byskupsstoll. Judar ofundudu, at[4] postolarnir hofdu gert guds modur[5] musteri af husinu[6] ok predikudu þar guds [erendi ok hans blezada[7] nafn. Kuomu þeir nu til keisarans, er þa styrdi rikinu, kærandi sik hier vm, ok beidduzt at taka aptr husit, at þeir gerdi þat enn sitt þinghus, enn budu at luka postolonum aptr þat fe, sem þeir hofdu mot gefit. Sem postolarnir eru kalladir til keisarans, spyrr hann eptir, sakir hvers þeir hafa[8] husit vigt til kirkiu. Þeir suorudu: „Ver gerdum uel, at ver helgudum þat hus, sem ver keyptum, til tignar vorum herra Jesu Kristo.“ Þa baud keisarinn postolonum ok iudum, at huorirtueggiu skylldu inscigla husit ok geyma vm fioratigi daga, bidiandi at gud syndi þeim, huorir eiga skylldi. Postolarnir stiga[9] vpp aa fiallit Syon. Var guds modir Maria þa [þar enn lifandi aa iardriki[10]. Þeir badu hana ok sogdu[11]: „Bid, hin helga iungfru Maria, guds

[1] *Saal. D2;* af likneskiu Marie *E; jfr. ovenfor S. 113.* [2] *saal. E;* vegnum *D.* [3] hofit *E.* [4] er *E.* [5] *tilf. E.* [6] þeira þinghusi *E.* [7] [*tilf. E.* [8] hafi *E.* [9] stigu *E.* [10] [enn aa life *E.* [11] henni sitt efni ok *tilf. E.*

son vorn herra Jesum Kristum, at med sinni myskunn virdizt hann oss at gefa þetta hus, sem ver hofum fyst vigt hans helgazta nafni, at þar se predicut[1] hans ord." Heilog Maria suarar Petro ok mællti: "[Werit ôruggir ok ottizt[2] ecki, þuiat ek skal bidia med ydr, at þier eignizt þessa kirkiu."

Sem lidnir voru .xl. daga, kuomv postolarnir ok gydingar allir samt til fyrr sagdrar kirkiu ok fundu husit læst ok insciglat, sem þeir hofdu vid skilst[3]. Hinn helgi Petrvs let sopa innan husit. Einn af gydingum leit vpp aa vegginn ok saa aa fremra briosti musterissins,{þvi sem til vestrs var, eina likneskiu sem lifanda mann, horfandi i austr. Sem hann hefir lengi hugat at vandliga, sagdi hann: „Sannliga er kona i husinu." Adrir iudarnir ganga nu til ok hyggia at, ok sem þeir hafa sed aa vm stund, segia þeir: „Sannliga er Maria hier." Hinn helgi Petrvs gengr nu at ok ser likneskit. Hann mællti: „Þetta er vist sialf guds modir Maria." Sem iudar heyra þat, ottazt þeir ok hafa sik brott sem skiotazt, suo segiandi: „Hier skulum ver alldri inn koma i þetta hus, þuiat hier er inni Maria modir Jesu."

Þann tima sem Julianus gudnidingr, er ofrid gerdi guds kristni, kom i fyrr sagda borg, baud hann millum annarra þeira illra hluta, sem hann gerdi, at gydingar hyggi[4] brott likneskiuna af murinum ok færdi honum. Þeir foru til þess ok villdu leysa hana brott af murinum. Sem þeir sia i andlit likneskiunni, verda þeir suo ottafullir, at þeir þora eigi nærr[5] at koma, ok foru brott sem skiotazt. Stendr fyrr sogd likneskia sæmiliga i þeim stad allt til þessa dags.

LXIV.

Af likneskiu vorrar frv.

Þann tima er wor frv Maria guds modir var med postolum guds eptir hans uppstigning, skipodu postolarnir

[1] predikat sialfs *E.* [2] [Vert auruggr ok hrædz *E.* [3] skilizt *E.* [4] hiuggi *E.* [5] nærre *E.*

eptir vitran heilags anda, ath þui sem truizt, ath eptirkomundum til minningar wæri skrifud mynd hennar dyrdligu aasionu, þuiat eigi ath eins var hun prydd fegrd hins idra mannz, helldr war hun ok þar med tignud vmfram daudliga menn allri likamligri fegrd. Þessa likneskiu pentadi hinn helgi Lucas ewangelista, merkiandi ath eins voxtinn, ok gerdi skugga i klædi[1], enn eigi med koloribus. Ok næst er hann kom til, war skriptin skinandi med mikilli ok oumrædiligri[2] fegrd, þeiri sem eigi matti gera likamligar hendr nockurs daudligs mannz, helldr war audsynt, ath hun var ger med krapti almattigs guds. Sem postolarnir sia þat, fagna þeir med andligri gledi, lofandi gud litilatliga, sem skylldugt var. Enn eptir feingna gipt heilags anda, sem postolar foru vida at predika guds ord, var vor frv heilug Maria i huse Johannis ewangeliste allt til sins andlatzdags, aa huerium truizt at hun var vppnumin til himinrikis dyrdar.

Eptir langan tima var þessi likneskia, at guds wilia sem truizt, af einum kristnum manni flutt i Romam. I þenna tima woru i Roma þrir brædr, Tempulus, Seruulus ok Trinulus[3]. Þeir hofdu flyit af Bizancio ok voru i þeim stad, er þa var kalladr sancte Agatthe Inturee[4]. Drottinn Jesus Kristr vitrazt Tempulo[5] einum af þessum brædrum ok mællti: „Kaup likneskiu hinnar helguztu iungfrv Marie af þeim manni, er þat flutti hingat, ok set þat i hinn virduligsta stad i þeiri kirkiu, sem er nærr husum þinum.“ Hann waknar ok leitar þessa likneskis, ok sem hann finnr þat vm sidir, berr hann þat i þa kirkiu, er gud hafdi honum vitrad. Ok hedan af sem dagliga wrdu allzkyns iarteignir fyrir þessa likneskiu vorrar frv, var þessi kirkia kollut sancte Marie in Templo. Þessir þrir fyrr nefndir brædr woru allt til enda sins lifs i fyrr sogdum stad, þvi godfusari til guds ok hans modur, sem þeir sau optlegar i þessum stad verda guds iarteignir.

[1] klædin *E.* [2] undarligri *E.* [3] Triuulus *E.* [4] dituree *E.* [5] *tilf. E.*

Nockurir klerkar ofundado svo dyrliga krapta verda i suo litils hattar stad, badu Sergium pafa, at þessi likneskia væri færd i Jons kirkiu i Latran, segiandi sakir sinnar aagirni, at þat heyrdi til, at mest hattar likneski wæri i hinne mestu kirkiu. Sem þeir fa her til samþycki af pafanum, fara þeir med miklum fiolda manna ok taka i brott þa helguztu likneskiu vorrar frv ok hennar sonar. Þær systr er i þeiri kirkiu þionudu gudi med hreinlifi, hormudu miok gratandi saarliga, er þetta likneski var brott borit[1]. Þeir er skriptina baru, kuomu til þess stadar, sem heitir Pripdem[2], ok þar wrdu þeir suo ottandi af miklum reidardunum[3] ok elldingum hrædiligum, er gud gerdi, ath þeir þordu eigi ath hræra sig ‹ or þeim stad. Ok er fyrr sagdr paui Sergius heyrir þetta, ottazt hann miok, ok ferr sialfr med litilæti til þess stadar, sem þessi likneskia var, er medr einglanna hondum trvizt skrifvt vera, ok bidr leingi til guds. Ok eptir þat, sem hann riss upp, tekr hann sialfr med sinni hendi þessa skript ok berr i kirkiuna heilags Johannis i Latran, setiandi hana med vegsemd hia likneski vors herra Jesu Kristz.

A næstu nott er fyrr sogd skript med vndarligvm ok faheyrdum hætti af gudligri iarteign aptr færd i sômu kirkiu, sem hun var adr fyrra dag medr [mikilli sorg[4] guds þionustukuenna med styrk ok ofrefli meirr sakir aagirni enn goduilia brott tekin. Enn er pafinn heyrir þessa vndarligu iarteign, ferr hann med litilæti ok goduilia til fyrr sagdrar kirkiu. Hann spyrr glogliga eptir guds ambattir, þær sem þar voru, aa huerium tima nætrinnar þær saa skriptina aptr koma i þann stad, er hun hafdi adr verit. Abbadis þeira, su er var sannord ok heilog, fellr til fota pafanum svo mælandi: „Nærr nidri nott, sem ek var aa bæn gratandi, at brott var[5] tekit minnar frv likneski, ok ek bad til guds fyrir minum syndum, halldandi hondum til

[1] tekit *E.* [2] Spleni *E.* [3] reidarþrumum *E.* [4] [miklum harme *E.* [5] uæri *E.*

himins, sa ek hana med miklu liosi sem einn fugl fara inn vm glugga, þann sem er aa kirkiunni, skipandi sig i þann stad, er nv megit þer sia, at hun er komin eptir guds uilia. Pafinn medr kardinalibus ok þeim vitroztum monnum, er hann hafdi hia sier, hugleidir giorla þetta faaheyrda takn, iatandi sig fyrir ollum sekan af sinni diorfung. Eptir þat syngr hann hatidliga messu i þeim sama stad ok leggr mikit godz til þeirar kirkiu, skipandi medr odrum hlutum, at þionustumenn Lateranensis kirkiu skylldi fa æfinliga nogt oleum, at iafnlega brynne fyrir þessarri fyrr sagdri skript vorrar frv guds modur Marie.

LXV.

Vor frv gaf pafa aptr sina hond[1].

Svo er lesit i iarteignum sællar guds modur Marie, at aa fyrsta paskadegi, sem hinn helgi Leo pafi song messu i hennar kirkiu ad Sanctam Mariam Maiorem, ok hann gaf folkinu vors herra holld ok blod, fyrst karlmonnum enn sidan konum, mintizt ein kona vid hans hond, eptir þvi sem sidr er til. Af þessu kendi hann med ser mikla likams freistni. Guds madr riss upp mot sialfum ser med hinni horduztu hefnd ok pinu, svo at aa sama degi hoggr hann [med ollu af leyniliga[2] sina hond, er honum hafdi verit sok ok efni fyrr sagdrar freistni. Hann lætr geyma hondina i einum leyndum[3] stad. Enn þuiat hann matti eigi sakir þessa syngia messu aa þeim hatidum, sem pafinn er vanr at syngia, kærdi folkit med miklu haareysti ok leitadi eptir, sakir huers pafinn veitti eigi gudliga þionustu eptir vana. Hinn heilagi Leo vendi þa ollu sinu trausti til sællar guds modur Marie ok gaf fullkomliga allan sik i hennar valld ok forsio. Wor frv vitradizt honum þegar, hvn tekr þa somu hond, er hann hafdi af ser hoggvit ok setr vid hans handlegg ok grædir med sinum helguztum hondum saman, suo at hondin var fogr ok styrk sem adr. Eptir þat bydr hun, at hann skal færa hennar syni forn guds likama[4]

[1] Af Leo pafa *E.* [2] [leyniliga af sier *E.* [3] leyniligum *E.* [4] lifanda *E.*

eptir sinum vana. Pafinn lysir ok predikar opinberliga fyrir ollu folki þenna hlut, sem honum hafdi til borit, ok synir ollum þa hond, er honum var aptr gefin. Þessi fyrr sagdr pafi Leo kalladi saman byskupa þing i Callcedonia, var þar millum annarra hluta skipat, at iungfru Maria skylldi kallazt guds modir.

A þeim sama tima eyddi Attila konungr miok Italiam. Hinn helgi Leo pafi vakti i kirkiu guds postola bidiandi af ollum hug til guds modur Mariam þriar nætr ok þria daga. Eptir þat segir hann til sinna manna: „Huerr er mer vill fylgia, hafi sik til reidu.“ Hann ferr þa mot Attila konungi, enn þegar er hann kom suo nærr, at konungrinn matti sia hann, steig hann af sinum hesti ok fell til fota pafanum, bidiandi at hann beiddizt af honum þann hlut, sem hann villdi hellzt þiggia. Hinn helgi Leo bad [þess, at konungrinn[1] færi brott af Italia med allann sinn her ok gefi liduga alla þa hertekna menn, sem hann hellt i bondum. Sem konungrinn var asakadr af sinum riddurum[2], at sa er adr vann sigr aa ollum konungum i heiminum, var nu sigradr af einum byskupi vopnlausum, suarar hann suo: „Ek sa fyrir at hialpa mer ok ydr i þessu, þuiat ek sa honum til hægri handar [sem stædi hinn sterkazti riddari aluopnadr[3], ok hafdi i sinni hægri hendi brugdit suerd. Hann sagdi til min: „Ef þu villt eigi hlyda þvi, sem þessi madr bydr þier, skalltu skiotliga deyia med ollum þinvm her.“ Eptir þetta for Attila konungr brott af Italia ok leysti alla hertekna menn, þa sem hann hellt adr i bondvm.

LXVI.

Af Boni(facio)[4].

A dogum hins helga Bonifacij pafa, af huerium suo er lesit, at hann þa af Foka keisara, gudi ok hans modur ok helgum monnum ollum til heidrs, ok vigdi til kirkiu hof þat, er stod i Rom ok af fornum Romverium var kallat

[1] [hann, at hann *E.* [2] maunnum *E.* [3] [hinn sterkazta riddara aluopnadann *E.* [4] *saal. E; Overskr. mgl. i D.*

Pantheon aa girzka tungu, þa vard mikil þræta milli iuda ok kristinna manna [i Rom[1]. Judar villdu medr allri aakefd sins vitleysis nidr briota ok i mot kasta tru holldganar vors herra Jesu Kristz, ok sônnudu hina helguztu mey Mariam hafa getid þann helga son, sem hun fæddi, med likamligri natturu af Joseph, huerium hun var fest, synandi medr ordum nockurra girzkra villumanna, at omattuligt væri at nockur iungfrv geti barn vtan karllmannz sambland. Sem þessi þræta hafdi leingi mot stadit heilagri tru i Rom, willdu godir kristnir menn, er hitnudu[2] sakir [elsku truarinnar[3], brott reka alla iuda af borginni, vtan þeir leti af sinne heimsku[4] ok tæki skirn trvandi aa Krist.

Þann tima var einn madr i Romaborg, sa er alla sina daga hafdi blindr verit fra fyrsta tima, er hann var fæddr, ok þo kunni hann vel gudligar ritningar, þær sem til heyrdu[5] kristiligri trv, þuiat hann hafdi leingi verit i skola eigi at eins medr Latinis, helldr ok med Grecis, ok allt þat sem hann matti vndirstanda af gudligum ritningum, vardueitti hann i sinu[6] minni. Þessi blindi madr tendrazt med hita kristiligrar truar ok ferr einn dag til fyrr sagdrar stefnu, ok setti sig mot iudum, synandi þeim med skynsemd retta tru, ok medr suo mikilli stadfesti aasakar hann þa ok nidrar þeira villu, at nærr allir þeir wrdu ath þegia, ok kunnu ôngu at suara, synandi med þui fals vera þat, er þeir fylgdu. Ath siduztu toku þeir at ædazt i mot honum med hordum ordum ok brigsludu honum suo segiandi: „Sakir huers dirfizt þu, madr, med þui at þu ert syndugr ok getinn af synd, ath vernda kristiliga tru wid oss, þar sem þu kant eigi ritningar; er eigi audsætt[7], ath Kristr þinn ma eigi orka[8] at gefa þier [þin augu[9]?“ Hinn blindi madr suarar: „Bidit þria daga ok þa mvnit þier sia gud gera mer fagra iarteign.“ Eptir þria daga var purificacio sællar Marie, su

[1] [*mgl. E.* [2] *saal. E;* heriudu *D.* [3] [heitleika truarinnar ok elsku uid gud *E.* [4] uillu *E.* [5] heyrdi *E.* [6] sinum munne ok *E.* [7] audsynt *E.* [8] þui *tilf. E.* [9] [syn *E.*

hatid er Greci kalla ypapanti domini, ok sem til heyrdi suo dyrligri hatid, var hun þann tid[1] halldin vm alla Romam af ollum klerkum ok kristnu folki, enn nu er hun einkanliga halldin i þessarri kirkiu vorrar fru, sem Bonifacius vigdi, ok heitir ad Sanctam Mariam Maiorem. Sem iudar heyrdu þessor ord hins blinda mannz wrdu þeir reidir ok mælltu med hlatri: „Sannliga ma Kristr þinn, [huern er vorir fedr krossfestu[2] eigi gefa þier syn, þuiat eigi matti hann sialfan sig frelsa fra dauda. Enn ef hann gefr þier syn þina oss nærverondum, skulum ver sannliga allir trua aa hann, þuiat þa siam ver, ath hann er sannr guds son ok eingi er annarr lausnari heimsins.“ Aullum þeim semr at setia þetta sattmal, at ef Kristr ma þessa iarteign gera þeim nærverondum[3], skylldi huerr sem eigi villdi Kristi trva, lata allt sitt godz ok fara utlægr af borginni, sem sa er gert hefdi hin mestu suik mot konungligri tign. Eptir þetta sattmal[4] for huerr til sins herbergis[5]. Þessi blindi madr let leyniliga leida sig til herra pafans Bonifacium[6] ok segir honum[7] þetta sattmal ok skildaga, er þeir hôfdu saman talat vm tru gydinga ok kristinna manna. Sem pafinn heyrir þat, verdr hann gladr ok lætr skyllda iuda alla til, ath þeir komi til Mariu kirkiu aa fyrr sagdri hatid.

Nu kemr þessi dyrliga hatid ok allr fioldi klerka [i Rom[8] med folkinu safnazt til fyrr nefndrar kirkiu at vaka þar fyrir guds hatid ok vorrar fru, ok her med fylgir mikill fioldi iuda. Ok þa er leiddr fram milli folksins þessi blindi madr fullr med tru ok anda gudligrar speki, efandi ecki vm guds .iarteignir. Ok er sunginn var ottusongrinn, til þess er lesin var hin [attanda lectian[9], lætr þessi blindi madr leida sig fyrir alltari guds modur Marie, stydiandi sig fram aa sinn staf, ok hof vpp þat responsorium, sem hann hafdi adr fyrir tueimr dogum dictat, ok þetta er vpphaf

[1] tima *E.* [2] [*myl. E.* [3] nærucrandis *E.* [4] samtal *E.* [5] heimilis *E.* [6] Bonifacii *E.* [7] hversv komit er um *tilf. E.* [8] [*tilf. E.* [9] [.ix. leccio *E.*

at, Gaude Maria uirgo. Kunni hann vel musicam. I þessu responsorio talar hann svo fagrlig ord af holldgan vors lausnara rækiandi [1] villu gydinga, at eptir allra samþycki, þeira sem vid woru, var þat dæmt, at einginn skylldi fylgia eda vernda þeira [2] villu eda adra hluti, þa sem iudar helldi [3] fyrirsmaandi vorn herra ok hans modur. Sem versus eptir responsorium var sungit, þa gaf hid sanna lios Jesus Kristr, huerr er þessa blinda mannz hiarta hafdi adr birt med liosi rettrar [4] truar, honum lios sinna augna ok hina biortuztu syn fyrir bæn sinnar modur, huerrar ospilltr æfinligr meydomr var verndadr ok syndr i fyrr sôgdum song. Enn sem þessi iarteign var sen, sungu allir kristnir menn [5] Gloria in excelsis deo med miklum fagnadi. Fim hundrut gydinga toku tru ok skirn, er þeir sau þessa hluti, enn adrir flydu brott or Roma ok woru alldri sidan þar senir. Hedan af var þat skipad af heilagri Roma kirkiu, ath þetta responsorium skylldi syngia æfinliga eptir [attanda lectian [6] aa þeiri somu hatid, ath minning þessar iarteignar mætti eigi gleymazt [7] af kristnum monnum til lofs worum herra Jesu Kristo, honum se dyrd med fedr ok helgum anda vm allar alldir allda. Amen.

LXVII [8].

Af Evsebio byskupi.

Eusebius, er sidann var byskup Uercellensis, kom i Romam med fodr sinum ok modr aa dogum Diocleciani ok Maximiani primsigndr at eins. Eusebius pafe skirde hann ok gaf honum sitt nafn, sem guds eingill uitradi honum. Hann var skær iungfru, ok sidann var hann skirdur, upp fra þui uillde hann uid aungua konu minnazt, ok eigi vid modr sina. Hann giordi þat eigi fyrirlitande natturuna, helldr flyiande syndina. Hinn helgi Marcus pafe uigdi hann til prestz, sem hann uar nærre .l. aara gamall. Eptir þat sem

[1] hrækiandi *E.* [2] þessa *E.* [3] helldu *E.* [4] sannrar *E.* [5] lof *tilf. E.* [6] [.ix. leccionem *E.* [7] leynazt *E.* [8] *Denne Legende findes kun i E.*

Julianus pafi sa, huersu miok Arriani, geingu yfir kristnina aa daugum Constancij, uigdi hann Eusebium til byskups i þa borg, er Uercelli heitir, er þann tima var mest hattar af borgum Italie. Sem hann kom i borgina Vercellis, læstu menn allar kirkiur, suo at eingi matte inn komazt. Eusebius understendr þeira illzku ok fer til haufutkirkiunnar, er helgut var sælli guds modr Marie, huerre er hann treysti umframm alla helga menn næst sialfum gudi. Byskupinn fell aa kne fyrir kirkiudyrunum ok bidr til guds ok uorrar fru, at hann megi inn komazt i hennar kirkiu, ok þegar sem hann stendr upp, lukazt upp med gudligri giof allar dyr kirkiunnar, sem þær hefdi eigi byrgdar uerit. Geingr byskupinn þa inn frials lofandi gud ok hans modr Mariam.

LXVIII[1].

Fra þvi er Merkurius drap Julianum.

Sem Julianus gudnidingr war wordinn keisari ok hann for til bardaga mot Persidis[2], het hann gudunum, at, ef hann feingi sigr skylldi hann færa þeim i forn blod kristinna manna. I þessi ferd kom hann til borgarinnar Cesaream. Hinn mikli Basilius byskup þeirar sômu borgar, er fyrrvm hafdi verit hans skolabrodir, kom i mot honum med sinum monnum. Sem keisare sier byskup, sagdi hann: „Yfir hefir ek vnnid þik, Basilius[3], i visdom.“ Hann suarar: „Gud villdi, at þu kendizt vid sanna speki.“ Basilius[4] gaf keisaranum .iii. byggbraud. Hann baud sinum þionustumonnum ath taka wid þessu, en fa[5] byskupinum i [stadinn hey[6], suo segiandi: „Bygg þat sem hann gaf oss, er bufiar fodr, taki hann þar i mot hey.“ Sem Basilius tok vid, sagdi hann: „Wer gafvm ydr, keisare, af þui sama, sem wer aatum, enn þier gafut oss i mot þat, sem þer fædit med [skynlausar skepnur[7].“ Sem keisarenn heyrir þetta, verdr hann aakafliga reidr ok segir: „Widr þetta hey skalltu fædazt verda, medan þu lifir, þuiat sem ek fer aptr med

[1] *Jfr. ovenfor S. 72.* [2] Persis *E.* [3] Basili *E.* [4] ok *E.* [5] gefa *E.* [6] [mote gras *E.* [7] [skynlausa skepnu *E.*

sigri, ok ek hefir vndir mik lagt Persis[1], skal ek eyda þessa[2] borg ok lata hana eria vpp, suo ath hon hafi þadan af i sier helldr miol enn menn[3]. Weit ek, at þu eggiar lydinn, ath hann brioti[4] mitt bod, viliandi eigi dyrka hina helgu Dianam, hueria er ek vegsama, helldr spotta þeir hana.“ Sem hann hefir þetta sagt, ferr hann til Persidem.

Hinn helgi Basilius ferr aptr i borgina ok kallar saman allan lydinn ok sagdi þeim ord keisarans, gefandi þeim gott rad, huersu [þeir mætti fordazt hans reidi[5], ok segir suo: „Siait fyrir, brædr minir, yduarri heilsu ok virdit einkis yduarn fiarhlut hia ydru lifi ok fridi, ok ef gud vill, ath þessi grimmi konungr lifi, þa mykium[6] ver hans reidi med fegiofum, bidiandi iafnliga til guds ok hans modur Marie, at þau leysi oss or þessum haska.“ Sem hann hefir þetta sagt, fara allir heim til sinna husa, ok tok huerr sina peninga, sem hann orkadi eptir sinvm rikdomi, ok baru gladir[7] til hins helga Basilium byskups, at hann geymdi. War þat mikit[8] gull ok silfr. Hann geymir þetta godz i sinne fehirdzlu ok ritadi nafn huers sem eins medr sinum peningum, suo segiandi: „Gud er mattugr at lægia hans ofbelldi ok gefa oss aptr vort godz.“ Þa baud hann ollum lyd, at þeir skylldi fara vpp i fiallit Didimi[7] til musteris guds modur Marie ok bidia þar þria daga samfast, ath gud eyddi radi þessa illa keisara. Sem þeir wôktu ok badu til guds med audmiuku hiarta, syndizt hinum helga Basilio i suefni, sem mikill fioldi [himnesks hers[9] væri aa fiallinv, ok i millum þeira sat ein hin dyrligazta drottning. Hon taladi til hôfdingia þeira, sem næst henne satu: „Kallit[10] mer Merkurium, hann skal fara ath drepa Julianum [gudniding, þuiat hann lastar[11] son minn sannan gud.“ Þessi helgi riddari Merkurius kom fyrir hana med sinum vopnum,

[1] Persas *E.* [2] þina *E.* [3] vin *E.* [4] dirfizt at briota *E.* [5] [med skal fara *E.* [6] mykim *E.* [7] *tilf. E.* [8] ofrefli *tilf. E.* [9] [himneskra hirdsueita ok herskapar *E.* [10] *saal. E;* Kalla *D.* [11] [er med miklu drambi lastar ok fyrirsmar *E.*

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES

ok sem hon hefir sagt, huert[1] hann skal, ferr hann brott skiotliga. Þuilika vitran vm dauda Juliani sa [Libanius questor[2] ath tign, sem hann var i Perside.

Hinn mikli Basilius ottazt þessa syn, ok þegar hann waknar, ferr hann [i borgina til legs hins helga[3] Merkurij, þar sem vopn[4] hans voru wardueitt, ok sem hann finnr ecki þar vopnin[5], kallar hann til sin kluckarann, spyriandi eptir, huar þau wæri. Hann sor[6] vm, ath þau voru þar um kuelldit i þeim sama stad, sem þau voru vaun. Hinn helgi Basilius trvdi nu sanna vera[7] þessa vitran. Ferr hann nu aptr[8] aa fiallit ok finnr lydinn sofanda. Hann vekr þa vpp ok eggiar aa, at þeir bidi til guds med ollu hiarta, segir hann þeim þessa vitran, sem honum hafdi tedst ok kuezt hyggia, at aa þeiri sômu nott mundi hinn grimmi konungr Julianus[9] drepinn. Hann ferr enn aptr til borgarinnar, ok sem hann kemr til leidis hins helga Merkurij, finnr hann þar hans vopn, ok var spiotit alblodugt[10]. Hann bidr nu allan lydinn fara til hofudkirkiunnar, ok þacka þar allir samt gudi med goduilia lofandi hann fyrir sina myskunn ok hans modur. Nu sem allr lydr helldr hatid sakir dauda Juliani medr mikilli gledi, kemr Libanius questor Juliani i borgina berandi ollum þau bod, ath sa illi konungr var daudr, ok segir suo: „Þa er Julianus var vidr ana Eufraten ok hans riddarar helldu vôrd vmkringis hann, kom einn riddari okunnigr aluæpntr. Hann reid suo aakafliga med miklum gny, ath ollum vard mikil ogn ath. Hann lagdi sinu spioti i gegnum konunginn. Riddarinn for þegar i brott, suo at eingi madr sa hann sidan. Sa uesli madr let sitt lif kallandi haarri rôddu gudlastan. Sem hann kendi sig at vera kominn dauda, tok hann at lasta Krist, suo segiandi: „Sigradir þu enn galuerski, sigradir þu.“ I þessu

[1] honum huat *E.* [2] [Libanus sophistoquestor *E.* [3] [til leidis hins helga guds piningarvotz *E.* [4] *saal. E;* bein *D.* [5] *saal. E;* wopn hans *D.* [6] suarar suo *E.* [7] synena ok *tilf. E.* [8] upp *E.* [9] vera *tilf. E.* [10] allt blodugt *E.*

let sa vesli madr lif sitt.“ Libanius sagdi ok þa vitran, sem honum tediz aa þeiri sômu nott, aa þann haatt ath ollu sem hinn helgi Basilius saa. Fellr hann þaa til fota byskupinum ok bidr hann veita sier helga skirn, ok sem hann var skirdr, skildizt hann alldri vid Basilium.

Um morgininn kallar hinn helgi Basilius saman allan lydinn, ok bydr ath huerr [skal taka[1] sina peninga, þa sem hann vardueitti. Þeir suara allir sem einum munni: „Ef ver willdum gefa daudligum konungi þetta godz, ath hann eyddi eigi vora borg, huersu miklu helldr vilium[2] ver gefa þessa hluti odaudligum konungi, er oss frelsti af suo miklum haska. Nu er allt þetta gódz i þinu valldi, skipa þu[3] sem gud gefr þier vizku til.“ Hann vndrazt þeira godfysi, ok fær huerium hinn þridia hlut af sinu godze nær naudigum, enn annat lagdi hann til [kirkiu vppgerdar[4] gudi til heidrs ok hans modur, er þa leysti fra dauda med suo fagrligri iarteign. Sem lydrinn i Anthiochia heyrdi dauda Juliani, helldu þeir almenniliga hatid med miklum fagnadi, syngiandi suo i sinum leikum: „Þu hinn heimskazti! sigradi gud, ok sigradi Kristr hans, huar ero nu spaar þinar?“

LXIX.

Vor fru vitradizt Johanne elemosinario patriarcha.

A dôgum Foce keisara war heilagr Johannes elemosinarius patriarcha i Alexandria. Hann war sakir sins frialsleika ok myskunnsemi wid fatæka menn kalladr elemosinarius, þat þydizt ôlmusugefari. Þessi helgi patriarcha sagdi suo sialfr af sier, ath þa er hann war i Cypro nærr .xv. aara gamall, birtizt honum eina nott i suefni, ath hann sa[5] wndarliga væna[6] iungfrv fagrliga klædda, solu biartari i aasionu, standa hia sinni sæng, ok er hann ottadizt miog, geck hon ath honum ok wakti hann, þrystandi sinni hægri hendi aa hans sidu. Sem hann waknar, sier hann [,ath þessi sama iungfru stendr[7] enn wid sængina. Hon bar aa

[1] [taki *E.* [2] skulum *E.* [3] þui *E.* [4] [uppgiordar kirkiunne *E.* [5] sæi *E.* [6] *saal. E;* fagra *D.* [7] [standa þessa somu iungfru *E.*

haufdi[1] koronu af kuistum olife, ok þar yfir vppi eitt garlant [med gull[2]. Hann hyggr, at þar se einhuer kona, ok sem hann hafdi signat sig marki hins helga kross, mællti hann: „Huer ertu, eda sakir huers dirfizt þu inn ath ganga vm nott i mitt herbergi ath mer sofanda?“ Hon suarar med gladri aasionu sem brosandi ok mællti: „Ek em hin fremsta konungsdottir, ok ef þu will mik taka þier til wnnostu eda brudar, skal ek þik leida i auglit hins hæsta keisara. Hefir eingi suo mikit walld med honum sem ek, þuiat fyrir mik villdi hann werda madr aa iardriki ath leysa mennina.“ Ok er hon hafdi þetta mællt, huarf hon aa brott. Sem hann hugleidir[3] þessa vitran, skilr hann suo, ath sem myskunnsemi ok kærleikr guds wid mennina leiddu[4] hann til iardrikis, ath taka aa sik mannligan likam, suo will hann ok, ath madrinn sampinizt, weitandi olmusugerd hans limvm fatækum monnum, þuiat fyrir olifukoronu, er vor fru bar, merkizt heilug myskunsemi med guds elsku, enn fyrir gulliga koronu eilif tign ok walld, þat sem hon hefir med sinum signada[5] syni Jesu Kristo.

Hann klædir sig i stad ok gengr einn samt til kirkiu ok wekr eingann mann. Lysti þa af degi. A veginum mætti hann einum fatækum manne miok pinvdvm af frosti[6] sakir klædleysis. Hann flettir af sier sinu yfirklædi ok gaf honum, ok sem hann war enn eigi kominn til kirkiudyranna, geck i mot honum einn madr i huitum klædum, sa feck honum i hendr knytiskauta, þann sem i war hundrat peninga, ok mællti: „Tak, brodir, wid þessu, ok skipt sem þu willt.“ Enn sakir þess fagnadar, sem i hans hiarta war, [geymdi hann eigi ok tok[7] wid peningunum, ok er hann hugsar sik vm, ath hann þurfti eigi ath þiggia af odrum, wikr hann aptr wiliandi af hendi fa þat sama fe. Sier hann þa huergi þann huitklædda mann. Hann skilr nu, ath hin witran[8] er eigi sionhuerfing, helldr er hon sônn. Ok

[1] *saal. E;* sinni hendi *D.* [2] [af gulle *E.* [3] *saal. E;* heyrir *D.* [4] leiddi *E.* [5] blezada *E.* [6] ok kullda *tilf. E.* [7] [tok hann *E.* [8] uitranin *E.*

fra þeim degi war hann suo godhiartadr ok myskunnsamr wid fatæka menn, ath allt þat sem hann matti, gaf hann fyrir guds sakir. Ok þui war hann kalladr elemosinarius[1], þat er olmusugefari. Let hann skrasetia nôfn allra fatækra manna i þeim stad, ath hann mætti þui heimuligar[2] weita þeim fôdurliga forsio, ok kalladi iafnan fatæka menn herra sina, ok þadan hafa Jons spitalabrædr þat, ath þeir kalla fatæka menn herra sina. Þessi Johannes lifdi heilagliga alla daga sins lifs, gerandi margar iarteignir, ok lagdi allan hug aa, at hialpa fatækum monnum til lofs worum herra Jesu Kristo ok hans modur Marie.

LXX[3].

Af Hilldefonso byskupi.

Einn heilagr erkibyskup er Hilldifonsus het, war i þeiri borg, er Toletana heitir. Þegar sem hann war litid barn, war hans hugskot suo tendrat medr heilags anda gipt, ath hann fyrirlet fodur sinn ok modur ok oll sin audæfi, ok tok munkabuning[4] i þvi munklifi, er Agallense[5] heitir, þionadi hann þar gudi morg aar. En eptir andlat erkibyskups Toletane borgar var Hilldifonsus kosinn ok wigdr þar til erkibyskups. Hann var pryddr med godum sidum ok milldiverkum, enn milli annarra hans godra verka var einkanligt, huersu hiartaliga hann elskadi heilaga guds modur Mariam ok tignadi hana med allri þeiri wirding, sem hann kunni[6]. Henni til lofs gerdi hann eina bok af hennar meydome hinvm helgazta med fagrligri dictan. Þat likadi suo wel worri fru, at hon witradizt byskupinum, sem hon helldr[7] aa þeiri sômu bok ok þackar honum þetta werk. Hann willdi enn framarr hana heidra, ok skipar, ath huert aar skal henni hallda hatid hinn atta dag fyrir burdardag wors herra Jesu Kristz, einkanliga til þess ath, ef annunciacio [domini stædi[8] aa piningartima eda vpprisu wors herra, mætti hana aa fyrr sogdum degi hallda med þessi

[1] eleymon *E.* [2] forsialigar *E.* [3] *Jfr. ovenfor S. 78.* [4] munkabunat *E.* [5] Agaliense *E.* [6] matti *E.* [7] *saal. E;* helldi *D.* [8] [ber *E.*

hatid. Syndizt honum rett ok vidrkuœmiligt ath fyrir guds burdartid væri halldin hatid hans modur, af huerri er hann tok manndom, ok let fra henni berazt i þenna heim. Þessi hatid var lôgtekin at hallda i morgvm stodum.

Heilug guds modir witrazt Hilldifonso annann tima, sem hon sæti aa stoli wid alltari. Hon gaf honum messuhôkul suo mælandi: „Þetta klædi færda ek þier or paradiso sonar mins, ath þu skrydizt þui ath guds [hatidum ok minum [1], ok sit aa þessum stoli hvern tima, er þier likar. Enn wit fyrir vist, ath eingi vtan þu ma aa honum sitia, suo ath eigi fai refsing fyrir, ok eigi skrydazt þessu klædi. Ok ef nockur dirfizt þess, mvn sa med guds dome eigi missa hefndar.“ Sem hin heilaga iungfru Maria hafdi þessa hluti talat, huarf hon brott fra honum, enn hann tok þat sama klædi, sem hon gaf honum. Byskupinn vard hardla gladr af þessarri vitran ok berr þetta klædi til guds þionustu ok hans modur. Wex hans werdleikr dagliga fyrir gudi af framning godra werka. Eptir þat andazt hann af þessi werôlld ok ferr til guds, gefandi sinvm eptirkomendum hin fegrstu dæmi ath vegsama guds modur.

Enn eptir hans andlat tok sa klerkr, er Siagrius het, erkibyskupsdom i fyrr sagdri borg. Hann wirdi litils dæmi [2] sins forfôdur [3] Hilldifonsi. Ward hann suo suikinn af ovinarins vel, ath i mot þui sem hin helga Maria hafdi bodit, dirfdizt hann ath sitia aa þeim sama stoli ok willdi klædazt þui helga klædi, suo segiandi: „Suo sem ek em madr, suo weit ek mann werit hafa minn forfôdur Hilldifonsum, sakir hvers ma ek eigi bera þat sama klædi, sem hann bar, medr þui at ek hefir slikt byskupligt embætti, sem hann hafdi?“ Ok er hann hefir þetta talat, klædir hann sig þui helga klædi. [Allir þeir sem wid woru ok sa þetta, wrdu ottafullir [4]. Enn þuiat gud uilldi hegna hans diôrfung, fellr hann þegar daudr aa iôrdina i þui sama klædi. [Toku þa

[1] [hatid ok minne *E.* [2] fotspor *E.* [3] forfaudrs *E.* [4] [*mgl. E.*

kennimenn klædit, er[1] hann hafdi omakligr borit, ok geymdu þat i einne hirdzlu sæmiligri i kirkivnni, þar sem þat er enn wardueitt allt til þessa dags. Suo heidradi hin heilaga guds modir Hilldifonsum, þann sem [hana heidradi[2] med goduilia, enn Siagrivm pindi hon med makligum dauda fyrir sina dirfd, ok syndi, ath huer er hana vegsamar, mvn fa æru af gudi ok henni[3] vtan enda.

B[4].

Af þessi sômu iarteign segir suo annarr meistari. Hilldifonsus het einn byskup, er vmfram adra helga menn uegsamadi hina helguztu iungfru Mariam med goduiliugri þionustu. Einn dag er hann stod fyrir helgu alltari færandi gudi forn holldz ok blods wors herra Jesu Kristz, sem margar iungfrur ok konur gengu til alltaris ath offra, kemr milli þeira hin heilaga Maria offrandi einn messuhokul einkannliga fagran vmfram mannliga skilning med vndarligvm hagleik ok kost. Byskup hyggr wandliga ath þessi iungfru. Hann ferr af þeim hokli, sem hann war adr skryddr med, ok ferr i þann, sem honum war offradr, ok syngr suo messuna. Hann leitar wandliga eptir, huer su wæri, sem honum hafdi fært suo dyrligt klædi, ok er hon finzt eigi, hugsar hann, ath þat mvn eigi ônnur iungfru werit hafa, vtan hin heilaga Maria. A næstu nott witrazt wor fru honum i suefni ok spyrr eptir, huersu honum likadi sa messuhôkull, sem hon offradi honum, enn er hann sagdi sier hid bezta lika, suarar hon: „Sannliga ma þier þat wel lika, þuiat þetta klædi waf min eiginlig hônd ok þær meyiar sem med mer ero, ath af þessu litla, er ek hof vpp þik ath heidra aa iardriki, megir þu kenna, huersu ek skal þig sæma hedan af ath eilifu i himinriki. A morgin sem þu stendr vpp ok kemr til þeirar kirkiv, er þu þionar, muntu finna einn fridan stol wid altari, ok wit, ath eingum manni vtan þier einum

[1] [Allir þeir sem uid uoru ok sau þetta, urdu ottafullir ok toku þat sama klædi, sem *E.* [2] [henni þionadi *E.* [3] hans helgum *E.*
[4] *Følgende Optegnelse af denne Legende findes kun i D.*

er lofad ath sitia i honum, ok ef nockur dirfizt þess, skal sa sannliga eigi missa hardrar hefndar.“ Þat ward ok suo, þuiat hans eptirkomandi, er Siagrius het, er sig hellt vm langan tima fra sakir orda Hilldifonsi ath setiazt i fyrr sagt sæti, dirfdizt vm sidir þar i at sitia, ok þegar i stad do hann, synandi huers hann war werdr fyrir sina diðrfung, eda huersu olikr hann war Hilldifonso.

C[1].

Einn virduligr erkibyskup var i Tolentana borg Hilldifonsus at nafne, godr madr ok gudhræddr, vitr ok vinsæll, hafandi sig huersdagliga i heilagligvm framferdum, elskandi af aullvm hug haaleita mey Mariam modr drottins, ok henne til lofs ok dyrdar saman setiandi eina kurteisa bok med frabærum meistaradom ok skaalldskap, komponandi vm hennar enn helgazta meydom. Su hans tiltekia uirdiz frvinne sua uel, at hon sialf birtiz honum syniliga, ser bokina aa hond berandi ok honum mikiliga þackandi. Sv uar onnr hans tiltekia, at ef annunciacio sancte Marie bæri aa dymbildaga edr paaska, þa hellt hann messodag hennar vikv fyrir iol. Þetta hatidarhalld uar logtekit i morgum stodum. Eptir þessa adra hans tiltekiv vitraþiz drotningin i annat sinn Hilldifonso, sitiandi aa messustoli hia alteri aa vigdum messvsloppi halldandi, ok talar suo til byskupsins: „Vin minn Hildifonse! Tak med klædi þessv, er ek gef þer i vingiof, hueriu þv sialfr skalt skrydaz aa hatid minne aa þessvm stole sitiandi, enn eptir þinn dag skal engum lyda þetta klædi at bera edr yfir þenna stol at sitia, þui at engi er makligr nema þu. Enn ef nockur dirfiz þess, þa skal fa brada hefnd.“ Eftir þetta leid Maria til himins. Enn Hildifonsus hafdi þetta klædi iafnliga i guds þenustu ok hans modr dag fra degi, þroandiz i godum verkum. Enn stundu sidar fre(l)sar guds modir Maria vin sinn af þesso stundligu erfuidi, ladandi Hildifonsum byskup til eilifra himinrikis

[1] *Den samme Legende efter St.*[2].

fagnada, honum sina þenustu sua ombunandi. Sia byskup gaf oss it fegrsta eptirdęmi at dyrka guds modr Mariam.

Enn eptir hans dag var sa madr til erkibyskups tekinn i Tolentana, er Siagrius het. Hann uirdi of litils heilagleik Hildifonsi tældr af slægd vvinarins, ok til þess stols kallandi, er Maria helgadi sinni aasetu til handa Hildifonso, ok liet ser lyda mundu aa honum at sitia i rume Marie ok serkinn at hafa. Sagt var honum, huat Maria hafdi talat. Enn hann suarar: „Suo sem ek er madr at eins, sua trvir ek ok minn fyrirgangara Hildifonsum mann uerit hafa, hui skal ek eigi þat klædi bera, er hann bar? ek hefir alldri minna velldi enn hann.“ Nu vard engi til þess at banna sua vigdum manni þessa lute. Hann skryddiz sidan klædinu ok settiz aa stolinn, klædit gerdiz honum þrongt miok. Sidan kom suo mikil guds reidi yfir þenna Siagrium fyrir sina ofdirf(d), at hann fell daudr nidr þegar af stolnum. Enn allir hiauerandi menn uurdu aakafliga hræddir, ok serkinn af þeim, er omakliga skryddiz, brauttakandi ok i stadarins feehyrdzlum uannliga geymandi, er hann þar[1] vardueittr til þessa dags. Sua heidradi sæl guds modir vin sinn Hildifonsum, sem fyr sagdi, enn let koma bradan dauda yfir Siagrium, er med ofmetnadi braut hennar bod. Sæll er sa madr, er henni er þionandi ok hennar uilia fremiandi. Þer, himinrikis drotningin, se lof ok dyrd um allar alldir. Amen.

LXXI.

Af presti er feck byskupstol med diofvls fulltingi ok vor frv hialpadi.

Svo er lesit ath i nockurri borg war einn sa prestr, er med einkanligum goduilia þionadi iafnan worri frv sancte Marie. Enn med diǫfulsins aaeggian girntizt hann ath fa þann byskupdom, sem þa war laus. Enn sakir þess ath hann hyggz byskuptignina eigi mega fa, vtan einnhuerr sa er miklu matti[2] orka, hialpadi honum til, tekr hann suo illt rad,

[1] þat *Cd.* [2] mætti *E.*

ath hann bidr pukann sier fulltings[1] hier vm ok iatar honum sik til þionustumannz. Nu sem capitulum kemr saman ath uelia byskupinn, er þessi kennimadr i fystu af morgum til nefndr med odrum[2] einum sæmiligum klerk, ok þo at hann þættizt þa likaztr til tignarinnar, werdr honum þessi sin won at eingu, þuiat hinn klerkrinn war kosinn til byskups. Angrar[3] hann nu miðg hier af ok brigslar diðflinum, er hann hafdi þenna hlut eigi feingit, sakir huers hann hafdi sik bundit i hans þionustu. Pukinn sem hann heyrir þetta, gerir suo med [sinum velum[4], ath hinn kosningrinn, sem fyrra daginn war gerr, er nu onyttr[5]. Woru hinum klerknum gefnar sakir, enn þessi kennimadr war med allra samþykt walldr[6] ok wigdr til byskups. Ok þo ath hann wæri med þessum hætti byskup wordinn, matti myskunsemd hinnar helguztu iungfru Marie eigi wera ominnig þess, sem fyrrum hafdi werit hennar þionustumadr. Þuiat af hennar bænum feck hann þa myskunn, ath hann idradizt skiotliga sins glæps ok medr audmiuku hugskoti talar hann i sinu hiarta suo til worrar frv: „Heyr, en millda drottning, er alldri fyrirlezt þa, sem þier þiona med litillæti, saker huers synizt þu mer suo goduiliugum þinum þionustumanne[7] hafa utkastad, sem ek hafi alldri þier þionad.“ Wor frv witrazt honum ok segir suo: „Minn kærazti, sakir huers willdir þu mik leyna, huers þu badt eda huers [þu beiddizt eda[8] fystizt suo hiartaliga, er þier þotti litils wert ath fyrirlata mik ok minn son, ath þu feingir þinn wilia.“

Sem hann heyrir þessi sætu ord af henni, flygr heitleikr widrkomningar ok idranar suo i gegnum hans hiarta sem ein pila, ok suarar suo mælandi: „Heyr, hin mattugazta himinrikis drottning, heyr, hin milldazta iungfru, heyr, brunnr lifandi watna, af huerium dðgguazt grasgardr heilagrar kirkiu, heyr, hin sætazta lifs kellda, mær Maria! Þu weizt ok sier gerla, ath þessi hinn hrædiligi glæpr angrar

[1] fulltingia *E.* [2] *mgl. E.* [3] Angrazt *E.* [4] [sinne uel *E.* [5] onytr *E.* [6] ualinn *E.* [7] þion *E.* [8] [*mgl. E.*

mik suo, ath þar af mun ek deyia, ok su sama idran mun mik pina allt til [enda mins lifs [1]." Sem wor fru heyrir hans ord ok sier hans harm, talar hon sakir sins milldleiks blidliga til hans, suo mælandi: „Minn elskuligsti son, ottazt eigi, ek skal þik frelsa af walldi ouinarins, ok lata þik hallda þessum byskupstoli, ok hann mundi ek þier hafa gefit þegar i fystu, ef ek hefdi witad af þier, ath þu girntizt hann at fa. Ok til þess at þu witir, ath þetta er satt, fæ ek þer eitt bref. Skalltu þenna aptan fara til þess munklifis, sem illgiarn andi er wanr ath tala wid þig, mvn hann þegar i þui herbergi, sem hann er wanr, renna i mot þier til dyranna ok kalla þik. Þu skallt suara: Ek em hier, ok kasta þessu rite i hans andlit ok nita [2] honum sem med reidi suo segiandi: Heyr, hinn illgiarne, tak þetta bref, sem þier er sent af minni millduztu iungfru Mariu, med hueriu þier er i nafni heilagrar þrenningar guds fyrirbodit ath hafa hedan af nockut walld yfir mier. Ok eptir þetta skalltu, sagdi wor frv, tala þessi ord: [Hedan af nita ek [3] þier ok ollu þinu skrauti, enn ek [iata mik [4], sem ek war adr þu suikir mik, wera þionustumann drottins mins Jesu Kristz ok hans millduztu modur Marie. Helld ek hedan af byskupdominn af henni, enn eigi af þier." Byskupinn gerdi sem honum war bodit. Gerdi hin myskunsamazta guds modir Maria suo med sinni milldi, ath hon wendi sinum win aptr til sinnar þionustu, latandi hann hallda sinni byskupstign. Syndi hon i þessu huorutueggia sinn milldleik, ath ollum yrdi audsynt, huersu stora hluti hon þiggr af gudi monnum til hialpar.

LXXII [5].

Af klerk er vor frv vitradi at vera skylldi byskup.

I borg þeiri er Papia heitir, war einn klerkr er Jeronimus het, hann war godsidugr ok stundadi med ollu kostgæfi ath þiona guds modur Marie, ok sagdi optliga eingiliga

[1] [daudadags *E.* [2] neita *E.* [3] [Ek neiti *E.* [4] [iate *E.* [5] *Jfr. ovenfor S. 127.*

heilsan Aue Maria ok sông hennar tidir elskandi hana iafnliga. Þath bar til, ath byskup þeirar borgar andadizt, ok þuiat su kirkia hafdi eingan hirdi, sôfnuduzt saman klerkar ok hôfdingiar borgarinnar ok skipudu þriggia dægra[1] fôstu, bidiandi, ath gud syndi þeim, hvern hann willdi byskup lata werda. Hin heilaga Maria witrazt einum manne ok sagdi suo: „Far ok seg lydnum, ath þeir taki minn kanceler til byskups i þessi borg.“ Enn er hann spurdi eptir, huerr hennar canceler wæri, sagdi hon, ath hann het Jeronimus, sa klerkr er dag ok nott er traustr i guds þionustu. Sem þessi madr waknar, segir hann hôfdingium borgarinnar witranina. Leitudu þeir eptir þessum klerk Jeronimo, ok er þeir fundu hann, war hann wigdr med miklvm fagnadi til byskups. Þessi Jeronimus feck suo med arnadarordi heilagrar guds modur Marie byskupliga tign, ok þionadi alla sina lifdaga[2] medr helgum lifnadi gudi ok hans modur, ok eptir þat andazt hann sælliga ok for til guds.

B[3].

Klerkr einn Jeronimus at nafne, mikill vnnandi sancte Marie, henni dagliga tidir lesandi, var i borg nockuri i Papey. Þar i borginne andadiz byskup, ok þvrpti annan at taka i stadinn. Þeir er kosninginn aattv, toku at fasta .iii. daga þess bidiandi, at gud birti, huerr vera skal. Sæl Maria vitraþiz einvm þeira ok mælti: „Seg þv, at minn þenustumadr skal byskup vera.“ Hann spyr, huerr sa veri. „Jeronimus, segir hun, er nott ok dag þionar gudi ok mer.“ Hann sagdi uitran þessa ǫldungum borgarinnar. Var Jeronimus vigdr til byskups at villd alþydu, þenadi hann guds modr, medan hann lifdi, farandi eptir dǫdann til eilifra fagnada, med gudi verandi.

LXXIII.

Af klerk er vor fru gerdi byskup.

Einn klerk er Nikulaus het þionadi med goduilia guds

[1] daga *E.* [2] lifsdaga *E.* [3] *Samme Legende efter St.*[2]

modur Marie, enn med umsaat ouinarins festi hann sier konu. Ok er hann gerdi brullaup, vm kuelldit sem hann geck til brudhuilu med sinni festarmey, ok þau woru þar tuð ein, kom honum til minnis, ath eptir stod nattsongr worrar frv, war hann dagliga wanr ath lesa henni tidir. Lætr hann sina brudi eptir ok ferr til kirkiu ath lesa completorium af worri frv. Ok er hann sagdi med miklvm goduilia antiphonam Glorificamus te, dei genitrix, geck su hin helgazta iungfrv fra alltarinu til hans ok stod fyrir honum med hryggiligri aasionu, sem hon bidr[1] af honum nockurrar hugganar. Sem hann sier hana, efar hann, huort þat mun [wor frv[2] wera, ok spyrr eptir [huer þessi er med sva hryggiligri asionu, (er) stendr fyrir honum litillatliga[3]. Hon suarar: „Ek em hin fatækazta mær Maria, hueria þu lofar nu hiartaliga, sem þu ert wanr.“ Hann wndrazt[4] miok þessi ord ok suarar: „Min frv, hui[5] segir þu þik wera fatæka, þar sem þu ert himinrikis drottning?“ Hon suarar sem[6] med harmi: „Rettliga segi ek mik wera auma, þuiat ek skil mik wera rænta þui sæta lofi, sem þu ert wanr mer ath syngia. Sier ek nu, ath þu wirdir meira likamliga ast enn minn kærleik, ok ef þu willdir sakir minnar elsku aflata þinni fyrirætlan, gerdir þu mik rika af fatækri, ok enn helldr skylldir þu [mega wid kennazt[7], huersv wǫlldugan ek skylldi þik gera. Ma eigi sætleikr minnar elsku þier nægiazt eda skemtiligri wera enn fadmlag nockurrar daudligrar konu, þar sem ek ma þik heidra med allzkyns audæfum i þessu lifi ok i himinriki eilifri sælu.“

Af þessum worrar frv ordum verdr hann fegnari enn nockur megi segia [eda hyggia[8], ok mællti: „Min frv, suo sem eingi hlutr er sa, sem ek megi rettliga meira wirda enn þinn kærleik, þa er ok ecki þat sem ek girnvmzt eda wili framar elska enn þik, þuiat eingi kona eda iungfrv

[1] bædi *E.* [2] [fru sancta Maria *E.* [3] [*saal. E;* huort þat mun wor fru wera, er fyrir honum stendr suo hryggiliga *D.* [4] undrar *E.* [5] *saal. E;* þui *D.* [6] *mgl. E.* [7] [vita *E.* [8] [*mgl. E.*

war þuilik [i heiminum[1] fyrir þier, ok eingi mvn fædazt eptir þik.“ Hon mællti suo: „Þuiat ek sier, ath þu willt mik vegsama, þa heyrir mer hedan af þar i mot at gera þier heidr. Far nu ok seg suo byskupi þessarrar borgar, ath hann skipi þeim hlutum, er honum til heyra, þuiat aa þrituganda degi hedan mvn hann andazt, ok skalltu koma i hans stad. Ok til marks ath þessir hlutir ero sannir, skalltu upp luka [þann kistil[2], er stendr laaslaus ok til eingis hafdr i þinu herbergi, ok wit, at þat sem þu finnr þar, hefir ek þangat fært til ath profa þat satt wera, ath byskupinn mvn skiott andazt, ok þu skallt[3] koma i hans stad.“

Sem wor frv hefir suo sagt, fyrirlætr klerkrinn sina festarkonu[4], wirdandi einkis iardliga aast hia elsku guds modur Marie. Hann ottazt i fystu ath segia byskupinum þat, sem honum war bodit, enn er hann styrkizt annan tima af witran worrar frv, ferr hann til byskupsins ok segir, ath hann mvn aa þrituganda degi andazt, eggiandi hann aa ath gera rad fyrir þeim hlutum, sem hann wardar. Ok er byskupinn heyrir þetta, ottazt hann miok ok leitadi eptir, ef hin heilaga Maria hefdi honum nockurar visar iarteignir synt ath sanna þetta eyrindi. Klerkinum kemr nu til minnis þat, sem adr hafdi hann gleymt wm þenna kistil, sem wor frv hafdi honum fra sagt, ok mællti: „Farit med mer, þuiat ek hefi sannliga ath syna ydr þann hlut, er sannar þessa witran.“ Þeir foru nu badir samt skyndiliga til þessarrar fyrr sagdrar hirdzlu, lukandi henni vpp, fundu þeir þar i bagal ok mitr[5] ok annan byskupsskrvda. Sem byskupinn sier þetta, mællti hann: „Ek skil nu, ath þu werdr byskup eptir mik.“ Klerkrinn segir, ath hin helgazta iungfrv Maria hefir[6] honum þat fyrirheitid, sem nu hefir [hann profad satt vera i þessum hlut[7].

Þetta ward ok suo, ath aa þrituganda degi sidan wor frv witradizt klerkinum, andaz byskupinn, enn þessi vngi

[1] [*tilf. E.* [2] [þeim kistle *E.* [3] munt *E.* [4] festarmey *E.* [5] mitru *E.* [6] hefdi *E.* [7] [ek profat *E.*

madr er wigdr til byskups, eptir þui sem hin helga Maria willdi wera lata. Af þessum hlut[1] ma hverr sem einn trvandi madr skilia, huersu mikit hon weitir þeim, er henni þiona med hiartaligri bæn ok helgu skirlifi. Heyrdut þier nu, huersu mikla ỏmbun þessi klerkr feck fyrir goduilia þann, er hann weitti henni, ok þat skirlifi sem hann ward-ueitti fyrir hennar elsku.

LXXIV[2].

Af manne er fell vtbyrdis i hafi (er) vor frv hialpadi[3].

Svo bar til aa nockurum tima, ath einn byskup for til Jorsalalandz ath witia heilagra stada, steig hann aa skip med sinum fỏrunautum, er sakir guds truar foru sama eyrindis. En sem þeir hofdu leingi siglt godan byr wm þat haf, er wer kollum Midiardarsio, [kennir skipherrann, ath skipid lekazt, ok þat er allt brotid[4] nedan. Hleypr þar þegar inn siorrinn, ok matti med eingv moti skipit bæta[5]. Þickiazt nu allir sia fyrir sinn dauda. Skipherrann lætr[6] nu ut bat þann er i skipinu var, sem i[7] storum skipum er want, ok lætr byskupinn þar i fara ok þa menn, er mest hattar woru ok mestr [skadi war i[8], ef letizt. Einn sa madr er af hinu stora skipinu villdi fara i baatinn, fell nidr millum skipanna ok suo i kaf, at hann kom huergi vpp. Byskupinn bidr þa sem eptir woru i skipinu[9] ganga til skripta, felandi med ollvm hug gudi aa hendi [sina saal[10], þuiat ollvm þeim war wiss skiotr daudi.

Nu werdr mikill otti ok gratr, kalla þeir nu til guds med sannri synda idran ok iatning, bidiandi hann gefa sier eptir þetta lif eilifa goda hluti. Sem byskup hefir talad fyrir þeim þessi aminningarord, ferr skipherrann brott medr þeim, er i batinum ero. Ok er litil stund, adr skipit sỏck[11]

[1] hlutum *E.* [2] *Jfr. ovenfor S. 97.* [3] Af byskupi nockrum *E; Fragment af denne Legende findes ogsaa i 233.* [4] [kemr her, at skip þeira tekr at lekaz ok þat tekr at leysa *233.* [5] ganga *233.* [6] setr *233.* [7] *mgl. E. 233.* [8] [þotti skadi at vera *233.* [9] at *tilf. E.* [10] [sinar salur *E.* [11] sauckr *E.*

i sio, suo at þeir, sem i batinum woru, sia ecki til þess. Byskupinn ok þeir sem med honum woru, grata miok ok bidia fyrir saalum sinna kumpana, huerra likame þeir sau nu tapazt med skiotligvm dauda i þessum ogurligum haska. Hann hyggr nu ath hueruetna vm hafit, þar sem hann matti sia, ef nockur kæmi vpp likamir þeira felaga, ok sier hann or sionum fara upp fagrar dufur, i sumum stôdum eina, i sumum stôdum tuær saman eda fleiri, [flugu þær[1] allar med skiotum flug til himins. Byskupinn skilr þessar dufur wera saalir sinna felaga. Harmar hann nu miok þat, er hann hafdi eigi þar latizt[2]. Hann gret adr, ath hann sa sina felaga drvckna i sionum, enn nu gret hann miklu meirr, ath hann sialfr[3] hafdi eigi þar drvcknath med sinum kumpanvm.

Byskupinn ok þeir er med honum voru, komuzt til landz heilir aa hinum litla baat. Sem þeir hofdu land tekit, bar til undarligr hlutr. Þeir saa sinn felaga, þann er fell i sioinn nidr millvm skipanna, ganga or sionum upp aa land heilan. Af þessum fasena[4] hlut werdr mikill otti ollum þeim, er hann saa. Hier med fylgdi ok mikil gledi, er þeir sa sinn felaga lifanda, þann er adr hormudu þeir daudan. Þeir spyria nu eptir vndrandi, huersu þat bar til, ath hann matti frelsazt af suo miklum siafarhaska[5]. Hann suarar: „Sakir huers vndrizt þier, þo ath ek hafi[6] hialp feingit, þar sem su wirdizt mer ath hialpa, er fæddi i þenna heim allra hialp. Þann tima er ek fell i sioinn, nefnda ek nafn guds modur Marie, ok þat sama hafda ek i hug mer, allt til þess er ek kom til grvnz. Enn sialf modir myskunnar, er sakir sinnar milldi ma eigi wera ominnig þeira, er hennar minnazt, kom til min i sionum[7] vtan alla dvôl ok huldi mik blidliga med [sinni skickiu[8], leidandi mik suo til strandar.“ Sem hann segir þessa hluti, lofa allir gud ok hans modur Mariam.

[1] [*mgl. E.* [2] med þeim *tilf. 233.* [3] *tilf. E.* [4] faheyrda *233* [5] siafar gangi *233.* [6] hafa *233.* [7] uatninu *E.* [8] [sinu skickiu-skauti *233.*

Þessi heilagi mottull worrar frv myskunnar er [meiri ok [1] widari enn allr heimrinn, weitandi skiol ollu mannkyni. Sa madr, sem frosinn er af kulda astleysis wid gud, hyli sig med honum, ath hann megi hitna til guds kærleiks. Sa sem adr er heitr, halldi sig wndir honum, ath hann kolni eigi. Sa er syndugr er, sæki vndir hann, at eigi tapizt hann af oruilnan. Sa er sekr er, werndi sik med honum, ath eigi werdi hann lostinn [guds reidi [2]. Þessi skickia er wernd allra aumra manna ok ôruggr leyndarstadr fyrir ollum motstadligum ovinvm [3]. Heyr, syndugr madr! Þa er rettlatr domari hennar son Jesus Kristr will þik pina fyrir þinar syndir, fly wndir môttul hans myskunsômuztu modur, wef honum ath þier ollvm megum, ath eigi werdi nockud bert aa þier, suo ath þik megi [4] sla, þuiat hennar hinn milldazti son mvn þeim med sinni myskunn þyrma, er hans modir will hialpa. Ef hinn forni manzins ovin will þier skada gera, fel þig vndir hennar skauti [5], ok þorir sa hinn illgiarni andi þier eigi nærr ath koma. Ef [6] heimrinn med sinne blidu will þier i mot snuazt, kalla aa nafn [myskunsamrar guds modr [7] Marie, þuiat alla þa motstadliga hluti, sem hon will, ma hon brott reka. Se, huersu þessi madr, sem tyndr war i sionvm, kalladi i sinni naudsyn aa þat nafn, sem ollvm er hialpsamligt i sinvm haska, ok i siofardiupinv feck hann med hennar fulltingi skiota hialp. War hann af þeiri sendr [8] aa þurt land, sem sialf er hôfn ok huild allra þeira, sem mædazt i bylgium þessarrar weralldar.

LXXV.

Hier kueiktizt lios er modir Dunstanus hellt aa.

Suo bar til þann tima sem modir hins helga Dunstani bar luktan i modurligum innyflum þann helga suein, at aa þann hatidardag worrar frv, er hon offradi sinn son Jesum

[1] [*tilf.* *E.* [2] [gudligri hefnd *E.* [3] hlutum *E.* [4] eigi *tilf.* *E.* [5] uerndarskauti *E.* [6] hinn forne *tilf.* *E.* [7] [*saal.* *E;* myskunnar *D.* [8] leiddr *E.*

Kristum i musteri drottins, for hun medr sinvm bonda ok morgu odru folki til kirkiu sællar guds modur Marie i Glaskonia. Ok er allr lydr hellt aa logandi kertum, þann tima sem sungit war fyrir heilaga messu þetta responsorium Cum inducerent, i hueriu segir, huersu Joseph ok Maria baru sueinenn Jesum i musteri guds medr þeim fornum, sem bodit war i logvm Moysi, þa witradizt[1] skiotliga guds dyrd ok fylldi allt husit þuilikazt sem medr biôrtu skye, ok af þeire birti sloknudu[2] oll þau lios, er menn hofdu i kirkiunni. Sem allir stodu miok ottandi ok þordu ecki ath tala, vtan huerr sa til annars synandi medr þui sina hræzlu, skein i stad i musterinu þat lios, er gud sendi af himinriki, ok tendradi þat kerti, er þessi kona hellt aa[3], sem i herbergi sins kuidar huldi þenna goda guds win Dunstan. Ok er[4] lydrinn vndradizt miok, huersu liosit sloktizt, matti ollum þickia meirr vndarligt, huersu þat tendradizt. Allir menn vm kirkiuna fara ath kueikia sin kerti af þessu himneska liose, er gud sendi þessi konu. Willdi gud ok hans modir Maria aa sinni hatid suo heidra þenna suein enn eigi fæddan i heiminn, huerr er sidan war hit biartazta lios kristninnar, er kendi medr biartleik sinnar predikanar ok helgvm lifnadi ollvm veg til himinrikis.

Hier grœddi gud Dunstanum.

Sem þessi sueinn er fæddr ok hann kann tala, er hann fluttr med offri til þessarrar somu kirkiu worrar frv. Enn vm nottina er fadir hans ok modir vaka i kirkiunni bidiandi til guds, vitrazt þeim einn madr biartr i aasionu ok segir, at sa stadr mvn eptir litinn tima fa mikinn heidr, ok þessi sueinn Dunstanus skal þar upp[5] fædazt, ok hans nafn mun vera frægt ok dyrlegt[6] æfinliga. Þa er Dunstanus war ungr at alldri, feck hann þungan krankleika, suo ath ollum er wid woru syndizt hann at kominn dauda. Enn nærr midri nott vitiadi gudlig myskunn hans medr

[1] birtizt *E.* [2] slocktuzt *E.* [3] sinni hendi *E.* [4] ef *E.* [5] vaxa ok *tilf. E.* [6] dyrkat *E.*

sinum himneskum lækningum[1], veitti gud honum þa þionustu fyrir einn[2] eingil. Enn þegar i stad stendr hann vpp heill af þeim krankleika ok for til musteris vorrar frv ath gera þar gudi þackir. Þeir sem honum woru skipadir til þionustu i sinum krankleika, vndrazt miok, ath hann stendr upp, ok fara nockuru seinna þann weg, er hann geck, ath þeir sæi, huert hann færi. Enn er hann war enn eigi kominn aa midian weg til kirkiunnar, willdi illgiarn andi taalma hans ferd, ok wekr vpp mikinn fiolda hunda þeira, sem hlaupa [i kring vm[3] hann geyiandi. Sueinninn ottazt nu ok kallar aa nafn Jesu Kristz, ok medr hans fulltingi ok trausti slo hann medr wond[4], er hann hellt aa, þann rækiliga[5] skugga, er stod aa veginum fyrir honum, ok rak hann suo aa flotta med ollum sinum fylgiorum. Enn þuiat þær dyrr kirkiunnar, er hann kom ath, uoru læstar, ferr hann suo sem[6] sakir hiartaligs elskhuga til guds ok hans modur eigi at geymandi, huat hann gerdi[7], upp vm þann stiga, er stod wid musterid, til þess ath smidir, þeir er bættu [þak kirkiunnar[8], gengi þar vpp. Enn sem hann [kemr aa[9] bust kirkiunnar, war eingi wegr eda stigi þar nidr [ath ganga[10], var hann medr eingiligvm hondum borinn til iardar ok inn i musterid. Fanzt hann þar vm morgininn, er liost war, nærr sem milli suefns ok vôku. Enn er hann war bedinn ath segia, med huerium hætti vordit hefdi þessi hin fagrliga iarteign, sagdi hann, at þat war vmfram hans vit edr skilning. Enn þeir sem honum hôfdu fylgt at geyma[11], huert hann færi, sôgdu alla hluti, þa er aa hans weg gerduzt, eptir þui sem hann geck uidr, allt til þess er hann kom aa ofanvert musterid. Enn þat er sidan gerdizt ok sialfr hann vissi eigi, war audsynt, at þa somu hluti gerdi gudligh myskunn medr sinum matt fyrir werdleika ok bæn sinnar modur, ath þessi vngi madr vyrdi þui [algerdri ok hiartari[12] i þeira elsku.

[1] læknedom *E.* [2] sinn *E.* [3] [umhuerfis *E.* [4] vendi *E.* [5] hrædiliga *E.* [6] *tilf.* *E.* [7] gangandi *tilf.* *E.* [8] [kirkiuna *E.* [9] [geingr at *E.* [10] [*mgl.* *E.* [11] at *tilf.* *E.* [12] [algiorre *E.*

Dunstanus vard munkr.

I þann tima sem Dunstanus skilr sig brott or hird Adalsteins Einglakonungs, huerium er hann hafdi nockur aar þionat, ferr hann til frænda sins Elphegum byskups Verentane. Byskup bidr hann optliga, at hann tæki[1] munkabuning, ok sagdi vidrkuæmiligt, at sa sem sitt lif hof vpp likiandi eptir eingiligu lifi, syndi stadfesti upptekinna hluta med munkabuning ok helgu regluhalldi. Dunstanus segir, at sa hefir haleitara krapt ok verdleik, er allt til elli lifir i verolldinne ok gerir þo fullkomliga þa hluti, sem munk[2] heyrir til[3], helldr enn sa er sig gefr i munklifi, ok eptir þat ma hann ecki gera, vtan þat sem honum er skipat ok bodat med skylldu. Byskupinn talar optliga þessa hluti fyrir honum, ok af dagligum hans ordum verdr hann nockud efandi, huat hann skal af taka. Dunstanus tekr nu suo harda febrem[4], at hann orvæntir sier lifs. Enn sem gud ok hans modir gefr honum heilsu, var skiptr hans vili, ok þa talar hann þessi ord: „Ek neita[5] allri veralldligri skemtan, ok gef ek mik til guds þionvstu. Meyiarsoninn vardueitti mik mey allt hier til, ok drottning meyianna mvn mik hafa skæra iungfrv sier til þionvstu.“ Dunstanus lætr nu kalla byskup til sin ok bidr hann vigia sig til þeirar reglu ok þionustv, sem hann hafdi dualt leingi vid at taka. Byskupinn verdr miok gladr ok vigir hann til munks, ok þar med vigir hann hann til prestz til kirkiu heilagrar guds modur Marie i Glasconia, til huerrar[6] hann var offradr ok gefinn af fodur ok modur i sinvm barndomi. Ok er Alphegus[7] hefir kent honum þa hluti, sem honum woru naudsynligir til ath sigra diofuliga freistni, sendi hann Dunstanum heim þangat, sem hann var barnfæddr, at hann þionadi i kirkiu worrar frv guds modur Marie.

Fra vitran Dunstani.

Ein kona er Elgifu het, audig ok storættud, kom til

[1] taki *E.* [2] gudi *E.* [3] ok myskunn *tilf. E.* [4] febres *E.* [5] neiti *E.* [6] er *tilf. E.* [7] Elphegus *E.*

hins helga Dunstanum, ok sem hun heyrdi af hans munne guds ord, ilmadi suo i hennar briosti sætleikr eilifs lifs, at alldri sidan villdi hun fara til sins hus ok eigi brott or þeim stad, helldr girntizt hun ath lifa ok deyia i naavistu þessa guds manz Dunstani. Þessi kona elskadi hiartaliga hina helgu guds modur Mariam ok þionadi henni dagliga. Var hon sua mikils verdleiks vid wora frv ok henni suo heimulig, ath ef i sinni naudsyn bad hon hana nockurs hlutar, þa hon i stad af henni sina bæn vtan alla duðl. Enn er þessi kona tok sott, [af huerri hun andadizt, sem guds madr geingr vt vm kirkiudyrin syngiandi guds lof, hefir hann sin augu til himins[1] ok sier helgan anda nidr stiganda[2] af himne sem i dufu liki. Þessi dufa syndizt sniofi[3] huitari, enn allt loftit, þar er hun flaug, var eptir sem brennandi elldr eda solar birti. Enn er hann sier dufuna fliuga i hus þessarrar konu, ferr hann þangat skiotliga ok sier þat sama herbergi skinanda med gudligri birti. Hann heyrir, at konan, er liggr fyrir innan þat tialld, [sem var vm þuert husit[4], þackar gudi ok worri fru sina velgerninga. Hann vndrazt ok bidr enda þessa tals. Eptir þat lettir[5] hann vpp tialldinu, geingr inn ok spyrr eptir, huert nafn þessa himneska sendiboda er[6]. Hvn suarar med hofsamligri brosan: „Þu satt þenna himneska anda, adr þu komt hier, ok vidr þann sama, sem þu spyrr eptir, taladi[7] ek, ok þessi er sa sem þier witradizt, er þu stott fyrir kirkiudyrum, kom hann til þess at hugga mik, sem ek var ottandi sakir nalegs[8] mins dauda. Enn þier þacka ek sem minum kærazta vin, er mik hefir lært medr þinum kenningum ok hialpat med þinum bænum, mun ek nu fara til guds.“ Þegar sem hun hefir bergt likama vors herra, andazt hun af þessi verolld ok feck eilifa sælu af vorum herra ok hans modur Marie.

[1] [þaa er hun andadizt or uerolldu, sem guds madr geingr fra kirkiu, hefir hann sin augu upp til himins syngiande gudi lof *E.*
[2] stiga *E.* [3] snionum *E.* [4] [er i uar husinu *E.* [5] lyptir *E.*
[6] uære *E.* [7] tala *E.* [8] nalægs *E.*

Af Dunstano er vor frv leiddi i kirkiu med processio.

Hinn helgi Dunstanus byskup war þui wanr i Cantuaria optliga, sem hann war heima, ath hann for vm nætr med einum klerk sier trvlyndum ath witia heilagra stada ok [1] færa gudi forn [2] med idran ok widrkomning hiartans. Ok einn tima er hann kom til munklifis [3] hinna helguztu guds postola Petri et Pauli, þar sem heilagr Augustinus ok margir adrir erkibyskupar Cantuarie huila, nærr midri nott sem hann war wanr, bad hann þar leingi til guds med knefalli. Eptir þat for hann til kirkiu guds modur iungfrv sancte Marie ath bidia þar enn til guds. Þessi kirkia stendr i austr fra fyrr sogdu munklifi. Ok er hann [kom nærr kirkiunni, heyrir hann inn sem [4] rôdd syngiandi manna suo segiandi: Gaudent in celis anime sanctorum, qui Christi uestigia sunt secuti etcet. Þetta [þydir suo aa vort mal [5]: Andir heilagra manna, þeira sem Kristz fotsporum fylgdu, fagna i himinriki, ok þui at þeir steyptu vt sitt blod fyrir hans elsku, munv þeir rikia medr Kristi ath eilifu. Þessi helgi guds win Dunstanus wndrar [6] miok þessa hluti ok geingr ath dyrunum. Enn þuiat hurdin war [i lasi [7], sier hann inn [vm rifv i kirkiuna [8], ath hon skin ôll med hinu fegrsta liosi, ok þar er mikill fioldi manna, allir skryddir klædum huitum, ok syngia med gledi ok [fagrligu hliodi [9] fyrr sagda antiphonam.

Capitulum.

Annan tima sem þessi fyrr sagdr guds win hinn helgi Dunstanus geck aa sômu tid med samre aastundan til heilagra kirkna, þa er hann ferr til fyrr nefndrar kapellu [10] worrar frv, kemr i mot honum hin helgazta guds modir iungfrv sancta Maria med miklum flock heilagra meyia ok

[1] at *E.* [2] þægiligra bæna *tilf.* *E.* [3] hinnar helguztu iungfru sancte Marie ok *tilf.* *E.* [4] [nalgazt kirkiuna, heyrir hann sem inne se *E.* [5] [þydizt sua *E.* [6] undrazt *E.* [7] [læst *E.* [8] [inn i kirkiuna um rifu, er aa uar hurdunni *E.* [9] [fagrligri hliodan *E.* [10] kirkiu *E.*

tok hann med mikilli wirding sem sinn win, leidandi hann til sinnar kirkiu þeirar sem hann for til. Tuær meyiar af flocki worrar frv helldu canticam syngiandi fyrir i þessarri processione versus Sedulij, ok saugdu[1] suo: Cantemus domino, socie, cantemus honorem, dulcis amor Christi persónet ore pio. Allar meyiar sungv þenna ymnum eptir med sama hliodi. Fyrr sagdar tuær cantatrices sungu þar næst þessi tuô versus, sem fylgia i fyrr sagdri bok Sedulij: Primus ad ima rvit magna de luce superbus, sic homo cum tumuit, primus ad ima rvit. Sungu þær suo allt til þess er guds madr Dunstanus var leiddr inn i kirkiuna, ath allr meyiaflockrinn samt sông þessi tuô versus[2], en hinar tuær iungfrvr sungu fyrir med sætu songhliodi, eptir þui sem stendr i fyrr sogdum ymna[3].

Af þyduerskum manni.

Einn þyuerskr[4] madr var bannsettr af sinum byskupi fyrir hordom ok ohlydni. Ohreinn andi greip þenna mann þegar, ok var hann odr vm .vii. aar ok skalf allr hans likamr. Enn eptir andlat hins helga Dunstani var hinn vitlausi madr færdr til grafar hans, ok vm nottina fyrir purificacionem beate Marie, sem vpp hof[5] responsorium Widete miraculum matris domini, for sa ohreinn[6] andi, sem hann hafdi leingi kualt, vpp or hans mvnni med mikilli blodspyiu, ok vard hann sidan heill.

LXXVI[7].

De ymagine saluatoris[8].

Til at tendra hiortu litillatra kristinna manna at girnazt himneska fagnadi, vil ek eptir eins viss mannz ordum, marga hluti med skommu mali segiandi, skrifa af worri frv Marie modur vors lausnara eina fagra iarteign, [er ek heyrdi af sannordum maunnum[9].

I borg þeiri er Toletana heitir, sem erkibyskupinn song

[1] *saal. E;* sagdi *D.* [2] vers *E.* [3] *saal. E;* tima *D.* [4] þyduerskr *E.* [5] hofz *E.* [6] ohreini *E.* [7] *Jfr ovenfor S 110.* [8] *saal. D;* Af agætum erchibyskupi, cap. *E.* [9] [*tilf. E.*

messu ok lydrinn bad hiartaliga til guds aa vppnumningardegi vorrar frv, heyrdizt [i lagasong i messunni[1] rôdd af himni sem kærandi aa þenna hatt vm sinn einka son lausnara allz heims[2], þann er hudstrokinn var ok med hordum ordum fyrirsmadr, ok eptir þat festr aa krossinn med grimmvm pislum af omilldum iudum: „Ho, ho, huersu mikil otru iuda er! ho, huersu saarligr[3] harmr! ho, huat illzkufullt vitleysi iuda dirfizt rikiandi i milli þeirar[4] hiardar mins sonar hialpara heimsins, sem signud er medr marki hins helga kross! wilia þeir nu enn annan tima pina minn einka son, þann sem er lios ok heilsa allra trvandi manna, festandi hann aa krossinn.“ Allr lydr heyrdi þessi ord ok rodd, ok verda menn ottafullir. Erkibyskup ok folkit tekr þat rad at fara til husa gydinga þeira, sem þar woru i borginni, leitandi eptir, ef finnazt mætti þat, er hin helgazta iungfru Maria hafdi vitrad. Ok sem rannsôkut woru hus iuda ok þinghus þeira ok allir leyndir stadir i þeim husum, ef nockur merki mætti finnazt [þessa hlutar[5], þa fundu þeir i einum stad eina likneskiu af vaxi gerva, fyrir huerri er iudar fellu aa kne spytandi aa hana, ok gafu henni halshôgg[6], sem hvn væri lifandi, [forsmaandi suo[7] vorn herra ok kristilega trv, ok sidan villdu þeir [hafa krossfest likneskiuna ok lagt[8] spioti. Sem þessi hlutr var fundinn af kristnum monnum, hormudu þeir miok ofvnd ok illzku iuda, ok letu aa somu stundu drepa þa, sem þenna glæp [hofdu gert[9].

Heidrum nu guds modur Mariam, fyrir huerrar ospilltan meydom ok helga bæn hennar einka son Jesus Kristr lausnari allz mannkyns veitti oss sina myskunn ok eilift lif. Harmadi hvn, at otruir gydingar villdu enn annan tima til meingerdar hennar syni suivirda hans likneskiu, villdi hvn gera þat kunnigt kristnum monnum, at þeir hefnandi meingerdar sins herra mætti frelsazt af suikum

[1] [um lagasaung *E.* [2] mannkyns *E.* [3] mikill *E.* [4] þiodar ok *tilf.* *E.* [5] [þessara hluta *E.* [6] halsslaug ok hogg *E.* [7] [fyrirsmaandi *E.* [8] [krossfesta likneskiuna ok leggia *E.* [9] [giordu *E.*

dioflanna, þeim er iafnan ero monnum motstadligir [1]. Bidium, at med kærleik sinnar astar frelsi hvn oss af eilifum heluitis bruna, offrandi oss i myskunnar fadm sins sonar wors herra Jesu Kristz, þess sem medr gudi fedr lifir ok rikir einn gud [i þrenningu [2] vm oendiligar alldir verallda. Amen.

B [3].

I fyr nefndri borg Tolentana vard merkiligr atburdr in assumpcione beate virginis. Þa er erkibyskup sa*n*g messu ok allr lydr var aa bænvm, var heyrd rodd af himne, su er kueinadi um liflaat sonar sins grædara heimsins ok sakadiz um otru gyþinga ok mælti suo: „Oo son, Oo son, æsilig ok oaflaatlig er otrv gyþinga! Oo son, hardr er aumleikr þeira, þeiri hialp gleymandi, er allir hafa lotid af drottinligri piningu, þeir er nu ihuga it sanna ok haldaz i hans hiord, enn þeir uilia enn endr nyia sinn glæp ok pining sonar mins.“ Enn monnum þotti mikils um uert þenna atburd, ok let erkibyskup leita sidann i hus gydinga, ef þar uæri nockut til nylundu, ok fanz sidan i husum byskups gydinga likneski krossfest giort af uaxi, hrækt ok barit ok aa hueria lund haadvliga leikit. Enn er þessi obætilig skomm vard uppuiss eptir gydingum, þa uar einn allra manna domr, at þeir diofuls limir se dauda verdir, er slika meingerd vildu enn af nyio gera mot enum krossfesta.

Af þessvm atburd maa marka, huer na*u*dsyn aa er krossinn at dyrka, at sælli guds modr Marie þickir ser i þui dyrkan veitt, at hann er heidradr, enn i þui hrelling, at þat likneski uar hneist af gydingum. Dyrkum nu allir himinrikis drotningina hina sætuztu mey Mariam, þess bidiandi, at hun se oss vid ollum storglæpum firrandi ok oss sinn son miskunnar bidiandi, med huerium hun eilifliga blezut er vm allar veraldar rikiandi.

LXXVII.

Vor frv gaf byskupi at bergia briostamiolk.

A dogum Heinreks hins þridia keisara med þui nafni blomgadizt hinn helgi Fulbertus byskup Carnotensis. War

[1] *saal. baade D og E.* [2] [*tilf. E.* [3] *Den samme Legende efter St.*[2]

hann miok frægr af helgvm lifnadi ok spadomsanda, er hann hafdi. Hann elskadi einkannliga wora frv guds modur Mariam, ok reisti af grvndvelli hennar kirkiu, ok algerdi hana medr fagrligri smid alla[1] medr telgdum steine. Þann[2] tima er hann laa i krankleika, witiadi hans sialf guds modir, ok gefr honum at bergia hinne helguztu miolk or sinvm briostum, af huerri er hann verdr i stad alheill. Hedan af hitnar hann med [miklum ok hinvm heitazta[3] kærleik til ath tigna hina helguztu iungfru guds modur Mariam, sem syna þeir songuar, er hann hefir af henni diktat med sætleik himneskra hlioda.

LXXVIII[4].

Af Thome erchibyskupi.

Sua seigir i legendis hins heilaga Thome erchibyskups, at litlu sidar en hann uar farinn af þessari uerolld med pislaruættis sigri, ok margir hans uiner uoru hryggir af hans dauda, sagdi sua ein heilog einsetukona, su er eigi undirstod latinu ok eigi franzeis, in Cantuaria, at henni syndizt, sem ein hin fegrsta ok hin sæmiligazta fru, hueria hun hugdi uera uora fru sanctam Mariam, uitradizt henni ok sagdi i latinu þessi ord, huer hun undirstod eigi: „Noli flere pro archipresule tuo, quia caput eius in sinu filij mei requiescit.“ Þat er er sua at segia: Grat eigi fyrir þinum erchibyskupi, þviat hans haufut hvilizt i fadmi sonar mins.

LXXIX[5].

Af hinum helga Eadmundo.

Suo er lesit af hinum helga Eadmundo[6] erchibyskupe[7] i Cantuaria, at þegar aa unga alldri het hann med radi nockrs prestz fyrir skript uorrar frv at hallda æfinliga meydom, ok fal sik hinni helgu Marie aa hendi sem sinne modr[7], iatandi henni[8] alla daga sina at elska sem sina brudi. Til marks þessa obrigdiligs sattmals dro hann aa

[1] uega *tilf. E.* [2] Einn *E.* [3] [hinum mesta *E.* [4] *Denne Legende findes kun i E, samt et ubetydeligt Fragm. deraf i 233.* [5] *Trykkes efter E, med Varianter af D.* [6] Edmvndo *D.* [7] frv *D.* [8] *tilf. D.*

hond likneskiunne eitt fingrgull, þat sem hann hafdi einkannliga til þess giora latid, gefandi þat med nyium sid vorre fru sem festargiof. Enn at aullum være audsynt, at hann veitti iafnliga sinni kæruztu unnuztu[1] guds modr Marie avdmiuka þionustu, henni heilsandi med eingiligri kuediu, uar aa þvi sama fingrgulli grafit med smastofum[2] su fagnadarfulla eingilig kvedia Aue Maria gracia plena dominus tecum. Enn hiedann af eptir þvi sem sialfr hann iatadi vid sitt andlat, hversu opt sem hann bad fulltings þa milldnztu iungfru, frelsti hun hann i stad af freistni ok ueitti honum þol ok styrk mote meingiordum ok[3] huggan i ollum motstadligum hlutum ok gledi af[4] sinum harme. Ok at su sama brudr uæri minnig þess sattmals, er þau haufdu giort milli sin, heidrandi sinn brudguma, þann er hana hafdi fest med þvi fingrgulli[5], sem hann hafdi gefit hennar likneskiu, uar eptir andlat hins helga Edmundar[6], aullum þeim sem vid voru siandum ok undrundum, fundit aa þui fingrgulli, sem hann var graptadr[7] med eptir byskupligum sid[8], eingilig kuedia Aue Maria. Fyrir þessi somu ord, er [skrifud ero[9] aa þvi fingrgvlli, sem er[10] aa hendi vorrar fru likneskis[11], ok audru aa hendi þessa heilaga byskups ma avllvm avdsæliga[12] birtazt, at þessi hlutr er sannr ok nytsamligr til eptirdæmis.

Af sama[13].

Heilagr Jatmundr uar þui uanr, hvern tima sem hann var i sinu studio ok hafdi fyrir sier bok, at uppi yfir bokinne fyrir sinum augum let hann standa likneski uorrar fru guds modr Marie, giorfa[14] fagrliga med filstonn. Ok umhverfis þann stol, er hun sat aa med [sinn sæta sun voru grafnar[15] med miklum hagleik þær iarteignir, er uor[16]

[1] *Her begynder denne Legende i 233.* [2] smam stôfum *233;* fam stôfum *D.* [3] *tilf. 233.* [4] i *233, D.* [5] *saal. 233, D;* gulli *E.* [6] Iatmundar *D.* [7] grafinn *D.* [8] skruda *233.* [9] [*saal. 233;* skrifat er *E.* [10] [*mgl. D.* [11] likneskiu *D.* [12] audsynliga *233.* [13] *Denne Legende findes ikke i D.* [14] *saal ogs. 233.* [15] *saal. 233;* sinum syne uar grafit *E.* [16] varr *233.*

herra Jesus Kristr giordi i sinne hierueru[1] oss til lausnar, at sem hann hafdi af lesit bokinni, bædi hann til guds, siaandi sier fyrir augum likneskit, ok af þessu hvorutueggia veittiz hans aund optliga, þa er hann studeradi, sva mikill skilningr heilagra ritninga ok gudlig elska, at sva syndizt, sem omegin være aa honum, sua at hann geymdi eigi at þeim hlutum, er hia honum uoru. Sagdi hann sier þat uera hina mestu gledi ok skemtan. Enn æ huern tima er hann aat eda reid, sva at hann matti eigi hafa sitt studium, sagdi hann sik þa [tima reikna[2] tynda ok sier onytsamliga. Hann uegsamadi sua miok helga ritning, at huern tima er hann lauk upp sinni[3] bok, mintizt hann fyst vid bokina. Einn tima ber sua til, þa er hann studeradi uid lios mæddr af langre uoku, at suefn fell aa hann, enn mvs hleypr i lioskerit, ok hun hleypr hingat ok þingat, ok slauckvir hun liosit. Enn er hann uaknar ok kennir sik ecki lios hafa, kallar hann aa nafn hinnar dyrdliguztu iungfru sancte Marie med andvarpan ok harme, ok þegar kemr lios aa kerit, ok uerdr[4] hann hardla gladr af þui himneska liose, er honum var gefit.

Jesus Nazarenus rex Judeorum[5].

Agætr guds madr Edmvndr Cantuariensis erchibyskup successor hins sæla Thomas, canonizatus af Innocencio tertio, var aa nams alldri at studium i Paris, grandvarr ok hreinlifr vmfram sina skolabrædr. Þuiat adrir klerkar kioru ser ymisligar kærur, enn Edmvndr vill þa eina kiosa ser til unnustu, er suo er af skrifat, Pulcra ut luna, electa ut sol. Huar fyrir hann gengr einn dag fram fyrir likneski hæstu iungfrv, er stendr i þeiri hofudkirkiu er kallazt Notra Dampna, framfallinn med hreinlifis fyrirheiti, bidiandi guds modur Mariam, at hun virdizt at vera hans vnnasta. Eptir fagra bæn ok sætu formæli fagrliga fylldu, gengr Edmundr annan dag ut af scolis spazerandi fram i gard nockurn

[1] hingatkuomu *233*. [2] [hafa tima *233*. [3] sina *233*. [4] *Her ophører 233*. [5] *Denne Legende findes kun i D2.*

vaxinn fogrv blomi, ok miok bratt kemr mot honum einn ungr sueinn sno vænn at aaliti, at Edmundr saa engan þuilikann. Hann ser vpp aa pilltinn þegiandi, þuiat kuediur fallazt fyrir osiena fegrd, enn þo vm sidir talar hann suo: „Huerr ert þu, minn kæri, suo blidr ok blezadr, sem ek sa engan þier likann.“ Pilltrinn suarar: „Sia i enni mer, ok les, huerr ek em.“ Edmundr litr i stad, ok ser at heilagr kross er ristinn i enni sueinsins, skrifadr innan med þessum ordum, Jesus nazarenus rex iudeorum. Fyrir þessa heyrn ok syn ottazt Edmundr, adr pilltrinn segir til hans: „Eigi skalltu hrædazt, þo at þu siair þann, er þik elskar ok þier ann, þuiat ek er kominn at segia þier god tidindi, þat af minni halfu, at sa madr, sem med þessum ordum Jesus nazarenus etc. giorir kross i enni ser, adr hann sofnar ok skiott sem hann vaknar, mvn eigi gripazt bradum dauda aa þui dægri. Af halfu modur minnar berr ek þier annat eyrindi, þat at hun vill giarna vera þinn vnnazta, sem þu iatadir henni þinn[1] meydom.“ Eptir suo talat huerfr Jesus at syn fra Edmundi, enn hann gengr aan duȯl i Mariv kirkiu, lof gerandi sialfum gudi ok hans sælu modur fyrir þa hluti, er ver munum lyktazt lata med þeim enda, at eilifum gudi sie vegr fyrir aull sin verk aa himni ok iordu.

LXXX[2].

Af Romalldo.

Ut aa Puli var nockr mattugr hofdingi, sa er Romalldus het. Hann var agætr ok uidfrægr af þui, at hann uar bardagamadr mikill. Hann uar sua sigrsæll, at hann hafdi sigr i huerium bardaga, hvar sem hann bardizt, ok hvort sem hann hafdi meira fiolmenni eda minna. Sva var hann agætr af sinum fræknleika, at allir þeir menn, sem honum uoru i nand ok heriudu af heidnum maunnum, þa flydu þeir til hans, ok hann ueitti þeim iafnann mikit fullting i sinum frammgangi. Maurgum borgum ueitti hann mikla

[1] fra *Cd.* [2] *Jfr. ovenfor S. 146—152. Her meddeles Legenden efter E.*

hlif med sinni vorn sua frækliga ok sigrsælliga, at hann tyndi nær alldri sinum maunnum.

Enn er sua hafdi framm lidit morg misseri, ath Romalldr uar af aullum lyd tignadr framar enn adrir menn, þa[1] uar aa nockurum misserum, at heidnir menn satu um þa borg med miklu fiolmenni, er Romalldus uar i, ok hann leitadi at ueria med sinum maunnum. Þa giordizt þat til tidinda, at Romalldo urdu sua mikil heillabrigd, at hann feck eigi sigr unnit aa heidingium, helldr tynde hann hvern dag morgum sinum maunnum, þa er hann bardizt, ok flydi uid osigr i borgina at aptni. Þat maal giordizt sva um sidir, at morgum monnum þotti saa einn aa gior at gefazt upp ok ganga aa haund ovinum sinum. Romalldus hertvgi kuaddi þa þings aa einni nott ok mællti sua: „Heyrit allir þier[2], sem hier erut, ok skilit þa hluti, sem ek segi ydr. Þat skulut þier uita, at mik tældi alldri fyrr sua miok min hamingia sem nu. Fyrir þui skulut þier nu segia, hvat ydr synizt, huert rad uier takim. Enn þat synizt oss rad, at uier beriumzt aa morginn vid heidingiana, ok þa latim vera annathvort, at vier sigri(m)zt aa þeim eda deyia elligar kallmannliga.“

Enn er Romalldus hafdi sva mællt, þa suaradi honum sa madr, er Barbatus het, hann var dyrdligr prestr ok uegsamligr kennimadr, hann savng at kirkiu Mariu drottningar, þeire sem þar uar haufutkirkia i borginne. Barbatvs prestr mællti þa aa þessa leid til Romalldus: „Reidi ok hefnd almattigs guds bidr eigi gudræks manz ok glæpafullz, þess er leynir sinum glæpum ok stadfastr er i sinum syndum, nema hann idrizt synda sinna, ok iate þeim ser aa hendr, þvi at ecki er sua hulit, at eigi uerdi bert, ok ecki sua leynt, at eigi kome upp. Suo muntu ok, sagdi hann, deyia illum dauda, nema þu idrizt ok bætir yfir.“ Enn er Romalldus heyrdi þesse ord Barbati prestz, þa mællti hann þessu stadfastliga i mote, þott hann uissi sik sekan þeira

[1] þat *Cd.* [2] þeir *Cd.*

bluta, sem hann sagdi. Romalldus mællti þa uid Barbatum: „Huat muntu mega vita, sagdi hann, til verka minna, eda giorda ek þier nockut sinn kunnig min uerk, eda hve nær geck ek til skripta vid þik.“ Barbatus prestr svarar: „Alldri hefir þu geingit til skripta vid mik ok eigi giort mier kunnig uerk þin, sva at ek hafi (uid) uerit, helldr hefir guds andi mier birt leyndar syndir þinar.“ Romalldus mællti: „Seigdu mier þa nockur leynd uerk min, at ek mega uita, huort þu seigir satt eda eigi.“ Barbatus svarar: „Ef þu skammaz eigi at heyra, þa em ek nu buinn ath segia, suo at allir heyri, þeir sem hia eru. Þa er þu ætlazt at fara til bardaga i mot heidnum maunnum, þa fer þu til skogar nockrs, þess er nalægr er borg þinni, ok med þier þion þinn einn, sa er veit med þier glæp þinn. Þu lætr þar blodga eina nautzhud þenia, ok eptir þat giorir þu med blodrefli þess sverdz, er þu ert gyrdr, niu reita umhuerfis hudina, ok kuedr þar yfir galldra yfir þeim reitum. Eptir þat setz þu aa hudina ok kuedr þar galdra, þar til er fiandinn sialfr synizt þier ok mæler vid þik ok seigir þier þa hluti, er þu villt uita, ok eptir þat veitir hann þier sinn krapt, til þess at þu sigrizt i bardaga aa ovinum þinum. Nu verdr þu af þessum glæpum ok fianda fulltingi agætr ok uinsæll vid marga menn, fyrir þvi at audrum þikir, sem þu uinner iafnann sigr aa ovinum þinum.“

Romalldvs svarar þa vitiadr af guds hrædzlu ok mællti: „Jate ek þvi, at þu ueitz gior, huer ek em, enn ek sialfr. Fyrir þui bid ek, ad þu gefir hialpsamligt rad til þess, at ek megi fordazt illa hluti, þa sem yfir mer gnæpa, ok ek megi fordazt umsatir ovina minna, sva at ek verdi eigi handtekinn af þeim. Nu em ek buinn at ueita hlydni þinu bodi.“ Barbatus mællti: „Gack þu nu med mier til heilagrar kirkiu,“ sagdi hann. Þeir geingu þa badir til kirkiu, ok eptir þat leidir hann hann i nockut hus. Barbatus mællti, at hann skylldi til skripta ganga, ef hann uilldi til guds snvazt ok enda þat vandliga, er hann byde honum.

Romalldus giorir sua, sem hann baud. Ok er hann hafdi til skripta geingit, þa mællti Barbatus, at hann skylldi[1] þat aa bladi rita, at hann villdi fulluliga neita fiandanum ok aullum hans uerkum ok uelum, ok hann villdi alla tru sinna felaga fela gudi aa hendi med ordum ok hug-renningum ok þvi riti, sem þa ritade hann. Ok er þat uar ritad, festi Barbatus þat uid hals Romallde, ok mællti sidann vid hann: „Ris þu nu upp ok far med mier.“ Barbatus prestr leiddi þa Romalld til borgarhlids, ok geingu ut or borginni ok framm aa midiar herbudir heidingia, til þess er þeir koma til skogar nockurs. Romalldus sa þa biart lios einhuers stadar. I þvi liose sa hann ok kendi hina sælu guds modr Mariam, ok med henni helgar meyiar Teclam ok Agatham. Barbatus prestr kvaddi þær litillatliga, enn þær toku klvediu hans. Eptir þat mællti blezut guds modir Maria til Barbati prestz. „Fyrir hui leidir þu þenna mann hingat, eda hvat aa ek vid hann at ræda.“ Barbatus prestr svarar: „Þessi madr geck til skripta uid mik, sagdi hann, ok tok giarna þa skript aa sik, sem ek baud honum. Þar med ritadi hann blad eitt, þat sem uottar med honum, at hann neitar vandliga fiandanum ok hans uerkum, enn (iatir at) hallda hiedann af postoliga tru. Fyrir þui bid ek þik nu þarflatliga, blezut moder myskunnar, at þu bider þessum manni liknar af þinum signada syni drottni vorum Jesu Kristo, þuiat hann bidr nu med tarum ydra myckla milldi þess, at eigi drepi hann hans oviner, ok at hann mætti sigrazt aa þeim.“ Enn er hann hafdi þetta mælt, þa fellu þeir badir aa iord fyrir hina blezudu guds modur Mariam ok gretu leingi. Enn er þeir haufdu leingi legit, mællti hin sæla Maria uid Barbatum: „Ris þu upp ok far aptr i borgina. þuiat þu hefir nu þegit fyrir mina bæn af minum sæta syni þat, sem þu batt.“ Ok er hinn sæla Maria hafdi þetta mællt, for hun heim til himirikis. Enn þeir foru aptr til borgarinnar, ok er þeir nalguduzt borgina,

[1] rita *tilf. Cd.*

þa syndizt heidnum monnum, sem Romalldus fare þar med miklu fiolmenni bardagamanna ok villdi beriazt vid þa. Hinir heidnu flydu þa allir fyrir hrædzlu sakir ok letu eptir allt sitt herfang i herbudum. Borgarmenn heidrudu Romalldus, sem hann hefdi unnit þenna sigr hinn agætliga, þeir gafu honum margar giafir ok ueittu honum mikla uirding, ok sidann for hann heim til borgar sinnar med mikilli virding.

Sua bar enn til, at byskup þeirar borgar tok sott ok andazt. Enn er hann var andadr ok um byskupskosninginn uar rætt, þa urdu allir aa eitt sattir, þeir er þar uoru uid, at aa Romalldus ualldi uæri, hvern til byskups skylldi kiosa. Romalldvs hertugi sendi menn sina med brefum til Barbatus prestz ok beiddi, at hann mundi vera uilia byskup yfir borg hans. Barbatus tok uel vid sendimaunnum Romalldi ok sa brefit. Enn eptir kvelldsaung um aptaninn uar Barbatus prestr einn samann at kirkiu, þa er adrir menn foru inn. Hann badz fyrir hia alltarinu i kirkiunne ok fal sitt rad aa hendi heilagri guds modr Marie, ok er hann var aa bæninni, uitradizt honum blezut himirikis drottning iungfrv sancta Maria, ok sagdi til hans aa þessa leid: „Vel likar gudi syne minum ok uel likar mier þat, at þu takir byskupsvigslu ok sier byskup yfir þeire borg, er hertuginn rædr fyrir, uinr þinn, fyrir þvi at þat kann verda, þa er þier verdr hann kunnr, at þu ogner honum helldr, enn þu mælir eptir honum.“ Ok er hun hafdi sva mællt, huarf hun aa brott at syn fra honum. Enn er morgin kom, þa sagdi Barbatus prestr sendimaunnum Romalldi, at hann mundi lata uigiazt til byskups, ef þat væri uile Romalldi hertuga ok borgarmanna hans. Sendimenn Romalldi foru aptr til sinnar borgar ok saugdu Romalldvs svor Barbati prestz. Eptir þat uar Barbatus vigdr til byskups at guds uilia ok godra manna. Hann styrdi folkinu med mikilli gledi ok radspeki, ok var sua mikit vinfeingi millum Barbati byskups ok Romalldi hertuga, at huor þeira baud audrum til sins

bordz, ok ueitti huor þeira audrum virduligar ueitzlur i sinni haull. Enn aa medal annara godra verka uar Romalldus uanr at fara aa hverium misserum ok mest aa langafostu uida um landit, til þess at sætta þa menn, er missattir uoru. Hann kom optazt heim or þessi ferd i hinni efstu uiku langafostu fimtadaginn eda fostudaginn eda þvottdaginn, enn stundum kom hann eigi fyrr heim enn sialfann paskadaginn fyrir messu. Þat uar enn aa nockurum misserum, at Romalldus kom eigi heim or þessi for aa hinni efstu uiku, ok uæntu menn, at hann mundi heim koma þuottdaginn. Barbatus prestr saung messu þuottdaginn, ok eptir þat for hann til hallar Romalldi hertuga ok ætladi þar at matazt.

Enn er byskup uar undir bord geinginn, þa stod kona Romalldi fyrir bordinu ok þionadi byskupi. Enn er byskup hafdi signt mat, þa stod byskup upp ok geck brott vndann bordinu, hann mællti vid klerka sina, at þeir skylldi matazt. Barbatus byskup tok þa i haund konu Romalldi ok leiddi hana brott or haullinne. Hann leiddi hana þar til, sem nidrgangr uar um palla nockura i eitt hvs, þat uar vandliga sopat ok uel innann buit. Þar uar stoll pryddr med agætum linduke ok miok dyrdligum. A þeim stole laa ormur gulligr. Barbatus byskup tok upp orminn ok let undir haund sier hina vinstre ok fal hann vndir motle sinum. Hann mællti þa vid konu Romalldi: „Til þess synda ek þier þetta, at eigi ueitztu þetta ein med bonda þinum, helldr veit ek ok þar nockut til, hvat titt er i ydrum leynum, ok hefir Romalldus hier ærit leingi blotad þenna orm.“ Eptir þat geck byskup til bordz, ok er hann var mettr, þa spurdi byskup, huort hon uilldi helldr fara med honum eda vera eptir. Hun kuadz helldr uilia med honum fara. Þau geingu þa bædi til kirkiu. Barbatus byskup mællti þa, at fiorir gullsmider, þeir er hagazter uæri, skylldi giora kalek or gullorminum um nottina, ok uanda þa smid sem mest. Þeir giordu sua, sem Barbatus byskup baud. Kalekrinn uar algior um morguninn, ok vigdi byskup hann.

Enn er menn bidu Romalldus hertuga paskadaginn, þa mællti Barbatus byskup, at byrgia skylldi aull borgarhlid aunnr enn þau, er næst væri haufutkirkiunne sialfri. Enn er Romalldvs hafdi vida farit um laund ok hafde alla menn sætt, þa er hann uissi at missatter uoru, þa sneri hann aptr leid sinne ok kom til borgar sinnar paskadaginn fyrsta. Hann kom fyst at þvi borgarhlide, er næst uar hans herbergi, ok var þat læst. Romalldus undrazt þetta miok, ok for þa til annars borgarhlids, ok uar þat aptr byrgt, sua at hann matti eigi inn ganga. Eptir þat for hann til hins þridia borgarhlids, ok matti eigi helldr þar inn komazt. Enn er hann kom til hins fiorda, þa var þat opit, ok geck hann þar inn i borgina. Barbatus byskup giordi uirduliga processionem i mote honum med klerkum sinum skryddr byskupsskrudi sinu. Fyrir byskupi uoru bornir krossar ok helgir domar, ok sa hinn myckli gullkalekr, er gior uar um nottina. Þeir sungu hatidliga gudi lof med mikilli dyrd. Byskup kvaddi Romalldum vel ok leiddi hann til kirkiu med sier. Enn Romalldus kvadz fyrst uilia fara heim til herbergis sins ok sidann til kirkiu. Enn er byskup ræddi opt um þetta ok feck eigi, mællti hann um sider: „Fyrir hvi færizt þu vndann þessu sua þrarækiliga at fara nu til kirkiu med mier, eda huert erendi attu sva naudsynligt heim i herbergi þitt, eda er eigi betr giort, at þu farir fyrr til kirkiu ok heyrir guds ord ok takir corpus domini, helldr enn þu farir at sia þa hlute, sem heima ero i þinu hvse, eda huat attu þess i husinu? Hygg at uandliga, huat uier berum, uier gaungum i mot ydr med helgum domum ok krossum, ok hier er borinn gullkalekr mikill fyrir oss, ok hygg ath, huort þu kennir kalekinn, ok huort þu ætlar, at þu hafir sied hann fyrr." Romalldus svarar: „Fyrir hui man ek þeckia þann kalek, sem ek hefi eigi sed fyrr, eda hue nær uar sia kalekr smidadr?" Byskup svarar: „I nott uar sia kalekr smidadr or þeim gullormi, er þu blotadir aa laun, sua at eingi madr visse annar enn kona

þin. Þenna kalek smidudu fiorir haufutsmider med þeim hætti, sem nu mattu sia. Enn ek vigda hann ok ætlada, at þu skylldir af þessum kalek taka corpus domini, ok allir menn þinir, þeir sem hier ero.“ Enn er Romalldus heyrdi þetta, vndradizt hann miok. Þa mællti einn riddare Romalldz uid hann ok sagde: „Nu mattu sia, huersu miok kona þin hefir svikit þik, ok uære þat maklikt, at hvn tæki mikit vite fyrir þvilikann glæp, þuiat byskup matti þetta eigi uita, nema hun hefdi sagt honum.“ Barbatus byskup mællti uid riddarann: „Heyrdu, madr, sagdi hann, fullr med illri[1] uiel ok bleckingu, dramblatr ok aufundsiukr! nu mællti andskotinn fyrir munn þier, til þess at þu hryndir hertuga vorum i glatan med þier, ok eigi mattir þu þat þola, at hann snerizt til guds fra syndum sinum. Fyrir þui byriar þat, at þu siert selldr andskotanum til likamligs bana, til þess at aund þin hialpiz aa domsdegi. Ok aavallt skal nockr af þinne ætt deyia af ærslum til dæma ok vitnis þessa atburdar.“ Ok þegar er byskup hafdi þetta mællt, þa vard riddarinn diofulodur oc kvalldizt miok fyrir aullum lyd. Hertuginn hræddizt þa ok fell til fota byskupi ok mællti: „Jate ek synd mina mier aa hendr, ok nu sel ek mik aa þitt valld ok þina forsio, til þess at þu sættir mik vid almattkan gud med þeim hætti, sem þu vill.“

Ok er hann hafdi sua mællt, þa leiddi byskup hann til kirkiu ok sagdi, at hann skylldi ganga til skripta ok giora idran synda sinna ok syna sva gudi sanna idran ok yfirbot. Romalldus sagdizt þat giarna vilia. Barbatus byskup skryddi hann þa munkaklædum, ok eptir þat savng hann messu. Hann gaf þa Romalldi þionustu ok aullum hans maunnum af þeim kalek, er or gullorminum var gior. A kalekinum uar þat ritad, at Romalldus hefdi med suardaga folgit tru sina gudi aa hendi ok heilagri guds modr Marie. Byskup þionadi dyrdliga gudi almattkum ok heilagri guds modr Marie alla æfi, medann hann lifdi. Enn Romalldus

[1] fullri *Cd.*

lifdi ok þadann af oatfyndiliga i munklifi, ok foru þeir badir eptir andlat sitt til himirikis fagnada.

B[1].

Vt aa Puli var einn rikr hertogi ok hermadr mikill, er Romalldus er nefndr. Hann var manna sigrsælstr, ok sottu margir hans traust, þeir er i vanda voru staddir fyrir sinum ouinum, ok hann let heimillt sitt traust ok rad til þess, er þeir þurftu. Enn er suo hafdi fram farit um hrid hans virdingu ok sigrsæld, þa gerdizt sa atburdr, at vikingar nockurir satu vm borg eina fiolmenna, ok gerduzt borgarmenn litt staddir. Þeir toku þat rad, sem þa var tidazt, ok sendu eptir Romalldo hertuga ok badu hann koma ok ueita ser lid. Sidan kom hertuginn ok bardizt med borgarmonnum mot vikingum, ok feck osigr ok flydi aptr i borgina, ok var þar vm hrid med osigri. Nu tekr at vaxa lid vikinganna, enn lid Romalldi tok at þuerra, ok skutuzt til vikinga margir borgarmenn fyrir hrædzlu sokum. Enn nu sem Romalldus ser, at eigi mun hlyda, þa lætr hann þings kuedia aa einhuerri nott, ok mællti: „Alldri hefir hamingia min suo brugdizt sem nu. Ek hefi att fyrr margar orostur, ok hefi ek margan sigr hafdan, enn nu hyggr huerr at sinu radi, þuiat annathuort munum ver aa morgin verda at þola dauda eda fa sigr ella.“

Þa suarar honum prestr, sa er Barbatus het, hann var dyrdarmadr mikill, hann vardueitti guds modur kirkiu Marie: „Sa madr sem allzkyns syndir vill gera ok vill eigi bæta, hann styrir ser til eilifra kuala, suo sem heilog ritning segir. þat sem hulit er, mun opinbert verda, suo ok fyrir illa hluti þina, ef þu berr eigi til skriptar, þa munt þu deyia nu ok at eilifu.“ Romalldus vissi, huat hann hafdi gert, ok villdi leynt lata verda, ef hann mætti rada, ok mællti þo: „Huat munt þu vita af minum verkum, segir hann, af þvi at eingi hefi ek þer sagt!“ Prestrinn mællti: „Eigi geckt þu vid mik til skriptar, heilagr andi

[1] *Legenden om Romaldus efter D2.*

sagdi mer." Romalldus suarar: „Seg þu mer nu verk min, at ek mega vita, huat þu segir." „Segia mun ek, kuad prestr, ef þier þickır eigi skömm i til at hlyda. Huert sinn adr þu hefir barizt, fort þu til skogar, ok præll þinn med þier, ok breiddir nidr eina oxahud bloduga, ok settizt þar aa, ok reist vmhuerfis aa iordinni hia þier .ix. reita med blodrefli suerdsins, ok kuatt yfir diofuliga galldra. Enn þa kemr fiandi til þin ok segir þier fyrir, hueria medferd þu skalt hafa med huerigu."

Þa hræddizt Romalldus ok mællti: „Jati ek þui, er þu segir, gef mer gott rad at fordazt daudann, ek uil hlyda þui, er þu bodar." Sidan foru þeir til kirkiu i leyndarstad nockurn, ok iatadi hann þar af nyio glæp sinn, ok ritadi hann sialfr þat blad, er hann sagdi aa tru sina, enn sidan festi prestr þat sama blad aa hals honum sialfum. Sidan tok prestr i hond honum ok leiddi hann ut at borgarhlidi einu, enn hlidit laukst upp þegar, ok foru sidan, ok sa þa engi madr þeira, er i uikingahernum voru. Ok kuomu i einn skog, ok var riodr i skoginum, ok saa þar lios mikit, enn i þui liosi vitradizt en sæla Maria guds modir ok en helga mær Agatta. Prestr fell til fota þeim ok heilsadi þeim vegliga, enn modir myskunnar tok vel kuediu hans ok mællti vid hann sidan: „Fyrir hui leiddir þu þenna mann hingat?" Prestr suarar: „Hann iatadi mer allar sinar syndir, ok tok sidan skript, þa er ek lagdi aa hann, ok ritadi sialfr blad, þat er hann hefir aa halsi ser, at hann neitadi diofuls velum ok ollu hans trausti ok verkum. Nu bid ek þik, modir allrar myskunnar, at þu bidir son þinn, at hann myskunni manni þessum, at eigi stigi ouinir hans yfir hann." Ok sidan fellu þeir badir til iardar. Enn er lidnir voru tuær stundir dags, þa mællti en sæla Maria til prestz: „Risit upp þid nu, þegit hefi ek af syni minum þat, sem þid badut." Sidan leid drottning til himins med miklu liosi ok sætum ilm, enn þeir foru aptr til borgarinnar. Enn er þeir nalgnduzt borgina, þa

kom flotti i allt lid hermanna, af þui at þeim syndizt, at Romalldus væri kominn med miklum fiolda hers aa hendr þeim. Flydi þar huert mannzbarn, ok hlupu fra miklum fiarhlutum, en Romalldus tok sidan feit, ok atti sigri at hrosa, ok feck mikla virding af borgarmonnum fyrir þenna sigr, ok for sidan heim til borgar sinnar med fogrum sigri.

Sa atburdr gerdizt, at byskup tok sott ok andadizt i borg þeiri, sem Romalldus var hofdingi yfir, enn allir borgarmenn matu vid Romalldum at kiosa byskup i stad hins andada. Enn hann let bref gera ok sendi menn med þui brefi til Barbatus prestz ok bad hann vera byskup. Enn þa var komit at nott, er brefit kom til hans. Ok eptir nattsong adr menn færi til suefns, þa var Barbatus einn at kirkiu eptir, ok bad gud ok sæla Mariam syna ser þat rad, er hann skylldi hafa vm þenna hlut sem vm alla adra. Þa vitrazt honum en sæla guds modir Maria (ok segir): „Þat likar syni minum Jesu Kristo ok mer, at þu takir byskupsdom i borg þeiri, er hertuginn rædr fyrir, vinr þinn, ok ma verda, at þui leidari verdi þier hann, er þu veizt gerr, huerr hann er.“ Hann tok sidan byskupsdom at radi Romalldus ok allra borgarmanna, ok var enn mesti guds vinr alla sina daga, ok baud huorr þeira hertugans odrum til bordz med ser med fagnadi. Þat var vandi hertugans vm langafostu at fara vm borgina ok sætta vini sina ok alla saman borgarmenn, ok var vanr at koma heim at paskum.

Enn þa eitt sinn, er hans var heim von at paskum, let byskup byrgia borgarhlid oll, nema þat er næst var kirkiu. Sidan for hann til husa hertugans med klerkasueit sina ok matadizt. Enn um matmalit ste byskup vndan bordinu ok mællti, at þeir mundi bida hans, medan hann gengi i brott, ok kona hertugans med honum. Þau kuomu i eitt hus, þar er pallar lagu i iord nidr. Þar fundu þau eitt sæti virduligt, ok einn orm af gulli geruan. Byskup bra honum vpp undir vi[nstri hond sina ok let yfir mottul sinn ok leit til konunnar]. Hann mællti vid konu hertugans:

„Ærid leingi hefir þu vitad þenna glæp med bonda þinum.“ Sidan for byskup heim ok selldi hann fiorum gullsmidum, ok bad um nottina gera af kalek. Ok vm morgininn var gerr kalekrinn. Þa tok byskup vid kaleknum ok for sidan ut at borgarhlidinu þui, er opit var. Enn byskup stod med krossum ok morgum odrum (helgum domum). Enn hann saa, at hertuginn villdi fara i þat borgarhlid, er næst var husum hans sialfs. Enn er hann sa, at þat borgarhlid var aptr, for hann til annars, eigi var þar kostr at fara, enn þa vard hann at fara til þess hlids, er byskup var fyrir innan. Byskup fagnadi honum vel ok bad hann fara til kirkiu med ser ok hlyda messu ok at taka corpus domini. Hann kuazt eiga eyrindi heim til husa sinna. Byskup mællti: „Huat er þat meiri nôdsyn? Huort kennir þu kalek þenna enn mikla ok gullgoda?“ Hann suarar: „Hui muna ek kenna?“ Byskup mællti: „Hier er nu ormrinn, sa er þu hefir blotat i husum þinum, ok skalltu nu hier af taka holld ok blod drottins mins Jesu Kristz. Enn i nott var kalekrinn smidadr.“ Þa mællti riddari hertugans einn: „Nu mattu sia, herra, huersu husfreyia þin hefir þier gefizt, at hun ein vissi þenna hlut, ok væri hun mikils vitis verd fyrir sina mælgi.“ Þa mællti byskup: „Fiandinn mælir fyrir munn þier, taki hann nu valld yfir þier, at helldr se ond þin holpin aa domsdegi, ef þu tekr nu viti i þessum heimi fyrir þinn glæp, ok skal aavallt sidan i þinni ætt liggia, at nockur se diofulodr madr.“ Enn i þvi bili var riddarinn gripinn af diofli. Hertuginn vard þa hræddr miok ok fell til fota byskupi ok iatadi glæp sinn af nyio, ok tok idrun fyrir, ok for sidan til kirkiu ok tok corpus domini, enn eptir þat munksklædi, ok hellt vel sina reglu, medan hann lifdi, ok for til fagnadarstada eptir þetta lif. Enn sæli Barbatus endi dyrdliga sitt lif ok for til guds.

LXXXI.

Fôgr iarteign, er Maria leysti þann sem bannsettr war[1].

Sa var einn prestr heilagr i sinum lifnadi [ok rettlatr[2], er bannsetti nockurn sinn vndirmann eptir rettum kirkiunnar lôgum. Hinn hirti ecki vm, huat prestrinn sagdi, ok villdi eigi bæta þat, sem hann hafdi misgert, ottandizt ecki hans bann. Skildi sa aumi madr eigi þat, sem wor herra sagdi til sinna kennimanna: „Allt þat er þier leysit aa iardrike, skal leyst vera aa himni, ok huat sem þier bindit aa iordinne[3], þat skal bundit [vera i himiriki[4].“ Sem fyrr sagdr prestr andazt, kemr annar i hans stad ok þiggr þessa somu kirkiu. Þessi [syndugi madr[5] minnizt þeirar meingerdar, er hann hafdi giort hinum andada presti, ok for til hans eptirkomanda, segiandi honum, huersu mikit hann hafdi mot gert hinum fyrra prestinum, ok ath hann var af honum bannsettr, suo ath hann tok eigi lausn, adr[6] hann andadizt. Prestrinn hugsar med sialfum sier, ath hann hefir eigi valld til ath leysa hann af þess hattar glæp, ok segir suo: „Brodir minn, segir hann, þui sidr ma ek þik leysa her af, ath ek kann þier ecki raad annat ath gefa, enn þu farir til byskups ok synir honum saar þinnar andar.“ Sem hann kemr til byskups segiandi honum sina synd, ok huersu hann hafdi sig langan tima halldit i sinu þrai, sidan hann war bannsettr, segizt byskupinn ecki wilia þar ath gera, ok leggr þat til[7] med honum, ath hann fari til pavans. Hann gerir, sem honum var bodit. Ok sem hann fær þar eingan orskurd sins mals, sem hann hefir þar langan tima bedit, huerfr hann i brottu miôg ogladr, framar enn nockur megi þat segia.

Hann ferr nu vm[8] næstu .vii. aar witiandi stadi margra heilagra manna vida vm heim, ok sem guds milldi villdi honum myskunna ok letta hans angr, kemr hann til nockurs

[1] Af presti einum *Overskr. i E.* [2] [*tilf. E.* [3] iordu *E.* [4] [aa himne *E.* [5] [aume ueslugi madr ok synduge *E.* [6] enn *tilf. E.* [7] rads *tilf. E.* [8] i *E.*

einsetumannz aa Egiptalandi, þess er suo var heilagr, ath hann lifdi eingiligu lifi i mannligum likam aa iardriki. Hann segir honum sina vesǒld. Ok eptir þria daga lidna minnizt sa gamli madr eins þess mannz, er war i Alexandria ok speki þessa heims virdi vera heimsku fyrir gudi, ok ath hans verdleikr var suo mikill vid gud ok modur myskunnar iungfrv Mariam, er blezut er vmfram allar konur ok iungfrvr, ath hann matti[1] hialpa þessum auma manne, er i suo miklum haska var. Hinn gamli madr kallar til sin þann synduga mann ok segir til hans: „Minn kærazti son! þvi at ek sier[2], ath mikit skortir aa vm heilsu þinnar andar, er þat mitt raad, ath þu farir sem skiotazt, medan dagr hins sanna lios lysir myrkr þinnar andar, [i hina miklu borg Alexandriam[3], ok hygg at gerla leitandi eptir einum heimskum manne, til þess er þu finnr hann, þuiat af honum fær þu mikit fullting ok ǒrugt traust þier til hialpar.“

Sem hinn syndugi madr heyrir þessi ord hins gamla mannz, fellr hann til iardar med miklum grat, beriandi sitt briost med hnefum ok rifr[4] aasionuna, enn reytir sitt haar, segiandi med [miklum angr[5]: „Wndarligt ok faaheyriligt [er þat[6], er þier biodit [mier at[7] leita eptir heimskum manne. Vitrir menn ok kennifedr lydsins mega mer veslugum eigi biarga edr hialpa, enn þu segir, ath sa madr, sem heimskr er ok ecki kann til veralldarinnar speki, mun gefa nytsamligt raad minne ond til hialpar.“ Hinn gamli madir suarar: „Tru, brodir minn, ath eingi er sa aa iardriki daudligr madr, er þann megi leysa vtan einkanligt valld postoligs sætis, er bannsettr er eptir [guds lǒgum[8], nema sa einn, er suo er heimuligr drottningu myskunnarinnar[9], ath þott hann lifi i verolldinne, siae hann gudligt velldi med guds einglum i himinriki. Wer nu oruggr, brodir minn, vm þina hialp ok tak aa þig [þann langa ok erfida[10] veg.“

[1] mætti *E.* [2] sie *E.* [3] [*mgl. E.* [4] hrifr *E.* [5] [miklu angri *E.* [6] [*saal. E;* ord *D.* [7] [*saal. E;* mik *D.* [8] [kirkiunnar laugum ok sialfs guds *E.* [9] himirikis *E.* [10] [langann ok erfidann *E.*

Sem hann hafdi tekit bref ok iarteignir af þeim gamla einsetumanne, for hann brott, ok kom eptir langan tima lidinn til[1] Alexandriam. Eptir fimtan daga lidna sidan hann kom þar, sem hann hefir vmkringt garda ok stræti borgarinnar girnandizt þann at finna, sem hann var til sendr, sier hann guds mann sem i liking ok buning eins vitlitils[2] mannz eda skiptings ok fatæks. Margir menn hlaupa eptir honum ok sla hann eda hrækia aa hann. Sem þessi syndugi madr sier hann, segir hann i sinu hiarta: „Minn milldi herra, Jesu Kriste, er allir hlutir ero kunnir, ek bidr þik litillatliga, at þu virdiz mer ouerdugum ath syna, ef þessi er sa godi madr, sem ek hefir heyrt af sagt ok mer er til visat, ok ath þu virdizt ath veita mer fyrir hann [þa hialp[3], sem ek syndugr þarf.“ Þessi vesli madr bidr nu ok geymir ath gerla medr goduilia, huat hann gerir eda huert hann ferr.

Enn huer[4] þessi godi madr[5] war ok huersu mikilli tign ok virding hann war werdr ath vera heidradr, prof-adizt aa hans efstum dǒgum. Hans fadir ok modir woru bædi tiginborin ok hin rikuztu ath gnott[6] allra audæfa veralldligra. Hann sialfr war ok hinn fremsti[7] i ollum boklistum. Ok er daudinn, er eingi ma fordazt ok alla þa hluti, [er kuikir fædazt i heimenn[8], tredr wndir fotum, tok hans fǒdur ok modur, erfdi þessi fyrr sagdr madr eptir þau nær allt herat Alexandrie. Sem hann hafdi feingit suo mikla tign ok virding, var hann eigi ominnigr þess, sem sialfr gud segir i gudspiallinu: „Sa er eigi nitar[9] ollu þui, sem hann aa, ma eigi vera minn lærisueinn,“ ok þui gaf hann allt sitt godz, þat er hann erfdi, vpp þeim i ualld, sem heimenn elska, hafandi ecki medr sier af þessum ollum audæfum utan einn fatækligan kyrtil, ok geck einn samt aa brott berfættr. Hann hafdi suo mikla von ok traust

[1] i *E.* [2] uitlauss *E.* [3] [*tilf. E.* [4] *saal. E;* huar *D.* [5] guds vin *E.* [6] gnogt *E.* [7] framazti *E.* [8] [sem i heiminum er(u) *E.* [9] neitar *E.*

aa gudi, ath hann fylgir honum, vardueitandi ecki eptir i sinu sialfrædi af gledi eda eptirlæti heimsins, fatækr [ath likam ok i[1] hiarta, suo segiandi: „Ef sa vegr, er wer gôngum inn [, er þrôngr[2], þa ma þat gledia, ath skemtilig er su borg, sem wer skundum til ath fa.“ Ok þegar sem hann war aa vngum alldri, elskadi hann suo framarliga guds modur ok þionade henne iafnliga, ath hann kom varla heim til sins herbergis, vtan þa er hann skyllde eta. Ok sakir þess vitiadi hin milldazta iungfrv hans opt miok heimuliga, synandi sier suo þecka wera hans þionustu.

Sem hann flydi[3] or haaska ok skipbroti heimsins, kemr hann til þess gamla mannz i eydimorkinne, er fyrr gatum ver, segiandi honum, huer hann var eda huat hann vill. Sem hinn gamli madr sier hans hug styrkliga grvndvalladan i Kristz kærleik, styrkir hann hinn vnga mann med sinum ordum, ok segir honum af himinrikis dyrd[4] ok ômbun godra manna. Enn er þeir sitia yfir sinum mat, [ok þeir girnazt meirr himneskar[5] krasir enn likamligar, spyrr hann þann helga gamla mann, huersu hann mætti suo flyia verolldina, ath hann legdi hana mest vndir fyrirsmaandi hana. Hann segir: „Þui at uitzka þessa heims er heimska fyrir gudi, þa far heim til þins odals, ok uer þar suo, ath eingi madr kenni þig, eigi takandi þionustu af þinum sueinum eda frændum, helldr ath þeir veite þier brigsli ok meingerdir eptir dæmi þess millda meistara, er suo sagdi fyrir [munn spamanzins[6]: Ek [uard ath[7] athlægi ollum lyd. Þessi vngi guds lærisueinn gerdi sem heremita baud honum, ok for aptr i Alexandriam. Eigi ma auduelliga med ordum segia[8], huersu miklar ok marghattadar meingerdir hann þoldi edr tok þar, eigi ath eins [af okunnigum monnum[9], helldr af þeim sem hans heimuligir menn voru

[1] [i likam ok *E.* [2] [um þessa uerolld, er sutfullr *E.* [3] i fyrstu *tilf. E.* [4] sælv *E.* [5] [meir girnandizt andligar *E.* [6] [*saal. E*; spaamanninum *D.* [7] [verd *E.* [8] skyra *E.* [9] [þeir (!) sem honum uoru okvnnir *E.*

ok sueinar. Hann fastadi dagliga, ok var suo nocktr ok herfiliga klæddr, at margt folk þat sem midr hafdi guds elsku medr sier, þotti hann suo liotlegr [at sia[1], at þeir gengv eptir honum, þar sem hann for vm borgina ok hæddu hann aa marga vega. Allt þat sem honum geck af ok hann þurfti eigi sier til atuinnu, gaf hann leyniliga fatækum monnum. Huert kuelld for hann vt af borginne til hus einnar fatækrar eckiu sier heimuligrar, ok tok þar lios. Eptir þat for hann til þeirar kirkiu, er helgud war guds modur iungfru Marie, enn sakir mikillar fyrnsku var hon eydd, suo ath borgarmenn letu af ath sækia þangat. Þar wakti hann hueria nott, bidiandi til guds ok lofandi hann med andligum lofsôngum.

Þessi fyrr sagdr madr, sem bannsettr hafdi werit, fylgir honum vm kuelldit sid vt af borginne allt til kirkiunnar, ok ferr þo suo, at hann hyggr [hinn eigi skulu sia sig[2]. Sem hann hefir leingi bedit til guds i kirkiunne, þickizt hinn syndugi madr skilia, ath þessi mun[3] sa vera, er [einsetumadr hafdi sagt, ath honum mætti gefa raad til, ath hann feingi lausn[4]. Hann fellr nu allr til iardar ok minnizt vid fætr hans. Guds madr bidr hann þat eigi gera, ok spyr eptir blidliga med litillæti, huerr hann wæri eda huat hann willdi. Sem hann skilr, i huersu [haskaligum stett hann[5] er, segir hann til hans treystandi milldi ok myskunnsemi guds modur Marie: „Trui[6], son minn, ath gud er mattugr ath skipa þig aptr i fyrra stett ok gefa þer [erfd i eilifre dyrd[7] medr sinum sonum fyrir verdleika ok bæn sinnar millduztu modur. Statt hier i hyrning kirkiunnar ok bidst fyrir til guds, til þess er ek kalla þik, ok geym ath þeigiandi, ef þu sier nôckura hluti þa, sem þier þickia vndarligir.“ Hann hlydir giarna hans bodi ok bidr til guds hiartaliga med taarum. Gud litr[8] af hæd himin-

[1] [*mgl. E.* [2] [at hann skuli eigi sia hann *E.* [3] mune *E.* [4] [einsetumadrinn hafdi honum fra sagt *E.* [5] [haskasamligum stiett sia madr *E.* [6] Tru *E.* [7] [eilifa erfd *E.* [8] *saal. E;* leit *D.*

rikis til þeira, sem litillatir ok lagir ero fyrir monnum, enn þa fyrirlitr hann, sem haafir ero ok wolldugir þickiazt i verolldinne. Þa kirkiu, sem fyrirlitin var af monnum, witiar optliga heilög iungfrv sancta Maria medr morgvm einglum guds ok helgum monnum. Eigi ma vndarligt þickia þeim, sem gudi trva ok hans myskunn, þat sem hier fylgir, þuiat þeir hlutir, sem monnum synazt omattuligir, ero mattuligir gudi ok hans sætuztu modur.

Sem lidin var mid nott, kemr hin milldazta iungfrv Maria guds modir, su er sættir mennina vid gud, at witia þessarar kirkiu eptir sinum vana medr morgum helgum monnum. Ond þessa goda prestz, er hinn manninn, sem wer höfum af sagt, bannsetti, var þar med henne. Þat er merkianda, ath andir [manna, þær sem fra ero leystar[1] likamanvm, ok einglar, er sendir ero i heiminn af himinriki ath gera guds bod, taka sier i loptinu [mannligan likam[2], ath þeir megi vera senir af monnum, ella wæri þeir osyniligir. Þessi godi madr, sem ver höfum nu vm stund af sagt, var halldinn af alþydunne, sem [hann væri vitlitill ok heimskr[3], þuiat hann hefndi huorki med [ordum ne odrv[4] sinna meingerda, enn eingi visse, huiliks verdleiks hann var fyrir [gudi, þeim sem eingis virdir[5] veralldliga speki. Sem þessi flockr heilagra manna söng lof gudi sem ottusöng fyrir drottning himinrikis ok iardrikis, söng þessi helgi madr med þeim fagrliga, sem hinn syndugi madr, sa er nu feck lausn sinna synda, wottadi eptir hans dauda. Eptir ottusönginn fell þessi godi madr fram allr til iardar fyrir wara frv, er iafnan vill hialpa syndugum monnum. Hin milldazta iungfru bydr honum vpp ath standa ok sagdi til hans: „Minn elskuligsti vin, hvers villtu bidia?“ Hann suarar: „Min fru, hier er einn madr, sa er eingan fann þann, er lækna villdi hans andar saar ok leysa hann af sinum syndum,

[1] [þeira manna, sem fra eru leystir *E.* [2] [mannliga liking *E.* [3] [uitlitill madr *E.* [4] [uerkum ne ordum *E.* [5] [þeim sem einskis uirdu *E.*

enn hann kom þui hier, ath hann væntir sig munu fa likn af [yduarri milldi [1].“ Segir henne nu medr faam ordum, huersu þessi madr hafdi verit bannsettr fyrir retta sôk, ok hversu hann var gerr rækr af allri kristninne, sidan sa var andadr, er hann bannsetti. Þa baud iungfrv, su sem blezut er vmfram allar konur ok iungfrur, ath hann skylldi koma til hennar. Sem guds madr leiddi hann fram fyrir himinrikis drottningu ok þessa helgu anda, er hann spurdr, ef hann mundi kenna þann prest, er hann bannsetti. Hann segizt kenna hann. Þa er honum bodit ath leita hans i þeim helga flocki, er þar er. Sem hann finnr prestinn, werdr hann feginn ok synir hann med sinvm fingri. Hin helgazta iungfrv Maria kallar prestinn til sin ok sagdi: „Minn son [2], þo ath ecki se werra ok þyngra hier i verolldinni enn wera bannsettr ok wtrekinn af heilagri kirkiu, þa leys þenna mann, þuiat hann aurvilnadizt eigi [ath bidia [3] guds myskunnar.“ Sem prestrinn hafdi þat gert, huarf sæl guds modir med þeim helguztum ôndum til himinrikis.

Wm morgininn taladi guds madr til þessa mannz, sem nu var leystr: „Se nu, brodir, huersu mikit guds millde hefir þier weitt fyrir werdleika heilagrar Marie, er iafnan [4] liknar syndugum [monnum. Geym ath wandliga [3] ok warazt, ath eigi fallir þu hedan af i nockura þa synd, ath þar fyrir tapizt þin ônd. Mattu nu fara aptr frials til þins heimilis.“ Hann suarar: „Til huers mun ek fara, ef ek fyrirlæt þik? Medr þinu fulltingi feck ek hialp ok lausn, þui girnvmzt ek medr þier ath vera, til þess er daudinn skilr ockr. Ok i nafni þeirar sômu, er fyrir þinn verdleik leysti mik af minvm syndum, særir ek þik, attu segir mer, sakir huers [5] þu hefir þuilikan lifnad.“ Sem guds madr er suo særdr, segir hann, huerr hann var, eptir þui sem fyrr var skrifat, þuiat hinn gamli einsetumadr [hafdi honum þat rad lagt [6], sa er hann sendi þangat, at hann skylldi segia

[1] [ydru ualldi *E.* [2] kærazti *E.* [3] [*mgl. E.* [4] aauallt *E.* [5] er *tilf. E.* [6] [lagdi þat til rads med honum *E.*

einhuerium sina æfi, þeim sem med goduilia leitadi eptir, ath hans lif ok framferd mætti monnum vera til [nytsemdar ok eptirdæma[1]. Hier med segir hann, at hann mvn andazt aa hinum .vij. degi. Hann bydr honum þessa hluti eingvm manne segia, medan hann lifdi. Þessi godi guds madr andazt aa hinum .vij.[2] degi, sem hann hafdi sagt, lidandi brott fra starfi ok mædu þessa heims til eilifrar huildar. Er hans dyrliga ônd borin til himinrikis af guds einglum, af huerra syn ok vidrtali hann huggadizt optliga, medan hann lifdi aa iôrdinni. Þessi madr, sem fyrir hans bæn war leystr, segir lydnum opinberliga allt þat, sem hann wissi af honum. Hann var grafinn i þeire sômu kirkiu guds modur Marie. Werda þar margar iarteignir, fa þar margir siukir menn heilsu bædi andar ok likama til lofs worum herra Jesu Kristo ok hans[3] modur.

LXXXII[4].

Fra presti þeim er sông Salue sancta parens.

Prestr nockur gods lifnadar, sa sem hafdi sæmiliga framferd vm alla hluti, sông at kirkiu nockurri. Hann var [ecki miog boklærdr[5], kunni hann eigi at syngia meir enn eina messu, hueria er hann sagdi dagliga med miklum goduilia alla daga sins lifs til heidrs guds modur Marie. Wpphaf messunnar er Salue sancta parens. Prestrinn er hropadr vm sina vankunnandi fyrir byskupe. Hann kallar prestinn til sin ok spyr eptir, huort þat er[6] satt, sem segizt af honum. Prestrinn gengr vid, ath þat er satt, ok segizt ongva messu adra kunna enn af worri frv ok þui alldri adra syngia[7]. Byskupinn verdr akafliga reidr ok segir, ath hann suikr[6] lydinn. Tekr hann fyrir þetta af prestinum sinn messusông. Prestrinn huerfr ogladr [aptr til sins hus[9], þuiat hann er ræntr sinv embætti. A næstu nott vitrazt sæl guds modir byskupinum i draumi nockut reidulig ok

[1] [nyttsamligs eptirdæmis *E.* [2] siounda *E.* [3] signadri *tilf. E.* [4] *Jfr. ovenfor S. 126.* [5] [litt lærdr aa bok *E.* [6] sie *E.* [7] seigia *E.* [8] suike *E.* [9] [heim *E.*

sagdi til hans: „Sakir huers hôndladir þu suo hardliga minn canceler, ath þu fyrirbautt honum [ath gera[1] guds þionustu ok mina? Wit fyrir wist, ath aa enum þrituganda degi hedan skalltu deyia[2], vtan þu biodir sem skiotazt, ath hann fremi þat sama guds embætti, sem hann [war adr[3] wanr. Byskupinn verdr miok ottandi af þessari vitran, stendr vpp þegar ok sendir til prestzins, biodandi hann koma aa sinn fvnd sem skiotazt[4]. Sem prestrinn kom, fell byskup til fota honum, bidiandi litillatliga hann fyrirlata sier, er hann taladi ok gerdi hardliga til hans. Eptir þat baud hann prestinum, ath hann segdi alldri[5] adra messu, enn þa sem hann var vanr ath syngia af vorri frv. Hann gerir iafnan sidan sæmiliga til þessa prestz ok gefr honum fyrir guds elsku mat ok klædi, suo leinge sem hann lifdi. Suo huggadi guds modir þann prest, sem henne þionadi, [af þesse meingerd[1], ok let honum gefazt þa hluti, er hann naudsyniadi. Enn sem hann var andadr, leiddi hon hann inn fyrir sina verdleika i himinriki til eilifs lifs. Af þessum hlut ok þeim, sem hier fylgir, ma synazt, huersu mikinn verdleik sannr goduili hefir fyrir gudi, þo at eigi fylgi mikil kunnatta.

B[6].

Sa var prestr einn, at enga messu kunni at syngia til fullz nema Mario messu Salve sancta parens. Savng hann hana huernn dag henni til dyrdar. Prestrinn var borinn i rog vid byskup af fakunnandi sinni ok færdr fyrir hann. Byskup mælti til prestzins hart ok spurdi, huart þat væri satt, at hann kynne eina at eins messv riett at syngia. Prestr sagdi þat satt. Byskup vard reidr ok kallar hann suikara ok tok af honum messusaung. Prestr for heim hryggr ok þottiz mikit latit hafa. Enn næstu nott eptir uitradiz Maria byskupinum ok mælti vid hann reiduliga: „Hui dirfdiz þu at taka saung af þenustumanne minum?

[1] [*mgl. E.* [2] andazt *E.* [3] [er *E.* [4] fyrst *E.* [5] aungua *E.*
[6] *Den samme Legende efter St.*[2]

At uisu skaltu ei lifa um .xxx. daga, ef þu gefr honum ei aptr blidliga alt embætti." Byskupinn vard hræddr miog ok sendi þegar eptir prestinum. Ok þegar hann kemr, fellr byskup til fota honum ok kuad sik misgiort hafua, ok bydr honum skylduliga at syngia aldri adra messu enn Mario messu. Byskup virdi hann aavallt micils sidann ok giordi alla luti vel til hans, medan hann lifdi. Sua frelsadi guds modir Maria sinn þenostumann undan þessa heims meinmælum, enn leiddi hann eptir anlat sitt til eilifs lifs.

LXXXIII.

Fra odrum presti er song wltum tuum.

Sa war enn annar prestr, er litid kunni aa bok, ath þui sem presti væri skylldugt eptir guds lôgum. Hann var goduiliugr til guds þionustu ok einkanliga elskadi hann sæla iungfru Mariam, enn þa eina messu, sem hann kunni, sông hann hvern dag vm allt aarit medr allri godfyse til heidrs hinne helguztu himinrikis drottningu Marie, er Wltum[1] tuum domine vpphaf þessarar messu. Þotti honum sem hon [ein mundi[2] vel nægiazt [ok tilheyrelega ein seigiazt[3] suo aa paskadag sem adrar hatidir heilagra manna. Sem suo hafdi lidit leingi morg aar, ôfvndar hinn gamli manzins[4] ovin hans goduilia [fylldan einfalligleik[5], ok tok ath vekia vpp ôfvnd nockurra [vondra manna[6] i mot honum, medr huerra radum hann [er kalladr fyrir byskup þeirar borgar[7].

Sem hann kemr til hans, fær hann mikit hatr ok morg brigsli. Hier med tekr byskupinn af honum kirkiuna, fyrirbiodandi honum at fremia nockura kennimannz þionustu, ok væntir sig þar fyrir fa mundu allra manna lof ok eptirmæli, ef hann tæki þessum fakunnega presti hardliga. En medr guds myskunn profadizt allt odruvis. Þuiat eptir fa daga lidna, sem fyrr sagdr byskup svaf i sinne sæng, witr-

[1] Vultum *E.* [2] [einsamt mætti *E.* [3] [*mgl. E.* [4] *tilf. E.* [5] [ok fullann einfalldleik *E.* [6] [illra manna ok uondra *E.* [7] [uar kalladr til byskups *E.*

adizt honum hin helgazta iungfrv Maria med ôdrum fim iungfrvm, spyriandi hann eptir nockut med [reiduligv yfirbragdi[1], huort hann vekti. Hann verdr akafliga hræddr. Hon spyrr, hui hann dirfdizt ath strida hennar þionustumanne vmfram rettindi, med þui ath eigi hann[2] ok eingi [hans madr[3] hafdi nockura sôk ath gefa honum. Byskupinn vaknar ok gefr eingan gaum ath þui, sem hann hafdi sed. Annan tima vitrazt honum enn himinrikis drottning aa næstu nott ok segir, ef hann bætir[4] eigi sem skiotazt þat, er hann hafdi[5] gert, skylldi hon suo þessa hefna, ath dunadi ath badum[6] eyrum allra þeira, er þa hefnd heyrdi. Hann verdr enn miok ottafullr, sem von war, ok lætr kalla til sin fyrr sagdan prest, sem hann vaknar. Byskupinn [rettir i mot prestinum badar hendr[7] med litilæti, þegar hann kom i herbergit. Hann[8] war hræddr vm, ath byskup mundi vilia gera honum meire hardindi, enn hann[9] fellr til fota prestinum ok bidr liknar, iatandi fyrst gudi ok hans modur Marie, ath hann hafdi rangliga gert wid hann. Bidr hann nu einkanliga prestinn bidia fyrir sier, ath hann mætti fa sætt af himinrikis drottningu. Byskupinn skipar honum aptr sina kirkiu, i huerri hann hafdi þionat guds modur, ok lofadi honum at fremia sitt embætti. Hier med skipar hann honum sina heimoliga kapellu ok gerir hann kanunk ath hôfudkirkiunne til lofs vorum herra Jesu Kristo ok hans modur.

LXXXIV.

Fra presti er gerdi capellu vorri frv.

A nockurum tima var prestr sa, er sier let gera herbergi i þeim stad er Abbanetum[10] heitir. Enn þui at þat[11] var langt i brott fra kirkiunne, villdi hann gera þar kapellu i einne fornri topt, er þar var nidr fallin. Sem hann hugsar med sier, huerium [helgum manne til dyrdar hann skal

[1] [reiduligri asionu *E.* [2] þu *E.* [3] [annar *E.* [4] bætti *E.* [5] hefir *E.* [6] *mgl.* *E.* [7] [rennr i mot honum *E.* [8] Prestrinn *E.* [9] byskupinn *E.* [10] Albanetum *E.* [11] þessi *E.*

hellzt gera[1] kirkiuna, kom til hans einn smasueinn af skola. Guds þionustumadr spyrr klerkinn [eptir, huort[2] hann kann nockut ath syngia, ok stadfestir i sinu hiarta, ath þeim helgum[3] manne, sem hann syngi til dyrdar, skylldi[4] helga kirkiuna. Sueinninn hof vpp responsorium Veni electa mea, ok sông vt til enda. Prestrinn verdr einkanliga gladr vid þetta, hann[5] skildi ath guds modur likadi, ath hennar nafn wæri heidrat i þessum stad, ok lætr þar gera litla kirkiu[6] henne til heidrs, ok þionadi þar gudi med godfyse allt til sins endadags. Sem hann hafdi þar werit vm stund, kom til hans einn mvnkr af Montecassino. Honum likadi suo vel fyrr sagdr stadr, ath hann kaus þar ath vera allt til sins dauda. Safna þeir til sin morgum munkum ok þiona þar guds modur [einkanliga endandi sitt lif[7] i godum lifnadi.

LXXXV.

Fra þui er vor frv frelsti prest fra hordum dome[8].

I einu frægu klaustri war prestr, sa er mikinn goduilia hafdi til ath þiona himinrikis drottningu guds modur Marie, þo at hann væri vm margt miôg brotligr i guds auglite, þat sem leynt var fyrir monnum, ok godgirnd ok myskunnsemi guds þyldi hann langa[9] tima liggianda i syndsamligum lifnadi, ok hann neytti svo illa gudligrar milldi, ath hann misgerdi þui diarfligar, sem hann sa sier eigi hefnt vera af gudi, þuiat[5] hans illzka var leynd fyrir monnum. Þa ward[10] þo vm sidir med guds lofi suo storir hlutir kærdir til hans, ath allt þat er adr hafdi leingi leynzt vard bert ok nær profat, ath von þotti, ath hann yrdi gripinn ok misti sinnar vigslu ok feingi [hina horduztu[11] pinu. Hann er suo angradr nu ok harmsfullr, ath hann veit eigi sitt rad, huat hann skal gera, eda huert hann skal sig

[1] [hann skal helga *E.* [2] [ef *E.* [3] *mgl. E.* [4] hann *tilf. E.* [5] ok *E.* [6] i þeim stad *tilf. E.* [7] [allt til enda sins lifs *E.* [8] Item af goduiliudum presti *Overskr. E.* [9] langann *E.* [10] uar *E.* [11] [þunga *E.*

venda, eda huat hann mun fa til afsakanar vm sitt mal, þuiat nær allir þeir, sem hann treysti ok hugdi sier mundu tia dygd ok elsku, veita honum einga huggan, helldr woru þeir vpp aa hans skada ok bundu sinn kvinpanaskap wid þa, sem honum villdu fyrirkoma, ok til aukningar hans[1] illra hluta hôfdu sialfir [domararnir griminan[2] hug til hans. Nu var [wid sialft[3], ath hann mundi wera suiptr ollum sinum heidre, ok þar med mundi hann fa [lyti æuinligrar ofrægdar[4]. Hann huerfr nu aptr til sin[5] sialfs ottandi[6] mikilleik sinna glæpa, ok skilr, at [þuilik þraungingartid[7] kom rettliga yfir hann fyrir þat, er hann hafnadi guds bodordum.

Sem hann stendr nu fyrir domaranum, ok ath komit er, ath domr mune falla aa hans mal, kallar hann leyniliga sier til hialpar aa [guds naadir ok mil di hans myskunsômu[8] modur Marie, heitandi ath [betra þadan af sitt vmlidit[9] lif, ath þau hialpadi honum i þessari naudsyn. Nu bidr hann stundum sialfr, stundum þeir, sem hellzt villdu hialpa hans mali, er þo woru fair, ath [honum se gefin af domaranum nockurra daga[10] frest til andsuara. Þeir sem aa hann kærdu, kalla i mot med aakefd, at hann skuli eingi frest faa, ok sialfr domarinn segir aa[11] mot med þeim, ok segir ôngva skynsama sôk til vera, ath þenna orskurd þurfi ath duelia. Prestrinn verdr nu miok hryggr, ok sem hann skilr sig eigi heyrdan af monnum, bidr hann þui traustligar i sinu hiarta, suo at eingi madr veit, ath guds modir veiti honum sina myskunn. Ok sem eingi madr hyggr annat, enn domarinn muni hann fyrirdæma, gefr hann honum þar[12] i mot þui, sem adrir[13] ætludu, nockurra daga frest ath suara þessum sôkum. Ferr prestrinn heim til sins herbergis. Hann ferr þegar i stad til kirkiu ok

[1] sinna *E.* [2] [domendr illann *E.* [3] [huit uid *E.* [4] [eilift brigzli *E.* [5] sins *E.* [6] ottandizt *E.* [7] [þessi þraungingartime *E.* [8] [*mgl.* *E.* [9] [bæta sitt *E.* [10] [domarinn skylldi gefa honum nockura *E.* [11] i *E.* [12] hier *E.* [13] allir *E.*

fellr fram fyrir alltari iungfru Marie, bidiandi, ath hon virdizt fyrir sina myskunn honum nær ath vera i þessi sinne naudsyn fyrir kærleik þess, sem fra henne villdi lata berazt til hialpar syndugum monnum. Hann heitr, ef hann frialsazt[1] af þessum haska, skylldi hann iafnan hana heidra ok syngia henne til lofs optliga helgar messur, þackandi henne iafnan sina velgerninga med ollum goduilia ok litillatri þionustu.

Enn huat þarf hier langt vm. Sa dagr kemr, sem prestzins maal skylldi til vegar ganga. Ferr hann miok ottafullr til domstefnunnar. Hann berr leyniliga vndir sinu klædi sier til traustz eina litla skript guds modur Marie. Allir flytia honum i mot ok bidia domarann gefa skiotan orskurd [aa hans[2] sakir, er profuadar voru [aa hann[3]. Enn sem hann hafdi ecki ath suara, þat sem hann matti[4] sig vernda med, þuiat hann matti eigi nita[5] þui, er aa hann var borit ok kært, sakir þess ath þat var opinbert, þa kyssir hann leyniliga likneskiuna [sællar Marie, þa sem hann berr vndir sinu klædi[3], ok bidr hana medr miklum harmi hiartans veita sier hialp. Hier verdr vndarligr atburdr[6]. Þegar skiptizt hugr [ok ord[3] allra manna til hans, ok er hann medr fulltingi himinrikis drottningar af þeim sômum afsakadr, sem adr woru mest vpp aa hans skada, dæma þeir sômu hann frialsan ok saklausan, sem adr hôfdu mest sakir aa hann borit[7], ok þui [gefr domarinn[8] hann lidugan, sem hann væri ecki sekr. Hann ferr nu frials ok gladr[9] til sins heimelis ok fagnadi sinu frelsi, þackandi vorri frv modur myskunnar, sem verdugt war.

LXXXVI.

Fra presti er framdi saurlifi i kirkiu ok sông þar messu sidan.

Prestr nockurr var enn, sa er med einkanligre godfysi þionadi guds modur Marie. Enn eptir langan tima, sem diôfullinn ôfundar hans heilagleik, fellr prestrinn med hans

[1] frelstizt *E.* [2] [um hans mal ok *E.* [3] [*mgl. E.* [4] mætti *E.* [5] neita *E.* [6] hlutr *E.* [7] *tilf. E.* [8] [gefa domendr *E.* [9] lidugr *E.*

aaeggian i suo þungan glæp, ath hann fremr saurlifi [inne i þeiri sômu[1] kirkiu, sem honum var skipud ath gera i[2] guds þionustu. Sem hann hefir þenna glæp gert, kemzt hann vid i sinu hiarta med heilags anda gipt, þuiat allir godir[3] hlutir hialpa þeim til godrar endalyktar, sem gud elska. Tekr hann nu [at idrazt af inztum hiartans rotum, ok eigi matti hans angr leynazt i ordunum ok eigi i hans aasionu[4]. Hann er nu bædi i hiarta ok likam miðk i vôndum stett ok þrôngum, þuiat hann atti at veita fyrr sagdre kirkiu gudliga þionustu, enn þessi leyndi glæpr, sem hann hafdi i kirkiunne framit, beit hans samvizku, suo ath hann vissi sig þar eigi rettliga mega messu syngia, fyrr enn hreinsud væri kirkian. Mannlig skômm sigradi suo med honum rettindin[5], ath vm sidir sông hann messu i þeiri kirkiu, sem suo var sôrgvd. Hier af endrnyiadizt ok aukadizt hans harmr[6]. Fyrrum pinadizt hann einfallddliga med idran þess glæps, er hann framdi af sinum eiginligum ostyrkleik, enn nu vard hann skylldugr[7] ath taka aa sig tuifallda vidrkomning[8] ok pinu fyrir synd sinnar diðrfungar, er hann gerdi. Þuiat minnr syndgazt sa, sem iafnan glæp gerir medr eiginligum ostyrkleik, enn hinn sem gerir med ofdirfd ok ofbelldi.

Nu þuiat hann syndgadizt fyrr med breyskleikanum[9] ok sidan med diðrfvng, skilr hann sier vera skylldugt ok naudsynligt ath þyrma sier eigi i idraninne, ok mæddi sig [karlmannliga med[10] tuifalldri vidrkomning ok pinu hiartans ok likamans, ath hann frelsi[11] bædi ond ok likam fra tuifôlldum dauda aa hefndardegi drottins. Einn af hans vinum hugleidir þetta, en þuiat hann veit eigi, huer sok til er hans harms, spyrr hann eptir leyniliga, sakir huers

[1] [i þeire *E.* [2] *tilf. E.* [3] *mgl. E.* [4] [sua at harma ok idrazt af sinum syndum, at eigi matti hans angr leynazt fyrir maunnunum *E.* [5] sigradi ok yfiruann *tilf. E.* [6] ok samvitzka *tilf. E.* [7] skylldr *E.* [8] *saal. E;* vidrkenning *D.* [9] breyskleik *E.* [10] [i *E.* [11] frelsti *E.*

hans aasiona gerdizt suo môgr, edr hui hans raust var suo vanmegn, ok af hueriu hann var iafnan ogladr, girntizt hann fyrir þui ath vita sok til þessa, ath hann mætti þui heimuligar gefa honum [nockut þat raad, sem hann feingi huggan af[1]. Enn sem hann matti þat medr eingu moti fa, at hann segdi honum þenna hlut, skilr hann þo, at þessi [harmr pinar[2] hans hiarta sakir nockurra þeira hluta, sem hann hefir sinum skapara[3] i moti gert, ok gefr honum þat rad[4], ath hann veke huern dag vpp i sinu hiarta fôgnud mannligrar lausnar ok minnizt sierhuer stormerki drottinligrar holldganar, þackandi gudi sina velgerninga vidr mennina, segiandi huern dag, medan hann lifdi, psalminn Magnificat til lofs þeiri, er þann psalm song i fyrstu, ok til lofs gudi fedr, er þa iungfrv helgadi ok kaus [sier til modur af ollum konum ok iungfrvm, ok[5] sa fæddizt af henne, er bædi er gud ok madr, ok med sinum likams dauda leysti allt mannkyn fra eilifum dauda, ok lætr sina vini sitia med sier aa hægra veg gudi fedr i himinriki fyrir dyrd sinnar vppstigningar til himins.

Nu einn dag sem prestrinn var i þeiri sômu kirkiu, er hann hafdi sôrgath[6], lofandi gud medr ollum godvilia hiartans, ok las, eptir þui sem honum war radit, fyrr sagdan psalm Magnificat gudi til heidrs i minning bodanar ok holldganar guds sonar ok hans hingatburdar, piningar, vpprisu ok vppstigningar til himna, ok þar med i minning vppnumningar sancte Marie, þa rifnadi allr murinn kirkiunnar fra ofanverdu allt nidr til iardar, suo at vis won þotti, ath kirkian mundi þa ok þa ofan hrapa til iardar. Wrdu borgarmenn, huort sem þeir villdu eda eigi, fyrir naudsyn ath taka hana nidr ok gera vpp annan tima ok lata wigia, sidan hon war alger, ath fyrir werdleik guds

[1] [rad til, at hann feingi huggan *E.* [2] [hlutr piner *E.* [3] lausnara *E.* [4] med fullkominne elsku ok brodrligum kærleik *tilf. E.* [5] [hana af ollum iungfrum ok konum, at *E.* [6] saurgad *E.*

modur Marie leyndizt hans[1] synd prestzins, enn milldi þeirar somu iungfrv vyrdi kunnig vm allan heim.

LXXXVII[2].

Fra klerk er fyrirlet sina brvdi fyrir vorrar frv skulld.

Nærr[3] þeiri borg er Pisa heitir, var einn klerkr, kanvnkr at kirkiu heilags Cassiani. Hann veitti drottningv heimsins[4] sælli guds modur Marie dagliga þionustu af ollum goduilia sins hiarta, ok las iafnliga [tidir henni til heidrs[5], enn þann tima voru fair þeir, er þær tidir læsi. Sem hans fadir ok modir aunduduzt, leifdu þau honum eptir mikla erfd, þuiat þau woru miok rik ok storrar ættar, enn eingi var þeira erfingi vtan hann. Hans vinir kuomu til hans, bidiandi hann fara heim til þeira eigna, er hann erfdi eptir fôdur sinn, ok feingi sier eiginkonu ok styrdi sinu godzi. Hann samþyckir þeira ordum farandi medr þeim til sinna eigna ok festir eina rika iungfrv. Hann gerizt nu nockud latari til þeirar þionustu, sem hann var vanr at veita guds modur Marie.

A þeim degi er hann for til sins brvdkaups[6] ok hann kom til nockurrar kirkiu, er stod aa veginum, minnizt hann [, at eptir stod su þionusta[7], er hann war wanr at veita heilagri iungfrv Mariu, ok bydr sinum kumpanum at bida sin[8] litla stund, segiandi sig vilia fara i kirkiuna at bidia til guds. Sem hann kemr i fyrr sagda kirkiu, tekr hann at lesa tidir sællar Marie med miklum athuga ok godfysi hiartans, ok þott hans kumpanar bædi hann fara sinn veg, villdi hann eigi brott ganga, adr hann hefdi utlesit allar tidirnar.

Sem hann stendr[9] i kirkiunne, witrazt honum guds modir Maria medr reiduligri aasionu, ok segir til hans þessum ordum: „Heyr, hinn ranglati ok hinn heimskazti madr! sakir huers fyrirletz þu mik, þar sem ek var þin vina, ok

[1] suo *E.* [2] *Jfr. ovenfor S. 129.* [3] Nærre *E.* [4] himirikis *E.* [5] [hennar tider *E.* [6] brudlaups *E.* [7] [þeirar þionustu *E.* [8] um *tilf. E.* [9] enn *tilf. E.*

tokt þier adra til vnnustu? Fantu adra, þa er þier wæri[1] betri enn ek? Ek minnir þik aa, at eigi fyrirlatir þu mik ok eigi takir þu þier adra husfrv hafnandi minne ast.“ Hann werdr miok hræddr vid þessi ord ok ferr til sinna kumpana, gerandi þat yfirbragd aa fyrir þeim, at hann vili þeirar konu faa [sier til husfrv[2], sem hann hafdi fest, ok veitir sitt brvdlaup, sem sidr er til, med mikilli gledi. A næstu nott, er hann gengr inn i þat herbergi, er brudhuilan var buin i, sem hann skylldi sofa hia sinne brudi, gengr hann vt af þui husi, ollum monnum þat ouitandi[3], ok fyrirlet þar sina husfru ok allt þat godz, sem hann atti, leitandi sier, eptir þui sem truizt, þess stadar, er widrkuæmiligr wæri til guds þionustu ok heilagrar Marie hans modur. Enn þat er eigi uitad[4], huert hann for eda huersu hann andadizt, enn þat skal eingi efa, at hann war allt til enda styrktr[5] med trausti himinrikis drottningar, med huerrar aaeggian hann fyrirlet heiminn til lofs worum herra Jesu Kristo, honum se lof ok dyrd vm allar alldir. Amen.

LXXXVIII.

Fra þui er Maria hialpadi þrætuklerk.

Sa war einn diakn, er þionadi i kirkiu heilagrar guds modur Marie ok um alla hluti var goduiliugr i þionustu hennar, enn at tempra aakefd sinnar reidi geymdi hann eigi, sem honum heyrdi. Þuiat optliga tendradizt hann medr mikilli ædi reidinnar, vekiandi upp þrætur, ok af þessum lôst war hann suo sigradr ok yfirstiginn, at hann gat nærr alldri med nadum verit, witandi med ollu nærr[6] eigi, huat war huild [eda kyrleiki hugarins[7]. Þat bar til aa nockurum degi, sem hann angradizt med galli sinnar beiskustu reidi, at hann reitti nockura þa, sem hann atti vid, med nockurum[6] suo miklum meingerdum, at hann geymdi eigi sinna handa. Enn þeir sem fyrir wrdu, þoldu eigi heimsku hans ok slogu hann i mot, er hann slo þa.

[1] uar *E.* [2] [*mgl. E.* [3] ouitundum *E.* [4] *saal. E;* witanda *D.* [5] styrkr *E.* [6] *mgl. E.* [7] [hugskotzins *E.*

Sa sami diakni tekr nu makliga ombun sinnar folsku ok er sleginn til dauds, ok feck suo hryggiligan enda [sins lifs[1].

Sem sa byskup, er war yfir stadnum[2], profuar vandliga hans mal, synizt honum fyrr sagdr [diakn overdr[3] at vera grafinn hia odrum klerkum, sakir þess at hann hafdi i illzku þessar syndsamligu[4] þrætu latid sitt lif, ok lætr hann medr mikilli suivirding [brott færa or klaustrinu ok[1] grafa med leikmonnum. A næstv nott eptir vitrazt guds modir Maria byskupinum i draumi aasakandi hann hardliga fyrir þa meingerd, er hann hafdi gert hinum andada klerk, ok segir: „Lat skiotliga grafa milli sinna brædra med skylldugri sæmd [, sem minum þionustumanne heyrir[5], þann diakn, sem þu rakt brott [af klaustrinu[6], at eigi fair þu verduga pinu fyrir þat, er þu forsmar mik ok gerir honum meingerd." Byskupinn duelr ecki ok stendr upp med miklum otta [or sinne sæng[1], ok kallar þegar saman[7] alla sina klerka, segiandi þeim, huat wor frv hafdi honum vitrad. Flytia þeir klerkinn aptr til klaustrsins ok iarda[8] hann nu med mikilli virdingu til heidrs guds modur Marie.

LXXXIX[9].

Af klerk[10].

Sa var einn klerkr, sem for vida vm heim[11] til heilagra stada sakir guds elsku. Hann kom i þat herad, er Cameracense heitir, ok fann þar nockura klerka, þa sem þionudu gudi[12] at einne kirkiu. Tok hann sier herbergi i þeira commune. Sem hann stod vpp med þeim[13] til ottusongs, heyrdi hann þa syngia fyrst hatidliga tidir til lofs guds modur Marie, ok eptir þat sungu þeir þann ottusông, er til heyrdi deginum, nockuru lægra. War þa ecki[14] einkanligt festum. Hann vndrar, hvi þeir munu suo gera,

[1] [*mgl. E.* [2] borginne *E.* [3] [diakni overdugr *E.* [4] syndsamligrar *E.* [5] [þionustumann minn *E.* [6] [or kirkiunne *E.* [7] um morguninn *tilf. E.* [8] grafa *E.* [9] *Jfr. ovenfor S. 99.* [10] *Saal E; Overskr. mgl. D.* [11] laund *E.* [12] guds modur *E.* [13] um nottina *tilf. E.* [14] nockut *tilf. E.*

einkanliga þui at hann visse eigi won [1], at þa wæri nockur hatid heilagrar Marie, ok wisse eigi, hvi þeir mundu suo hatidliga þa af henne syngia. Hann þagdi fyrst, at hann spyrdi eptir aa widrkuæmiligum tima, huer sok til þess wæri. Wm morgininn spyrr hann eptir þeira formann, sakir huers þeir einir helldi [2] þessa skipan aa sinum tidum mot sidueniu annarra kirkna. Hann suarar: „Huersu sem adrar [3] skipa sinu tidahalldi, þa skylldumzt [4] ek fullkomliga at leggia alla stund aa dagliga, medan ek lifi, at þiona sælli guds modur eilifri iungfru Marie, þuiat medr hennar ovmrædiligri milldi fordudumzt ek reidi hins himneska domara, ok med hennar myskunn feck ek þa likn, sem ek atti adr einga uon. Enn þuiat ek ueit þik girnazt at heyra þenna hlut, wil ek til lofs gudi ok hans modur segia þier medr faam ordum mina vesold ok haska ok huersu gud tedi mer sina myskunn.

Þa er gratligt vitleysi dro dagliga mitt lif, er aa ecki stundadi [nema veralldligu [6] elsku, vm ymisligar hrapanir lastanna, flydi [7] ek alla þa hluti, sem mier [8] mattu stoda til andligrar hialpar, enn ek skundadi [9] med akafligri raas lastanna [1] til dauda eilifrar vesaldar. Ek hafdi þa tuo felaga, er med mier gengu veg þuilikrar fyrirdæmingar [10]. Wer worum þrir kumpanar, sem fiarlægir myskunn hinnar hæstu guds þrenningar med langri vtlegd, i huerri worar syndir hôfdu oss bundit ok fangit sem hertekna, halldandi sætt skadsamligrar einingar med einvm vilia ok samþycki worrar illzku. Enn þa er gud, er ollvm will myskunna, likadi med milldri forsio hialpsamligrar hirtingar at skipta i betra efni minum lifnadi, wirdizt hann mik at [hialpa ok [11] skelfa med þess hattar syn.

Ek sa drottin sitianda aa domstoli med mikilli tign. Ollum megum vmkringis stolinn woru helgir menn guds

[1] *mgl. E.* [2] hielldu *E.* [3] adrir menn *E.* [4] *saal. E;* skylldazt *D.* [5] fordadizt *D.* [6] [utan ueralldarinnar *E.* [7] flyda *E.* [8] *tilf. E.* [9] stundade *E.* [10] tapanar *E.* [11] [*mgl. E.*

ok eingla chorar[1]. Wor herra kærdi vm þær meingerdir, er hann þoldi dagliga af monnum. Ek ottadizt miok siaandi suo mikla dyrd ok walld, ok þo at ek wæri hræddr, girntumzt[2] ek at heyra þat, sem talat war. Drottinn hof sina rædu af mer ok minum kumpanum, talandi til þeira, er wid woru, ok sagdi: „Ek wil at þier dæmit vm þenna klerk, sem nu er hier, ok hans kumpana þeim dome, sem þeir ero werdugir, þuiat þeir vilia eigi sakir mins otta enda gera aa sinne illzku, ok eigi wilia þeir sakir minnar elsku vpp risa til framningar nockurra godra verka. Ek vitiadi þeira optliga, stundum med [blidum velgiorningum, enn stundum med stridum[3] aaminningvm, at þeir hyrfi aptr til min. Ek þoldi leingi þeira illzku, ok fanzt alldri med þeim nockur vili eda astundan til yfirbotar.“ Guds helgir menn suǒrudu, sem til heyrdi, þessum domarans hǒrdum ordum ok gafu þann orskurd, at [hann wæri werdr[4] fyrirdæmingar ok pinu. Ek stod, sagdi hann, skialfandi sakir mikillar hræzlu. Þa geck fram en dyrliga guds modir, eilif iungfrv Maria, med mikilli wirdingu ok dyrd fyrir stol sins sonar, heyrdi ek hana tala þessum ordum, bidiandi fyrir mer til sins sonar: „Minn kæri son, ek [bidr þina milldi[5], at þu linir nockut þessvm domi widr þann vesla mann, ok þo at hann misgerdi, stundadi hann aa med miklum goduilia mik at lofa, segiandi minar tidir dagliga. Þu skipadir i þinu rettazta lǒgmali, at eingi godr hlutr, þo at hann se litill, sa er nockur madr giorir, skal fyrirfarazt, suo at eigi se ǒmbunadr, enn þessi madr hefir enn ongva ombun tekit fyrir [þessa fogrv þionustu, sem hann hefir mer weitt. Ok[6] þui bid ek, at sa lifi fyrir mina skulld, er fyrir sialfs sins [verdleika ok[7] illzku er [dæmdr til dauda[8].“ Worr herra suarar henne med blidri aasionu ok segir: „Min sætazta modir, verdi sem þu vill, [fyrir

[1] korar *E.* [2] *saal. E;* girntiz *D.* [3] [*saal. E;* blidu, stundum med hǒrdum *D.* [4] [uier uærim uerdir *E.* [5] [bid þik *E.* [6] [þetta *E.* [7] [*mgl. E.* [8] [fyrirdæmdr *E.*

þina bæn veitir ek honum myskunn[1], ef ek sier, at hann vill hedan af bæta[2] sig." Sem hann hefir þetta sagt, snyr modir myskunnar til min ok segir: „Far brott, ok vil eigi misgera framar, at eigi fair þu hardare[3] refst." Eptir þat er slitid þvi þingi. Ok sem þessi ogurliga syn huarf [brott, feck[4] ek mitt vit. Ek skipti mitt vmlidit lif med skiotri snuningu, helgandi þat sem eptir war [mins lifs[1] med godri framferd. Enn minir kumpanar, er radnir voru til somu fyrirdæmingar sem ek, vefia sig enn i verrum ok herfiligrum framferdvm, fara þeir med okr aflandi veralldig audæfi med rangri aagirni, tynandi þar fyrir himnesk audæfi, ok skunda med vesaligri raas til haaska[5] hrædiligrar glatanar.

Ok þui ma eigi vndarligt þickia, at ek leggi allan hug aa at lofa wora frv, fyrir hueria ek kenni mik leystan fra eilifum dauda, ok mik wera aptr[5] gefinn til eilifs lifs. Ero ver sex kumpanar, at[6] þessare þionustu worrar frv halda[7] vpp. War sa einn af oss, er kærdi, at ver skipudum [þessu tidahalldi[8] sællar Marie mot skipan ok siduana heilagrar kirkiu, fylgiandi sem naudigr þessum worum sid. Himinrikis drottning vitrazt honum medr blidri aasionu segiandi til hans: „Ef þier likar eigi at hafa þuingan af minne þionustu med þinum brædrum, þa ger sem þier þickir blidazt, enn kalla eigi[9] þa, er mer ero goduiliugir, fra minne þionustu." Klerkrinn [kemzt wid[10] ok gerizt þadan af wiliugr at segia þessar tidir aa huerri nott, framar enn [nockur annar hans brædra[11], at hann fai þar fyrir æru ok vinattu af worri frv."

Sem fyrr sagdr klerkr heyrir þetta, þackar hann worum herra[12] sina ovmrædiliga milldi ok hans helgu modur eilifre iungfru Marie, ok tendrazt þadan af hans hiarta vpp [honum til goduiliugrar þionustu[13].

1 [*mgl. E.* 2 betra *E.* 3 *saal. E;* hardan *D.* 4 [*tilf. E.* 5 *mgl. E.* 6 sem þu sier, er *E.* 7 haulldum *E.* 8 [þetta tidahalld *E.* 9 aungua *E.* 10 [kennizt uid þessa aminning *E.* 11 [adrir *E.* 12 Jesu Kristo *tilf. E.* 13 [til goduiliugrar þionustu guds modur *E.*

XC[1].

Af klerk[2].

Klerkr nockur war i þeiri borg er Carnotum heitir, sa er miok var laus i sinum sidum, stundandi miok aa veralldligar aahyggiur ok þionandi likamsins girndum vmfram hof. Hann mintizt þo iafnliga hinnar helguztu guds modur Marie, heilsandi henne optliga med eingiligre kuediu Aue Maria. Enn sem hann var drepinn af sinum ovinum, skipudu kennimenn suo, at hann skylldi vera grafinn fyrir vtan kirkiugard, sakir þess at þeim syndizt hann hafa werit miog osidugr i sinu lifi. Þeir gerdu suo, ok grofu hann fyrir utan kirkiugardinn, sem eigi heyrdi þuilikum manne [þar at vera[3]. Sem hann hafdi þar legit .xxx. daga, will hin helgazta mær allra meyia myskunna sinum þionustumanne, ok witrazt einum klerk segiandi til hans: „Sakir huers [grofut þer ok gerdut[4] suo hædiliga vid minn cancellarium, at þier iordudut hann [fyrir vtan yduarn kirkiugard[5].“ Sem hann spyrr, huerr hennar cancellarius[6] var[7], segir hon: „Sa klerkr, er þier grofud fyrir xxx.[8] daga fyrir vtan kirkiugard, þionadi[9] mer med ollum goduilia, heilsandi mer optliga fyrir minu alltari. Farit til skiotliga ok takit hans likam brott or þeim osæmiliga stad ok iardit i kirkiugardi.“

Sem hann segir þessa hluti fyrir ollu folki, þickir monnum miok vndarligt. Ok er þeir luku vpp hans grǫf, fundu þeir hit fegrsta blomstr i hans munni, ok hans tunga var heil ok oskaudd[10], sem hon wæri buin at lofa gud. Allir þeir sem wid woru[11], skildu nu, at hann hafdi med sinum munne [weitt sælli guds modur Marie þa þionustu, sem henne var þægilig, ok fluttu hans likam i kirkiugard, grafandi hann þar sæmiliga med guds lofi[12]. Þessi iarteign

[1] *Jfr. ovenfor S. 74.* [2] *Saal. E; Overskr. mgl. D.* [3] [*mgl E.* [4] [giordut þier *E.* [5] [utan kirkiugardz *E.* [6] *saal. E;* cancellerus *D.* [7] se *E.* [8] þrimtugum *E.* [9] var þionandi *E.* [10] oskauddut *E.* [11] lofudu gud ok *tilf. E.* [12] [lofat guds modur Mariam ok fluttu hans likama i kirkiugard *E.*

var eigi at eins synd fyrir hans sakir, helldr truum ver, at hon ward eigi sidr fyrir wora skulld, at, sem ver heyrum hana, tendrizt vor hiðrtu til elskuga[1] vid gud vorn lausnara ok hans milldu modur Mariam.

B[2].

Klerkr nauckr var i borg þeiri er Karnotensis heitir. Hann var vsidlaatr ok eptirlifr, morgum monnum oskil gerandi. Hann var vvinsæll af aullum, enn þo lofadi hann optliga guds modr Mariam, iduliga engils quediuna[3] henni til lofs ok dyrdar framberandi med godu hiarta syngiandi. Þat gerdiz einnhuernn tima, ath vvinir hans vildu eigi sitia honum vsæmdir edr þola rauglæti hans, at þeir gerdu fa*r at honum ok vogu hann. En med þui at ollum vard alkunnict hans ranglæti ok ospektir, þa vildu þeir eigi iarda hann at kirkiu ok ka*sudu hann utan borgar. Enn eptir lidna .xxx. daga, þa vitraþiz blezut Maria klerk einum, þeim er uar (at) grepti hins vsidlaata klerks, ok spurdi, hui þeir hefdi sua rangt gert hirdmanni hennar ok truum þenara, at þeir grofu hann suo vvirduliga. Hann spurdi, huerr saa uæri. Drottningin suarar: „Saa hinn sami klerkr, er ueginn uar fyrir .xxx. daga, huern þer ka*sudut svivirþuliga utan borgar syniandi kirkingard ok kristinna manna samlag, enn hann þenadi mer med mikilli aast fyrir minu altari, opt knefallandi ok mik sætliga heilsandi. Nu farit til sem skiotaz ok takit hans likam ok grafit at kirkiu sæmiliga.“

Þa uaknar klerkrinn ok segir uitran þessa. Þotti aullum mikils um uert, ok foru menn til ok grofu up likit klerksins, ok saa þeir hinn fegrsta bloma rose upprunninn af munninum, enn tunga hans var einn veg miuk sem i lifanda manni. Þa skildu allir, þeir er uid uoru, at hann mundi opt med sinne tungu hafa sungit þegilict lof gudi ok hans modr. Var nu likit fært til kirkiu ok grafit med vegsemd. Giordi haleit guds modir[4] Maria þessa iartein

[1] elsku *E.* [2] *Samme Legende efter St.*[2] [3] quediuda *Cd.* [4] madir *Cd.*

ei at eins sakir þessa klerks, heldr ok iafnuel til þess at allir heyrandi menn vekiz upp til bænar ok lofs vidr almaatigan gud, ser iafnan sætliga syngiandi versit Aue Maria, huar fyrir uer takim eilif laun af henni sialfri i vendiligum fagnadi.

XCI.

Af ungum manne er fyrirlet sina unnustu.

Einn vngr madr war sa, miok rikr at weralldar gozi, er stadfastliga hafdi tekit i sinu hiarta at gera dagliga minning sællar Marie [1], lesandi henni tidir. Af [þessum goda ok millda kærleik ward hann henni miok heimvligr [2], ok medr hennar fulltingi safnadi hann saman i sinu hiarta ollum dygdum, elskandi einkanliga heilagt skirlifi, trvandi sig eigi mega fa fullkomna vinattu guds modur, wtan hann helldi sinn likam fra allri lostasemi. Enn sem hann kom til fullkomins alldrs, badu hans gôfgir frændr, at sakir þeira elsku skal hann fa sier konu, medan hann er i bloma sins alldrs, ok geyma sins godz sier til sæmdar ok sinum erfingium til nytsemdar. Ok medr þessu werdr hans hugr nockut aaleiddr [3] at fyrirlata weg eilifs lifs ok ganga [weg myrkvan [4] veralldarinnar. Hann efadi nockut i fyrstu vm, hvort hann skylldi samþyckia þeira [5] fortôlum, bædi sakir þess at hann ottadizt at gera reida wora frv, ok hins at þvi hiarta, sem bergt hefir sætleik skirlifissins, synizt erfitt þat ok liotligt at fyrirdiarfa sina fyrri fegrd med liotligum likamsins girndvm ok weralldligum aahyggivm, enn þo sem þessi hlutr kom til efnis, samþyckti hann wilia sinna frænda. Festir hann þa iungfrv, er bædi [war prydd blomstre [6] æskunnar ok likamligrar fegrdar, þar med [weralldligum rikdome ok gôfugri [7] ætt. Er nv skipadr dagr til, nær [brudkaupit skal gerazt [8]. Fyrr sagdr klerkr hafdi þat tekit

[1] gerandi hennar minning med hiartans godfyse *tilf. E.* [2] [þeim godvilia vard hann henni kær *E.* [3] leiddr *E.* [4] [myrkvann stig *E.* [5] þessum *E.* [6] [prydir blomstr *E.* [7] [veralldligr rikdomr ok gaufug *E.* [8] [vera skal brudlaupit *E.*

i wana at segia hvern dag tidir worrar frv, ok las hveria tidina aa þeim tima nætrinnar eda dagsins, sem til heyrdi, med mikilli godfyse hiartans, let hann ôngva weralldliga aahyggiu sig hindra fra þessum goda wana, suo at hann aat alldri sinn mat, fyrr enn hann hafdi lesit sextan. Hann fyrirlet eigi sinn wana, þo at hann skipte wm sinne fyrirætlan.

Nu kom brudlaupsdagr. Ok sem fioldi folksins ok aahyggia weizlunnar þrongdi nockut hans hiarta, suo at [þessi nye brudgumi mintizt eigi at lesa[1] sina middagstid, fyrr enn hann sat yfir mat milli sinna bodsmanna [med sinne brudi[2], enn sem heitleikr hans truar kolnadi nockut, er hann geymdi eigi sins millda fyrirheitz i þessum haska [weralldligrar girndar, ok skirlifi hans fyrirfarazt tok, sem þat skip, er hann hafdi hladit med dygdum godra werka, wæri nalega brotid i stormi[2] weralldligra girnda, kom skiotliga, sem postolinn segir, nogleiki[3] gudligrar myskunnar yfir, þar sem adr rikti syndin, ok i diupi þessarrar ôrvilnanar birti þegar siofar stiarnan, rekandi brott myrkr allrar gleymsku[4], ok syndi sinum þionustumanne, er adr war haskaliga staddr, hôfn eilifrar heilsu. Adr hann hafdi tekit nockura fæzlu, kom honum til minnis, at hann hafdi wanrækt sina skylldu, [ok hann hafdi timalega af hendi lokit þat[5], sem hann atti worri frv. Hann hugsar sig vm, witandi eigi hvat hann skal gera, þuiat sakir fiolda bodsmanna hans ok wina skammadizt hann at ganga fra bordinu ok luka sina skylldu. Enn hans samvizka tedi fyrir honum, at [þott hann hielldi eigi[6] sinu skirlife, skylldi hann fullkomliga hallda þetta sitt heit, gialldandi gudi ok hans modur sina skylldu i rettan tima, at eigi feingi hann guds reidi, ef hann wirdi meira mannligan otta enn gudligan, þuiat hann þottizt einga afsakan mega fa sinnar gleymsku, þegar honum kom sin skyllda[7] til minnis. Ok fyrir þui

[1] [hann minnizt eigi at segia *E.* [2] [*mgl. E.* [3] nogleikr *E.* [4] glæpsku *E.* [5] [þa *E.* [6] [*saal. E;* þo hann hefdi eigi halldit *D.* [7] gleymska *E.*

stod hann wpp fra bordinu ok bad bida sin litla stund, til þess er hann kæmi aptr.

Hann gengr þegar til kirkiu sællar guds modur Marie, er þar war nær, ok lauk sina skylldu, þui med meira godvilia sem honum kom seinna til minnis. Modir myskunnar war nærr þeim, er hana wegsamadi med forn hiartaligs lofs, finnandi þar weg til at syna honum hialp[1] guds. Sem hann stod einn samt i kirkiunne, lesandi worrar frv tidir, witradizt honum guds modir i þeire mynd, sem mennirnir ero wanır hana at kenna, ok stendr fiarri. Enn sem hann vill sia til hennar miok ottandi, wendir hon [sig fra honum nockut litt[2] sem med reidi. I fyrstu sem hann sa witranina, ward hann nærr sem daudr af hræzlu, enn sidan hann feck aptr [wit sitt ok[3] afl, fell hann fram med miklum grat bidiandi myskunnar, ok leggr sinar hendr ok munn wid fætr worrar frv. Hon flyr med reidi hans aatekning, sem hann gerdi henni mikla meingerd ok þunga, ok sagdi: „Far brott hedan, madr, ok fadma þina nyia brudi, hueria er þu hefir fest hafnandi minni elsku, skalltu fullkomliga mega widr kennazt, at þu færr matulig[4] giolld þinnar odygdar ok illzku“ Sem hans andlit er þuegit med tarvnvm ok hans ond hixtir sakir mikilleiks sins harms ok gratz, rettir hann fram sinar hendr segiandi: „Min frv, ger eigi suo, rek eigi fra þier þinn þionustumann, helldr frels þu þa sal, er leyst er fyrir hinn blezada aawôxt þins kvidar. Langt af, minn frv, langt af, at ek þinn þionustumadr elski nockurn hlut suo, at ek hafni þier, [eigi þa mina festarmey ok eigi sialfann mik[5]. Min frv, myskunna mier, greiđ minn weg wm sannleiks gôtu, ok kenn mer at gera þinn wilia. Hialpa þinum fatæka weslingi, er buinn er at fyrirlata allan þessa heims rikdom ok eptirlæti ok þessa mina festarmey fyrir sætleik þinnar elsku[6].“ Modir myskunnar gerir sik þa [nockut blidligri[7] til hans, ok gengr

[1] *saal. E;* weg til *D.* [2] [nockut suo fra honum sinne asionu *E.* [3] [sitt *E.* [4] mattulig *E.* [5] [*tilf. E.* [6] fegrdar *E.* [7] [nockuru blidare *E.*

nærri honum, huggandi blidliga harm hans hiarta ok hans beiska grat segiandi: „Er þat satt, at þu ert buinn at fyrirlata þa sômu brvdi ok þessa rikvliga[1] veizlu fyrir mina aast?“ Hann suarar: „Fru, buit er mitt hiarta, sannliga er mitt hiarta buit, kasta eigi brott þinum þræl fra þinne aasionu.“ Hun spyrr: „Huersu muntu þig brott mega hafa, þar sem allt brullaupsfolkit [ok frændr brudarinnar bida[2] þin?“ Hann segir: „Min fru, þitt er at sia rad til þess, þuiat ek em buinn at fylgia þier, huert sem þu leidir mik.“ Hon sagdi: „Er þat satt, at þu ert nu til reidu [at fara, hvert er ek beidi þik[3]?“ „Nu i stad em ek buinn,“ sagdi hann. Wor frv tekr i hans hônd ok mællti: „Fylg mer.“

Hon tekr hann ok flytr hann skiotliga i annat herad, [brudmonnum ok brudinne eigi witanda, hvat af honum war wordit[4], ok samteingir hann heilagri kristni [med andligu brullaupi i elsku heilags skirlifis[4]. Lifdi hann þar med helgum lifnadi i einu klaustri, hafandi sig alla sina daga skæra iungfrv til þionustu konungs skirlifissins ok hans modur iungfrv Marie. Hann tedi morgvm af sier fagrt eptirdæmi hreinlifis ok annarra dygda til lofs worum herra Jesu Kristo ok hans modur[5] Marie.

XCII.

Af klerk er guds modir let drecka sitt briost[6].

Nockurr klerkr minnr forsiall vm sitt framferdi ok lifnat enn heyrdi, sa er miok wafdizt i weralldligum aahyggium, þuiat hann hafdi yfrid godz. hann hafdi suo stadfest i sinu hiarta elsku guds modur Marie ok mintizt optliga at gera henne[7] heidr, at huern tima er hann kom i kirkiu eda for nærri kirkiunne, hellt eingi gleymska ok eingi weralldlig aahyggia hann fra, at eigi [heilsadi hann[8] hana medr ollum godvilia ok litillæti, segiandi eingiliga kuediu

[1] rækiliga *E.* [2] [bidr *E.* [3] [an duol *E.* [4] [*mgl* *E.* [5] iungfru sancte *tilf.* *E.* [6] Af klerk oforsialum *E.* [7] hennar *E.* [8] [skylldi hann heilsa *E.*

Aue Maria, þar med fell hann aa kne ok sagdi: Beatus uenter, qui te portavit, Christe, et beata vbera, que te lactauerunt dominum et salvatorem nostrum. Herra Jesu Kriste, drottinn ok lausnari worr, sæll er sa kuidr, er þik bar, ek sæl ero þau briost, er þik fæddu aa sinne miolk. Hann feck aa nockurum[1] tima suo mikinn[2] krankleika i sinum likam, at ollvm, er wid woru, þotti honum wiss daudi, hafdi hann suo harda werki, at hann misti sins vitz ok beit or sier tungvna ok warrarnar[3], ok slikt hit sama hefdi hann gert wid hendr ok adra sina limi[4], ef hann hefdi nad fyrir þeim, er wid woru. Sem hann hafdi leingi kualst[5] i þessarri pinu, ok sakir mikilleika [sinnar sottar[6] hafdi hann medr ỏllu or sier bitid tungvna [ok af warrirnar[7], hefnandi sins krankleika[8] þui grimligar aa sialfum sier ok þessum limvm, sem hann hafdi aa þeim einum valld, þuiat þeir sem honum þionudu, gatu geymt hans likama annarsstadar. Hann la nu suo, at hỏrmuligt ok hrædiligt war hann at sia. Eptir þetta fellr aa hann omegin. Hann sier wid hỏfdagerd sina[9] sitia einn mann hardla fridan ok wirduligan at sia, hann þottizt vita, at þat war hans eingill. Hann stod nærr ok gret wesold þessa [auma mannz sins sæta[10], kærandi aa þenna hatt: „Heyr, himinrikis drottning, modir myskunnar, brunnr allrar milldi, hvat er þat sem ek se[11]? Er eigi þessi sa munnr, er heilsadi þier[12] lofandi þina dyrd ok myskunn? Er eigi þessi su tunga, er medr lỏngum wana ok suo heitum kærleik wandizt suo at boda sælann þinn kvid ok briost med þinum helga getnadi, at hon matti nærr ecki annat hlioda i kirkivnni? Min frv, huar ertu? Min frv, þu ert won weslugra, hialp fatækra, huer mun hirda at hialpa sinum[13] þionustumonnum, ef þu fyrirlætr þina wine, ok ef þu matt eigi, hver mun þa mega? Gior eigi suo, min frv, ger eigi suo, mennirnir

[1] nockurn *E.* [2] þungann *E.* [3] uarernar *E.* [4] limu *E.* [5] kualizt *E.* [6] [sins harms *E.* [7] [*mgl. E.* [8] sarleiks *E.* [9] sinnar sængr *E.* [10] [manz *E.* [11] sier *E.* [12] þik *E.* [13] þinum *E.*

mvnu eingi alit eda won hafa, at nockur heilagr madr bidi fyrir þeim [1], ef þeir fa einga hialp af þier."

Sem eingillinn hefir [þessa hluti talat[2], suo at eingi heyrdi utan enn siuki madr, gratandi fyrir hans augvm[3], witradizt þeim[4] guds modir, ok geck at sæng hins siuka mannz. Mikil milldi ok ovmrædiligt litillæti, su helgazta iungfrv, berar þegar sin sælu ok blezudu briost leggiandi i munn þessum sinum siuka þionustumanne. Ok sem hennar helgazta miolk rann i hans munn ok hals, greri þegar fram hans tunga, er af war af bitin, enn warrarnar[5] wrdu heilar, ok i ollum sinum likam feck hann aptr sina fyrre[6] heilsu ok alla fegrd ok afl. Sem hann feck[7] aptr sitt wit, riss hann þegar vpp alheill, ok þo at hann hefdi þagat med tungunni, þa hefdi hann ollum predicat medr skiotri snuning[8] sins lifnadar ok vmskipti sidanna[9] þa myskunn, sem honum war weitt. Hann gaf sialfan sig ok alla sina eigv gudi til þionustu lifandi sidan heilagliga alla sina daga.

XCIII[10].

Af klerk[11].

Klerkr einn skynsamr ok wel truadr elskadi hardla miok sæla guds modur iungfrv Mariam ok las henni til lofs medr mikilli elsku hiartans huern dag allar tidir vtan eigi[12] kuelldsông. A einne nott witradizt sialf modir myskunnar honum i draumi, spyriandi eptir, hvat hennar kapellanus gerdi. Hann wndradizt miok þessi hennar ord ok suarar med otta ok litillæti suo segiandi: „Min frv, huerr er sa, er þier talid þuilika[13] hluti af?" Hon segir: "Wit fyrir wist, at þat [er sialfr þu[14], er mer þionar dagliga med goduilia, enn þat þicki mer nockut[12] aafatt, er þu wanrækir ok willt eigi lesa minn kuelldsông." Sem hann

[1] *saal. E;* honum *D.* [2] [þetta mællt *E.* [3] at eins *tilf. E.* [4] honum *E.* [5] uarernar *E.* [6] *tilf. E.* [7] fær *E.* [8] *saal. E;* birting *D.* [9] fyrir *tilf. D.* [10] *Jfr. ovenfor S. 80.* [11] *Saal. E; ingen Overskrift i D.* [12] *mgl. E.* [13] þessa *E.* [14] [ert þu sialfr *E.*

heyrir þetta, ottazt hann miok, iatandi sig wera sekan, ok bidr hana litillatliga myskunnar segiandi: „Min kærazta fru, giarna wil ek hlyda ollu þui, sem þu bydr mer, ok fylla med goduilia þat, sem þier þickir ek hafa wanrækt, enn þo bidr ek, at fyrir þina sætuztu milldi wirdizt þu mer at segia, aa huern hatt ek skal lesa þessa tid eptir þinum wilia.“ Wor frv segir honum: „I fyrstu skalltu vpp hefia, sem sidr er til, Conuerte nos, Deus salutaris noster ok Deus in adiutorium, antiphonam Completi sunt dies Marie, psalmus Cum inuocarem, In te domine speravi, Qui habitat, Ecce nunc, capitulum Ecce uirgo concipiet, responsorium Sancta dei genitrix, vers Intercede pro nobis, ymnus Virgo singularis, vitam presta puram, Sit laus deo, vers Aue Maria, antiphona Ecce completa sunt, [canticum Nunc dimittis, collecta[1] Deus qui [de Marie uirginis utero[2]. Eptir þat hvarf witranin brott, enn hann þionadi himinrikis drottningu alla sina daga med sonnvm goduilia.

B[3].

Sa var einn vin sællar guds modr Marie, at henni savng dagliga allar tidir utan naattsaung. Enn aa einhuerri natt vitradiz honum hin sæla Maria, hun heilsar hann blidliga, kallandi hann sinn þenustumann ok sagdi eit aa skorta, at hann syngr ei natsaung sem adrar tidir. Hann svarar: „Giarna vildi eg, fru min, syngia, enn ek veit ei, med huerium hætti ek syng suo, at þer megi best lika.“ Hun mælir: „Syng fyrst Converte nos, ant. Completi sunt, ps. Vsquequo ok Fundamenta ok Laudate dominum in sanctis, cap. Ecce virgo, resp. Sancta Maria, ymnus Virgo singvlaris, vers Aue Maria, ant. Ecce completa sunt, oratio Deus qui de beate.

XCIV[4].

Af klerk er sig gaf til þionustu vid fiandann enn vor frv hialpadi[5].

Komit, allir guds þionustumenn, ok heyrit þa fögru iarteign guds brudar iungfru Marie, sem ek hefir heyrt af

[1] [Nunc dimittis, oratio *E.* [2] [in beate Marie *E.* [3] *Den samme Legende efter St.*[2] [4] *Jfr. ovenfor S. 118.* [5] Af byskupi einum *E.*

sannordum monnum, at allir kristnir menn elski hana ok lofi þui framar, sem skylldugt er.

Einn byskup war sa, er hafdi medr sier þann klerk, sem hann fæddi ok elskadi sem sinn son. Klerkrinn war honum hlydinn sem sinum fôdur, þionandi gudi ok hans modur Marie medr ollum goduilia, ok las huern dag hennar tidir. Hinn forni mannzins[1] owin Satanas, sa er iafnan er godum hlutum motsnuinn, ofvndar gott vpphaf þessa klerks ok byr honum med sinum [welum þær gilldrur[2], er hann mætti[3] þenna mann draga til heluitis kuala[4] med sier. Hann sendi þa hugsan i hiarta klerksins, at hann girntizt at fa sier konu eptir leikmanna sid ok geta med henni bôrn sier til erfingia. Sem hann er suo suikinn, tekr hann at elska eina[5] iungfru dottur audigs mannz eins ok gôfugs at weralldligum metnadi[6]. Enn þuiat fyrr sagdr klerkr war ecki miok rikr eda [mikils hattar[7], leitar hann at fa med einhuerri list elsku þessarrar iungfru, þuiat hann ottadizt, at hennar fadir mundi honum hardliga suara ok forsma[8], ef hann bædi hennar.

Nu sem hans hiarta brann suo af aast þessarrar iungfru[9], at hann ward sakir hennar nærr[10] witlaus, þa leitar hann aa nockurum degi sier leyniligs stadar, er hann mætti med nadum einn samt lesa af þeiri bok, er hann hafdi sier feingit. A þessarri bok war skrifat þess kyns[11] fiolkyngi, er nigromancia heitir. Ok sem hann hafdi wpp wakit diofla, suo at þeir kuomv syniliga til hans, bad hann þa hialpa sier til, at hann mætti fa skiotliga þessa sômu iungfru. Dioflarnir gefa honum þess hattar suôr, at þeir skylldi giarna weita honum, huat er hann girntizt, ef hann willdi gefazt þeim til þionustumannz, fyrirlatandi gud ok hans modur Mariam ok þeira þionustu. Klerkrinn suarar: „Þo

[1] mannkynsins *E.* [2] [gildrum þær snorur *E.* [3] matti *E.* [4] *mgl. E.* [5] nockura *E.* [6] audæfum ok metordum *E.* [7] [af mikils hattar ætt *E.* [8] fyrirsma *E.* [9] meyiar *E.* [10] sem *tilf. E.* [11] hattar *E.*

at ek brenni grimliga i minu hiarta af girnd þessarrar iungfru, þa ma ek med [eingu moti[1] ok eigi wil ek þenna hlut gera, enn huat annat sem þier beidizt, mvn ek eptir ydrum wilia gera, þo at þier wilit mik gera yduarn þionustumann.“ Sem fiandrnir heyra þetta, segiazt þeir giarna wilia weita honum þat sem hann[2] girnizt, ef hann will hallda sin[3] heit vidr þa, sueriandi at hann skal þa eigi suikia: „þuiat margir kristnir [menn, segia þeir, hallda ecki sin heit vid oss, sem þeir hafa lofad[4], sidan wer hofum gert þeira wilia.“ Klerkrinn gerir, sem þeir beidduzt, at þeir leti hann faa þessa iungfru, sem hann girntizt. Jllgiarnir andar tendra þegar hug þessarrar iungfru til astar wid klerkinn, suo at hon bidr sinn fôdur opinberliga, at hann gipti hana fyrr sôgdum klerk med sæmd, ok segizt eingann mann wilia eiga vtan hann. Fadir hennar ok modir werda miok oglôd, sem þav heyra þetta, þuiat þav hôfdu ætlat hana at gipta nockurum mikils haattar manne. Enn þuiat þau ottazt[5], at hon yrdi lettlætiskona, ef hon feingi eigi þann mann, er hon willdi, gefa þav hana klerkinum eptir hennar[6] bæn ok wilia. Festir hann hana at hiaweranda byskupe, þo at honum wæri miok i moti, at þessi klerkr, er hann elskadi suo hiartaliga, feingi konu.

Þann dag sem brullaup[7] gerdizt, geingu brudgumi ok brvdr med folkinu til kirkiu at heyra messu, ok þau wæri þar pusud eptir siduana. [Sa sem messuna saung, giordi þat med miklum goduilia. Ok sem hun uar byriut, tok þessi klerkr[8] medr miklum godvilia[9] at lesa tidir worrar fru. Enn er sungit war, stod honum eptir nonam, ok ward hann ogladr, er hann matti hana eigi lesa, þuiat honum heyrdi at fylgia þui folki brott or kirkiunne, er honum hafdi þangat fylgt. Nu sem folkit kom i þa holl,

[1] [aungum hætti *E.* [2] beidizt ok *tilf.* *E.* [3] ord ok *tilf.* *E.* [4] [hafa opt suikit oss, saugdu þeir, halldandi ecki sin heit *E.* [5] ottuduzt *E.* [6] *saal.* *E;* þeira *D.* [7] brudlaupit *E.* [8] [*saal.* *E;* Sem messuna sông, tok hann *D.* [9] ok saunnu litillæti *tilf.* *E.*

er hann skylldi weita i vm daginn, ok menn toku watn, mintizt[1] hann, at hann hefir eigi lesit sina nonam, ok bidr, at menn bidi hans litla stund. Hann geingr i litla kapellu, er skamt war brott, ok fellr allr til iardar fyrir alltarinu lesandi þessa[2] tid.

Sem hann hefir [vt lesit sina[3] nonam, sofnadi hann fast. Honum syndizt, sem guds modir kæmi til hans or loptinu med hryggiligu yfirbragdi, spyriandi ef hann kenni hana. Hann segizt eigi kenna. Hon segir: „Ek em Maria, af huerri þu last þessa tid. Enn þuiat mer er nu ger mikil meingerd, sagdi hon, ok sakir mins [gratz mikla[4] er ek miok dôpr, þuiat ek war iungfru fôstnud einum manne, enn hann hafnar mer ok lætr mik eina takandi adra sier til vnnostu[5], enn lætr mik fara ræktarlausa sem eina eckiu. Enn sa er mer gerdi suo mikla skômm, skal sa fa [noga ômbun ok werda[6] pinu, skal hann þar med missa min ok minnar winattu.“ Klerkrinn skilr[7] þessa alla hluti af sier sagda ok werdr miok ogladr ok ottafullr i suefninvm, iatandi medr miklum grat sig wera sekan ok bidr sier liknar suo segiandi: „Heyr, modir almattigs guds, himinrikis drottning Maria, myskunna mer ok hialpa[8], þuiat ek hefir eigi halldit mitt heit[9] wid þik. Ek wil nu iata [gudi ok[10] þier, ok þik elska ok lofa, ok þier þiona skyllduliga[11], fyrirlatandi þessa[12] mina festarmey, sem ek hefir nu feingit, enn taka þik til wnnostu [mina fyrri[13] brvdi, ef þu virdizt mik at elska.“ Hin milldazta iungfru Maria blidkazt vid [þessi hans ord[14] ok bæn ok segir til hans sofanda: „Lat af þessum harmi, ok ger sem skiotazt þat sem þu heitr mer, ok ef þu gerir þat truliga, skalltu mega wid kennazt, at minn son ok ek skulum þier weita hialp nu ok at eilifu.“

[1] minnizt *E* [2] þa saumu *E.* [3] [lesit *E.* [4] [mikils angrs *E.* [5] þionustu *E.* [6] [nogliga aumbun ok uerduga *E.* [7] ok kennizt uid *tilf. E.* [8] hialp *E.* [9] fyrirheit *E.* [10] [*mgl. E.* [11] sem skylldugt er *E.* [12] nyia *tilf. E.* [13] *saal. E;* fyrir mina *D.* [14] [þenna hans grat *E.*

Eptir þat huarf hon aa brott, en klerkrinn vaknadi med miklum fagnadi ok mintizt, huat hann hafdi sed ok heyrt, trvdi hann sig wera frelsadan[1] af sinvm glæp, eptir þui sem honum war witrad af sælli guds modur Marie. Hann riss vpp ok ferr til byskups ok segir honum med miklum[2] angri ok andwarpan allann þenna atburd[3], fyrst huersu [dioflarnir hôfdu[4] hann suikit, ok huat hin sæla Maria hafdi honum witrad, ok bidr nu byskupinn skilia sik wid þessa mey, ok fadir hennar taki [aptr wid henni skærri iungfrv[5], þuiat hann willdi eigi tyna aast Marie fyrir hennar skylld, hueria er hann hafdi elskad allan sinn alldr sem sina modur ok festarmey. Bidr hann byskupinn setia sier hardar skriptir, sem til heyrdi[6] mikilleika hans glæp[7]. Sem byskupinn heyrir þenna klerk, er hann elskadi [sem sinn son, suo fullkomliga[8] idranda ok bidia liknar, werdr hann miok feginn, ok skriptar honum, sem hann bad, minnandi hann aa, at [hann halldi sik fra illum hlutum ok þioni gudi karlmannliga, ok lifdi hofsamliga, rettliga ok milldliga[9], fordandizt medr ollu þa hluti, er diôfullinn hafdi hann aa eggiat, het hann honum þa, at hann mundi fa myskunn af gudi ok hann mundi lifa med guds modur Marie utan enda.

Eptir þat bydr byskupinn ollum þeim er til þeirar veizlu woru kalladir, at þeir skylldi fara heim, huerr til sins herbergis, segiandi, at [þeim sama[10] klerk heyrdi eigi ok eigi willdi hann fa þessarrar iungfru, ok hennar [frændr skylldi[11] gipta hana hverium er þeir willdi[12] medr sæmd, þuiat fyrr sagdr klerkr elskadi fyrri[13] ok festi adra[14] brvdi, hveria er hann elskadi framarr enn þessa. „Ward hon miog oglôd ok reid, er hann hafdi [adra festa[15] at henni

[1] frelstan *E.* [2] miklu *E.* [3] hlut *E.* [4] [illgiarn andi hafdi *E.* [5] [hana aptr *E.* [6] *saal. E;* heyrda *D.* [7] *saal. ogs. E.* [8] [*mgl. E.* [9] [hallda sik hiedann af karlmannliga i guds bodordum ok lifandi hofsamliga *E.* [10] [þessum *E.* [11] [fadir ok frændr skylldu *E.* [12] uilldu *E.* [13] fyrrum *E.* [14] eina *E.* [15] [fest adra konu *E.*

lifandi, ok hafdi hana forsmad[1] ok hafnat sem sinne frillu, ok þuiat hann gerdi widr hana osæmiliga, witradiz hon honum i draumi med miklum hryggleik. Þessi er, sagdi byskupinn, Maria hin helgazta iungfru, suo fôgr sem tungl, ok skinandi wmfram alla guds heilaga menn ok eingla sem sol i sinne birti, af huerri sa tok likam fyrir wora skulld, sem er sannr gud fyrir [alldir werallda[2]." Sem brudarinnar frændr ok adrir menn heyrdu þetta, foru þeir heim lofandi gud ok hans modur, er alla þa sem hon elskar wardueitir fra[3] ollum haska andligum ok likamligum.

Fyrr sagdr klerkr tok miklar skriptir af byskupi ok mæddi sik alla [sina daga[4] med fôstum ok wokum ok [helgvm bænum[5], þionandi med ollum goduilia dag ok nott, [6]framarr enn [hann war adr wanr[7], sinne frv ok drottningu guds modur Marie, ok bad, at hun[8] tæki hans ônd i hans andlati, at eigi feingi ouin mannkynsins walld yfir henni.

Eptir litinn tima lidinn feck hann þungan ok langan krankleika, or hverium hann andadizt af þessarri werolld, ok segizt, at eptir þui sem hann bad, kom til hans syniliga sæl guds modir Maria, su brudr sem hann elskadi medr[9] ollu hiarta, ok bar hans ond med sier, sem trvizt, til himinrikis fagnada. Sannliga ero þeir sælir, minir kæru brædr, er elska þessa wolldugu ok myskunnsomu himinrikis drottningu iungfru Mariam, er ollum sinum winum gefr eilifa[10] sælu, hueria hon sialf hefir med sinum sæta[11] syne. Þessi sama drottning se lofud ok blezud vm allar alldir. Hon wirdizt oss at weita eilifan fagnad vtan enda med sier ok sinum syni, þeim sem i enda heimsins mvn dæma [lifandi menn[12] ok dauda, þa er elldr brennir allan heim, honum se lof ok dyrd vtan enda. Amen.

[1] fyrirsmad *E.* [2] [allar ueralldir *E.* [3] fyrir *E.* [4] [daga sins lifs *E.* [5] [bænahalldi *E.* [6] enn *tilf. E.* [7] [adr *E.* [8] bædi fyrir honum ok *tilf. E.* [9] af *E.* [10] sæmd ok *tilf. E.* [11] blezada *E.* [12] [lifendr *E.*

XCV.

Af klerk er leyniliga elskadi Mariam ok byskup villdi eigi iarda hann hia klerkvm.

Sa klerkr war at nockurre kirkiu, sem þrifinn war af sialfs sins verkum, kunni wel sina bok, godrar ættar ok godsidugr, enn sakir þess at hann war rikr at weralldar godzi fekst[1] hann i morgv weralldligu starfi ok aahyggium i mot þui, sem klerkum heyrir til, ok sier til skemtanar ok at letta sinne aahyggiu for hann optliga med hvndum at veida dyr. Byskup tekr aa honum [helldr þungliga wm[2] þetta, ok aasakar hann stundum blidliga, stundum nockud[3] hardligar, bidiandi at hann leti af þessi þarfleysu ok ogaa. Enn þuiat klerkrinn var miog gladr ok lystugr sakir sinnar æsku[4], talar hann optliga i mot sinum byskupi, hverium hann war skylldr at hlyda, ok hellt vppteknum hætti sins lifnadar med mikilli þriozku. Enn sakir þess at byskupinn matti eigi auduelliga gera honum hardindi edr nockud valld sakir rikdoms hans gofugra frænda, þoldi hann þenna klerk med mikilli reidi, huern er hann matti eigi skipta med sinum ordum til betra efnis. Sem litill time war lidinn, andazt fyrr sagdr klerkr. Byskupinn þickizt nu hafa feingit færi aa at hefna þeim daudum, er kirkiunnar walldi war ohlydinn, medan hann lifdi, ok kærir, huersu hann hefir forsmad hann ok hans brædr kanunkana, ok wanrækt guds þionustu, [5]telr hann vpp margar hans sakir, segiandi at þat er werdugt, at suo sem hann fordadizt lifandi samuistu sinna brædra, suo wæri hann nu ok andadr fraskildr ollum þeim heidr[6], sem þeim atti at veitazt af kirkiunni. Var nu gert[7] eptir byskupsins wilia ok atkuædi, at eingi af kanunkum skylldi til koma at veita honum nockura þionustu, þa er hans likamr var grafinn, ok hann skylldi wera iardadr med leikmonnum, [þar sem alþydugroftr var[8].

A næstu nott eptir witradiz sæl guds modir byskupi

[1] fæzt *E.* [2] [hart fyrir *E.* [3] nockuru *E.* [4] *saal. E;* elsku *D.* [5] hier med *tilf. E.* [6] heidri *E.* [7] dæmt *E.* [8] [*mgl. E.*

i draumi aasakandi hann hordum ordum sakir þeira meingerda, er hann hafdi gert wid [hana vm groft sins þionustumannz[1]. Byskupinn segir: „Min frv, [fyrir huat[2] kalli þier þenna klerk yduarn þionustumann, er litil eda eingi[3] merki syndi, at hann dyrkadi yduart nafn?“ Hon segir: „Hans þionusta var mer[4] þægiligri enn margra þeira, sem hier ero, þuiat hann dyrkadi mik stadfastligar ok heimugligar med andligri þionustu[5], þuiat hann lagdi mikla stund aa ok bar iafnan aahyggiu fyrir, nær wmfram þat sem mannligvm ostyrkleik war matuligt[6], huersu hann skylldi mik suo lofa, at mer wæri þægiligazt. Wandizt hann optliga at lesa þau heilsanarord, sem mer ero sætuzt[7], bædi medr munni ok hiarta þrim sinnum [fimm eda[8] niu, eda fimtan sinnvm, þat er eingilig kuedia Aue Maria. Hann geymdi med allri wanuirkt þeiri, sem hann matti, at lesa timanliga[9] minar tidir, þær sem heilug kirkia hefir nv i wana tekit at lesa af mer, suo at hann sagdi þær alldri fyrr enn i rettan tima ok alldri seinna, [helldr las hann primam aa fystu tid dags, ok suo hueria tid aa sinum tima eptir rettre skipan[10]. Hann stod ok vpp hueria nott at lofa gud ok mik, eigi i ònduerda dagan[11] sem margir, þeir er latir ero i sinni þionustu, [ero vanir[12], helldr aa midri[13] nott, vtan hann mætti eigi sakir krankleika eda þeirar mædu, sem hann feck af langri ferd. Huersu mattir þu dirfazt, sagdi [vor fru[14], at gera þuilika sman minum þionustumanne suo goduiliugum, sakir huers dæmdir þu hann suo skiotliga omminnigr [hofsemdar þinnar samvizku[15]? Duel nu eigi at betra med widrkuæmiligri yfirbot þat, sem þu misgerdir wid minn þionustumann, at eigi fair þu ok þinir menn skiota ok faheyrda hefnd ok þa wesold, er þu bidir alldri

[1] [hennar þionustumann *E.* [2] [hui *E.* [3] uerk syndi ne *tilf. E.* [4] iafnan *tilf. E.* [5] gledi *E.* [6] mattuligt *E.* [7] ok mier boda sætann faugnud *tilf. E.* [8] [.v. *E.* [9] *mgl. E.* [10] [*mgl. E.* [11] daugun *E.* [12] [ok uanir suefni *E.* [13] aunduerdri *E.* [14] [*saal. E;* hann *D.* [15] [þinnar hofsemdar uitzku *E.*

bætr[1]." Sem wor fru hefir þessi ord talat, huerfr hon i brott. Enn byskupinn lætr vtan alla duol taka vpp or iordu likam fyrr sagds klerks ok grafa sæmiliga i þeim stad, sem hans wigslu til heyrdi [. Lof sie[2] worum herra ok iungfru Marie.

XCVI.

Af klerk er las Mariu vers Gaude dei.

Annarr klerkr war enn, sa er med ollum goduilia sins hiarta þionadi heilagri Marie ok hugleiddi optliga þa dyrd, er gud hafdi henni weitt wmfram alla adra helga menn. Hann saa alldri suo hennar likneskiu, at eigi heilsadi hann hana fallandi [stundum allr til iardar, enn stundum hneigdi hann sitt hôfud, framarr enn weralldar klerkar ero wanir[3], ok sagdi henni til lofs eingiliga heilsan[4] med mikilli godfysi, ok þar med las hann þessa antiphonam Gaude dei genitrix wirgo immaculata. Sem hann weitir þessa fogrv þionustu guds modur, andazt hann af þessarri werolld. Eptir hans andlat finzt i hans mvnni skrifat bref med gullstofvm, aa hueriu [stodu þessi ord[5]: Gaude dei genitrix, þar med þessi ord: Suo sem þu bodadir[6] mer iafnliga fôgnud, suo skal þier ok wera fôgnudr iafnan med mer at eilifu[7].

XCVII[8].

Af klerk er do, (er) hann ætladi at fremia sôrlife, ok wor frv hialpadi.

Hier med wilium wer enn segia fagra iarteign, er guds modir tedi einum klerk sier goduiliugvm. Med[9] þui at hann þionadi henni af ollu hiarta, sendi illgiarn andi, er ofundadi hans godan lifnad[10], saurlifis hugsan i hans hiarta, ok let eigi af, fyrr enn hann samþykti þeiri synd. A nockurum tima sem fyrr sagdr klerkr ferr aa skipi yfir eitt watn til þeirar konu, sem hann ætladi at fremia mvnud

[1] bot *E.* [2] [til lofs *E.* [3] [aa kne *E.* [4] kuediu *E.* [5] [stod þessi antiphonam *E.* [6] bodar *E.* [7] Amen *tilf. E.* [8] *Dette Jertegn findes kun i D.* [9] ok *Cd.* [10] ok sendi *tilf. Cd.*

ranga ok sinn wilia, þa less hann adr ottusông worrar frv. Dreckir fiandinn honum i þui sama watni, ok hugdizt suo skylldu fa walld yfir hans saal, þuiat hann endi sitt lif ætlandi at fremia ranga mvnud. Sem fyrr sagdr klerkr war leiddr eptir sinn dauda fyrir domstol wors herra, aasokudu dioflarnir hann vm marga hluti, segiandi hann wera sinn mann. Guds modir Maria villdi hialpa sinum þionustumanne, þeim er i sinu lifi ok eigi sidr i daudanum heidradi fegrd hennar[1] meydoms med frioleik hennar getnadar, at þar sem adr hafdi rikt syndin,[4] skylldi nu fyrir werdleik modur milldinnar nogliga yfir skina myskunnin, ok tekr hann or þeira walldi, sem hon bad sinn son.

En þo at syndir synizt her medr vndarligum hætti strida i mot dygdinni, ok myskunnin mot rettlætinu, suo at myskunnin winnr yfir, þa wilium wer eigi, at nôckur taki dæmi af iarteignum þuilikum at misgera þui diarfligar, at eigi werdi suo illa, at sakir þess sem guds milldi weitti honum overdugvm fyrir bæn sinnar modur, dirfizt nockur þui frialsligar at misgera sem dragandi dæmi af hans synd ok leidretting, þuiat guds iarteignir ero wegsamandi huerium kristnvm manne, enn eigi hafandi til eptirdæmis, suo at madrinn warizt þui sidr at misgiora.

XCVIII.

Af klerk er Judar drapu fyrir (þui er) hann sông af vorri frv.

I Lumbardia i þeiri borg, er Pisana heitir, tedi gud, sa er i[2] ollum sinum werkum er dyrkandi ok lofligr, fagra iarteign. Þar war einn fatækr klerkr einkanliga wel raddadr[3], saa er aa huerri hatid guds modur Marie wandizt at fara wm borgina alla syngiandi haatt þessi ord: Erubescat infelix iudeus, qui dicit Christum ex Joseph semine esse natum, þat er suo i woru mali: Skammizt sa wesli iude, sem segir Krist wera getinn af Joseph. Judar wrdu miog reidir widr þetta ok tendruduzt vpp medr miklvm hita mikillar ædi ok ofvndar mot klerkinum, ok gerdu rad sin

[1] fegrdar *tilf. Cd.* [2] *tilf. E.* [3] *saal. E;* raddr *D.* [4] *mygl. E.*

i millvm, huersu þeir mætti drepa hann ok snua suo fra ser brigsli sinnar gômlu otrv.

[Einn tima[1] sem su hatid kom, er Gabriel eingill bodadi iungfru Marie guds son, for fyrr sagdr klerkr wida wm borgina syngiandi þetta responsorium enn hærra, enn hann war wanr. Judar pinduzt[2] þa sakir sinnar ofvndar ok risu upp mot honum med mikilli illzku, sakir þess at þeir heyrdu þau ord sungin, sem suo miog woru motstadlig þeira otrv. Þeir hlaupa med mikilli ædi aa þenna meinlausa guds þionustumann ok drapu hann, særandi hann grimliga med morgum saarvm. Hin milldazta guds modir Maria war eigi ominnig sins godviliuga þionustumannz, ok sem ottusôngs time kom, gaf hon aptr rôdd sætari ok fegri, enn adr war want, i þann sama likam, þo at hann lægi þa daudr. Suo heyrdizt vm alla borgina, sem likame þessa klerks syngi medr enn fegri rôddv ok skærri, enn hann war adr wanr optliga, þessi ord: Erubescat iudeus infelix. Sem þessi fagra iarteign tedizt, kuomv saman margir kristnir menn, ok þui at þeir fundu suo rækiligan glæp geruann af iudum, tendrazt þeira hiôrtu vpp sakir kærleiks kristiligrar truar ok drapu mikinn fiolda af iudum.

XCIX.

Af munk er sa klerk i pinum, er hann var leiddr.

Einn munkr, sa er leiddr war or sinum likam aa langafriadag, þa er lidit uar fra hingadburd[3] Kristz þushundrat aara [hundrat ok niutigir[4] ok sex aar, huerium er hinn helgi Nichulaus[5] byskup syndi fyrst pislastadi ok þar næst huildarstadi ok dyrd rettlatra manna, segir suo milli annara hluta, þeira er honum woru syndir: Ek saa i einum pislarstad, segir hann, þann klerk, sem i blomi sinnar æsku war tekinn af þessu lifi, huers hiarta, andi wizku[6] ok skilningar hafa suo birt, at hann sigradi alla sina iafnalldra suo vm wndirstadning gudligra ritninga sem annarra bok-

[1] [Enn *E.* [2] pinuduzt *E.* [3] holldgan *E.* [4] [lx.xx *E.* [5] Nicholas *E.* [6] ok uitzka *E.*

ligra lista. Hann hafdi auduellda ok litla pinu, ok sakir þess at hann wissi sig skiotliga skylldu fa huild ok fögnud paradisi[1], bar hann sina pinu gladliga. Fyrr sagdr klerkr hafdi godan lifnad ok sæmiliga sidu, medan hann lifdi, skinandi med hreinleik heilags skirlifis, ok einkanliga pryddi hann sin god werk medr helgum kærleik til guds ok hans modur, er rettliga kallazt hin fegrsta kruna annarra dygda. Hann wegsamadi himinrikis drottning iungfru Mariam med mikilli godfysi, wakandi optliga ok bidiandi med grat ok litillæti hiartans ok widrkomning fyrir hennar altari. Hann fæddi ok marga fatæka menn fyrir hennar elsku, ok sakir þess war honum fyrirbuit af þeiri sömu himinrikis drottningu werdkaup ok eilif dyrd aa himne, ok medr hennar welgerningum hafdi hann alla stund fra sinum dauda feingit mikla linan sinna pisla, þuiat hon huggadi opt myskunnsamliga hans harm. Syndizt mer, segir brodirinn, sem hann hefdi einga adra kuöl[2], enn þa at hann sæti vndir bervm himne ok þyldi frost ok hita loptzins. En sem ek spurdi eptir, sakir huers hann [sæti i pislum[3], war mer sagt, at þui kueldizt hann stundum med hita mikils þorsta, at hann villdi sparligar[4] fæda fatæka menn, þuiat hann hafdi mikinn rikdom weralldligra audæfa, ok þo[5] at hann syndizt sampinazt þurftugum monnum, weitandi þeim mikla olmusu, medan [hann lifdi[6], þa forsmadi hann þa optliga i sinu hiarta ok war hardari wid þa, sidan hann syndizt rikuligar fara fyrir monnum, enn adr, medan hann var orikari, elskadi hann ok war blidr, hialpandi þeim med goduilia. Af dæmi þessa klerks ma hugleida [med miklum otta[7], hversu hardliga [kraft mvn werda reiknings[8] af þeim, sem hafa beneficia heilagrar kirkiu. Segir worr herra suo i gudspiallinu, at þeim sem meira er weitt, af [honum mvn meira utkrapt[9].

[1] paradisar *E.* [2] pinu *E.* [3] [uæri i pinu *E.* [4] enn rett uar *tilf. E.* [5] *saal. E;* suo *D.* [6] [*tilf. E.* [7] [*mgl. E.* [8] [mun krafit uerda *E.* [9] [þeim mune meira uera utkrafit *E.*

C.

Fra þui er vor frv frelsti kristna menn fra guds reidi med sinum bœnastad.

A dogum Heinreks hins fiorda keisara, sem kristnir menn hofdu wnnit af heidingium Antiochiam, witradizt wor herra Jesus Kristr med sinne helguztu modur Marie ok Petre postola einum presti i borginni. Honum syndizt sem biartr kross skini yfir hôfdi wors lausnara[1]. Hann kærdi, hversu oþacklatir kristnir menn ero[2] þeim margfôlldum velgerningvm, er hann weitir þeim, ok at þeir, sem hans erfd Jorsalaland skylldu aptr winna vndir hann af hans ovinvm, lôgduzt þa i [ofdryckiu ok sôrlifi[3]. Ok sem hann ognar, at hann skal þa hefna folkinu ok giallda þeim[4] werduga ômbunn fyrir sina illzku, fellu[5] modir myskunnar ok hinn sæli Petrvs til fota worum herra, bidiandi at hann reiddizt eigi ôllum[6] fyrir glæpi faarra[7] manna. Hann blidkazt wid þeira bæn ok segir til prestzins: „Far ok seg minu folki, at þeir warni wid putum ok ollum ohreinleika ok ofneyzlu, ok innan fim daga sidan þeir hafa snuizt til min, skal ek snuazt til þeira ok gefa þeim hialp ok sigr. Þeir skulu dagliga syngia þetta responsorium: Congregati sunt inimici nostri. Þat er suo i wort mal: Worir ovinir [hafa saman safnazt[8] ok dyrkaz af sinum mátt. Drottinn gud, briot[9] þeira styrkleika ok dreif[10] i sundr þeira safnad, at þeir kenni, at eigi er annarr, sa er berizt fyrir oss, wtan þu gud wor. Dreif þeim med þinum krapti ok briot þa nidr, drottinn worr hialpari. Jnnan þeira fim daga fundu kristnir menn spiot wors herra Jesu Kristz, sem hinn helgi Andreas postoli witradi. Þa fell elldr af himni i herbudir heidingia. Ok er kristnir menn foru ut af borginni at beriazt, fell litid regn ok dôgg yfir þa ok þeira hesta ok gladdi suo riddarana ok hestana, at hestarnir

[1] herra *E.* [2] uæri i *E.* [3] [ofdryckiur ok saurlife *E.* [4] þui *E.* [5] fell *E.* [6] folkinu aullu *E.* [7] fyrre *E.* [8] [ero saman safnadir *E.* [9] *saal. E;* braut *D.* [10] *saal. E;* dreifdi *D.*

gneggiudu [1], ok ward mikil gledi i herinum. Litlu sidar syndizt þeim, sem otaligr herr aa huitum hestum, berandi i sinum hondum hvit merki, [ridi af fiòllvnum [2]. Hòfdingiar þeirar fylkingar woru hinn helgi Georgius, hinn sæli Demetrius ok heilagr Mercurius, hvern er wor frv sendi at drepa Julianum niding. Heidingiar fengv osigr ok wrdu suo hræddir, at þeir flydu vndan. Fell mikill fioldi af þeim. Kristnir menn toku þar þeira hesta, yxn ok saudi, ok otaliga mikit gull ok silfr med godum klædum. Þeir fluttu þat med sier i borgina, lofandi worn herra, er sinvm monnum hialpadi [3] fyrir bæn sinnar modur.

Hier hefr upp adra bok, seigir hier af abotum ok audrum klaustrmaunnum [4].

CI.

Aboti gaf brædrum vin ok tok illuirkia til munks.

Heilagr Odilo [5] aboti Clugniacensis [6] var fæddr i Auernia kominn af riddaraligri [7] slekt. I fyrstu sem hann var litid barn, hafdi hann þess hattar krankleika, at hann var afllaus i ollum sinum limum, ok hann matti ecki ganga. Þat bar til einn tima, at hans fostra færdi hann til kirkiu [8] sællar guds modur Marie. Enn þuiat hun hafdi margt annat at starfa, for hun brott þangat, sem hun atti eyrindi, ok geymdi ecki at sueininum, ok let hann einn samt fyrir kirkiudyrunum. Sem sueinninn sa sik einn samt eptir vera [9], suo at hann hafdi engan geymslumann, tok hann med gudligri tilvisan [at leita uid [10] at komazt til kirkiudyranna. Skridr hann nu aa hondum ok fotum inn i kirkiuna ok allt til alltarissins, suo at hann feck [11] tekit i alltarisblæiuna, hann leitar þa vid med ollu megni at risa vpp aa sina fætr, stydiandi sik vid alltarisdukinn. Honum veittiz þa hialp

[1] hneggiudu *E.* [2] [*mgl. E.* [3] er hialpandi *E.* [4] *Saaledes lyder Overskriften her i E.* [5] Odilio *E.* [6] Cluniacensis *E.* [7] riddara *E.* [8] einnar *tilf. E.* [9] uerda *E.* [10] [*tilf. E.* [11] getr *E.*

gudligrar milldi[1] fyrir verdleika guds modur Marie. Vard hann aa þeiri stundu þegar suo heill ok styrkr, sem hann hefdi alldri krankleika haft. Lofudu allir þeir, sem [hann sa ok[2] heyrdu af honum sagt, gud ok himinrikis drottningu fyrir sina milldi. Þessi Odilo[3] elskadi alla sina daga sæla guds modur Mariam med hinum heitazta goduilia ok kærleik umfram adra helga menn guds.

A nockurum tima sem fyrr sagdr aboti Odilo[3] var i Roma, ok hann tok herbergi aa fiallinu Auentino i klaustri sællar guds modur Marie, var honum gefit þat uin at drecka, er honum kendizt eigi sem hann villdi. Honum er þa feingit annars kyns vin, ok setr[4] hann fyrir sik eitt litid ker fullt. Dreckr hann þar af, ok abotinn er sat hia honum. Sem þeir voru mettir ok ætludu brott at ganga, talar hann sem med skemtan: „Minir brædr, segir hann, ek hefi eigi fullkomliga ted ydr þionustu sannrar elsku, er ek vanrækti at gefa ydr, suo at þier mættid kenna, þat vin, sem ek villdi drecka. Kennit nu þat vin, sem ek gef ydr med elsku vorrar frv.“ Hann tekr einn bolla, þann sem eigi var minni enn hans ker, ok gefr hann fullan med vin serhuerium brædranna. Þa vard undarligr hlutr. Brædrnir voru tolf, ok nægdiz[5] þessi litli dryckr[6], at sitt ker drycki[7] huerr þeira, enn sem hinn sidazti hafdi druckit, var med ollu ecki eptir. Lofudu þeir allir himinrikis drottningu Mariam.

A nockurum tima sem heilagr Odilo[8] for þann veg, sem raufarar lagu aa, hlupu[9] at honum margir illuirkiar. Einn ungr madr þeira hofdingi, sa er styrkaztr var af þeim, sier leingi vpp aa hann ok vndrazt miok blidleik ok fegrd hans aasionu med hans miklu stadfesti. Jlluirkinn [kemzt vid[10] i sinu hiarta ok fellr til fota abotanum, bidiandi med litillæti sier myskunnar, ok at hann tæki hann i klaustr.

[1] myskunnar *E.* [2] [*mgl. E.* [3] Odilio *E.* [4] lætr *E.* [5] gnægdizt *E.* [6] sua *tilf. E.* [7] drack *E.* [8] fadir Odo hinn fyrsti aboti Cluniacensis *E.* [9] hliopu *E.* [10] [*saal. E;* kennizt vid sik *D.*

Abotinn suarar: „Far fyrst ok bæt þinn lifnad, ok lat af þinni illzku, ok gack sidan i munklifi.“ Sem illuirkinn bad hins sama med stadfesti [ok tarum[1], baud abotinn, at hann skylldi fara fyrir honum til munklifissins. Illuirkinn gerdi suo. Sem hann var vordinn munkr, var hann feinginn i valld þeim brodur, er geymdi kiallara, at hann skylldi honum hlyda. Enn þuiat hann kunni eigi aa bok, var honum skipad at nema aa bok, ok hallda þar med reglu ok helga hlydni. Enn hann gerdi þetta huortueggia med suo miklum goduilia, at huar sem hann var staddr, hafdi hann adra hondina buna at gera, huat er honum var bodit, enn med annari hendi bar hann [sinn salltara[2]. Sem hann var suo krankr, at hann var at kominn dauda, lætr hann kalla til sin millda fodur abotann, at hann mætti tala vid hann einn samt. Sem brodir bad hann fyrirgefningar, spurdi abotinn, ef hann hefdi nockura stora hluti misgert, sidan hann var[3] munkr. Hann segir: „Þat er minn glæpr, heilagr fadir, at kyrtil vorn brædranna gaf ek fatækum manni þier ouitanda, ok einn kadal geruan med haar tok ek or kiallara.“ Abotinn spurdi, huat hann gerdi af þeim kadal[4]. Hann segir: „Ek batt [hann vm minn kvid[5] at stilla med honum þa ofneyzlu, sem ek var langan tima vaṇr at hafa i mat ok dryck.“ Abotinn vndrazt þetta miok, ok sem hann villdi leysa þann kadal af brodurnum, fylgdi honum hudin ok kiotid med miklum vog. Eptir þat sagdi hann brodirinn [til abota[1]: „Ek þottumzt[6] aa þessi nott vera leiddr til himins or minum likam, þa kom aa mot mer ein virdulig kona ok sagdi til min: Kennir þu mik? Ek sagdi: Min frv, eigi kennir ek ydr. Hun mællti: Ek er modir myskunnar. Ek sagdi: Min frv, huat biodi þier mer, at ek geri? Hun suaradi: Eptir þria daga aa þeiri sômu tid sem ek nefni, skalltu hier koma.“ Þat vard ok suo, þuiat aa þridia degi aa þeiri tid, sem hun

[1] [*tilf. E.* [2] [sitt psallterium *E.* [3] uard *E.* [4] kadli *E.* [5] [honum um minar lendar *E.* [6] *saal. E;* þottizt *D.*

sagdi, andadizt hann ok for, sem trvizt, til guds i sueit med þionustumonnum himinrikis drottningar, hueria er hann elskadi med[1] ollu hiarta.

CII[2].

Vor frv hialpadi monnum or siafar haska[3].

A nockurum tima bar suo til, at aboti einn for aa skipi med morgum monnum. Ok sem þeir voru[4] i suo miklum stormi ok siofar haska, at allir ðruæntu sier lifs, þa kalla þeir til hialpar, nefnandi huerr[5] þa helga menn, sem þeim kom hellzt i hug. Sumir kalla aa hinn helga Nikolaum, adrir aa hinn helga Clarum, ok sumir [aa hinn millda[6] Andream, eda einhueria adra helga menn guds, kallar huerr aa þann heimuligazt i sina nðdsyn[7], sem hann hafdi adr mest elskat. Eptir þat hetu þeir at gefa peninga, sem þeim er titt, er i siofar haska uerda staddir. Enn sem abotinn heyrir, at þeir kalla aa þa helga menn, er minna verdleiks ero, enn eingi nefnir modur myskunnar Mariam, er ollum helgum monnum er mattugari[8], þa mællti hann: „Huat er þat, brædr minir, sem þer giorit[9]? sakir huers heitid þier aa[10] helga menn, þa er ydr megu minnr hialpa, enn fyrirlatid at minnazt vorrar frv, er meira ma oss til nada[11] þiggia enn adrir helgir menn? Þat er god gerd, sem þier giorit, enn miklu betr væri, at[12] þier kalladit allir med einni roddu ok samþycki aa modur myskunnar Mariam.“ Eptir þessum ordum toku allir at kalla til arnadarordz aa guds modur Mariam, bidiandi at hun myskunnadi þeim medr sinni bæn, suo segiandi: „Heyr þu, hin milldazta eilif iungfrv Maria, hialp vorri vesold, liknandi oss, er at dauda erum komnir, ok gef, at wer, er i vorum haska kollum til þinnar milldi, kennim hialp [af þinni[13] bæn. Þu ert [heilug guds modir, þu ert hin

[1] af *E.* [2] *Jfr. ovenfor S. 70.* [3] Af abota *E.* [4] nær i midium sio Brittannie *tilf. E.* [5] huerir *E.* [6] [*mgl. E.* [7] naudsyn *E.* [8] matkare *E.* [9] gratid *E.* [10] adra *tilf. E.* [11] tenadar *E.* [12] ef *E.* [13] [fyrir þina *E.*

matkazta himirikis drottning, þu ert[1] iafnan buin at myskunna þeim, er til þin kalla, þu ert huggan harmþrunginna[2] manna, hialp þeira, er þrongdir ero i haska, ok vernd allra þeira, er eingan tilgang hafa annars stadar til hugganar.“ Abotinn, er sig hafdi suo vm tuo daga ok tuær nætr mætt i fôstu, at hann aat ecki utan eitt epli, song med sinum munkum medr goduiliugu hiarta responsorium Felix namque es, sacra virgo Maria, medr þeim versum sem eptir er responsorium. Þa vard vndarligr hlutr, enn þat er trvanda, at hinn milldazti Jesus Kristr vor herra veitir sinni modur allt þat, er hun vill bidia. Sem folkit bad til guds med swt, ok munkarnir hofdu warla þenna song vt sagt, þa saa allir, at i ofanverdu[3] trenu skein biart lios aa þann hatt, sem kerti væri, þat er i brott rak aull myrkr nætrinnar, lysanda fagrliga ollum þeim, er i voru skipinu. Matti nu huerr sia annan, enn fyrr mattu þeir sakir myrkrs ecki sia. Allr stormr[4] ok okyrleikr siofarins let af eptir bodi himinrikis drottningar, ok vard i stad kyrr[5] siorinn, ok eptir litinn tima lidinn lysti af degi. Feingu þeir godan byr ok þa hofn, sem þeir mundu kiosa.

Nafn heilagrar Marie þydizt siofarstiarna, þuiat hun er ollum helgum monnum biartari[6] ok ollum mattugari[7] til hialpar. Þessir menn saa til hinna minni himintungla ok fengu ecki lios, enn þegar sem þeir sneruzt til siofarstiornunnar, fengu þeir hialp. Þeir hetu aa hina minni helga menn ok fengu eigi hialp, enn þegar þeir kolludu[8] aa hina helguztu[9] allra heilagra manna, voru þeir i stad heyrdir. Þeir hetu [sitt godz[10] til annarra guds uina, ok minkazt ecki stormrinn, enn sem þeir badu til modur myskunnar, huerfr aptr kyrleikr siofarins. Hinn milldi Andreas lætr af vm stund at syna sinn milldleika, at su, sem milldazt er allra heilagra manna, syni sina milldi. Hvildizt[11] heilagr

[1] [*tilf.* *E.* [2] harmandi *E.* [3] ofanverda sigluna aa *E.* [4] straumr *E.* [5] kyrt ok blidr *E.* [6] helgari *E.* [7] matkare *E.* [8] hetu *E.* [9] mey *tilf.* *E.* [10] [sinu godze *E.* [11] *saal.* *E;* Huilikr *D.*

Nikolaus, saa sem aa sio ok landi er iafnan buinn at hialpa, at su sama drottning, fyrir hueria heimrinn tyndr var leystr, hefdi sinn heidr. Heilagr Clarus medr odrum helgum monnum hialpar eigi, at þessi hlutr vardveitizt þeiri, sem ollum helgum monnum er wolldugari[1]. Heyr, kristinn madr, huerr sem þu ert, er þronguizt af stormi hins mikla ok vida hafs þessarrar veralldar, kalla aa þa fyrr enn adra helga menn, er af gudi hefir valld at stodua auduelldliga, eptir þui sem hun vill, storm ok okyrleik allrar skepnu likamligrar ok andligrar.

B[2].

Fra þui er sagt, at abboti nauckr var a skipe med kaupmaunnum, enn þeir fengu vedr haaskasamlict, sua at skip þeira meiddiz allt fyrir ofan sio, ok suo reif segl þeira allt miog i sundr. Fengu þeir hardla mikil aafaull af brauttum bylgium, þat ætlandi þaa ok þa, at skipit mundi kefia undir þeim med ollum farminum, ella mundi leysa i sundr i sua hordum sio med ofrafli vedrsins. Ok sem þeir eru komnir i suo mikinn lifshaaska, þa geriz umtal med kaupmonnum, at þeir skuli heita aa helga męnn, ok nefna upp ymsa ok aþra, vm þat leitandi, aa huernn þeir skulu heita ser til lifs. Enn meþan þeir standa i þessv umfangi, þaa þegir aaboti. Þeir spyria, fyrir hueria sauk hann þegi ok leggi ecki til. Hann svaradi: „Ecki hafit þer enn nefndan minn fulltrua.“ Þeir spyria, huerr sa veri. Hann svarar: „Þat er Maria modir drottins, saunn von allra væntandi manna i henni.“ Þeir suorudu: „Vist ætlum ver, at hana megi retliga suo kalla, enn ei vitum ver saugr til þess, at menn hafi enkvm heitit aa hana i hafi.“ Hann suarar: „Reynum nu ok heitvm aa hana, ok uitum, huersu hun verdr uidr oss.“ Þeir bidia hann raada. Siþan mèlti aboti fyrir heiti þeira. Eptir þat saung hann responsorium Felix namque es. Ok iafnskiot sem responsorium er endadr, sa þeir biarta stiaurnu[3] i alþycku uedri yfir siglvtre. Aboti mælti, at þeir skyldu

[1] uolldugri *E.* [2] *Samme Legende efter St.*[2] [3] stiarna *Cd.*

suo styra einart, at stiarna þessi veri at sia yfir siglutopp. Siþan sigldu þeir uid þat, sem eptir var seglsins, þar til er þeir toku land med heilu ok hauldnu, lofandi gud ok hans milduzstu modr Mariam.

Sva hialpi ors blezut himinrikis drotning or miclum baarum ok haaskasamligum bylgium þessa hins falluallta lifs, sem hun hialpadi þenna abota med sinum fylgiorum af ofrgangi siofar. Ok hun æ verandi mær ok modir, sаnn siofarstiarna, frv sancta Maria, se oss leidandi med sаnnu liosi sinnar miskunnar til lifs hafnar, vart vonarskip sterkliga stydiandi, suo at eigi tapimz ver kafandi i saarligum diupleika illzku uorar. Dyrkum ver nu med аllu afli hiartans ok munnzsins almattigan gud ok hans tiguliga modr Mariam, þess iafnan bidiandi, at i aullum vorum naudsy(n)ium se hun oss nærr verandi ok ors med ser til eilifra fagnada eptir lifit leidandi, hvar hun er um allar aldir med sinvm syne rikiandi.

CIII.

Af Walltero abota.

Einn brodir af Gramunka lifnadi, sa er Vallterus het, tok eptir vilia Heinreks byskups[1] Vintoniensis ok hans capituli munkaklædi ok lifnad. Eptir þat var hann kosinn til abota i þui munklifi er Tauestock heitir i byskupsdæmi Oxoniensis byskups. Hann tok at gerazt suo lauss i sinni framferd ok ser eptirlatr i lifnadinum, vanrækiandi sina frægd, suo at uida um Eingland vard hann kunnigr af leikarasongum, er af honum voru gerfir. Litlu seinna war hann med guds uilia sleginn longum ok þungum krankleika, ok med suo miklum hofudverk var hann pinadr[2], at læknar gafu honum þat rad, at hud ok kiot aa hans hofdi væri ristid allt nidr at beini i fiora stadi. Heyrdi ek, segir byskupinn, er iarteignina hefir skrifat, hann segia, at um fiogur[3] aar hefdi hann alldri fyrir vanmegni matt eta utan liggiandi nema einn tima vid upphaf sins krankleika.

[1] *saal. E;* konungs *D.* [2] pindr *E.* [3] sio *E.*

Ok þo at hann æti fim sinnum eda sex hid minzta aa daginn[1], var hann suo vanmegn, at med eingu moti matti hann ganga ok eigi standa, utan hann wæri studdr. Enn huat honum matti þessi mikli guds bardagi stoda til hialpar sinni ond, ueit ek eigi, þuiat þar vm er gud minn vottr, at aa þeim sex manudum, sem ek hafdi hann med mer, matti ek eigi annat undirstanda, en mikilleiki hans siukdoms ok saa langi krankleiki, er hann hafdi pinat vm fimtan aar, hefdi hann gert ominnigan hins [fyrra lifs[2].

Nu þann tima sem [med guds giof styrktizt hann[3], suo at hann matti ganga eina milu eda tuœr, ok honum nægdizt sem godra manna sidr er til, [tueim sinnum aa dag at neyta, enn stundum einn tima, ef naudsyn bar til[4], ok allr krankleiki hans likama var at mestum hlut forgeinginn, enn alldri vard hann fullkomit[5] heill, þa vox þo ecki [i hans hiarta heitleiki[6] eda girnd andligra hluta, ok eingan kærleik eda goduilia hafdi hann til guds þionustu, ok engan hug hafdi hann aa, at nockur dygd godra hluta blomgadizt i sialfs hans framferdum, ok eigi geymdi hann med faudurligri hirting eda nytsamligum aminningum at sidum sinna undirmanna. Þann tima sem hann skylldi hafa sinn ottusóng ok adrar tidir, ok hans klerkar lasu þær fyrir honum, sem sidr er til siukum monnum, ok eigi sidr þa er heilug messa sagdizt ok guds likami helgadizt, hafdi hann sik suo lausan ok med litlum athuga, at huerr sem hann sa, matti i nog vndirstanda, at honum war miok ouiliugt at hafa þar til sin eyru. Ok eptir þui sem optliga[7] matti synazt, hellt hann meirr mannligr skamfulleikr[8] i kirkiunni en gudligr kærleiki. Enn þat veit ek at, þar sem hann var aboti ok prestr, matti eingi hans uina ok eigi ek, huern hann ottadizt einkanliga miok, huorki med blidum ordum ok eigi med [skynsamligri eda hardri aaminning[9] honum til

[1] deginum *E.* [2] [lifsins *E.* [3] [guds giof gaf honum styrk *E.* [4] [*tilf.* *E.* [5] fullkomliga *E.* [6] [fullkomliga heitleikr hans hiarta *E.* [7] opinberliga *E.* [8] skammfyllingr *E.* [9] [skynsamligum aminningum *E.*

koma, at hann segdi eina messu, ok þar fyrir mundi ek hann hafa opt miok[1] aasakat, utan uinir[2] hefdi mik bedit þyrma hans krankleika, þuiat hann var til þess med mer, at læknad væri hans hôfud ok likami. Med þessum manni matti þat eina mark sia goduilia til guds truar[3]. Eptir þui sem hann þottizt mega, hellt hann med miklum heidr[4] nafn sællar guds modur iungfru Marie. Hafdi hann tekit þat i sinn vana[5], at huern tima sem hann heyrdi nafn Marie, hof hann upp sin augu til himins andvarpandi med hiartaligum elskhuga. Ok eingi madr var sa, at aa nockurum tima heyrdi af hans munni, at hann nefndi hennar nafn til fanytra[6] hluta eda hegomligra. Sogdu mer hans heimuligir menn ok eigi sidr sialfr hann, ef ek minnumzt[7] rett, at hann hefdi einga uon eda traust ser til hialpar utan heilaga guds modur Mariam.

Sem þessi aboti hafdi feingit þuilika heilsu sins likama, sem nu var sagt, ok hann hafdi nærr þriu aar sidan verit i þui munklifi, sem hann styrdi, feck hann þa sott, sem hann skildi fra þessu lifi. A þridia degi fyrir hans andlat, þat var aa þorsdag[8] nærr aa þridiu tid dags, misti hann skiotliga sins mals ok uitz ok allz megins sins likama. La hann sem daudr, utan læknar, þeir er vid woru, þottuzt varla kenna af hinni minnztu hræring i hans lifædum eda litinn andardratt fyrir hans briosti, sem lif wæri med honum. Nu sem hans ond var med þessum hætti brott tekin, birtizt honum þess hattar syn. Fyrst var hann uppnuminn i loptid ok fluttr aa einu augabragdi i fiarlæga stadi. Hann sa eitt mikit ok einkanliga hatt sæti, ok i þeim stoli eda hasæti stod upp kross skinandi med hinu mesta liose, aa huerium heck madr negldr upp i hendr ok fætr med iarnnoglum. Hann bar aa sinu hofdi þyrnikoronu, hann hafdi aa sinni sidu stort saar, sem hann væri med spioti lagdr gegnum, ok þar af rann mikit blod. Til hans hægri handar

[1] hardliga *E.* [2] brædr *E.* [3] *mgl. E.* [4] heidri *E.* [5] uanda *E.*
[6] onytra *E.* [7] *saal. E;* minnizt *D.* [8] þorsdegi *E.*

stod annat hasæti[1], þar sat i ein virdulig[2] frv, huerrar aasiona skein med mikilli[3] fegrd ok oumrædiligri birti. Ollum megum vmkringis[4] hana stod[5] fioldi heilagra eingla. Þar ut af woru patriarche ok[6] prophete. Þar næst satu guds postolar, þa piningarvottar, iatarar ok meyiar, ok otalligr[7] fioldi guds heilagra manna. Enn aa vinstri hond hinum krossfesta þo langt i brott[8] stod oll sueit ohreinna anda. Sem aabotinn sa þetta, efadizt hann ecki vm, at lausnari heimsins var i þessarri mynd kominn at dæma verolldina. Þegar i stad tok at koma af ollum attum heimsins til þessa stadar otalligr fioldi af ollum þiodum, [lyd ok tungum[9], ungir ok gamlir, karlmenn ok konur, rikir menn ok fatækir, lærdir ok leikmenn[10], munkar ok nunnur, ok folk allra handa lifnadar. Sem þeir kuomu fyrir auglit þessa hrædiliga domara, skiptuzt þeir sundr i millum sin, sem huerr væri slitinn[11] fra odrum. [Matti ek eigi, segir abotinn[12], sia edr undirstanda, [aa huern hatt[13] þat vard, þuiat einginn skipti þeim i sundr, eingi greindi illa menn fra godum, eingi rak vonda menn i fra [guds myskunn[14], vtan þat hygg ek, at huers mannz hiarta ok samuizka beri[15] honum vitni, huat hann hafdi gert i sinu lifi. Adrir foru med hinum mesta fagnadi til hægri handar domaranum, enn adrir foru med hormuligri kueinan ok grati oumrædiligum aa vinstra ueg.

Nu sem þessi fyrr sagdr aboti var rekinn til þessa hrædiliga doms, ward hann ottafullr yfiruettugis[16], nærr sem uitlaus, þuiat hans samuizka aasakar hann þa med endrminning margra ok storra sinna motgerda vid sinn millda lausnara, er suo margfallda pinu hafdi þolt fyrir honum[17], ok margir adrir þeir hlutir, sem hann hafdi adr gleymt

[1] sæti *E.* [2] dyrdlig *E.* [3] prydi *tilf. E.* [4] umhuerfis *E.* [5] otaululigr *tilf. E.* [6] et *E.* [7] otaululigr *E.* [8] fra *E.* [9] [*mgl. E.* [10] leiker *E.* [11] i brott *tilf. E.* [12] [Ok eigi, segir abotinn, þottumzt ek *E.* [13] [med huerium hætti *E.* [14] [godum monnum *E.* [15] ber *E.* [16] *mgl. E.* [17] hann *E.*

ok hugdi enga eda litla synd vera, synduzt honum nu mundu nægiazt einir samt ser til fyrirdæmingar. Hvat mundi hann nu mega gera veslugr, huert mundi hann sig mega til hialpar venda[1], eda huat rad matti hann nu taka? Ecki var þat til, þuiat miklu meira otta hafdi hann af þeim pinum, sem hann vissi sik hafa skylldat[2], enn hann mætti hugsa, huersu hann skylldi gera sina idran, vtan einn hlutr kom honum i hug ok til minnis eda rads, at hann matti[3] fa nockura þo at litla duol sinnar fyrirdæmingar. Sem hann kom fyrir domstol hins krossfesta, ok hann kendi sik dragazt honum [aa vinstri hond[4], fell hann allr til iardar, bidiandi ser myskunnar med gratligri rǫdd ok ollum þeim hiartans goduilia, sem hann matti. Ok er honum voru eingi andsuǫr gefin, en hann sa sig eigi mega þar leingi dueliazt, kalladi hann med hinum mesta grat ok opi suo segiandi: „Myskunna, drottinn Jesus Kristr, myskunna mer, þuiat allt til þessarrar stundar hefir þu eingan fra þier rekit, þann er kalladi til þinnar myskunnar. Weit ek, drottinn minn, at ek em ecki verdugr at vera heyrdr af þier. Enn verdugr ert þu, at þier til heidrs vendir[5] þu eigi þinni myskunn brott fra mer overdugum. Wird meira þina milldi[6] enn mitt ranglæti. Ef þier, drottinn minn, likar eigi, huilikr ek er, þa ma þier þo eigi mislika, huat ek er, þuiat ek er þin skepna. Er ek þinn einkanliga sakir tueggia hluta, þuiat þu gerdir mik af engu ok leystir mik med þinum sæla dauda. Þat blod sem ek se nu renna af þinni sidu, er mitt werd. Ek bid, minn gud, at þin milldi kasti eigi fra ser mik syndugan, fyrir huerium[7] þu virdizt at þola allar þessar pinur, þuiat alla þessa hluti, drottinn minn, sem nu ser ek fyrir minum augum, trvdi ek [iafnan med fullkomnu hiarta[8], ok eigi matti mikilleiki nockurrar syndar þessa trv taka brott af minu hiarta. Myskunna, drottinn, minum harmi, myskunna minum tarum.

[1] *saal. rettet;* vernda *D og E.* [2] skylldu *E.* [3] mætti *E.* [4] [til uinstri handar *E.* [5] snuer *E.* [6] myskunn *E.* [7] huern *E.* [8] [fullkomliga *E.*

Ok þu er rannsakar hiortu ok uit mannzins, se[1] mikilleika mins harms, fyrir sialfs þins dyrd ok þitt helgazta nafn se til min, ok lit þann harm, sem mik pinar[2], vird þa angist, sem mik þronguir, þann otta, er mik kuelr, ok þa skômm, er ek þolir, ok þat sem ollum þessum hlutum er hôrmuligra ok vesaligra, þa pinu, sem ek bidr. Drottinn gud minn, þigg mina idran, þo at hun se sein, þuiat þu fyrirsmadir alldri bæn idranda mannz. Leys nu af otta eilifs dauda mik veslugan, er þu skapadir eptir þinni likneskiu."

Domarinn sa til hans med reiduligri asionu ok sagdi: „Wit, madr, at nu er timi doms enn eigi myskunnar, nu er timi, at þu takir ombun þinna werka. Sialfr byrgdir þu fyrir þier weg [til þeirar[3] liknar, sem nu beidizt þu, engan part eda von attu med mer, þuiat nu er dæmt þitt mal." Sem hann hafdi suo sagt, þagdi hann. Nu sem þessi wesli madr war suo hardliga brott rekinn, wendir hann sik til þeirar wirduligrar frv, sem aa odrum stolinum sat, þuiat hann sa nu þat eina mega wera ser til hialpar, þottizt hann wiss af[4], at su sama kona war modir wors herra Jesu Kristz iungfrv Maria. Hann þordi med ongu moti at letta ser af iordunni, at eigi wæri hann þegar þadan brott rekinn, helldr wendir hann sina aasionu med upphalldandi hondum til hennar ok segir: „Se, hin milldazta drottning ok iungfru, sialfr myskunnar brunnrinn[5] byrgizt fyrir mer, ok nu hefir ek ecki at slockua med þenna eilifa elld, vtan þin godgirnd virdizt at luka upp hans watzædar fyrir mer syndugum ok hinum wesalsta[6]. Heyr, hin helgazta drottning, einkanlig huggan allra þeira, sem hialplausir ero, se[1] med aaliti þinnar myskunnar til min, er nu hefir enga adra won til hialpar, lit aa ok se[1], ef nockur harmr er suo mikill ok beiskr sem harmr mins hiarta. Fyrir þeim[7] sem leit þitt litillæti bid ek þik, at þu siair mitt litillæti ok erfidi. Myskunna mer, heilug guds

[1] sia *E.* [2] piner *E.* [3] [þessarar *E.* [4] *mgl. E.* [5] slockvizt ok *tilf. E.* [6] uesalazta *E.* [7] þann sama *E.*

modir, myskunna mer [fyrir þa miklu myskunn[1], er þinn milldi son veitti ollum heiminum fyrir þik, sampinazt minni eymd[2], sæl iungfru, sampinazt, modir allrar myskunnar, heyr, hin milldazti iungfru, hneig augu þinnar myskunnar til min, ok vorkynn [mina gratligu andvarpan ok þann[3] mikla harm, sem þronguir mitt hiarta. Ek bid þig, himinrikis drottning, at med þinum werdleikum ok bænum gerir[4] þu mer blidan þinn son, huern er ek se[5] nu wera styggan einkanliga ok reidan sakir minna glæpa. Þu hin milldazta mær, er mannkynit sættir wid gud, minzt aa mikilleik hans myskunnar, er hann hefir ted monnum[6] fra upphafi weralldar. Se, nu bidr ek fyrir hans augum, ok will hann eigi heyra, ek græt, ok [ser hann eigi til[7], ek pinazt[8], ok will hann eigi myskunna, ek bid med litillæti, ok mykizt hann eigi. Hann byrgir augu sinnar milldi, at hann siai eigi min tar, hann vendir sin[9] eyru ifra, at hann heyri eigi minar bænir. Huersu ma[10] mannkynit hialpazt, ef lausnari heimsins tier suo mikla reidi ok grimleik. Heyr, drottning heimsins[11], iungfrv [englanna ok[12] einkanligs verdleiks, er heidrut ert vmfram alla skepnu af þinum milldazta syni. Ek bidr, at þu minnizt, huersu ek þottumzt[13] þig heidra iafnan, eda med huersu miklum hiartans kærleik ek elskadi þig, eda huersu mikit traust ok von hialpar ek hafdi [iafnan aa[14] þinni godgirnd, ek bid, min frv, at þinn son kennizt fyrir þig wid þat werd[15], sem hann eignadizt i mer fyrir sinn dauda, ok hann kennizt wid mark hins helga kross, þat sem [ek ber[16] i minu enni. Kennizt hann ok wid sinar helganir, med huerium ek er bundinn i hans trv, ok [þat mark kristins doms, er ek ber, ok mun hans milldi eigi vilia þola[17], at ek verdi

[1] [sakir þeirar miklu myskunnar *E.* [2] avnd *E.* [3] [minum anduorpum ok þeim *E.* [4] gior *E.* [5] sier *E.* [6] manninum *E.* [7] [uill hann eigi til sia *E.* [8] pinizt *E.* [9] augu ok *tilf.* *E.* [10] mun *E.* [11] himins ok iardar *E.* [12] [*mgl.* *E.* [13] *saal.* *E;* þottizt *D.* [14] [i *E.* [15] *saal.* *E;* wed *D.* [16] [hier er *E.* [17] [þol eigi *E.*

rekinn til heluitis[1] berandi þersi dyrligztu hans teikn ok merki. Skunda, min fru, ok veit mer nockura hiolp[2], þuiat ek ma ecki lengi vera her fyrir ydrum kniam."

Himinrikiss drottningh hof þa vpp sitt hofud ok augu til stols domarans ok sagdi: „Minn sæti son, ef þat[3] er moguligt[4], bidr[5] ek, at þu heyrir þenna vesluga[6] mann, er mik bidr ser þiggia nadir af þinv velldi[7]. Ek bidr, at þu heyrir mina bęn fyrir honum, þuiat ek ma eigi fyrirlita hans hiartalig[8] taar." Vorr herra segir: „Min elskuligazta modir, ek iati[9] mik skylldughan at veita þer allt þat, er þv[10] villt beida[11], ok þo at ek vili ecki þer i moti gera, þa vill eigi satt rettlęti þola þat sem þv bidr. Ok þo at ek se miskunnsamr, ma ek eigi tapa sonnu rettlęti. Hans domr er nv dicktadr ok gerr, sem ek sagdi honum[12]." Vor fru snyz þa[13] til abotans, er laa fyrir henni, ok segir til hans[14]: „Heyrir þu, vesall madr, at meiri er þin synd, enn þu megir fyrirgefning faa. Nu ser þv, at ek er ecki heyrd, þo at ek bidi fyrir þer. Nu saatt þu[15], at þinn domr er gerr. Huat er nv þat, sem þer megi verda til hialpar, huat villtv nv gera framar?" Hann segir: „Min frv! Ek veit mer ecki raad nv vera til hialpar, vtann þv vilir mer tia þina milldi, þuiat þv veitz, huerso þv matt mykia minn domara þinn son. Þo at ek viti minn dom vera skipadann, þa heyrda ek hann ecki framsagdann af domaranum. Heyr, modir, hialpara heimsins! Ek bidr þik fyrir sameiginliga heilso ok tru allra kristinna manna, at eigi fyrirlitir þu min taar, ok eigi hafnir þu minni sorgh. Ek særir þik fyrir þann sialfan, sem þu ser her med marki[16] krossfestan, fyrir hans dauda ok saar, fyrir hans blod ok þat holld, sem ek trvir, at hann tok af þinvm likam,

[1] *Her begynder a*[7]. [2] hialp *D*, *E*. [3] þier *E*. [4] matuligt *D*. [5] bid *D*, *E*. [6] vesla *D*, *E*. [7] milldi *D*, *E*. [8] hiartaligu *D*, *E*. [9] iatar *D*, *E*. [10] kant ok *tilf.* *E*. [11] mik bidia *D*, *E*. [13] sialfum *tilf.* *D*. [13] nu *D*, *E*. [14] sva felld ord *tilf.* *E*. [15] ok heyrdir *tilf.* *E*. [16] mer *D*. *E*.

ok þat sama trudi[1] ek iafnan. Ek bidr fyrir þann saara harm, sem þitt hiarta pinadiz[2] med i hans dauda, at þv hialpir mer, þuiat ek veit, at þv matt allt af honum þiggia, þat sem þv vill[3], þv ser einnhvern vegh til at hialpa, ef vilinn er fullkominn. Gior nv sua, at vm allann heiminn se sagt ok i einkanligri minnigh haft þetta dæmi minnar idranar ok þinnar miskunnar."

Guds modir reis þa vpp ok fell a kne fyrir hasæti sins sonar, hon berar sin briost ok talar sua[4] til hans: „Minn kęri son, nv verd ek nærri sem skylldut[5] at fylgia framarr miskunn enn rettlęti, þuiat ek ma eigi venda min eyrv fra harmi ok grat þessa vesla mannz, er bidr til min. Gior eigi mot þinni modur, er þik bidr, þuiat engi bar þer onnur naudzyn til, at þu villdir mik hafua til modur, vtan þv mættir þa rettliga veita miskunn syndugum monnum. Vird æigi illzkv þessa mannz hins synduga, helldr hans idran, æigi hans glæpi, helldr hans harm. Lit æigi, hverr[6] hann var, helldr i huilikann hann hefuir sik skipt, þo at þu rekir hann rettliga fra þer. Vend æigi þinni asionv fra mer, se her þann kuid, er þik bar, se[7] þau briost, er þv saugt, se[7] þessar hendr, er þer þionudv. Minz, minn sæti son, hvers sakir er þv þoldir þessa luti, eda til huers er[8] þv villdir mik til skipa at veita[9] þer þilika luti. Alla þessa luti þoldir þv til þess, at þin milldi metti rettliga hialpa syndugum monnum fyrir mina bęn. Ek skylldaz[10] at heyra þeira bænir, sem þv vant til þin ok leystir med þinu blodi, þuiat þat verd, sem þu gaft mot þeim, er af minv holldi. Minn herra ok son, þo at þv vilir eighi heyra bęn þinnar þionostukonv, heyr modur þina. Ek bidr, at þu gefvir mer þessa ond, fyrir hveria þu gaft til dauda þina eiginliga ond. Heyr, minn son, eigi hann, helldr mik. Gialld[11] hann aptr sialfum þer fyrir mik. Skipa sva, at

[1] truda *E.* [2] pindizt *E.* [3] uillt *D, E.* [4] *tilf. D, E.* [5] skylldug *E;* skylldugt er *D.* [6] huilikr *D, E.* [7] sia *E.* [8] at *E; mgl. D.* [9] uinna *E.* [10] skylldumzt *E.* [11] Giallt *E.*

fyrir hans idran se af ollum þiodum [predicat af þinni milldi. Gef[1] þat fyrir mina bęn, at honum verdi til nytsemdar sv von ok traust, sem hann hafdi a þer sinvm skapara, ok sa godvili, sem hann hafdi til þinnar modur.“ Vorr herra sagdi þa: „Min sæta modir, huat villtu at ek geri. Þat sem þessi madr bidr[2], skal hann eigi fa, þviat eigi[3] ma skommin fa dyrd, æigi fyrirdæming likn, æigi andlatz[4] tapanin hialp. En sakir þess at, þo at rettlętid villdi eigi heyra þina bæn, þa skylldir[5] miskunnin mik at veita þer allt þat, er þv villt bidia, ok þi gef ek, min kæra[6] modir, þenna mann i þitt valld, skal hann nv vera þinn, gior af honum, huat[7] er þer [þickir gott vera[8], er hann nv hialpadr, eigi med minvm domi helldr med þinni giof.“

Hin helgazta iungfru reis[9] nv vpp ok snyz til þessa auma mannz, er a iordunni laa. Hon tekr i hans hond ok reisir hann vpp, hon segir[10] til hans: „Se, nv hefir þu fengit von liknar ok fyrirgefningar, hverf nv aptr til þins likams ok til þins sialfrædis[11], ok buz med godvm verkum vid þinni framferd, þat mesta er þu matt, þuiat a þridia degi hedan[3] skalltv andazt. Legg a allann hvg eptir megni, at godr verdi þinn endadagr ok þitt rækiliga lif lycktiz [lofligum enda[12]. Sva ok ef nockurir ero þeir þinir vinir, sem þik elski[13] hiartaliga, annathvart sakir likamligrar frendsemi eda þeira godra luta, sem þv hefir þeim teed, bid þa hiartaliga, at þeir leysi þinar syndir med olmosvgerdum, bęnum ok odrum godum milldiverkum, ok minki sva þinar pinur, þuiat med miklum kvolum þurfu[14] at pinaz þinir glępir, med hverium þv matt eigi inn ganga i himinrikis dyrd.“

Þessi madr, er menn hugdu daudann vera, lifnadi nu skiottliga ok hvarf aptr til sialfs sins. Allir þeir sem vid

[1] [predicut þin milldi. Gef *D;* predicat þitt nafn. Þin milldi gefi *E.* [2] beidir *E.* [3] *tilf. D, E.* [4] *saal. D;* odlaz ok *a; mgl. E.* [5] skylldar *D, E.* [6] *saal. D;* kæri, *a, E.* [7] þat *D.* [8] [likar *D, E.* [9] ris *D, E.* [10] þa *tilf. E.* [11] *saal. D, E;* sialfs rædis *a.* [12] [godum enda ok lofligum *E.* [13] elska *E.* [14] *saal. D, E;* þarftv *a.*

voru, vrdu miok ottafullir[1]. Abotinn kallar saman alla sina brædr, þa sem vndir honum voru, fodur sinn ok modur ok alla sina vini, er þar voru komnir at vera vid hans andlat, ok segir þeim alla þessa vitran fra vpphafui ok til enda, ok her med sannar hann sin ord med þeim nogligum taarum, [er fram flugu[2] yfuirvettugis[3] af hans augum med hinum mesta[4] hiartans heittleika[5], sua[6] alldri [letti af[7], medan hans lif vannz. Hann var nv alla stund pinadr med sua mikllum harmi, at mikileiki hans [gratz ok idranar[8] syndiz minka saarleika þeirar sottar, sem hann feck [til dauda[9]. Hann var sua[10] fangin med idran ok [hiartaligri sorgh[11], at sua syndiz, sem hann hefdi ongan nęr likamlighan krankleik, at[12] hann mundi helldr deyia af harmi enn sott, vtann stundum huggadiz hann af þeiri von, sem honum var fyrirheitin. A þridia degi eptir þetta andadiz hann, sem honum var fyrir sagt, [ok ǫll þav mǫrk, sem hann hafdi sialfr fyrir sagt, funduz med honum fyrir hans dauda, i daudanum ok eptir daudann, sua at allir þeir, sem vid voru, hofdu meira fagnat af hans hialp enn ogledi af hans dauda. Truir ek, segir byskupinn, er þessa iartein skrifadi[13], at þessi skipan gudligrar miskunnar var ted aa honum, at engin syndugr madr orvęnti ser hialpar, ef hann vill idraz sinna synda. Her er ollum monnum sameiginliga synt miskunnar port, þat er vor fru sancta Maria, hon er sv sem eingann fyrirsmaar, ongann rekr hon burt[14], vendir hon sik fra engum. Hon er nerr ollum þeim, sem til hennar kalla. Ok þo at þv ottiz at kalla til guds, þuiat þu gerdir hann reidann, kalla þu til heilagrar Mariam, þo at þv hafir hana reida giort, gack til hennar ecki efuandi. [Fyrir Mariam[15] komum ver til Kristz ok verdum

[1] hræddir *E;* ottandi her af *D.* [2] flutu *D.* [3] *mgl. D.* [4] inzta *D.* [5] kærleika *D;* [*mgl. E.* [6] huer er *D, E.* [7] letu af *D;* lettu *E.* [8] [tara *E.* [9] [dauda af *D, E.* [10] allr *tilf. D, E.* [11] [sutligum trega *E.* [12] ok *D, E.* [13] [huern ek, segir byskupinn er þessa iarteign skrifadi, sa med minum likamligum augum *E.* [14] brott *D, E.* [15] [*tilf. D, E.*

sattir vid hann, fyrir modur komum ver til sonarins. Sa milldi herra, er [fra henni[1] villdi fædaz mônnunvm til hialpar, vill ongvan fra ser reka, þann sem hon bidr fyrir, vor herra Jesus Kristr, sa er lifir ok rikir vm allar veralldir[2] verallda. Amen.

CIV[3].

Af brodur Hugberto[4].

I þeiri borg er Papia heitir, i munklifui vars lausnara, var nockurr brodir, sa er var prior þess sama klaustrs. Hann for miok lauss i sinum ordum ok framferdum, þuiat hann hafdi sik meirr[5] til at gera þat, sem rangt var ok vnytsamligt. Ok þo at hann syndiz sva osidlaatr i sinv framferdi, elskadi hann þo einkanliga guds modur Mariam, ok las eptir hveria tid brædranna tidir vorrar fru, vorum herra ok hans modur til lofs, ok stod iafnan, sua at hann villdi alldri sitia, [a medan er[6] hann las þær tidir. Sem þessi munkr hafdi lifat sua langann tima, tekr hann sott, af [þeiri andaz hann[7] ok er grafuinn hia brædrum odrum. Eptir eitt aar lidit þa vitraz hann þeim einum brodur, sem geymir kirkiu, hann het Hugbertus. Þessi brodir stendr vpp a einni nott fyrir ottvsongh, sem þeim heyrir[8], er þat starf hefuir, ok tendrar lios fyrir alltari. Þa heyrir hann, at þessi andadi brodir kalladi a hann hatt ok sagdi sua: „Brodir Hugberti[9].“ Hann verdr miok ræddr, er hann heyrir þetta, ok veit eigi, hvers hattar er, ferr hann nv til þess hvss, er siukir menn lagu i, ok hugdi, at þar mundi a hann kallat, þviat þat var nærr klaustrino. Ok sem hann kemr þar, tekr hinn andadi brodir at kalla: „Brodir Hugberte, brodir Hugberte.“ Hann þorir ongv at svara, ok ferr aptr med otta til sinnar sængr. Þegar hann sofnadi, syndiz honum fyrr sagdr brodir standandi hia sænginni ok talandi [svo til hans[10]: „Sakir hvers villdir þv eigi svara

[1] [fyrir hana *E.* [2] alldir *D, E.* [3] *Jfr. ovenfor S. 105.* [4] *Overskriften af E; i a kan den ikke læses, og D har her ingen.* [5] nær *E.* [6] [aa medan *E;* medan *D.* [7] [huerri hann andazt *D, E.* [8] til tilf. *E.* [9] Hugberte *D, E.* [10] [til sin *E.*

mer, er ek kalladi aa þik?“ Hugbertus kennir hann giorlla ok spyr, hverso honum veri. Hann segir: „Allt her til hefir ek pinaz[1] ok þolt vtlegd i nockuru heradi, hvers hofdinghi heitir Smirna. Ok sem ek var þar suiuirdr ok þrongdr morgum kuolum, bar þat til, at hin virdoligazta[2] drottningh ok hin volldugazta[3] modir vars mikla konungs Jesv Kristz for vm þann stad, hverri er ek var vanr, hvern dagh medan ek lifdi, at syngia[4] tidir. Hon kendi mik, þegar hon sa mik, ok leiddi mik brott med ser i einn fagran ok godan stad.“ Sem brodir Hugbertus heyrir þetta, segir hann odrum brædrum þetta[5], huerso þessi madr[6], sem honum vitradiz, sagdiz vera leystr fra pino fyrir guds modur Mariam. Her af ma skilia, huerso mikit traust [þeir megu[7] hafua a vorri fru, at [þeir mvnv[8] leysaz fra ollvm pinum, sem med goduilia ok rettri trv veita henni þionustu, lesandi hennar tidir dagliga. Þessi brodir[6] Hugbertus andadiz innan farra daga, sidan[9] hann sagdi brædrunum þessa vitran.

B[10].

Prior[11] einn var i Papey settr i munklifi, ei suo sidugr sem best sæmdi, letlaatr ok lausungarmadr, ok eptir þui sizst sem vera aatti, enn þo elskadi hann miok guds modr Mariam, henni dagliga tidir syngiandi. Hann andadiz ok var grafinn. Ok er .xii. manadir voru lidnir, þa syndiz hann munki þeim, er kirkiu vardueitti, saa hiet Hugbertus. Ok er hann hafdi at liosi giort ok stod fyrir altari, þaa kallar hinn andadi ok mælti: „Hugbertus brodir.“ Hann uard hræddr ok þegir, ok ætlar at skunda i brottu. Hann kallar i annat sinn, en Hugbertus þordi eigi at suara ok geck til reckiv sinnar med otta. Enn er hann sofnadi, þa syndiz honum hinn andadi broþir ok mælti: „Hui suaradir þu mer ecki, er ek kalladi?“ Hann svaradi: „Huilict hefir

[1] pinzt *D.* [2] virduligsta *D.* [3] volldugsta *D.* [4] heilsa ok syngia hennar *E.* [5] *mgl. D, E.* [6] munkr *D, E.* [7] [þier megut *D.* [8] [þeir muni *E;* þier munut *D.* [9] sem *E.* [10] *Den samme Legende efter St.*[2] [11] (P)roor *Cd.*

þu, brodir?“ „Hart hefir ek haft, sagdi hann, ek hefir verit i vtlegd, þeiri er hofdingi sa er yfir, at Smirna heitir, i miclum meinlætum, vnz þagat kom hin gofugliga moþir hins hæsta konungs, er ek dyrkadi i þessvm heimi med dagligum tidalestri. Ok er hvn sa mik, þa tok hvn mik til sin ok setti mik i godan stad.“ Hugbertus sagdi vitran þessa brædr(um) ok lifdi faa daga sidan.

CV[1].

Vor frv hialpadi munk.

Þat ma opinberliga skilia af þeim lut, sem her fylgir, huat milld ok sæt hin helga Maria modir vars herra Jesu Kristz[2] ok allrar milldi er vid þa, er hana elska ok dyrka ok leita med ollu megni at fa hennar vinatto[3]. Virdoligr fadir Hedricus prior Certhesij[4], er þessa luti saa ok heyrdi, sagdi, at sa var einn munkr i þvi munklifui, er Vest heitir, Levricus at nafne, er þann tima, er aboti Certhesij var allr, leitadi a marga[5] vega at verda aboti yfir þeim stad. Enn þat var miok i mot vilia hans abota ok sua i mot vilia munkanna i Certhesia. Ok þo at þeir allir vęri motstadligir hans vilia her vm, var [hann þo þangat skipadr[6] med styrk þess konungs, er þa var fyrir[7] rikino. Enn þegar konungrinn sa, at þat mislikadi hans abota ok munkvm fyrr nefndz stadar, tok hann hann i brott þadan ok skipadi[8] yfir klaustr miok fiarlęgt, er Holl[9] heitir. Levricus var þar langann tima. Eptir þat[10] for hann aptr til Certhesium[11], ok var þar enn annan tima.

Litlu seinna enn hann kom þar, tok hann krankleika, af hverium hann andadiz. Enn þo at þessi Levricus færi eigi sva fram vm marga lvti, sem vera atti, elskadi hann þo miok sęla guds modur Mariam ok þionadi henni iafnan med ollu sinv megni, hann song af[12] henni messu tueim

[1] *Jfr. ovenfor S. 111.* [2] mǫdir myskunnar *tilf. D, E.* [3] ok fullting *tilf. D, E.* [4] Cercesij *E.* [5] alla *D.* [6] [honum þo þangat skipat *E.* [7] *saal. D;* yfir *E, mgl. a.* [8] hann *tilf. E.* [9] Hull *D;* Hall *E.* [10] langann tima *E.* [11] *saal. a, D;* Certesijm *E.* [12] *mgl. E.*

sinnum eda þrim sinnum i hverri vikv. Sem hann var miok męddr [af þeim krankleika[1], er hann tok, ok hann ottadiz sinn dauda, sendi hann eptir sinum abota, at hann kemi til hans, ok villdi sættaz vid hann, þviat hann ottadiz, ef hann dæi, adr[2] hann sættiz, at hann fengi þungar pinur fyrir sinar syndir. Nu sem hann pinadiz [sva af þunga þessarar sottar[3], at hann sneriz a ymsar hlidar, þar sem hann laa, vitandi eigi, huat hann mætti[4] helldz gera, þat sem honum vęri til hialpar, bidr hann munkana, þa sem þar voru vid, at fyrir guds elsku ok hans modur Marie veitti þeir honum miskunn med brodurligum kærleik, at þeir fęri i klaustrid ok będi milldi almattigs guds ok hina sælu modur Mariam miskunnar fyrir þeim haska ok þrongingh, er hann þoldi, at þau tedi honum sina miskunn frialsandi hans ond, sem hon fęri brott or likaminum fra þeim kuolum, sem[5] hann ottadiz. Ok sem hann beid kvomo sins abota, eptir hverium hann hafdi sent, ok munkarnir i klaustrino sungv fyrir honum letanias ok adrar bęnir, misti hann sins maals, ok la sem hann veri dauðr. Munkarnir komv til hans, þegar sem þeir heyrdu þetta ok hormuðo miok, er hann matti eigi taka likam vors herra ok eigi fa helga olean[6], adr hann audadiz. Þeir stodu yfuir honum miok ryggir, vitandi eigi hvat þeir skylldu[7] gera, þuiat hann la sem daudr madr, ok mattu þeir ongua þionustu veita honum sem lifuanda manni, enn þuiat hann stirnadi[8] æigi, þordu þeir æigi at iarda hann sem daudann mann.

Sem þeir hofdu lengi stadit yfir honum, ok þeir sa mikla frodu falla or hans munni, sua at þeir trudu hann helldr vera daudann enn lifuanda[9], lifnadi hann skiottliga ok tok at grata sva segiandi: „Min fru sancta Maria, þackir geri ek þer, er þv hefuir mik nu frelst a þessum degi ok fordat, at eigi felli[10] ek i fyrirdæmingh eilifua, sem

[1] [*tilf.* *D*, *E*. [2] enn *tilf.* *E*. [3] [af þessari sott sua miok *E*. [4] skylldi *E*. [5] er *D*, *E*. [6] olian *E*. [7] skylldi *D*. [8] *saal. ogs.* *E;* stirdnadi *D*. [9] lifs *E*. [10] fella *D*, *E*.

ek var verdugr, hver er skiotliga hefdi yfir mik komit, vtan þv hefdir mer hialpat. Frv sancta Maria, ek gerir þer miklar þackir, at þv batt fyrir mer þinn sæta son varn herra Jesum Kristum, at ek skylldi mega hans blod ok holld taka ok faa alla þa þionustu fyrir mitt andlaat, sem kristnum manni heyrir.“ Eptir þat bad hann priorinn ok adra brædr, at þeir gęfui honum skiott vars herra likam. Sem sv [1] helgazta forn var borin til hans, sem hann beiddiz, sagdi hann med taarvm sik fullkomliga trua med hiartanu enn iata med munninum, at þetta, sem syndiz vndir brauds liking, var sannliga likami vars lausnara, hvern er hann tok af ivngfru Maria, ok þat sama heck a krossinum fyrir oss syndugum monnum, ok þat blod rann af hans sidv. Eptir þat sem hann hafdi bergt holldi ok blodi vars lausnara, bad hann brædrna, at þeir veitti honum hina sidaztu smurningh. Sem þessir allir lutir voru vtsagdir til enda eptir skipan, blezadi hann þeim ollum munkum, er vid voru, ok gaf þeim absolucionem. Munkarnir gerdu slikt hit sama vid hann ok blezadu honum. Eptir þat logdu þeir [hann yfir [2] eitt haarklædi. Hann andadiz þegar med gledi ok fagnadi. Heilogh guds modir Maria, hveria er hann lofadi sua sættliga, tok hans ond leidandi hana i huillldarstad, eptir þui sem þeir trudu, er vid voru ok sa þessa luti. Brædrnir iordudu hann i sino capitulo blezandi ok lofandi gud ok hans modur Mariam, er sva mikla miskunn hafdi honum ted.

Þessi iartein er til þess ritud, at ver siem iafnan oruggir, ef ver elskvm, sem verdugt er, helga guds modur iungfru Mariam, þa sem er modir miskunnar ok allrar milldi, gerandi hennar helgu minningh med allri kvnnasto vtann aflaat [3], at hon mvn giarna oss hialpa, sva opt sem oss er naudzyn til, ok enn helldr mvn hon oss frialsa [4] af eilifum pislum, þeim er ver ervm verdugir sakir vorra synda. Ok sem hon hefir oss frialsat [5], mun hon oss [at eilifu [6] hialpa fyrir

[1] hin *tilf. E.* [2] [yfir hann *D.* [3] aflate *E.* [4] frelsa *D.* [5] frelsat *D.* [6] [*tilf. D, E.*

miskunn sins millda lausnara ok sonar Jesu Kristz. [Honum se lof ok dyrd med gudi fedr ok hinum helga anda utan enda. Amen[1].

CVI.

Vor frv frelsti prior or pinu.

Gaufredus het herra þess kastala, er Sinemurum kallaz. Enn sidan hann hafdi langann tima med mikilli tign lifat i þessi verolld, neitar hann heiminum tendradr med heilags anda gipt, ok tekr munkabunat[2] ok reglu i Cluniaco, ok med honum son hans ok .iii. dætr. Lifir hann þar lengi heilagliga vtan kueinan. Ok sem hann var fullkominn i verdleik gods[3] lifnadar ok vitzku gudligs logmals, geriz hann prior systranna i þui klaustri, er Martianum[4] heitir. Ok sem hann hefir þessa ahyggiu haft [vm nockur aar[5] med litilæti ok godvilia, tekr hann likamlighan krankleika ok andaz. Systrnar helldv sætliga minning hans skæra lifnadar ok fylgdu hans likama til graftar med helgum bęnum ok nogligum taarum ok grofu hann i kirkiu, vardueitandi med goduilia hans minningh i sinum hiortum.

Litlu eptir andlat sitt vitraz hann þeiri systur er Albarea[6] het ok mællti til hennar: „Systir, kennir þv mik?“ Hon segiz[7] kenna herra Gaufredum þeira prior. Hann sagdi: „Ek er[8] sa, sem þv segir, enn ek er[8] sendr til þin at gera kunniga þa luti, sem mer ero giorfir. A minum daudatima liopu illgiarnir andar at minni saal med ogurligum gny ok kringdu ollum megum sem gerandi fylkingh vm mik. Ok er ek verd[9] miok ottandi af þeiri[10] syn, hyggiandi at þeir mundi mik[11] þa ok þa gripa, witradizt skiotliga guds modir Maria med hinum helga Petro, ognandi þeim dioflaflocki med sinni nauist ok mællti: „Heyrit, illgiarnir andar, til huers kuomut[12] þier hier?“ Þeir segia: „Hann war vor madr, ok gerdi[13] vor werk, medan hann

[1] [*tilf. D, E.* [2] munkaklædnat *D, E.* [3] sins *E.* [4] Maritanum *D;* Martinianum *E.* [5] [leingi *E.* [6] Albaria *E.* [7] segir sik *D. E.* [8] em *E.* [9] vard *D;* uar *E.* [10] þeira *D, E.* [11] *Her ender a*[7]. [12] komi *E.* [13] uann *E.*

lifdi i verolldinni, [þat sem enn er meira[1]." Hun sagdi: „Hann gerdi idran fyrir alla þa hluti, ok hier med nitadi[2] hann verolldinni, þat sem enn er meira." Enn er ovinrinn hafdi marga hluti mot honum kastat, ok hin milldazta iungfru eydir þeim ollum med sanri skynsemi, segir hann suo, sem hann serr sik sigradann vm adra[3] hluti: „Einn er hlutr eptir, sa er med eingri [skynsamligri vernd[4] ma eydazt, hann lagdi nytt gialld ok tolla aa þau klædi ok vefi, sem alla vega voru flutt til þuottar til kastalans[5] Sinemuro, ok þa tolla tok hann eigi sialfr af, ok eingi sa er eptir hann kom. Enn þuiat þessi syndsamlig ok agirnisfull skipan stendr, þa er skyllt, at hann hafi iafnan pinu þessarrar syndar." Hin helgazta iungfru suarar: „Einga pinu skal hann [hafa eda[6] taka fyrir [hinar fyrri[6] sinar syndir, þuiat hann gerdizt munkr, ma hann þui fyrir utan ef hialpazt." Eptir þetta rekr hun dioflana aa flotta ok frelsir[7] mik af þeira valldi. Bid ek nu, at þu segir þessa hluti Gaufredo minum syni, er tok erfd eptir mik, bidiandi hann minna vegna, at hánn taki af þenna rangliga toll ok leidi þenna hlut aptr til hins fyrra vana."

Sem hann hefir sagt þessa hluti, huerfr hann brott. Fyrr sogd systir Albares[8] ferr nv til frv Idalam[9] systur Heinreks Englakonungs, er fyrr hafdi werit hertuginna Blesensis, enn nv var hun litillat guds ambatt, segiandi henni alla þessa hluti. Hun kallar til sin fyrr sagdan Gaufredum ok spyrr eptir, huort fadir hans hefir nockurn nyian[10] toll aa lagt klædi eda vefi þa, sem þuegnir voru i fyrr sogdum kastala Sinemuro. Ok sem hun heyrir af honum [, at þessi hluti er sannr[11], sem hinn andadi brodir hafdi sagt, skilr hun, at þessi vitran er sonn, er hun heyrdi af sannordre systur, þeiri sem eigi vissi adr þenna hlut, ok þuiat vitnisburdr þess mannz, er þetta vissi, sannadi vitranina.

[1] [*tilf.* *E.* [2] neitade *E.* [3] alla *E.* [4] [skynsemi *E.* [5] de *tilf.* *E.* [6] [*mgl.* *E.* [7] frelsti *E.* [8] Albar *E.* [9] Ydalam *E.* [10] *tilf.* *E.* [11] [þessa hluti sanna uera eptir þui *E.*

CVII.

Brodir var leiddr.

Brodir einn sa er leiddr var or likam [1], huerium er heilagr Nikolaus syndi dyrd margra godra manna i huildarstodum, segir suo milli annarra bluta. Ek sa, sagdi hann, einn þann brodur godrar minningar, sem prior var i nockuru klaustri ok fyrir þrim uetrum andadiz. Ek kendi hann gerla, þuiat hann var minn godr vin alla tima fra æsku alldri. Ek heilsadi honum, hann heilsadi mer i mot blidliga, ok sagdi mer marga hluti. Hann var þa fyrir bæn vorrar frv or tekinn ollum kuolum ok var einkanliga gladr, þuiat hann beid þa med oruggu trausti hinnar mestu sælu ok dyrdar. þat er at sia sialfan gud. Skylldi hann þa ombun fa fyrir sina verdleika. Hann hafdi munks buning fra barndomi allt til sinnar elli, halldandi meydom hugskotz ok likams med helgu litillæti. Hann leitadi at sigra hardleik ok bindindi regluhalldzins ok langar vokur ok bænir med godvilia ok kærleik hiartans. Hann neitadi engum þeim, sem þurfandi var [ok hann bad, huat er [2] hann matti honum gera til hugganar, ok eptir postolans ordum hafdi hann sik suo til at veita alla hluti ollum, at hann geymdi sialldan þeira likamligra hluta, sem honum voru naudsynligir, enn gerdi iafnan eptir megni þa hluti, sem odrum voru [3] nytsamligir.

Sem hann starfadi langan tima i þuilikum dygdarverkum, feck hann suo mikinn krankleika, at tueim arum fyrir sitt andlat misti hann annars sins auga, ok nalega wrdu hans limir megnlausir af ymisligri sott. Enn eptir þui sem Salomon segir, at andenn styrkir vanmegn mannzins, var hann alldri þui helldr brott or kor eda fra sidum brædranna. Hann at alldri kiot, sidan hann var litid barn, enn hann lagdi mikinn hug aa iafnan, er brædrnir woru krankir, at þeir feingi kiot, þegar þeir villdi. Hann aat

[1] sinum likama *E.* [2] [huat er hann bad ok *E.* [3] naudsynligir ok *tilf. E.*

iafnan med brædrunum ok gladdizt meirr ok framar af þeira gledi ok sadningu en sialfs sins. Eptir þat feck hann krankleika, ok sem hann var nærr at dauda kominn, bergdi hann holldi ok blodi vors herra Jesu Kristz, ok var sidan oleadr[1], lifdi hann suo nærr tiu daga, at hann aat eigi eda[2] drack, enn lofadi iafnan gud ok hans modur.

A næstu nott adr[3] hann andadizt, sem komit var at ottusongs tima, sa hann vorn herra Jesum med sinni helguztu modur Maria koma til sin biodandi honum med ser blidliga. Hann kallar þa brædrna til sin ok segir þeim med glodu hiarta, at hann mvn um morgininn eptir andazt. Þat vard ok suo, þuiat aa þridiu tid dags let hann sik leggia i haarklædi ok osku, ok sem hann hafdi lesit sinar tidir ok þar med tidir vorrar frv, hueriar hann var vanr fra sinum barndomi at segia, minnizt hann vid pislarmark vors lausnara. Sidan hann hafdi latid lesa fyrir sier passionem vors herra ok salminn Domine exaudi ok Benedic huorntueggia[4], ok sem hann hefir blezat brædrunum, segir hann eingiliga heilsan vorrar frv, ok vid þat andadizt hann. Hann hafdi i fyrstu, segir brodirinn, þolt nockurar lettbærar pinur sakir ymisligrar sinnar vanræktar, ok suo at hann hafdi eigi vmvandat vid sina vndirmenn marga hluti, er þeir hofdu gert moti sinni reglu, enn nu var hann suo skærr ok biartr, bidandi þeirar dyrdar, sem gud ok vor frv veittu[5] honum fyrir sinar dygdir.

CVIII.

Brodir sa vorn herra ok hans modur i messu[6].

Geirardus het brodir einn i Clugniaco[7]. Heilagr Fadir Hugo aboti[8] fæddi hann upp ok kendi honum heilaga sidu, fra þui er hann var litill smasueinn. Var hann fyst[8] leingi klerkr, enn sidan gerdizt hann munkr. Hann liktizt sinum meistara, suo at hann syndi med sinum godum sidum likneskiu hans dygda sem innsiglada aa sinni dagligri

[1] oliadr *E.* [2] ne *E.* [3] enn *tilf. E.* [4] huortveggia *E.* [5] ueitti *E.* [6] Fra Geirardo *E.* [7] Cluniaco *E.* [8] *mgl. E.*

framferd. Þat bar til einn tima, sem hann song messu i kirkiu sællar guds modur Marie attanda[1] dag iola, at i messunni litlu fyrir drottinliga bæn Pater noster, sem hann sa til, þar sem var heilug forn aa alltarinu, sa hann eigi oflatuna[2], enn þar sem hun hafdi verit aa corporale, sa hann einn smasuein leikanda vid sinar hendr, sem born ero von. Hann ottazt miok, er hann ser þetta, vitandi eigi, huat hann skal gera. Hann ser ok odrum megum hia alltarinu standa eina iungfru einkanliga fagra ok sæmiliga klædda. Hann skilr med heilax anda giof, at þar[3] er himinrikis drottning sæl iungfrv Maria modir þess sama sueins[4], vardveitandi hann med modurligri aahyggiu ok geymslu med mikilli virdingu. Hia henni ser hann guds eingil skinanda med himneskri fegrd. Eigi [matti hann segia ok eigi[5] ek skrifa, huersu mikil gledi ok þar med otti var i hans hug, sem hann sa þetta, þuiat hans hiarta ok holld fognudu med lifanda gudi. Hann heyrdi eingilinn, er stod [vid alltarit[6], tala þessi ord: „Huat undrazt þu, segir eingillinn, þessi sueinn, er þu ser, styrir himenriki ok iardriki.“ Eptir þat huarf brott su himneska syn, ok þar sem fyrr sa hann [smasueininn, sa hann nu oblatuna aa alltarinu[7] i brauds likingu. Hann segir nu vt messuna ok þackar gudi þessa faheyrdu vitran.

Þessi fyrr sagdr brodir Geirardus for sidan i þann stad, sem heitir Alltumiugum, ok var þar prior langa stund yfir nockurum brædrum. I þeim sama stad andadizt hann ok for til guds. Enn þuiat hann setti alla sina vo̅n vndir helgan ok hialp holldz ok blods vors herra Jesu Kristz, þa tedi gud enn fyrir hann[8] eina fagra iarteign þar af. Eptir hans andlat sa einn brodir [þess hattar syn[9], sem diofullinn geingi inn i hans herbergi vm nott i liki suartz

[1] aa tiunda *E.* [2] oblatuna *E.* [3] þat *E.* [4] smasueins *E.* [5] [ma ek segia ok eigi ma *E.* [6] [hia alltarinu *E.* [7] [smasuein áá alltarinu, sa hann nu oblatuna *E.* [8] andadann *tilf.* *E.* [9] [*mgl.* *E.*

ok litils blamannz ok [stædi hia honum[1]. Brodurnum syndizt, sem hans hendr stædi ut um eyrnaborurnar. Hann retti ut or sinum mvnni [elldliga tungu[2], med huerri hann sagdi sik skylldu sleikia brott allt kiot af hans beinum. Brodirinn verdr miok hræddr ok þickir ser uis daudi. Honum syndizt þa sem brodir Geirardus kæmi til hans med biartri aasionu ok stadfastligri. Hann tekr þann hrædiliga blamann [med sinni hendi[3] ok fellir hann til iardar, stigandi karlmannliga sinum fæti aa hans hals [ok kyrkir hans barka[4]. Hans hofud þrutnar sem einn storr ketill, hann reist suo iordina med sinni elldligri tungu, sem ardr hefdi geingit, ok brendi þat sem nærr var. Geirardus talar til brodurins, er naliga var sem vitlaus af þessarri syn ok segir: „Villtu frelsazt af þessum diofli?“ `Brodirinn segir[5] þat giarna vilia. Geirardus segir: „Far til abotans, ok bid hann kalla til sin þann brodur, er iarnsmid[6] hefir i klaustrinu, ok seg honum þau min ord, at hann leiti eptir gerla vid hann, huort hann hefir nockurn tima efat um, at þat væri holld ok blod vors herra Jesu Kristz, sem helgazt aa alltarinu i huerri messu ok synizt i [mynd brauds[7] ok vins, ok suo leiti hann eptir, huers hattar vitran brodirinn feck, at[8] hann fyrirlet þessa otrv.“

Fair dagar lidu adr brodirinn sagdi abotanum þat, sem honum var bodit. Hann kallar til sin iarnsmidinn ok spyrr hann leyniliga, ef[9] hann hefdi nockura vitran sed af guds likam, biodandi honum i krapti heilagrar hlydni, at hann þegdi eigi[10] yfir. Brodirinn suarar: „Fyrir longum[11] tima, segir hann, freistadi hinn gamli mannzins ouin min vm þann hlut, suo at ek hefdi med þess hattar otrv af geingit rettum veg, utan gudlig milldi hefdi hialpad mer. Ok sem minn litilleiki oruænti, at ek mætti hier um fa rettan skilning, þa vendi ek ollu minu trausti ok von

[1] [stod hia hans sæng *E.* [2] [elldztungu *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [*tilf. E.* [5] segizt *E.* [6] iarnsmide *E.* [7] [brauds asionu *E.* [8] er *E.* [9] huort *E.* [10] þar *tilf. E.* [11] langann *E.*

til sællar guds modur Mariam, bidiandi med ollu kostgæfi mins hiarta, at hnn frelsi mik[1] med sinni myskunn af bondum þessarrar illzku ok otrv. Ok sem lidnir voru nærr fimtan[2] dagar, fra þui er ek hof upp mina bæn, syndizt mer suo i suefni, sem ek væri fyrir [haaalltari i kirkiunni[3], ok smasueinn eins aars gamall, sa er sat aa alltarinu, bydi, at ek skylldi ganga til hans. Sem ek kom til hans, minti hann mik aa, at ek tæki med minum mvnni þat helga braud, er hann hellt i sinni hendi. Sem ek hafdi þat gert, sagdi hann: „Tak ok mik i þinn fadm ok ber mik aa þinum armleggium um kirkiuna.“ Ek tok hann mer i fadm med miklum otta, sagdi brodirinn, ok bar ek hann i minum hondum, sem ek kunni sæmiligazt fra alltarinu allt til kordyranna. Kendi ek engann þunga af þeiri sætu byrdi, ok fra þeim degi var mitt hiarta suo hreinsat af allri otrv ok freistni, at eingi merki hinnar fyrri otrv voru eptir med mer, ok hedan af hellt ek med styrkri stadfesti retta trv vm holld ok blod vors herra.“ Abotinn ok allir þeir, sem heyrdu þessa hluti, lofudu gud ok hans modur Mariam, er alla sina þionustumenn leysir iafnan bædi andliga ok likamliga af haska.

CIX.

Vor frv bad fyrir ollum heiminvm til sins sonar.

Nockur brodir af berfættu brædra[4] lifnadi, sa er langan tima var med hinum helga Francisco, sagdi morgum brædrum af predikara lifnadi, at i þann tima er heilagr Dominicus var i Roma at bidia pafann styrkia med sinu samþycki þa reglu, sem hann hof, bad fyrr sagdr Dominicus um nottina eptir sinum vana til guds. Þa sa hann vorn herra Jesum Kristum i loptinu halldanda med sinni hendi þriu spiot, ok skok þau suo, sem hann mundi þeim skiota um heiminn. Hans sæta modir sæl iungfrv Maria kemr til hans ok spyrr eptir, huat hann vill gera. Hann segir:

[1] mina ueslu aund *E.* [2] .xii. *E.* [3] [alltari i haufutkirkiunne *E.*
[4] klaustri ok *tilf.* *E.*

„Allr heimrinn er fullr af[1] þrimr lôstum, þat er obbelldi[2], saurlifi ok agirni, ok þui skal ek mennina skiota med þessum þrimr spiotum.“ Himinrikis drottning fell þa fram fyrir hans kne ok sagdi: „Minn sæti son, myskunna ok still þitt rettlæti med myskunn.“ Vorr herra suarar: “Þu serr, min sæta modir, huersu margbattadar meingerdir mer ero gerfar.“ Hun segir: „Minn kæri son, still þina reidi ok bid litla stund, þuiat ek hefir trulyndan þionustumann ok styrkan kappa, þann sem hueruetna vm heim skal fara, mvn hann huervetna fa sigr ok leggia alla vndir þitt valld, ok annan þinn þræl mun ek gefa honum til hialpar ok fulltings, skal hann med honum strida þier til heidrs.“

Vorr herra suarar: „Giarna skal ek blidkazt vid þina bæn, ok syn mer þa, sem þu villt [at sendir se[3] til þessarar þionustu.“ Hun leiddi þa fram fyrir Krist[4] hinn helga Dominicum. Jesus Kristr sagdi þa: „Sannliga er þessi godr ok rauskr stridsmadr, mvn hann ok allan hug aa leggia at gera þat sem þu sagdir.“ Wor frv leiddi ok fram fyrir hann hinn helga Fransciscum. Taladi gud þuilikum ordum til hans. Heilagr Dominicus hugdi þa gerla at sinum kumpan, þuiat hann sa hann eigi fyrr. Vm morguninn eptir funduzt þeir i kirkiu, ok kendi Dominicus þa hinn helga Franciscum af þui, sem honum vitradizt vm nottina, suo at eingi þurfti at segia honum, huerr hann var. Fadmar hann Franciscum ok kyssir suo segiandi: „Þu ert minn kumpan, þu skallt renna med mer. Stôndum[5] badir samt, ok mun eingi mega standa i mot ockr.“ Segir hinn sæli Dominicus guds manni Francisco alla þessa vitran. Hedan af gerdizt suo heitr kærleiki þeira i milli, sem þeir hefdi eitt hiarta ok eina ond i Kristi. Budu þeir [suo sinum eptirkomondum at hallda æfinliga[6].

[1] med *E.* [2] ofbellde *E.* [3] [senda *E.* [4] uorn herra *E.* [5] Standim *E.* [6] [sinum eptirkomindum at hallda suo æfinliga sin i milli *E.*

CX.

Vor frv vitrazt Reginalldo[1].

A dogum Frederici keisara secundi[2], sem meistari Reginalldus decanus Aurelianensis, sa er fim aar hafdi verit magister[3] decretorum i Paris, hafdi sik iatad[4] vndir predicara lifnad ok þa reglu, er heilagr Dominicus skipadi, þa tok hann febres, ok er þessi krankleiki uox suo miok[5], at eingi lækning matti hann minka, þuiat hans nattura ok hans afl var med ollu þrotid, [sa daudi, sem ollum þotti honum viss, byrgdi vti alla von lifs edr lifs heilsu[6], enn guds madr Dominicus harmar[7] miok, at hann skal missa suo skiotliga [þessa hins[8] nyfædda sonar, snyr hann sik nu med[9] aluoru til bænar, kallandi med stadfastri bæn hiartans til eyrna gudligrar milldi ok drottningar myskunnarinnar sællar Marie, huerri hann hafdi sik ok allan þann [lifnat, sem hann hof[10]. i valld gefit ok heitid hana at elska einkanliga vmfram alla helga menn, ok bidr, at gud taki eigi suo skiott fra honum þenna hans son, sem hann ætladi sier til gledi ok hugganar, ok enn var eigi fæddr fyrir framning regluligs lifnadar helldr at eins getinn. Ok þuiat hann treysti, at þessi madr Reginalldus mundi nytsamligr vera guds kristni, ef hann yrdi heill, þa bidr hann stadfastliga gud, þo at hann vili eigi veita honum langt lif, at hann mætti glediazt vm suo langan tima, sem [guds milldi[11] vill gefa, af samvistu þessa sins brodur.

Sem hinn helgi Dominicus er iafnliga aa bænum, þa synizt Reginalldus[12] einn tima, er hann vakir miok at kominn dauda, sem modir myskunnar komi til hans syniliga[13] med tueim iungfrum einkanliga fögrum. Hun talar til hans þessum ordum med blidri aasionu: „Bid mik, hvat er þu vill, ok mun ek gefa þier.“ Sem hann ottaz miok, vndrandi

[1] Af Frideriko *E.* [2] med þui nafne *tilf.* *E.* [3] meistare *E.* [4] iaad *E.* [5] mikit *E.* [6] [*mgl.* *E.* [7] þat *tilf.* *E.* [8] [sins *E.* [9] allri *tilf.* *E.* [10] [lyd, sem hann uar yfir settr *E.* [11] [gud *E.* [12] Reginalldo *E.* [13] *mgl.* *E.*

huersu sæmiliga vor frv virdizt hans at uitia, ok huersu litilatliga hun talar til hans, ok hugsadi med sier, huers hann skal bidia, þa talar onnur su mærin, sem med vorri frv var, til hans, at hann skylldi eingan hlut einn aa nefna, vtan þiggia huat sem modir myskunnar [vill honum[1] ueita, gefandi sik allan henni i ualld. Enn er hann hafdi suo gert, rettir hun fram sina hond ok smyrr augu, eyru ok nasir þessa siuka mannz med þui helga[2] oleo, sem hun hafdi þangat flutt med sier. Hier med smyrr hon hans munn, hendr, lendar ok fætr, lesandi þau ord, sem uidrkuæmilig voru [huerri smurninginni[3]. En þau ein ero hier skrifut, sem hun sagdi vid smurning lendanna ok hans fota. Sagdi hun suo, er hun smurdi lendarnar: „Þinar lendar se gyrdar med gyrdli skirlifis,“ enn vid fætrna sagdi hun þessi ord: „Ek smyr þina fætr, buandi[4] þa at fara at predica frid heilags gudspiallz.“ Ok enn segir hun: „Aa þridia degi mvn ek senda þier ampull[5] fullkominnar heilsu [med oleo[6].“ Eptir þat synir hon honum klædi predikara suo mælandi: „[Þessi er bunadr[6] þins lifnadar.“ Eptir þat huerfr hon aa brott fra hins siuka mannz augum, ok þegar i stad huarf brott allr hans siukleiki, ok vard hann heill, þuiat modir myskunnarinnar, su er kann at tempra þat oleum, sem orugt er til læknisdoms[7], hafdi hann smurt.

Heilagr Dominicus guds þionustumadr vissi af gudligri vitran, þar sem hann var aa bænum, alla þa hluti, sem gerduzt vm Reginalldum. Wm morgininn eptir kemr hann til hans ok heyrir af honum alla þessa vitran, ok tok þau klædi, sem heilog iungfrv Maria hafdi honum synt. [Hofdu þeir adr huita sloppa med lerept[6]. Witni[8] þessarrar fogrv iarteignar var ok einn Jons[9] spitala brodir, er eptir þria daga sagdi Reginalldo allan haatt vitran(ar)innar[10] vidr

[1] [uirdizt honum at *E.* [2] *mgl. E.* [3] [smurning huerre *E.* [4] *saal. E;* bidiandi *D.* [5] *saal. E;* ombun *D.* [6] [*mgl. E.* [7] lækidoms *E.* [8] Vitnismadr *E.* [9] *saal. E;* Jona *D.* [10] þess hattar uitranar *E.*

veranda guds manni Dominico. Hafdi sia brodir werit vid þa syn[1] ok sed hana sinum augum med gudligri giof[2]. [A þridia degi vitradizt enn modir myskunnar ok læknadi eigi at eins med sinni himneskri smurning likam Reginalldi meistara af bruna sottarinnar, helldr ok þar med af ollum hita munudlifis, suo at eptir þui sem sialfr hann iatadi, war alldri þadan af nockur kueikia eda lostaseminnar girnd i hans hiarta eda likam. Þessa vitran ok aagæta iarteign sagdi guds þræll Dominicus morgum brædrum ok þo eigi opinberliga fyrr enn eptir andlat Reginalldi[3].

Sem fyrr nefndr meistari Reginalldus hafdi med þessum hætti feingit sina heilsu, gefr hann sik allan gudi vndir valld Dominici ok predikaralifnad, ok sem sialfr hann fystizt, [ferr hann[4] i Bononiam, predicandi suo med hiartaligum kærleik guds ord, at suo matti synazt, sem þa væri kominn annar Helias, ok af hans predikan[5] toku mikit at fiolgazt brædrnir, halldandi fagrliga skipan sinnar reglu.

CXI.

Andlat Dominici.

Þa er lidit var fra hingatburd vors herra Jesu Kristz m[6] .cc.xx. ok eitt aar hinn atta [dag idus augusti[7], aa þann dag ok þa somu stund sem heilagr fadir Dominicus andadizt af þessum heime, sa einn brodir af predikara lifnadi, er Guilla het, ok þa var prior i Buxia[8], med gudligri[9] vitran, sem opnadizt himinnenn, ok þar kom ofan or einn stigi biartr allt til iardarinnar. Annan veg hellt stiganum ofanverdum vorr herra Jesus Kristr, enn odrum megum hin helgazta guds modir iungfrv Maria, ok eptir stiganum runnu ofan guds einglar. I midium stiganum war buit fagrt sæti, sat þar[10] einn madr med brædrabuningi hafandi kapuhöttinn[11] ofan fyrir andlitid, sem sidr er, þa er brædr ero grafnir. Þenna sama stiga dro vpp odrum

[1] uitran *E.* [2] tilskipan *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [*tilf. E.* [5] ordum *E.* [6] ára *tilf. E.* [7] [idus dag augusti manadar *E.* [8] Brixia *E.* [9] skipan ok *tilf. E.* [10] i *tilf. E.* [11] nockut *tilf. E.*

megum worr herra Jesus Kristr, ok odrum megum hans modir Maria med fogrum eingla song, allt til þess er sa sem i sætinu sat kom til himins, ok þau toku [þann sem þar sat i[1] med sætinu ok stiganum i himininn. Ok eptir þat luktizt saman himinninn, ok huarf þessi syn fra brodurnum. Ferr hann nu þegar i Bononiam, þuiat hann vissi, at Petrvs byskup var miok krankr. Ok er hann kemr þar, skilr hann, at aa þann sama dag ok aa[2] þeiri stund, er honum birtizt þessi himneska syn, hefir guds madr Dominicus farit af þessum heime til himinrikis dyrdar.

CXII.

Vor frv frelsadi fyrirdæmdan munk myskunnsamliga[3].

I einhueriu heradi Burgundie var eitt munkaklaustr, i hueriu brædrnir lifdu[4] heilagliga vndir hirting ok skipan sinnar reglu. Yfir þessu klaustri var einn aboti vitr, stiornsamr ok vel sidugr. Hafdi hann suo sina framferd, at hann matti rettliga kallazt fadir brædranna, þuiat hann stundadi meirr at vera nytsamligr sinu folki enn synazt þeira [herra eda formadr[5]. Ok sem allir limirnir verda heilli ok styrkari, ef hofudit er heillt, suo dreifdizt ok af þessum abota god verk ok hiti gudligs kærleiks, er med honum hafdi tendrazt, nogliga yfir alla hans vndirmenn. Sumir af þessum brædrum helldu vel helga þogn, bidiandi til guds, adrir fluttu fram helga predikan, sumir lasu[6] iafnliga helgar bækr eda badu til guds, adrir sau fyrir, vtan klaustrs med hlydni ok goduilia fyrir guds sakir, þeim hlutum, sem naudsynligir voru brædrunnm, enn þeir voru flestir, er alldri villdu or ganga sinv klaustri vtan bod abotans. Vndarligt matti þickia, huersu idnarfullir sumir voru at skrifa eda retta[7] helgar bækr, enn allir woru litillatir, þolinmodir, hofsamir. Sumir voru einkanliga hardlifir i fostum[8], adrir huassir i skilning[9] heilagra ritninga, allir[10]

[1] [*mgl. E.* [2] *tilf. E.* [3] Af abota *E.* [4] miok *tilf. E.* [5] [fadir ok herra *E.* [6] helgar tidir *tilf. E.* [7] rita *E.* [8] ok bindinde *tilf. E.* [9] skiluingi *E.* [10] *saal. E;* adrir *D.*

hofdu brodurligan kærleik huerr til annars. Þetta munklifi var suo birt gudi ueitanda sierhuerium brædranna ymsar[1] giafir heilags anda [, sem paradisus blomgazt med ymisleik hinna dyrligstu avaxta[2].

Medr þessum brædrum var einn munkr, er þionadi i kirkiu ok hafdi sacristiam. Hann var, eptir þui sem [adrir ætludu[3], sæmiligs lifnadar, ok matti marga lofliga hluti sia i hans framferd. Hann hafdi mikinn hug aa at hringia at iafnadi til heilagra tida. Hann þionadi fagrliga i kirkiunni skrydandi alltari, tendrandi lios, ok geymandi sæmiliga alla þa hluti, er til guds þionustu þurfti at hafa, ok einkanliga godniligr ok nytsamligr kirkiunni at lata vmbæta þat, er i[4] henni eda hennar skruda var aafatt. Hann var blidr i mali vid ser minni menn ok hoglyndr vid sina brædr, gefandi huerium, er hans[4] þurfti, nytsamlig rad. Enn suo sem [at sidaztu[5] profadizt, gerdi hann þessa hluti eigi suo skærliga ok af godum hug, sem adrir ætludu. Mikill harmr! Engi lifir sa i þessum likam[6], huersu algerr sem hann er [i godum lifnadi[2], at oruggr megi vera fyrir þeim ovin, sem iafnan kringir vm leitandi, huern hann megi gleypa. Hann uill velia sier hina dyrustu fædzlu, þuiat hann suikr þa giarnazt, er bezt lifa, ok vid huern hatazt hann þui meirr, sem hann er helgari, enn fagnar mest, ef hann færr[7] þa fellt, sem adr erv mattugaztir[8], ok suo sem hann gerdi [milli einglanna vpphaf[9] at misgera i himinriki, þa fagnar hann nu mest, ef hann færr þa fellt, sem gudi hafa heitid at hallda eingiligt lif aa iardriki, sem eru[10] klaustramenn. Þessi sacrista verdr nu suikinn. Huat mun madrinn med sinum styrk[11] mega vinna, þar sem hann stridir optliga i mot þeiri skepnu guds, sem hann skapadi fyrsta[12] ok mattugazta, þat er hinn fremsti eingill. Ok eptir þvi sem einn heidinn meistari segir, at vtan kerit se

[1] ymissar *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [margir hugdu *E.* [4] *mgl. E.* [5] [sidann *E.* [6] heimi *E.* [7] getr *E.* [8] mattugir *E.* [9] [i upphafi milli einglanna *E.* [10] *tilf. E.* [11] styrkleik *E.* [12] fremzta *E.*

suo hreint, at eingi dregg eda illr þefr se i þvi, werdr allt beiskt, þat sem i er[1] steypt, suo spillti þessi aumi madr keri sinnar saalu med einni synd, gerandi beisk [i guds auglite[2] oll þau god verk, sem hann syndizt gera fyrir monnum.

Brodirinn leitar ser nu rads, at hann mætti audvelldliga fa færi til at ganga optliga vt or klaustrinu. Tok hann at sofa i kirkiu, ok huern tima er hann villdi brott ganga, hafdi hann orlof, þuiat hann skylldi annazt marga þa hluti, sem vid þurfti[3] [at hafa[4] i klaustrinu. Enn þa for hann i þann bæ, sem þar var nærr, at finna leyniliga eina konu, þa er hann var wanr at [drygia vid sina munud[5]. Þessi synd leyndizt langan tima fyrir ollum monnum, einkanliga fyrir abotanum ok brædrunum. Hugdu þeir mikinn glæp vera at hugsa, at hann mundi nockut [slika hluti gera[6], suo nytsamligr sem hann var klaustrinu, ok suo sæmiligir sem synduzt hans sidir. [En þat er satt, sem segizt, at frægd mannzins hun sier, huat gerizt i himinriki, i hafinu ok aa iardriki, ok leitar eptir vm allann heiminn, ok falsligir hlutir blandnir med sônnum hlutum ok otalligir knittir fara vida[4]. Nu sem þessi brodir war miok sæmiliga tekinn af conuentunni[7], ok þeir hugdu hann vera mikils verdleiks fyrir gudi, þa segir annat hueruetna vti herfiligr ok litils hattar lydr, ok þo at hann trydi onguan vera samvitanda sinnar syndar vtan þa konu, sem hann framdi þenna laust[8] med, þa gerdi ordræda alþydunnar þenna hlut[8] opinberan fyrir ollum. Þessir kuittir af munkinum vaxa daglega, þo at eigi se vitad, huerr vpphafsmadr se at flytia þuilika hluti, ok leggr huerr, sem heyrir, nockut nytt vid [vm þat fram, sem honum var sagt[4]. Ok þuiat [lettum monnum ok vondum, þeim[9] sem af sinni onatturu[10] ero illuiliugir,

[1] uerdr *E.* [2] [*tilf. E.* [3] *saal. E;* þurfu *D.* [4] [*mgl. E.* [5] [fremia med sina synd *E.* [6] [slikann glæp giora eda slika hluti *E.* [7] brædrunum *E.* [8] glæp *E.* [9] [vondum monnum þeir *E.* [10] natturu *E.*

þickir mikil skemtan at [leyna ok[1] meina med leynd frægd godra manna, [lastandi med aaleitni ser betri menn, ok standa eptir megni i mot dyrđ heilagra manna med leynilígum vnılestri, þa snyrr nu lydrinn glæp þessa eins brodur aa alla munkana, ok sakir þeirar syndar, er einn hafdi framit, er allr munkanna stettr aasakadr ok fyrismadr[1].

Sem nockurir leikmenn sæmiligir ok sidugir, þeir er nærr ero fyrr sogdu klaustri ok þat elska med godvilia ok stadfesti, heyra þessa ofrægd, taka þeir þessum hlutum miok þungliga, þuiat af ymisligum sokum hofdu margir einn kærleik til þessa fyrr nefndz stadar [. Adrir hofdu sinar iardir ok garda þangat gefit til hialpar sinum ondum, adrir hofdu med goduilia sin born þangat gefit, at þau þionadi þar gudi vndir regluhalldi. Sumir hofdu iatad sik at taka i þeim stad munkabuning. Margir voru þui klaustri skylldugir sakir ymissa hluta, viliandi þui hialpa[1], ok þui virdu þeir þessa ofrægd, er klaustrinu var giorr, ser vera gerfa, kostandi med ollu megni at falla i mot þeim, er aaleitudu þenna helga lifnad. Enn er þeir mattu eigi stodua þeira illzku, þuiat vondu hiarta ok ranglatu er þat heimoligt at tala iafnan helldr þat sem rangligt er, [ok heyra þat giarnara[1], werda þeir miok hryggvir ok taka med ser dag, nærr þeir skulu koma til munklifisins. Sem þeir koma þar, ganga þeir til tals vid abotann einn saman, hefia þeir sitt eyrindi hofsamliga, sem til heyrir vitrum monnum. Segia suo i fyrstu, at þeir hafa þann hlut at segia, er þeim þicker nôdsyn, at eigi se leyndr, ok yfir þui heyrir med ongu moti at þagat se af þeim, sem þat munklifi elska, ok þessi hlutr er abotanum med ongum kosti þolandi. Hier med bidia þeir, at þat sem þeir segia sakir einnar saman astar, virdi hann þeim eigi til illuilia eda aaleitni.

Nu sem abotinn iatar þeim þetta[2], ihugandi miok huerr þessi hlutr mvni vera, segia þeir synd þessa sacriste, huersu opinberliga hun er dagliga tolut af alþydunni. Eptir þat segia

[1] [*mgl. E.* [2] þessu *E.*

þeir, at mikil grunsemd er aa honum sakir hans [ferda, ok hier til hafa þeir morg ǒnnur sanlig sannindi ok likindi[1]. Eptir þat lasta þeir hardliga[2] þetta sidlæti, sem leingi hafdi falsligt verit, [ok hardyrda beiskliga otruleik[3] þessa brodur, segia hann eigi mega heita sacristam helldr sacrilegum, ok gerdu sik miok reida, at þessi munkr [, er rettliga matti[4] heita skrimsl, sakir þess at hann bar munksbuning, enn hafdi leidiligan lifnad [, hafdi suo mikit brigsli ok skomm gert ollum munkum[3]. Eptir þat kæra þeir med harmi, minnandizt aa hina fyrri dyrd þessarrar kirkiu, ok huersu hormuliga hun er [nu ofrægd[5] sakir eins mannz illzku, [eggia abotann aa ok bidia, at hann geymi at um sidir þessum hlut ok hugsi nodsyn ok sæmd kirkiunnar, latandi fyrr sagdan glæp eigi vera leingr ohegndan, ok at eigi leti hann þessa synd leingr rikia med sinum munkum[3].

Huersu mundi abotinn nu suara þessum hlutum [, huat skylldi hann at gera? Hann mundi hafa viliat synia þessa hlutar, enn hann saa, at þeir villdu med eingu moti þat samþyckia. Skylldi hann þa þat bera vpp aa brodurinn? Eigi, þuiat hann hafdi enn eigi fullkomin visindi til[3]. Hann þegir leingi miok harmandi. [Enn þat synizt honum fyrst skyldazt at þacka þessum dugandi monnum sinn goduilia, huern hann skildi, at þeir hofdu i þessum hlut ted honum ok klaustrinu, bidiandi at þeir helldi ok aukadi þa somu goduilld, sem þeir vpptekit hofdu[3], sagdi [sialfum ser mest mislika þa synd, sem nu heyrdi hann sagda[6], einkanliga sakir þess, at allt þat sem lærisueinninn misgerir, er meistaranum lyti, ef hann vill eigi refsa. Enn eptir þui sem dagliga ma profaz, sagdi hann ostoduga ordrædu alþydunnar eina saman eigi [mega nægiazt[7] at fyrirdæma suo mikils hattar mann [, sem suo margir lofsamligir hlutir finnazt med[3]. Hann segir [sem einn vitr madr[8] morg dæmi af ritningum

[1] [frammferda *E.* [2] miok *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [mætti rettliga *E.* [5] [med ofrægd saurgut *E.* [6] [sidann: „Sialfum mier mislikar þetta mest, sagdi hann *E.* [7] [gnægiazt *E.* [8] [þeim *E.*

hier til [. I fyrstu segir hann af Evstachio patriarcha Antiochie einum hinum bezta klerk, þeim sem var aa dogum Constantini keisara, hins fyrsta med þui nafni. Þessi Evstachius var einkanligr vpphafsmadr rettrar truar, ok aa þui kennimanna þingi, sem var i Nicea borg, stod hann i mot þeim byskupum, er fylgdu villu hins vonda Arrius. Ok eptir þat var þessi Eustachius af byskupunum burt rekinn af sinum stoli, suiptr allri byskupligri tign. Hôfdu motstodumenn hans leikt eina konu, til þess at hun bæri sakir aa hann, sagdi hun Eustachium hafa lagst med sier, ok hier med skammadizt hun eigi at stadfesta sina lygi med rongum eidi, sveria byskupinn vera fodur at sinu barni, þui sem hun hafdi nyliga fætt. Abotinn segir ok annat dæmi af Athanasio byskupi Alexandrie, er med sama hætti war ofrægdr, þuiat þa er hann stod i moti villu Arrij, bruggudu hans motstodumenn þat rad, at aa þui sama þingi geck fram ein kona, su er sagdi Athanasium byskup hafa framit med sier likamliga munud. Eptir þat synir abotinn med morgum dæmum skynsamligum ok vidrkuæmiligum[1], huersv opt illzka vondra manna hefir aflaugliga[2] ofsott ok fyrirkomit saklausum monnum. [Hier næst segir hann margar skipanir heilagra fedra, þær sem þeir hôfdu sett mot þeim, sem rangliga kæra aa saklausa menn, segiandi log heilagrar kirkiu ôngnan opinberliga pina vtan þann, sem logliga væri profadar sakir aa, ok eigi heyrdi at setia opinbera skript fyrir þann glæp, er eigi væri profadr sannr[1]. At siduztu bidr hann þessa somu leikmenn med fogrum ordum mykia med sætleik skynsamligra dæma, at fyrir guds otta ok elsku, fyrir langa ok kæra vinattu þeira i millum standi þeir enn hedan af med ollu megni i mot þeim vondum monnum, er med sinni eitrligri tungu ofrægia[3] suo miok guds þionustumenn[4], segir hann sier mest[5] hugat at leita eptir [vm þenna[6] hlut. Ok sem þessir menn hafa

[1] [*mgl. E.* [2] *saal. E;* optliga *D.* [3] ofrægdu *E.* [4] þionustumann *E.* [5] um *tilf. E.* [6] [þessum *E.*

orlof, fara þeir heim gladir med hans blidum ok vitrligum ordum med mikilli stadfesti. Abotinn [hugleidir þau ord hins visazta mannzins, at sa er vatnit lætr fara laust, þat ero mannzins ord, hann er upphaf sundrþyckis, ok[1] þeigir þvi[2] vm stund yfir þeim hlutum, sem hann hafdi heyrt, enn lætr eigi af at bidia af ollu hiarta, at gudlig milldi veiti honum fullting at rannsaka [eptir vm þenna hlut ok hegna honum[3] rettliga.

Suo berr til aa nockurum degi, at þessi sacrista kemr til abotans at iata fyrir honum leyniliga sinar syndir. Var hann optliga vanr at gera þat sama, annathuort at dylia [þessa glæps suo[4], sem hann hugdi, at leyndr skylldi vera, ella[2] sakir þess at hann var vm marga hluti vel fallinn, sem fyrr var sagt[5]. Ok sem hann hafdi talat slikt, er hann villdi ok ætladi, synizt abotanum vel vidrkuæmiligt at leita eptir þeim hlutum, sem honum voru fluttir af þessum brodur. I fyrstu telr hann vpp[2], huersu leingi þeir hofdu saman verit, ok huersu heimoligan hann hafdi ser þenna sacristam haft, ok huersu trur hann hafdi honum verit, ok at þeira vinatta var god iafnan. Hier næst segir hann honum þenna hlut, er hann hafdi heyrt af honum sagdan, suo þo at hann nefnir eigi, huerir [fyrir honum hafa talat[6]. Eptir þat telr hann vm, huersu madrinn er ostyrkr, afsakandi hann med dæmum Samsonis ok Dauids ok margra annarra, ok bidiandi hann hugleida guds myskunn buna ollum þeim, er sig vilia rettleida. Enn þuiat gud er rettdæmr, fa þeir, er eigi vilia idrazt sinna synda, endalausa pinu, ok eggiar hann, at eigi skammizt hann at iata sialfum gudi sinn mannligan breyskleik fyrir sinum vin ok heimoligum manni, heitandi honum, ef hann vill iata, at eigi skal minkazt hans sæmd, ok eigi skal hann oblidari til hans, ok hann skal hallda sinu starfi, ok hann skal þar fyrir eingi hardindi hafa vtan þa leyniliga[7] skript, sem aa

[1] [*mgl. E.* [2] *mgl. E.* [3] [þenna hlut ok hegna *E.* [4] [sua alla þessa glæps *E.* [5] skrifat *E.* [6] [honum hafa flutt *E.* [7] leyniligu *E.*

hann verdr logd med myskunn. Munkrinn, sem hann heyrir þetta, hitnar hardla miok i sinu hiarta af sinni skomm, enn þuiat hann hafdi optliga ok stadfastliga fyrirhugsat, huersu hann skylldi gera, ef þessi hlutr yrdi at honum borinn. þuærr hann af allar grunsemdir þessa hlutar med sinni stadfastligri ok enn helldr haskasamligri neitan. Ho, huat [mikil ok myrk ero[1] leyni mannligs hiarta! Ok sem hann hefir sik af þessu fyrir marga suardaga ok skynsamligar varnir hreinsat ok sannliga þungliga saurgat, snyrr hann sok aa abotann, aasakandi hann miok, er hann skylldi audueliga lia sin eyru til at heyra slika[2] aaleitni. Abotinn fagnar miok, þuiat hann þickizt nu profat hafa, at þessi hlutr, sem honum var fluttr, mvn osannr vera.

Enn þo at munkrinn ottizt iafnliga, at hans sekt mvni verda opinber, þa matti hann þo eigi aflata þeiri synd, sem hann hafdi leingi vanizt at fremia. Þuiat suo er, sem skriptin segir, at sa sem gerir syndina, hann er þræll syndarinnar. Brodirinn var þui vanr, at aa fyrsta[3] tima nætrinnar, sem adrir foru at sofa, stod hann upp or sinni sæng ok geck ut or kirkiunni, þar sem hann la, farandi til þeirar konu, sem hann var vanr at gera med sinn vilia. Eptir þat var hann vanr at huerfa aptr um myrknætti[4], ok at hann væri þvi sidr grunsamligr, hringdi hann sinni hendi hueria nott til ottusongs. Ein aa fell vm[5] klaustrit, ok for hann yfir [aana hueria nott[6], sem hann for brott ok heim. Einn tima er hann ferr heim eptir framdan þann glæp, sem hann war vanr, berr honum þat til, sem Salomon segir: Sa er illa gerir, mun hrapa einn tima. Þessi aa hafdi vaxit aakafliga af regnvotnum[7], enn hann geymir ecki at þvi ok vedr vt aa ana, sem hann var vanr. Ok med domi guds, þeim sem leyndr er fyrir ollum daudligum monnum ok eingi ma fordazt, drvcknar þessi brodir i [fyrr sagdri[8] aa. Nu kom ottusôngs time, ok stodu brædrnir

[1] [huat mikit er *E.* [2] þuilika *E.* [3] fyrstum *E.* [4] midnætti *E.* [5] uid *E.* [6] [hana huern tima *E.* [7] regnum *E.* [8] [þessi *E.*

vpp ok satu i suefnhusinu, bidandi suo klæddir þess er hringt væri. Ok er timinn lidr, ganga þeir brædr, er i kirkiunni lagu, til sængr þessa sacriste, ok þuiat þeir finna[1] hann eigi, vndrazt þeir miok ok ottazt, enn sakir þess at timanum lidr, hringia þeir.

Suo lidr nu[2] nockura daga, at þeir leita at honum ok mega eigi finna hann. Enn þessi hlutr verdr suo opinberr, at þann tima er aain minkazt eptir þenna mikla voxt, finnr einn riddari munk daudan liggianda[3] i vatninu, ok þuiat hann hyggr, at hann mun vera af þui klaustri, er næst[4] var, ferr hann þangat skiotliga, ok segir abotanum þenna hlut. Abotanum þickir von, at hier[5] mun vera [sacrista þeira[6], ok þui sendir hann sina þionustumenn ok med nockura af brædrunum, at þeir hyggi at, ef þeir megi hann kenna. Þeir huerfa aptr til abota, [sem þeir hafa sed likamann[7], ok segia honum, at þar er þeira sacrista. Þa ero sendir til þeirar konu, sem nockut hafdi verit ofrægd af þessum brodur, vitrir menn ok skynsamir, at tala vid hana. Enn er hun heyrir þessa hluti, sem til hofdu borit brodurnum[8], verdr hun miok oglôd. Ok þuiat kuensligri ostadfesti fylgir ouitrlig mælgi, segir hun opinberliga þeim, er eptir spyria, allann þenna hlut, [er leingi hafdi leyndr verit[7]. Hun segir ok, aa huerri nott hann hafdi sidazt hia henni verit, [ok huern tima hann hafdi brott farit. Þeir skilia nu, at þessi er su nott, sem hann hafdi eigi komit at hringia eptir uana[7]. Ok er abotinn profar af þessum hlutum, at sem munkrinn hefir aptr horfit eptir framdan þenna glæp, hefir hann druknat, oruæntir hann naliga af hans hialp, ok kallar saman alla brædrna, sem vant er huern tima, er [nockut vandamal[9] berr til, kærandi med miklum harmi, huersu miok hin fyrri frægd[10] ok æra klôstrsins[11] hefdi fleckazt ok fyrirfarizt med þessi liotu

[1] fundu *E.* [2] um *E.* [3] liggia *E.* [4] nær *E.* [5] þat *E.* [6] [þessi sacrista *E.* [7] [*mgl. E.* [8] um brodurinn *E.* [9] [nockur uaund mal *E.* [10] fegrd *E.* [11] klaustrsins *E.*

docknan, er nu hafdi til borit. Hann spyrr brædrna eptir med miklum grat, bidiandi þa leggia rad aa, huersu med skal fara [þeim hlut[1]. Enn sakir þess at eingi þordi at uænta þeim manni hialpar, er i þuilikum glæp hafdi dait obættum, taka þeir allir samt þat rad, at eigi skal segia[2] messur eda nockut annat bænahalld fyrir hans saal, ok eigi skal hans likam brott færa or þeim stad, er hann [fanzt i vatninu[3]. Ok þo at þessi sacrista væri fyrrum morgum[4] miok elskuligr, þa syndizt brædrunum þetta vera skynsamligt, þuiat þeim syndizt [log heilagrar kirkiu[5] suo bioda i þuilikum tilfellum, ok væntu[6], at klaustrit mætti aptr fa sina fyrri sæmd, sem þessi hefnd væri heyrd af folkinu. Syndizt þeim þetta vera odrum [nytsamligt dæmi til[7] vidvaranar ok otta þuiliks glæps. [Huat þarf hier langt vm at gera? Sem brædrnir hafa þetta leingi talat sin i milli, dæma þeir allir þetta med einu samþycki[1].

Einn vngr brodir var [i fyrr sogdu klaustri[8], er hinum andada munk var umfram adra heimuligr ok honum miok kærr. Abotinn ok adrir[9] brædrnir elskudu þenna vnga brodur miok sakir þess, at hann hellt vel sina reglu, þionandi med ollum goduilia vorri frv guds modur Marie, huerri til dyrdar ver hofum skrifat þessa sǫgu. Þenna munk angradi miok daudi sins vinar. Enn sa harmr tuifalldadizt nu af hans fyrirdæming. Sampinizt hann honum miok hafandi fullkomit[4] traust aa gudligri myskunn, er miklu er meiri enn nockurr megi uita, ok tekr miok þungliga þessi skipan brædranna, segiandi sik med eingu moti hana mega samþyckia. Fliota nu noglig taar af hans augum, ok af hans hiartaligum harmi folnar hans aasiona. Hann fellr nu til fota abotanum ok brædrunum allr til iardar, bidiandi med miklum grat ok harmi, at þott eigi skylldi fyrir hinum andada brodur bidia til guds, skylldi

[1] [*mgl. E.* [2] syngia *E.* [3] [uar i *E.* [4] *tilf. E.* [5] [laugin kirkiunnar *E.* [6] uæntir *E.* [7] [til nytsemdar ok *E.* [8] [sa i klaustrinu *E.* [9] allir *E.*

honum lofat[1] at bidia hina millduztu iungfrv Mariam, at hun hialpadi honum. Brædrunum synizt þessi bæn miok þarflauslig ok ovitrlig, enn sa brodir, sem var cantor i kirkiunni, gefr honum her fyrir framarr enn adrir brædrnir hord ord medr reidi, þuiat hann hafdi nockut hatr [ok ofund haft i sinu hiarta til hins dauda[2] brodur. Er þess hattar synd stundum vôn at flecka hiarta[3] klaustramanna þeira, sem algerfir synazt i godum hlutum. Hann aasakar nu miok hinn vnga mann[4] lastandi hardliga med mikilli meingerd hans diorfung. Enn bæn abotans, aaeggian brædranna eda hardyrdi[5] þessa cantoris mattu eigi stôdua [goduiliuga beidzlu brodurins[6]. Ok þuiat hann bidr meirr ok meirr, þolir abotinn eigi at sia hans harm, ok verdr at sidurstu sigradr af hans milldu[7] stadfesti, þuiat honum var kunnigt, huersu med milldri aastundan hann þionadi gudi iafnan ok ottadizt hann at angra, leggiandi harm aa [hans harm[8] ofan. Lofar hann honum nu þenna hlut, treystandi at, ef hinn andadi brodir mætti[9] eigi hialp fa af hans bænum, mundi lifandi kristnir menn, eptir þui sem[10] helgir fedr segia, hafa þar nockura huggan ok nytsemd af.

Sem þessi brodir hafdi feingit þat, er hann bad, eydir hann eigi timanum med sysluleysi eda leti, helldr sitr hann i klaustrinu vid einn pilar eda i hyrning nockurri, ok hafdi annathuort eptir sinum vana bok ser i hendi eda bar hana i sinum fadmi, ok þo at suo bæri til, at hann syndizt adra hluti gera, þa var eingi su stund, er[11] hann leti af at kalla til sinnar fru, þeirar sem allt hans traust var med gudi. Enn huern tima er hann matti, for hann leyniliga til kirkiu ok fell fram fyrir heilagt alltari med saarligri anduarpan, gratandi ok kærandi med hormungu fyrir likneski hins

[1] lofazt *E.* [2] [aa hinum andada *E.* [3] hiortu *E.* [4] brodur *E.* [5] hardyggi (!) *E.* [6] [goduilia þessa brodrs *E.* [7] milldri *E.* [8] [harm hans *E.* [9] matti *E.* [10] kristnir menn ok *tilf.* *E.* [11] at *E.*

krossfesta, ok einkanliga bad hann til guds modur Mariam, kallandi til hennar med sorg ok þungligri kueinan ok med nogligum taarum. Huat þarf hier [langt vm, sakir huers leita ek med ordum at segia þat, er vmfram er mannliga ordfæri? Þuiat heilagr andi gaf honum, sem postolinn segir, at bidia med meira harm, enn nockur tunga megi segia, sem rôn verdr aa i enda þessa mals. Þuiat hin milldazta guds modir sigrut med milldinni eptir sinni veniu vppvokt med iduligu aakalli sins þionustumannz ok hans hiartaligri sorg virdizt hann at hugga, hin sætazta[1] drottning einglanna vitrazt honum gratanda, sem sialldr hans [augna eda[2] hugskotz er med ollu blindat af girndum veralldarinnar. Hann verdr miok ottafullr[3] af þessi syn, þuiat hun vitrazt med suo[4] mikilli fegrd ok suo[4] biortu liosi, sem til heyrdi [drottning allrar skepnu[5]. Hun stod hia brodurnum, ok hann kendi hana þegar, þuiat su sama sem honum veitti huggan, birti hans skilning. Hun kuedr blidliga þenna ottafulla sinn þionustumann, ok sem hun spyrr [eptir milldliga[2], huer sok til wæri[6] hans ogledi, gefr hun mikit traust þeim, sem adr var ottandi, at hann þyrdi[7] at segia, huat hann girntizt at bidia. „Minn elskuligi son, sagdi hun, huat giorir þu? sakir huers ertu suo ogladr? sakir huers naudgar þu [þinni meinlausu[8] ond med pinu hiartans at fara brott or likamanum? huat girnizt þessi swt eda[9] suo mikill samfleyttr[4] harmr, eda þessi saarligu anduorp ok þessi miklu taar? huat vilia þau af mer bidia[10]?“ Hann segir henni nv dauda sins kærazta vinar iatandi hans synd, ok þar med bidr hann honum myskunnar med ollu kostgæfi. Wor frv segir, at sa er hann bidr fyrir, er [heluitis madr i[11] kuolum, ok eigi er bidianda fyrir honum, þuiat su fyrirdæming, sem hann var verdugr, helldr honum. Brodirinn grætr nu sarliga, ok su sorg, er i gegnum flaug

[1] [um leingra, sialf himinrikis *E.* [2] [*mgl. E.* [3] ottande *E.* [4] *mgl. E.* [5] [þuilikri drottningu *E.* [6] se *E.* [7] þordi *E.* [8] [þina *E.* [9] ok *E.* [10] beidazt *E.* [11] [i heluitis *E.*

hans hiarta, let hann varla vpp koma ordunum[1]. Enn er hann bidr annann tima vora frv hins sama, þess sem honum var i hug, huerfr hun brott fra honum. Segir hann suo, at eigi mætti nockur synd vera suo mikil eda hrædilig[2], ok eigi mætti afl heluitis moti standa ovmrædiligu valldi drottningar hins hæsta keisara, ok eigi mundi hinn milldazti hennar son[3] Jesus Kristr þann fyrirdæma, er hun villdi hialpa. Enn adr hann hefir þessi ord ut sagt, huerfr hun brott fra honum, ok er hann einn eptir.

Huersu mikil hormung mundi nu vera i hans hiarta. Hann var nu miklu visari af vm kualir sins vinar enn adr. Hann sa sik fyrirlatinn[4], ok hans bæn hafdi ongva framkuæmd vid sina frv, aa huerrar hialp hann hafdi [allt sitt[5] traust. Huat skylldi hann nu gera framar? Eigi let hann af þeiri bæn, sem hann hof[6] vpp. Hann tendrazt med meiri sampinu[7] hiartans vid sinn vin enn fyrr, eigi oruilnazt hann enn at kalla aa hina sætuztu milldi guds modur, þuiat hann virdir eigi, at þau taar ok sa harmr se aavaxtarlaus, sem sialfa guds modur leiddu af himninum til iardrikis, gerandi hana honum syniliga. Nu leggr hann sik allann til med ollu kostgæfi af[8] nyiu at bidia med hiartaligum trega fyrir sinum vin, sem þat væri einkis[9] vert, er adr hafdi hann gert. Ok þuiat hann hafdi profat af fyrr sagdri vitran, huersu mikit gerir hiartalig bæn, stadfestir hann med ser fullkomliga at lata eigi af þessu milldleiksverki[10], sem hann hafdi upphafit, allt til þess er drottning heimsins vitradi honum þenna hlut, er hann vissi af hennar ordum suo toruelldligan, eda enn helldr omattuligan, henni vera mattuligan, ok hun mætti[11] hann þiggia af sinum syni sier til eilifrar dyrdar. Enn sakir þess at eingi færr tint hans stadfesti ok hiartaligan harm, þa vilium wer skunda[12] til þeira hluta, er sidan gerduzt.

[1] *saal. E;* ondunni *D.* [2] rækilig *E.* [3] sonr *E.* [4] fyrirlitinn *E.* [5] *saal. E;* adr *D.* [6] tok *E.* [7] sampining *E.* [8] at *E.* [9] einskis *E.* [10] milldiuerki *E.* [11] matti *E.* [12] *tilf. E.*

Modir myskunnar vitrazt honum enn annan tima med sama hætti ok fyrrum[1] ok huggar hans harm, glediandi hann med fagnadarfullum tidindum, þeim er[2] hans vinr, fyrir huerium hann bad med suo miklu kostgæfi, væri frelstr af þinu heluitis, ok hann væri nu i huild ok sælu paradisar. Eptir þat bydr hun, at hann segi abotanum ok brædrunum, huersu ond þessa sacriste var i fyrstu fyrirdæmd, ok huersu hon er nu holpin fyrir guds myskunn. Hun bydr ok, at hann skal segia þeim, at þeir dirfizt eigi at reka þann or sinu samneyti[3], er guds modir ok adrir helgir menn hafa tekit i sina[4] samvistu. Hann gledst nu ok styrkizt af þessum hennar ordum. Ok sem hann hefir lofat gud ok hans modur fyrir sina oumrædiliga myskunn, minnizt hann at gera sem vor frv hafdi honum bodit. Gengr hann nu i kapitulum ok segir abotanum, ollum brædrum nærrverondum, alla þa hluti, sem honum voru vitradir ok bodnir at segia. Enn þeim syndizt litil sannindi mundu fylgia hans ordum, ok hann mundi eigi vita, huat hann[5] taladi. Sǫgdu sumir, at hans hofud mundi[6] spillt af vokum ok grati, suo at hann mundi þar fyrir hafa tynt sinu viti, ok diofulig slægd mundi villa hann med[7] sionhuerfingum. Sa cantor, er fyrr var getid, asakar hann miok hardliga framar enn adrir brædrnir, mest sakir þess hatrs er hann hafdi aa hinum andada brodur, ok kallar hann bernskan ok einkis[8] verdan, drambvisan ok diorfungarfullan, er hann einn vill moti standa ok fyrirsmaa þat, sem abotinn ok brædrnir skipudu med einu samþycki, ok segir þat vera hans slægd ok velar, fyrst er hann [einn villdi[9] eigi samþyckia allra þeira skipan, ok nu[10] segir hann brædrunum vitleysur sinna drauma, viliandi þa draga til at samþyckia ser. Ok þo at abotinn ok margir adrir brædrnir villdi giarna, at satt væri þat, sem þessi vngi brodir segir,

[1] fyrr *E.* [2] at *E.* [3] samfelagi *E.* [4] sinni *E.* [5] segdi ok *tilf. E.* [6] uera *tilf. E.* [7] sinum *tilf. E.* [8] einskis *E.* [9] [uilldi enn *E.* [10] enn *E.*

aasakar hann brodurinn ok bidr hann þeigia, at eigi mætti illgiarnir menn gera hlatr at þui, [at hann vendi vm[1] sinar skipanir sakir hegomligra drauma. Brodirinn er nu þungliga angradr med morgum meingerdum ok hórdum ordum, ok sakir þess mundi hann oruænta, at hann kæmi fram sinu mali, vtan vor frv, su er hialpar þeim er litilhugadir ero ok huggar þa sem grata, [hefdi styrkt hann[2].

Eptir litinn tima lidinn, sem hann vendir sinu trausti til þeirar, er honum var von at hialpa, ok grætr hormuliga, vitrazt honum guds modir Maria hit þridia sinn, huggandi hans harm ok mællti: „Minn kæri son, ek skal nu gera enda aa þinu angri. Seg nu abotanum þau min ord, at ef likami hins andada brodur, sa sem suo langan tima hefir i vatni legit, finzt heill ok oskaddr vtan nockut spell, þa trvi hann [mer ok[3] minu bodi.“ Ok sem guds modir skildi, at þessi vngi madr ottadizt aasakanarord fyrr sagds cantoris, ef hann segdi þessa hluti, mællti hon: „Ef sa cantor mælir mot þier, seg honum þau min ord, at sakir hans omillda hatrs ok ofundar skal hann hinn niunda[4] dag hedan deyia skiotum[5] dauda.“ Brodirinn segir abotanum, huat uor fru baud honum, ok sem þessi cantor gerir sik reidan hier vm, segir hann honum nalgazt hans daudastund. Munkarnir tala nu med ser hliodliga, efandi huort þetta mvn satt vera, ok hafa [ymisir ymisliga[6] ætlan hier vm. Taka þeir þat rad at senda þangat, sem likaminn brodurins laa, nockura skilrika menn. Fara med þeim margir af hinum ellrum brædrum, profa þat nu med syn ok aatekning, sem adr hofdu þeir heyrt. Þuiat sa gudligr[7] mattr, er sundr skipti uotn hins rauda hafs ok let þau standa sem einn mur til beggia handa Jsraels lyd, hann hengdi nu med vndarligum hætti vótn þessarar aar vpp þui likazt sem eitt huolf yfir likam þessa sacriste, sem adr var af sagt. Likamrinn laa sæmiliga vtan nockura funan eda

[1] [sem hann uendi *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [þui ok hlydi *E.* [4] .x.da *E.* [5] illum *E.* [6] [ymsir ymissa *E.* [7] gudligi *E.*

vondan þef aa þurrum sandi vndir þessu huolfi, er suo var skært sem kristallus, ok eigi var annat enn sialft vatnit. Þeir sem þetta saa, vndrudu miok[1] ok foru til abotans ok sogdu honum ok brædrunum alla þessa hluti.

Huerr mundi[2] suo illuiliugr, at þa villdi þegia af guds lofi? Huerr mundi sa, er eigi þackadi gudi ok hans modur med ollum goduilia. Engi var sa, er eigi [predikadi þeira oumrædiliga[3] milldi. Allir þeir sem [nærr voru munklifinu, kuomu þangat[4] tendradir med fagnadi þessa nyiu[5] tidinda, ok þeir er adr hofdu verit ogladir sakir þeirar ofrægdar, er folkit hafdi gert munkunum[6], fagna nu ok glediazt, sem þeir heyra iarteign guds modur. Eingi efadi, at ond þessa sacriste var suo frials af ollum kuolum, er hans likami, er suo hafdi leingi legit undir uôtnum, var oskaddr ok fagr, sem hann væri nyandadr. Nu er buin processia[7] sæmilig med krossum ok reykelsiskerum. Fylgir þar otalligt folk lofanda gud med ollu hiarta, bera þeir likaminn til kirkiu, sem himinrikis drottning hafdi bodit, ok grafa sæmiliga i kirkiugardi.

Sem fyrr sagdr cantor profar nu sanna vera at sumum hlut þa vitran, er hinum vnga brodur var synd, efar nu ecki, at þat mun fram koma, er af honum var fyrirsagt, er hann nu viss, at hans daudastund nalgazt, ok fellr med litillæti til fota brædrunum[8], bidiandi med goduilia, at þeir[9] bædi fyrir honum til guds, ok at hin heilaga[10] Maria ok allir guds helgir menn hialpadi honum. Ok þuiat þat matti eigi vera hegomligt, sem modir sannleiksins hafdi skipat, deyrr þessi cantor aa þeim degi, sem hun hafdi sagt. Þat er likligt, ok enn helldr uist, at med þessum dauda, sem hann var pindr med stundliga, hofdu enda allar hans pinur, þuiat eptir þa myskunnsamliga vitran

[1] þenna hlut *E.* [2] mun *E.* [3] [þackadi oumrædiliga hennar *E.* [4] [þar kuomu til munklifissins, uoru *E.* [5] nyrra *E.* [6] munkinum *E.* [7] processio *E.* [8] brodurnum *E.* [9] hann *E.* [10] helga *E.*

hans dauda feck hann fullkomna[1] idran sinna synda med miklum grat ok harmi.

Hier giorir[2] ek enda aa þessarri frasogn, bidiandi at þeir sem hlyddu, fyrirlati mer, þo at ek hafi þenna hlut gert leingra ok med fleirum ordum skrifat, enn þeim synizt[3] naudsynligt. Er þat eigi auduellt at koma mikils hattar efni i skamt mal med faam ordum, suo at skilianligt verdi. Hier megum ver hafa dæmi af þessum brodur at varazt syndina ok ottazt fyrirdæmingina. Wer megum ok hugsa, huersu myskunsamliga hann var frelstr af guds modur, at ver leggim þui framar hug aa at þiona henni med goduilia, þuiat eingi ma utan hennar fullting ok bæn[4] frelsazt af heluiti. Enn þessi frelsan fyrirdæmdrar saalu ma ollum synazt einkanliga myskunnsamlig. Lof se vorum herra Jesu Kristo ok hans modur, þeiri hinni millduztu drottning, er med sinum syni rikir utan enda aa himni. Amen.

CXIII.

Vor fru dreypti miolk aa munk.

Sa war einn brodir er i nockuru klaustri þionadi himinrikis drottni ok hans modur iungfru Marie. Hueria nott sem [conuentan hafdi[5] sungit ottusong ok þat sem brædrunum var skylldugt[6], stod hann fyrir alltari vorrar frv ok las hennar ottusong, ok suo las hann [vm daginn hennar tid[7], þa sem heyrdi, eptir hueria tid brædranna. Suo leid langr timi, at hann gerdi þetta at iafnadi med miklum goduilia, allt til þess at hann feck suo mikinn krankleika med febribus, at hann matti eigi vpphallda þessi þionustu eptir sinum vana[8]. Suo mikit var megn þessarrar sottar, at hun þrongdi suo hans munn ok kuerkr, pinandi hann[9] utan ok innan, at hann matti huorki nidr koma mat ne dryck, ok aa litilli stundu syndizt hans likami, sem hann wæri liflauss, ok sumir þeir sem wid woru sogdu, at hann

[1] fullkomliga *E.* [2] giore *E.* [3] syndizt *E.* [4] bænir *E.* [5] [munkarnir haufdu *E.* [6] at syngia *tilf. E.* [7] [hennar tider um daga *E.* [8] uanda *E.* [9] sua hans likam *E.*

mundi þa andazt. Sem brædrnir heyra þat sagt, kemr þegar saman oll conventan[1] at bidia fyrir honum til guds ok olea hann. Ok er þeir hafa wt lesit þa salma, sem þeir woru vanir, undra þeir miok, huersu seint ondin skilst wid hann, þar sem aasianan[2] fôlnadi ok limirnir stirdnudu. Hann hrærdi eigi sinar augbrar, ok eigi dro hann ondina. Sumir brædrnir skundudu nu at breida harklædi nidr aa iordina, at hann skylldi þar andazt i, adrir sogdu, at ofseint wæri ok þessa þyrfti eigi wid, þuiat hann wæri þa daudr[3].

Sem allir brædrnir harma ok syngia med hryggiligri raust fyrir saal þessa goda brodur, þa vill modir allrar milldi iungfrv Maria eigi þola[4], at hennar capellanus kuelizt leingr i þessi sott, ok kemr su sæla modir ok iungfru, suo at eingi ser utan þessi hinn siuki madr[5], ok stendr fyrir hans sæng. Hun war i huitu klædi, hennar aasiona var einkanliga fogr, skinandi sem sol. Honum syndizt, sem hun tæki [hægri hendi vm[6] hans enni ok taladi suo til hans: „Minn kæri, huat gerir þu? leingi ertu mæddr med miklum krankleika, eigi er þat rett, at ek lati þik leingr kueliazt med [þinu þessa krankleika[7], suo goduiliugr sem þu ert mer ok minum syni. Ek modir myskunnar kom hier at hialpa minum capellano. Se nu til min, ottazt eigi, þuiat þu skallt hit bezta heill verda.“ Hier ma heyra vndarligan hlut, þann sem eigi[8] heyrdi fyrr slikan tedz hafa, sidan verolldin byggdizt. Su millda modir, sem medr sonnu er myskun allra veslugra manna, tok wt sin hinu[4] helguztu briost ok dreypti sinni blezudu miolk yfir þau storu[9] sar, er fallin woru aa vorrum ok andliti sins capellani. Sem heilug guds modir Maria hefir þetta gert, for hun til himins[10], sem hun villdi eigi hafa onadir af okyrleik ok hareysti brædranna, ok adr hun for brott, taladi

[1] conuentin *E.* [2] asionan *E.* [3] andadr *E.* [4] *mgl. E.* [5] brodir *E.* [6] [annare hendi hinni hægre i *E.* [7] [þessari þinu *E.* [8] eingin *E.* [9] ok hrædiligu *tilf. E.* [10] himirikis *E.*

hun þessi ord: „Nu skalltu fyrst hafa þessa ombun fyrir þina[1] þionustu, sem þu hefir mer ueitt. Enn sem litid lidr, skalltu fa eilifan fognud i himinriki, þuiat huerr sa er iafnan þionar minum syni ok mer med goduiliugu hiarta, ma oruggr wera, at hann skal fa goda ômbun ok lifa i þui riki, sem engan hefir enda.“

Sem hinn siuki madr er suo styrktr af guds modur, rettir hann þegar upp sitt hofud ok [sezt upp[2]. Hann stigr nu [brott af[3] sænginni, ok er hann sier huergi þa, er hann gerdi heilann, segir hann til brædranna: „[Hier war[4] drottning himinrikis dyrdar ok gerdi mik sinn þionustumann heilan. Enn þier gerdut ohæverskliga ok misgerdut miok, er þier veittud henni einga virding, þar sem þier saud, huat[5] myskunsamliga hun gerdi vid mik, ok wanræktud at bua henni nockurn stad, suo at hun mætti sitia.“ Hugdi hann, at þeir hefdi sed vitranina sem hann. „Wei mer veslugum, segir hann, er[6] ek hafdi eigi megn til at bua[7] nockut fagrt sæti[8] þeiri helgu drottningu, er mik overdugan gerdi heilan, ok ef þier hefdit eigi med yduarn[9] okyrleik suo nærr verit, trui ek, at hun hefdi eigi suo skiott brott farit.“ Brædrnir werda ottafullir, sem þeir sia þann heilann, er þeir hugdu[10] daudan vera[11]. Hinn siuki brodir skilr nu, huersu myskunsamliga guds modir hefir wid hann gert, ok segir[12] brædrunum alla vitranina. Allir þeir lofudu gud ok himinrikis drottningu, er sa ok heyrdu þessa iarteign. Blezut se wor frv, er suo myskunnsamliga læknar sina þionustumenn. Su sama drottning virdizt [oss ouerduga at gera sinum syni ok sier[13] til þionustu, ok hreinsi oss af ollum fleckum vorra synda, at eptir þetta lif fagnim ver med henni at eilifu i himinriki.

[1] þa *E.* [2] [sedz um *E.* [3] [upp or *E.* [4] [Huar er *E.* [5] huersu *E.* [6] at *E.* [7] henni *tilf. E.* [8] hasæti *E.* [9] ydrum *E.* [10] adr *tilf. E.* [11] ok þegia þeir *tilf. E.* [12] þeim *tilf. E.* [13] [at giora oss uerduga hennar syni ok henni sialfri *E.*

CXIV [1].

Vor fru hialpadi brodur er druknadi.

I nockuru munklifi var munkr einn, sa er vardueitti kirkiu ok hringdi til tida. Þessi munkr þionadi miok girndum sins likama, ok med diofulsins aaeggian framdi hann [optliga sorlifi [2]. Hann elskadi þo [3] einkanliga vora frv guds modur Mariam ok kom optliga fyrir hennar alltari, hana [4] heilsandi med eingiligri kuedio Aue Maria. Widr þetta klostr [5] var ein aa, yfir hueria fyrr sagdr brodir [6] for optliga til sinnar unnostu at fylla sina girnd. A einni nott, er hann villdi fremia þann glæp, sem hann var vanr, geck hann eptir sinum vana fyrir alltari heilagrar Marie hana heilsandi. Eptir þat lykr hann vpp kirkiudyrr [7] ok geingr til fyrr sagdrar aar. Enn sem hann villdi yfir fara þa bru, er [aa var anni [8], skekr fiandinn bruna ok [fellir brodurinn [9] i aana ok dreckir honum. Mikill fioldi diofla gripu þegar hans ond viliandi hana draga til heluitis. En med guds milldi kuomu til einglar ok villdu hialpa salinni [10], ef þeir mætti nockura goda hluti med henni finna. Enn er einglarnir kuomu, mælltu fiandr med miklu drambi: „Til huers komu [11] þier hier? ecki hafi þier [12] med [þessi saal [13], þuiat sakir sinna vondra verka, þeira sem hann [14] gerdi, er hun rettliga [15] tekin i vort valld. Einglarnir wrdu miok ogladir vid þetta, þuiat eigi var þeim [16] audsynt, hueria hans goda hluti þeir skylldi [17] fram bera, þa sem hann mætti hialpazt vid [18]. I þessu [19] kemr til hin heilaga guds modir Maria ok talar med asakanarordum til dioflanna suo segiandi: „Heyrit, hinir illzkufullir andar, sakir huers griput þier þessa ond [20]?“ Þeir suorudu: „Þui at ver fundum hana enda sitt lif i vondum verkum.“ Hun

[1] *Jfr. ovenfor S. 75–78.* [2] [opt saurlife *E.* [3] miok *tilf. E.* [4] elskandi ok *tilf. D.* [5] klaustr *E.* [6] munkr *E.* [7] kirkiu *E.* [8] [aa aanne uar *E.* [9] [fellr brodirinn *E.* [10] salunne *E.* [11] komi *E.* [12] at giora *tilf. E.* [13] [þessari saalu *E.* [14] hun *E.* [15] *tilf. E.* [16] þetta *E.* [17] skulu *E.* [18] fyrir *E.* [19] bili *tilf. E.* [20] sal *E.*

mællti: „Þat er lygi, er þier berit fram, þuiat ek veit, at huert sem hann for, heilsadi hann mer fyrst, takandi af mer orlof. Ok sem hann kom aptr, gerdi hann slikt[1] sama. Ok at þier megit eigi at sônnu segia, at ek geri valld aa ydr, þa leggium[2] vort mal aa dom hins hæsta konungs. Enn sem[3] þau hofdu hier leingi þrætt vm, villdi hinn hæsti gud, at fyrir verdleika sinnar[4] modur hyrfi þessi ond brodurins aptr til sins likama, at hann gerdi idran sinna synda.

Nu kemr sa timi, er brædr i klaustrinu woru vanir at fara til ottusongs. Ok er seinna var hringt, enn vani var, stodu upp nockurir af brædrum, leitandi at, hvar þessi brodir var, er hringia skylldi. Enn sem þeir finna hann eigi, foru þeir til arinnar ok fundu hann drukknadan. Þeim þickir þetta miok vndarligt, ok draga hans likam or vatninu, talandi med sier, sakir huers hann mundi þar [hafa komit[5]. Ok er þeir geta hier til ymisliga, verdr vndarligr hlutr. Sa er adr var daudr, ris nu upp ok stendr lifande[6] milli þeira ok sagdi brædrum allt, huersu [farit hafdi[7], ok huersu hann hafdi fordazt eilifa pinu med hialp ok fulltingi guds modur Marie. Eptir þetta fyrirlet hann eigi at eins þann laust, sem hann [var adr vanr at fremia[8], helldr þionadi hann iafnan sidan med hinum [heitazta kærleik[9] gudi ok hans helgu modur, ok endi sitt lif med godum verkum ok andadizt til guds i fridi.

CXV.

Munkr mintizt vid kinn vorrar frv.

I nockuru klaustri sællar guds modur Marie var einn sa brodir, er helgadi ok pryddi sina ond med vokum ok bænum ok odrum godum verkum. Þessi brodir var sacrista i klaustrinu ok suaf i kirkiu, sem sidr er til. Hueria nott sem brædr [hofdu sungit[10] ottusong ok þeir

[1] hit *tilf. E.* [2] leggim *E.* [3] *saal. E;* þuiat *D.* [4] sætu *tilf. E.* [5] [uera *E.* [6] *tilf. E.* [7] [til hafdi borit *E.* [8] [hafdi adr framit *E.* [9] [mesta kærleik ok heitazta *E.* [10] [sungu *E.*

foru at sofa, fell hann aa kne fyrir alltari ok likneski[1] vorrar frv guds modur Marie med ollum [þeim goduilia, sem hann matti þiggia af gudi, ok optliga felldi hann taar aa sinni bæn[2]. A kuelldit[3] sem sunginn var nattsongr ok brædrnir voru brott gengnir, fell hann fram fyrir hennar likneskiu[4], bidiandi þui med meira athuga, sem hann matti leyniligar ok auduelldligar[5] þat gera fyrir okyrleik alþydunnar. Hann bad optliga guds modur iungfru Mariam, hafandi fyrir augum sins hiarta fegrd aasionu ok klæda[6] himinrikis drottningar, at sva sem hun hlifdi fordum med sinum môtli þeim iuda syni, sem fadirinn kastadi i loganda ofn fyrir trv Kristz, suo skylldi hun ok hann frelsa[7] fra girndum heimsins ok presenta sinum syni. Sæl guds modir, su sem er huggan harmandi manna ok hialpar med sinni milldi syndugum monnum ollum, þeim er til hennar flyia, will eigi sinn þionustumann ser suo kærann, er hana elskadi med allri girnd[8] sins hiarta, leingr lata þarnazt sinnar hugganar[9], ok aa einni nott witrazt honum i draumi hin godgiarnazta modir myskunnar iungfru Maria. Sem hann var vaknadr, treystizt hann eigi i fyrstu at segia vitranina opinberliga, ok þui segir hann hana leyniliga, at eigi synizt hann hrosa sinum verdleikum[10], ef hann segir guds modur ser hafa ted suo mikla blidu. Enn þa er hann hugsar vm, huersu ovidrkuæmiligt er, at hann þegi yfir lofi guds modur, verdr hann med nockurum hætti skylldadr til sakir gudligs[11] otta at segia vitranina gudi til lofs ok sælli iungfru Marie, ok hefir[12] sina rædu aa þenna hatt.

Sem ek suaf i minni sæng fyrir ottusong, witradizt mer ein frv[13] virdulig at sia. Hennar asiona var biort ok lystilig, hennar klædi skinu med mikilli fegrd vmfram mannligan skilning. Þau voru oll buin vm halsinn ok ok um ermarnar med cocto skinandi med miklum fiolda

[1] likneskiu *E.* [2] [goduilia *E.* [3] kuelldin *E.* [4] likneski *E.* [5] naduligar *E.* [6] klædnat *E.* [7] frialsa *E.* [8] dygd *E.* [9] synar *E.* [10] godum verkum *E.* [11] guds *E.* [12] hefr *E.* [13] iungfru *E.*

hinna dyrustu[1] gimsteina. Hun var unglig i sinni aasionu, huit sem sniorr væri blandinn med hinni rôdu[2] rosu. Bædi hennar augu [voru skinandi[3] sem hinar biortuztu stiornur. Eingi daudligr madr ma, sagdi hann, ætla eda segia[4], huersu mikil var hennar ovmrædilig fegrd. Enn þegar i fyrstu sem ek sa hana, þottizt ek skilia, at hun var su sama, sem ek hugleiddi optliga i minu hiarta, ok var þo miklu fegri, enn ek eda nockur annar daudligr madr mætti hyggia. Sem ek sa hana, dyrkadi ek hana med miklum otta ok allri þeiri virding, sem ek matti, girnandizt at sedia minn vilia med hennar syn. Mer syndizt, at su dyrliga iungfru hefdi i sinum helguztum hondum eina fagra bok. Sem ek geck nærri, at ek beiddizt at sia, huat aa wæri bokinni, lauk hin [myskunsamazta frv hana upp blidliga[5] fyrir mer, ok syndi mer hennar vpphaf. Var titulus bokarinnar skrifadr med gulli ok hinum fegrstum coloribus aa þenna haatt: Hier hefr upp bok Ysaie spamannz. Þessi helga skript var eigi ritin[6] med manna hondum, helldr af einglonum eda af sialfum gudi, eptir þui sem ek hygg. Hon var eigi at eins lystilig at sia, helldr gladdi hon ok hiarta þess, er hana las, teygiandi hann til sig at lesa med sætleik andligrar skilningar. Sem ek hafdi þenna titulum yfirsed, girnandizt enn at lesa[7] fleira af bokinni, ok ek matti eigi sakir sætleika synarinnar fullkoma girnd mins hiarta siaandi eda lesandi hana, þa veik ek min augu til aasionu hinnar dyrlegstu iungfru Marie fallandi aa kne fyrir hana ok bidiandi, eigi med hræring tungunnar [eda med vorrum eda hliodi nockurra orda[8], helldr med einni samt girnd hiartans, at hun virdizt at gefa mer orlof til at kyssa aa hennar fætr. Su biartazta siofar stiarna, er oll er full med gudligri myskunn, veitir mer mina bæn, enn framarr enn ek þyrdi at beidazt, þuiat halldinni hennar sæmd þorir

[1] dyrdliguztu *E.* [2] raudu *E.* [3] [skinu *E.* [4] *saal. E;* sia *D.* [5] [milldazta iungfru bokina upp *E.* [6] ritud *E.* [7] leingra ok *tilf. E.* [8] [*mgl. E.*

ek at segia, at hun hneigdi at mer [litillatliga sina helguztu[1] kinn, at ek mintizt vid hana med minum mvnni, þo at overdugr. Eptir þat fell ek þegar aa kne ok minturnzt[2] vid hennar blezudu fætr, liggiandi leingi aa iordunni fyrir henni. Sem ek var ræntr þeim sæla suefni, huarf fra mer allt saman suefninn ok vitranin. Vm nottina eptir var ek at ottusong med odrum brædrunum, ok sakir þess at ek hugleiddi iafnliga[3] þessa vitran i minu hiarta, matti[4] ek eigi syngia nokkurn salm eda lesa lectionem, helldr gret ek iafnan[5] leyniliga vndir minni kapu. [Akærdi einn brodir[6] mik aa næsta degi eptir, at ek hefdi sofit nærr vm allann ottusonginn, þuiat hann vissi eigi, huat [satt er[7] hier um.

Sem brædrnir heyra vitranina, lofudu þeir[8] gud ok hans modur Mariam, er idrandi monnum þiggr iafnan likn af sinum millda syni Jesu Kristo. Enn þa, sem henni þiona med allri [elsku ok[9] girnd hiartans, huggar hun optliga komandi sialf þeira at vitia, sem hun gerdi vid þenna sinn þionustumann, er sakir hennar kærleiks hellt minning hennar fegrdar sem skrifada i sinu hiarta. Henni se lof ok heidr[10] med [sinum syni vorum herra Jesu Kristo[11].

CXVI.

Vor frv hialpadi einum munk.

Gudi til lofs[12] ok hans modur vilium ver eigi þegia yfir þeiri iarteign, sem ver hofum heyrt af skilrikum monnum, ok syndugum monnum ma vera til nytsemdar ok hugganar. Sa var einn munkr, er optliga gerdi med goduilia minning hinnar helguztu iungfru Marie, ok huern tima er hann geck fyrir hennar alltari eda hann saa hennar likneski, var hann vanr at heilsa henni sæmiliga med eingiligri kuediu Aue Maria. Ok þo at hann fremi[13] þessa

[1] [sina *E.* [2] ek *tilf. E.* [3] iafnan *E.* [4] matta *E.* [5] iafnliga *E.* [6] [Kærdi einn brodir aa *E.* [7] [uar *E.* [8] iafnann *tilf. E.* [9] [*mgl. E.* [10] dyrd *E.* [11] [vorum herra Jesu Kristo sinum blezada syni utan enda. Amen. *E.* [12] ok dyrdar *tilf. E.* [13] fremdi *E.*

milldu[1] þionustu med goduilia, verdr hann prettadr af slægd hins forna mannzins ovinar, ok þuiat hann er eigi suo forsiall sem heyrdi[2], fellr hann i laust sorlifis[3]. Enn þuiat hann war skynsamr madr, kendizt[4] hann vid þegar sina sekt med litillæti, ok grætr[5] med nogligum taarum, enn ongan fann hann þann, sem hann þyrdi at iata sina sekt. Sakir guds otta girntizt hann at iata syndina, enn mannlig skamfylli eggiar hann at þegia. Sem hann reidir i bylgium þessarrar aahyggiu sem i storu hafi, ok hann ma eigi finna ser nytsamliga hofn, kallar hann aa leidarstiornuna heilaga Mariam, ok sa er ottazt at fyrirdæma sialfan sik med leyndri iatning sins glæps, bidr hana ser hialpa med sinni myskunn.

Wor fru duelr ecki at ueita honum, þat er hann vænti, ok uitrazt honum i suefni huggandi hann. Honum synizt[6] sem hun standi[7] fiarri ok hafi[8] bunad ok aasionu sem ein iungfru einkanliga fogr med lausu haari. Einglar guds stodu vmkring[9] hana skryddir med dalmaticum ok odrum klædum, þeim er diaknar ero vanir at hafa til guds þionustu. Munkrinn kennir þegar, huerr honum vitrazt, ok kallar[10] þegar med miklum grati suo segiandi: „Heyr, hin skærazta[11] iungfrv, drottning einglanna, von þeira sem tyndir eru, huggan aumra manna, modir myskunnar, modir guds sonar, myskunna mer! Ek hefir[12] misgert þungliga, ek iati, at ek hefir misgert, ek skômmumzt [minn glæp[13], ek bid þig veita mer likn, þo at ek se overdugr. Heyr, min frv! Ertu eigi su millda modir, er ongvan fyrirlitr[14], engan rekr þu fra þer, engan kastar þu vt[15], þann sem til þin flyr. Muntu mer einum [vilia nita þa[16] hialp, sem þu ert ollum[17] vôn at veita med þinni godgirnd, eda muntu

[1] milldi *E.* [2] hann skylldi *E.* [3] saurlifis *E.* [4] *saal. E;* kemzt *D.* [5] gret *E.* [6] syndizt *E.* [7] stædi *E.* [8] hefdi *E.* [9] i hring um *E.* [10] *saal. E;* þackar *D.* [11] sætazta *E.* [12] hefi *E.* [13] [mins glæps *E.* [14] fyrirlætr *E.* [15] eda i brott *tilf. E.* [16] [neita þeire *E.* [17] *mgl. E.*

mier einum byrgia fadm þinnar myskunnar, þar sem þu ert uon hann at breida i mot ollum þeim, er til þin flyia. Ek bid, min frv, fel eigi þina myskunn fyrir mer einum, fyrir hveria allir þeir, er i nockurum haska [hafa staddir verit[1], hafa feingit hialp ok fôgnud.“

Sem hann talar þessa hluti ok þessum lika med grat, vikr guds modir nockut suo i brott, ok med henni eing-larnir, ok sem honum synizt, huerfr hun[2] inn i eitt[3] hus, er þar stod nærr. Hann ferr eptir, ok er hann kemr til hussins, finnr hann vti fyrir dyrum þria menn, þa er skrifa eitthuat[4]. Hann bidr þa litillatliga, at med þeira fulltingi mætti hann koma til vorrar frv at sia hana. Einn þeira stendr upp ok geingr at einum gluggi[5] ok mællti til þess, er þar sat wid: „Brodir Bonifaci, einn fatækr madr stendr vti ok bidr, at upp se latnar[6] dyrnar, þuiat hann villdi tala vid vora frv.“ Munkrinn ferr nu inn ok fellr til fota guds modur Marie. Hun reisir hann vpp sinum hondum med [vndarligu ok oætlanligu litillæti ok milldleik[7] ok sueigir hann at ser med sinum helgum armleggium, gefandi honum sætan fridarkoss med mikilli blidu.

Min frv! huerr mun sa heyra þenna hlut, er eigi undrizt, ok þa er þu huggar einn, slærr þu med miklum otta hiortu allra[8], er hugleida þina milldi. Gud gefi, at þitt andlit væri blitt til vor, ok sælir værim ver, þo at fyrir einnhuern af þeim, sem þier fylgia, villdir þu veita oss syndugum monnum þina myskunn aa þeim tima, sem ver skiliumzt vid verolldina. Sælir uærim[9] ver, þottu villdir einn tima bidia fyrir huerium vorum, segiandi til þins sonar vors herra Jesu Kristz: „Minn sæti son, mysk-unna þessum þionustumanni[10] þinum, ok þoat ver bidim, at þu þiggir oss til nada stora hluti af þinum syni, þa megvm ver sia af þessu þinu myskunnarverki, at miklu

[1] [ero staddir *E.* [2] sua at hun geingr *tilf. E.* [3] þat *E.* [4] nockut *E.* [5] glugga *E.* [6] loknar *E.* [7] [oættlanligu litillæte *E.* [8] þeira *tilf. E.* [9] *tilf. E.* [10] *saal. E;* manni *D.*

stærri hluti, enn nockur þori at beidazt eda vænta, veitir þu af nogleik þinnar milldi [1].

Nu skulum ver aptr huerfa til þeirar sogu, er ver hurfum fra. Sem [guds modir Maria [2] hefir veitt munkinum von sannrar liknar, huerfr hun brott fra hans augliti, enn guds myskunn var med honum vtan enda. Hann vaknar nu ok þackar gudi af olln hiarta ok guds modur, ok eptir þria daga kom til hans einn heilagr madr, ok iatadi hann fyrir þeim sina synd. Ma eingi efa vm, at fyrir vitran heilagrar guds modur Marie veittizt honum traust til at iata sinn glæp, villdi hun eigi, at hennar þionustumadr misti at gera naudsynliga ok hialpsamliga idran.

CXVII [3].

Vor frv þionadi munk til sængr.

Vor frv heilog guds modir Maria virdizt enn at syna, huersu heimuligr henni var einn brodir, sa er þionadi gudi milli annarra munka i nockuru klaustri. Þat bar til aa nockurum tima eptir diofulsins aaeggian, sem ek trui, at fyrr sagdr brodir drack suo mikit [i sinu herbergi [4], at hann vissi nærr ecki. Ok sem hann geck vt seint vm kuelldit ok for vm klaustrid til kirkiunnar, syndizt honum sem diofullinn hlaupi [5] i mot honum i liki [6] eins [vndarliga mikils ok [4] hrædiligs gradungs [7] ok uilldi reka sin horn i gegnum hann. Þa geck skiotliga fram fyrir hann ein iungfru fogr at sia. Hennar har fell nidr aa herdarnar. Hun hellt i sinni hægri hendi duk huitan sem snio. Hun aasakar diofulinn miok, at hann dirfdizt at hræda hennar þionustumann, biodandi honum, at hann færi [8] brott skiotliga ok dirfdizt [9] eigi at gera honum nockut til meins framarr. Sem hun hefir þetta sagt, huerfr brott allr otti diofulsins. Serr munkrinn þa [eigi ok [10] þa fogrv iungfrv. Hann geingr fram sinn veg, til þess er hann keimr til kirkiunnar. Þa

[1] myskunnar *E.* [2] [uor fru *E.* [3] *Jfr. ovenfor S. 115.* [4] [*mgl. E.* [5] hlypi *E* [6] liking *E.* [7] gridungs *E.* [8] fari *E.* [9] dirfizt *E.* [10] [ok eigi *E.*

kom enn fiandinn mot honum i liki stors ok hrædiligs hundz, ok hleypr aa hann ouarann, viliandi gleypa hann eda rifa kvikann i sundr. Fyrr sogd iungfru, er honum hafdi fyrr hialpat [1], vitrazt honum enn ok stendr i hia honum, ok lætr hann fara frialsan rekandi diofulinn langt i brott fra honum. Huarf enn suo huortueggi [þessi syn [2]. Hann geck nu inn i þa kirkiu, sem hann for til, nockut oruggari, sakir þess at þessi iungfru hafdi hann frelst ok rekit brott diofulinn. Sem hann geingr inn [3], kemr enn i mot honum mannzins ouin miklu ogurligri enn fyrrum [4]. Var hann nu at sia sem stort leo hlaupandi ogurliga [ok aakafliga mot honum rennanda [5], sem þat mundi [aa somu stundu [6] hann gleypa. Enn [su iungfrv er i fyrstu ok annan tima hafdi hann frelsat, rann i mot, adr sia leo gerdi honum nockut til meins [7], ok bardi diofulinn hart med þeim vond [8], er hun [hafdi i sinni hendi [9] suo segiandi: „Þuiat þu villdir eigi hlyda mer, skalltu nu hafa þessa pinu. Enn ef þu dirfizt optar at gera slikt sama, skalltu fa meiri pinur nu ok at eilifu." Hinn slægi fiandi [suo sigradr ok brott rekinn þrim sinnum ok lambdr med storum hǫggum [10], huerfr brott sem reykr, ok saazt þar alldri sidan.

Eptir þat tok Maria i hond munkinum. Hann styrktizt þegar ok feck aptr allt sitt minni ok uit. Ok suo leiddi hun hann aptr [11] til sinnar sængr halldandi i hans hond [12] um þær gradur, sem þau attu upp at stiga. Sem þau kuomu þar, kastadi mærin ofan þui klædi, sem yfir var sænginni, ok setti brodurinn upp i. Hun hneigdi miukliga hans hofud yfir hogindin [13] ok gerdi mark hins helga kross i hans enni. Eptir þat breiddi hun aa hann klædin ok sagdi til hans: „I [14] morgin skalltu fara til þess

[1] holpit *E.* [2] [synin i brott *E.* [3] i kirkiuna *tilf. E.* [4] fyrr *E.* [5] [remiandi i mot honum *E.* [6] [þa þegar *E.* [7] [hin sama mær rann i mot leoninu *E.* [8] uendi *E.* [9] [hiellt aa *E.* [10] [*mgl. E.* [11] allt *E.* [12] hendr *E.* [13] hægindit *E.* [14] Aa *E.*

munks, [ok nefndi hann [1], sem þinn godr [2] kumpan er ok minn fullkominn vin sakir þeirar fogrv þionuztu, er hann veitir mer dagliga [3], ok iata fyrir honum þina synd, ok geym, at þu duelir [4] eigi at gera, [huat sem [5] hann bydr þier. Munkrinn verdr miok gladr ok suarar [sinni sætu [6] med litillæti suo segiandi: „Heyr, hin sætazta iungfru! ek girnumzt med ollu hiarta hedan af þier at hlyda. Skal ek eigi duelia at gera, huat er þu bydr mer. Bidr [7] ek, ef þier likar [8] at hafa mik i þinni þionustu, at þu segir mer, adr þu ferr brott, huerr þu ert, er mer overdugum hefir veitt suo mikla uelgerninga.“ Hun suarar honum ok segir sig vera Mariam modur guds, er skapadi alla hluti, fyrir huers myskunn hun matti suo vardueita [sina þionustumenn [9]. Sem hann heyrir þessi ord [af worrum hennar kærleika [6], fyllizt hans hiarta med andligri gledi, ok tendrazt allr med hita astar þeirar dyrligu iungfrv guds modur Marie, ok hefr þegar upp sinar hendr med heitleika heilagrar truar, viliandi hallda henni ok kyssa hennar fætr ok dyrka [10] ok fadma modur sins herra, er honum hafdi hialpat. Enn hin milldazta himinrikis drottning, modir allrar myskunnar, von litillatra ok huggan veslugra, ferr þegar upp i loptid, sem hann hygst [11] henni mundu hallda, ok sa hinn skærazti gimsteinn allra gimsteina flytr sik til himinrikis hallar, skinandi milli himintungla [sialf biartari ollum himintunglum [6]. Brodirinn, er þessa vitran hafdi sed ok heyrt hennar milldi [12] ord, þackar gudi ok hans modur margfalldliga sina velgerninga ok myskun, ok tok nu henni at þiona hedan af med ollum goduilia, ok slikt sama sa brodir, er heyrdi hans iatning, med ollum þeim, er vissu þessa iarteign.

[1] [sem hun nefndi fyrir honum, *E.* [2] uin ok *tilf. E.* [3] iafnliga [4] duel *E.* [5] [þat er *E.* [6] [*mgl. E.* [7] Bid *E.* [8] nægir *E.* [9] [sinn þionustumann *E.* [10] hana *tilf. E.* [11] hugdizt *E.* [12] milldu *E.*

CXVIII.

Af brodr[1].

I einu munklifi, þvi sem stod aa aarbacka[2] nockurum, var [einn munkr[3], sa er vardueitti klaustrid, ok þuiat hann hafdi margt at gera, suaf hann eigi hia odrum brædrum. Hann neytti illa þess sialfrædis, gerandi opt[4] þann hlut, sem eigi heyrdi þeim, er munkalifnad hafa. Þuiat odrum megin [fyrr sagdrar aar[5] var kona su, er hann er vanr at fara til vm nætr at fremia med henni likamliga girnd. Þenna hlut vissi eingi madr [vtan einn sa[6] brodir, er honum var heimuligr. Enn þuiat hann villdi eigi ofrægia brodurinn, sagdi hann þat ongum manni. Enn sakir þess at ecki er suo leynt, at eigi birtizt, bar[7] suo til aa nockurri nott, sem hann hafdi framit þenna glæp, þa er hann villdi fara aptr til klaustrsins ok sat i þeim bati, er hann var vanr at roa yfir aana, hefiandi vpp ottusong af vorri frv med ollum þeim goduilia, er hann matti, þa kom suo mikill stormr at batinum[8], at honum huelfdi, enn munkrinn druknadi. Þat skapular[9] sem hann hafdi, flettir af honum ok rekr aa land.

Nu kom ottusongs timi, enn sa brodir, er hringia skylldi, var druknadr, sem adr var sagt. Munkunum i dormitorio þickir vndarligt, er suo seint hringir. Sa brodir, er vissi brottferd [þess brodur, er hringia skylldi, stendr vpp, ok sem hann finnr hann eigi i klaustrinu, hringir hann til ottusongs[10]. Brædrnir vita eigi, huar sa brodir er, sem brott var, ætlandi eigi, at hann muni þuilika hluti fremia[11]. Sem sunginn var ottusongrinn, ferr sa brodir, sem vissi synd hins dauda munks, med odrum þeim, er honum voru heimuligir, leyniliga brott or[12] klaustrinu ok

[1] *Saal E; Overskriften mangler i D.* [2] backa *E.* [3] [brodir einn *E.* [4] optliga *E.* [5] [arinnar *E.* [6] [nema sa einn *E.* [7] ber *E.* [8] batnum *E.* [9] skopular *E.* [10] [brodrsins af klaustrinu, stendr upp ok hringir, er hann finnr hann eigi *E.* [11] med nockrv mote *tilf. E.* [12] af *E.*

leita at þessum munk. Hann finnr hans [skapular rekit[1] upp or anni, ok berr þat til munklifisins, hafandi þat til marks vm, at hann var druknadr. Enn þegar dagr [lioss var[2], ferr abotinn ok brædrnir til aarinnar, ok sem þeir hafa leingi leitad brodurins[3], finna þeir hann ok draga hans likam til landz. Ok þegar sem hann kemr or vatninu, er hann med gudligri giof uppreistr af dauda, ok lykr upp sin augu. Enn er hann var eptirspurdr, huersu þetta[4] vard, segir hann med [litillatri iatning[5] allt, sem[6] uordit var, ok mællti:

Þa er ek uillda skvnda aptr til munklifisins[7], sem ek hafdi framit þa synd, er ek var wanr, huelfdizt batrinn, enn ek drucknadi [i aanni[8]. Þa kuomu til illgiarnir andar gripandi mik sem sinn eiginligan mann, ok villdu þegar draga mik til heluitis kuala. Þar kuomu ok [til guds[9] einglar, þeir sem i mot villdu standa þeira grimleik ok frelsa mik af þeira valldi. Her vard mikil þræta i milli þeira. Diofl-arnir toldu mikinn fiolda minna synda mer til aasakanar ok fyrirdæmingar, þeir sogdu ok þa synd, er ek hafdi fyrir skemstu gert ok mer mætti[10] nægiaz til fyrirdæmingar. Einglarnir toldu min god verk, voru þau fa ok nærr einkis[11] verd hia þui, sem minar syndir, [leitudu þeir med þeim mik at frelsa[8]. Þrættu þeir aa þenna hatt sin i milli. Hier kemr til skiotliga vor frv hin helga Maria. Verdr dioflunum suo mikil ogn at[12] henni, at þeir flyia þegar langt i brott or þeim stad, sem adr voru þeir. Heilog Maria talar suo til þeira: „Huadan kom ydr suo mikil diorfung, at þier eignit ydr [þa sal, sem mer heyrir til[8], viliandi taka[13] til yduar[14]?“ Þeir suara: Frv, ver gripum eigi þat, er þier eigit, helldr tokum[15] ver þat eina, er oss heyrir til, ok þenna mann, er oss villdi iafnan samþyckia fremiandi synd-

[1] [skaupular rekinn *E.* [2] [er lioss *E.* [3] *mgl* *E.* [4] honum *E.* [5] [litillæti *E.* [6] þat *E.* [7] mins munklifis *E.* [8] [*mgl.* *E.* [9] [godir *E.* [10] matti *E.* [11] einskis *E.* [12] af *E.* [13] draga *E.* [14] þa er mier heyra til *tilf.* *E.* [15] taukum *E.*

ina, vilium ver til vor hafa, at hann se vor kumpan i pinunni." Heilog Maria mællti: „Hann endi sitt lif syngiandi mer lof, enn huerr dæmizt þuilikr af minum syni, sem hann er aa sinni andlatztid." Illir andar villdu med sinni illzku mik taka, ok sogdu til vorrar frv: „Vitum ver, at þu hefir valld af gudi at gera allt, þat er þv vill[1], enn þo berr þier vel[2] at fremia þitt valld suo, at þu minnizt at hafa þar med rettlæti, ok þui er rett, at þu iatir, at þessi saal heyri[3] oss til. Enn ef þu [vill hana þier eigna[4], ma audsætt[5] vera, at þu gerir [, sem þier heyrdi eigi[6], ok vardueitir eigi satt rettlæti." Hin helgazta iungfru suarar þeim: „Ef ydr synizt eigi rettlegt[7] vera, þat sem ek byd, þa skulum ver vm þenna hlut fara til hins rettlatazta[8] domara, mins sonar Jesu Kristz, ok þat standa, sem saa[9] dæmir, er alldri ma hneigia af rettlætis veginum." Þau koma nu fyrir vorn herra, ok guds modir Maria talar suo: „Minn sæti son, sakir þess at ek matti eigi stodua aakafa ok illzku ohreinna anda, bid ek þina milldi, at þu dæmir mer þenna mann, þott hann hafi [þungliga misgert[10], er med aakalli mins nafns let[11] sitt lif. Huersu megi þat þola mitt millda hiarta, at nockur sa, er mer treystir, fyrirfarizt, suo at honum verdi at ongu þessi sin von." Vorr herra suarar: „Min sæta modir! eigi er þat mer heyriligt at nita[12] nockurn hlut þinvm kærleik, þann er þu vill beida[13]. Þer berr ok at bidia einkis[14], er i mot se rettlæti ok skynsemi. Þu veizt, huersu marga stora hluti þessi madr hefir misgert, þa sem hann hefir enn alldri iatad eda idrazt. Enn suo sem David syngr, mun eingi vera i minu husi, nema sa[15] er inn geingr vtan[16] syndafleck, vil ek, at þessi ond huerfi helldr[2] aptr til sins likama, at eptir þat sem hann hefir bætt sinar syndir, veitizt

[1] uillt *E.* [2] *mgl. E.* [3] heyrir *E.* [4] [uillt hana eignazt *E.* [5] audsynt *E.* [6] [eigi rett *E.* [7] rett *E.* [8] rettlata *E.* [9] hann *E.* [10] [leingi misgiort miok þungliga *E.* [11] endi *E.* [12] neita *E.* [13] mik bidia *E.* [15] einskis þess *E.* [15] einn *tilf. E.* [16] an *E.*

honum eptir þinum vilia med oss eilif [hialp ok[1] huild.“ Ok nu, segir munkrinn, sem ek em suo eptir guds bodi[2] fyrir bæn hans modur aptr gefinn til lifs, þo at dioflarnir stædi mot, sem þeir orkudu, þa iati ek fyrir ydr minar syndir, segiandi huersu mikla uelgerninga guds modir hefir mer ouerdugum veitt. Bid ek, at þier hialpit mer med fulltingi yduarra bæna til guds, at ek mætti fyrirgefning fa minna synda.

Eptir þetta var brodirinn leiddr heim til munklifis, ok lifdi hann þar morg aar med helgum [bænum ok[1] lifnadi.

CXIX.

Vor frv græddi munk.

[Einnhuerr ungr munkr[3], fullkominn i godum sidum, gerdi minning guds modur Marie langan tima med mikilli[4] iafnlyndi ok stadfesti. Hann hafdi suo mikla godfysi[5] i sinu hiarta til hennar, at eptir þui sem sialfr hann var uanr at segia, matti hann varla nockurn tima nefna soninn, vtan hann nefndi þar med modurina. Hann tok mikinn krankleika, suo at hann var at kominn dauda. Sem þyngdizt hans sott, la hann tuo daga[6] vitlauss ok matti eigi eta eda[7] drecka, en þo var lif i hans briosti. Eptir þat feck hann aptr sitt vit, ok sem hann hefir kallat brædrna til sin, segir hann þeim suo, at hann var aa þessum tima kastadr i hrædiligar siafar[8] bylgiur med morgum odrum monnum, en at siduztu sem [hann oruænti ser[9] hialpar, vitradizt honum siofarstiarnan heilug iungfru Maria, modir vors herra Jesu Kristz, ok leysti hann or þeim haska. Hann lifdi sidan alla sina daga sæmiliga ok þionadi med ollum[10] megni ok goduilia himinrikis drottningu, at hann mætti halldazt i hennar vinattu.

[1] [*mgl. E.* [2] uilia *E.* [3] [Nockurr munkr ungr at alldri *E.* [4] miklu *E.* [5] *saal. E;* stadfesti *D.* [6] sem *tilf. E.* [7] ne *E.* [8] siofar *E.* [9] [ek oruænti mier *E.* [10] ollu *E.*

CXX.

Vor frv vitradizt munk siukum.

Sa var einn brodir i nockuru klaustri, at einkanliga aahyggiu bar fyrir hialp sinnar salu[1], kennandizt wid sinn ostyrkleik, ok hugsadi optliga, huersu hann mætti hellzt fa nadir ok myskunn af gudi, hugdizt hann stundum skylldu faa þar til fullting sællar guds modur Marie, stundum bad hann guds engla, postola eda piningaruotta eda adra guds helga menn hialpa ser. Enn sem hann hugsadi med ser, at hann orkadi eigi at heidra ok vegsama alla þa[2], sem verdugt er, tekr hann nockut at efa vm þeira fullting ok ottazt, at hann mundi annathuort fa enga hialp eda þa, sem honum nægdizt eigi til eilifrar heilsu[3]. Eptir þat tok hann, sem sidan[4] profadizt, gott rad ok nytsamligt, at hann skylldi næst gudi heidra ok þiona himinrikis drottningu ok uelia hana einkanligan geymslumann sinnar heilsu. Tekr hann nu at iata sig [opinberliga henni[5] til þionustu, ok þui helldr sem hann efadizt[6] nockut, at adrir helgir menn mætti honum hialpa. Þui med meira goduilia gefr hann sig i valld himinrikis drottningar[7], vakandi optliga med mikilli stadfesti aa bænum ok leitandi at fa vinattu þeirar somu frv, er hann skipadi allt traust sinnar [vinattu ok[8] vonar.

Nu kemr[9] sa timi, er þessi þrifui starfsmadr skylldi fa af sinni frv verdkaup sins erfidis. Tekr hann þa[10] suo mikinn krankleika, at hann liggr i reckiu. Hann bar þess hattar aahyggiu, sem optliga er vôn at þrôngua hiortu daudligra manna, þat er at hugsa vm sitt andlat ok ogn hins efsta doms, ok huersu godir menn ok illir skulu fa retta ombun, huorir[11] eptir sinum verdleikum. Hann sagdi þessa hluti i sinu hiarta: „Hueria uon mun ek vesall eiga til himinrikis[12]? Huerr mun mer hialpa eda vernda

[1] salar *E.* [2] þessa lute *E.* [3] hialpar *E.* [4] sidar *E.* [5] [henni æfinliga *E.* [6] efadi *E.* [7] drottningu *E.* [8] [*mgl. E.* [9] *saal. E*; sem *D.* [10] *tilf. E.* [11] huer *E.* [12] drottningar *tilf. E.*

mitt mal, þa er ek stend fyrir domstoli þess ogurliga domara? Huern mun ek hafa þann, sem mer veiti fullting i minni naudsyn aa þeiri ogurligri[1] tid, þa er ecki er fyrir hondum, utan annathuort at ek fai likn ok myskunn af milldi mins lausnara eda retta hefnd ok fyrirdæming sakir minna synda? Huerr mun suara fyrir mik, þa er ek [verd skylldadr[2] at gera skynsemi ok reikning eigi at eins fyrir þeim illum hlutum, sem ek hefir gert, helldr ok af þeim godum verkum, sem ek uar skylldugr ok ek hefir eigi gert. Ok eigi at eins skulu pinazt[3] min verk, helldr ok þar med ordin ok hinu minztu hugrenningar. Eingi heilagr madr mun[4] mer þa vilia veita fullting, megu þeir allir rettliga neita mer at hialpa, þuiat medan gud gaf mer sialfrædi i minu lifi, hirti ek eigi at stunda til med minni þionustu, at ek feingi þeira vinattu. Hefir ek at eins mina ond aa hendi folgit myskunn hinnar milldustu iungfrv Marie, ok þo med minna godvilia enn vera skylldi, ok sakir þess ottazt ek veslugr, at ek fai minni hialp af henni, enn mik nôdsyniar[5]."

Sem hann hugsar þessa hluti med miklum harm i sinu hiarta, ok hann hefir nærr einga uon sier til hialpar, vitrazt honum modir myskunnar, su sem er einkanlig uon ok hialp allra þurfandi manna, himinrikis drottning iungfrv Maria. Med henni var gamall madr virduligr at sia. Hun gengr at sænginni, er þessi siuki madr laa i, ok serr til hans blidliga. Sem hun hefir þagat litla stund, segir hinn gamli madr til hennar: „Min frv, hialp þessa mannz er i ydru valldi." Hun suarar: „Hann skal myskunn fa, enn þo efadi hann." Wid þessi ord geingr hun at sænginni ok segir til hins siuka mannz: „Se upp," sagdi hun. Sem hann hefr upp sin augu, sier hann himininn opinn ok aa himninum sæti gert med gull[6] ok dyrum steinum, skinanda[7] med allri fegrd vmfram solar birti. Sæl iungfrv Maria segir til hans: „Þetta sæti er þier buit fyrir þa þionustu,

[1] ogurligu *E.* [2] [er skylldadr til *E.* [3] profazt *E.* [4] man *E.* [5] naudzyniar *E.* [6] *saal. ogs. E.* [7] skinandi *E.*

sem þu hefir mer veitt, enn geym, at eigi efir þu hedan af um mina hialp." Sem hun hefir þetta sagt, huerfr hon brott ok ferr til himins, þiggiandi af milldi sins sonar, at hann gefi[1] hennar þionustumanni eilifa dyrd med sinum helgum monnum.

CXXI.

Maria hialpade munk er drvcnade.

Þa var[2] annar brodir, er[3] þui var vanr, at huern tima er hann heyrdi hringia til tida, let hann þegar af, huat sem hann hafdi adr at gera, ok las med goduilia tidir heilagrar guds modur Marie. Þessi brodir vard sigradr af[4] ostyrkleik ok girnd sins likama, for hann vm nætr brott af munklifinu ok lagdizt med einni konu. Var hann langan tima þrongdr ok vndirlagdr af þessum illa[5] vana, liggiandi leingi i þessi synd. Hans vegr laa yfir vatn nockut, þa er hann framdi þenna glæp. Enn sem gud uilldi[6] enda gera aa þessarri synd, er þat eina nott, sem fyrr sagdr brodir hefir framit þenna glæp, er hann var vanr, ok hann ferr aptr aa einum bati ok heyrir hringia til ottusongs. Ok sem hann hefr vpp tidir vorrar frv, huelfizt batrinn, i þui sem hann less[7] til lofs hinni helguztu iungfrv Marie þetta inuitatorium Aue Maria [gracia plena dominus tecum[8]. Druknar mvnkrinn þegar. Wm morgoninn er eptir leitad, huar þessi brodir mundi vera, finzt hans likami i aanni. Ok nockurir, þeir sem vissu þessa hans synd ok illann vana, sogdu, huersu þetta mundi vordit hafa. Werdr nu saa morgum kunnr hlutr, sem adr hafdi leingi leyndr verit. Giorir abotinn [þat rad med brædranna samþycki ok skipan[9], at sa er eptir rettum domi guds var suo [rædiliga brott[10] tekinn or þessu lifi utan idran ok yfirbot sinnar syndar, skylldi missa þess graptar ok þionustu, sem kristnum manni heyrdi at veita. Ok skipa þeir suo, at utan alla

[1] gæfi *E.* [2] enn *tilf. E.* [3] at *E.* [4] med *E.* [5] illum *E.* [6] uill *E.* [7] las *E.* [8] [*mgl. E.* [9] [med brædranna samþycki þat raad ok skipan *E.* [10] [skiotliga ok hrædiliga brott kastadr ok *E.*

myskunn brodurligs kærleika skylldi hans likami liggia i þeim sama stad i vatninu, sem þeim var sagt at hann var fundinn.

A næstu nott vitrazt hin helga Maria formanni klaustrsins suo mælandi: „Sakir huers dirfdizt[1] þu med suo skiotum domi at neita þessum brodur þann groft, sem brædrunum heyrir til[2]? Far nu þegar i dag ok drag hans likam or vatninu ok luk[3] upp hans munn. muntu þa sia, huersu þier berr[4] at gera vid hann.“ Þegar sem lysir. kallar abotinn saman alla brædr ok færir likam brodurins[5] brott or vatninu. Enn er þeir luku upp hans munn, fundu þeir ritad med gullstofum þau ord, sem hann las i sinum dauda. Var þat eingilig heilsan vorrar frv Aue Maria. Allir þeir sem þetta saa, gerdu gudi þackir, lofandi myskunn hinnar helguztu meyiar[6]. Þeir baru likam hins andada brodur til munklifissins ok grofu sæmiliga, sem heyrdi þionustumanni heilagrar guds modur Marie.

CXXII.

Brodir hliop vr klaustri.

Annar munkr var enn saa, at huern tima er hann kom fyrir alltari heilagrar guds modur Marie, heilsadi hann hana med eingiligum ordum Aue Maria. Þessi sami brodir vard enn suikinn med slægd hins forna mannzins ouinar, suo at hann girntizt suo miok skemtan ok blidu veralldarinnar, at hann fyrirlætr klaustramanna lifnad, verandi ominnigr, huat hann hafdi gudi iatad. Ferr hann nu langt i brott or klaustrinu, ouitanda[7] abotanum ok brædrunum. Enn fadir myskunnar ok gud allrar hugganar, sa er ollum helpr ok engan vill fyrirfarazt lata, lystr hann med miklum krankleika ok vanmegni likamsins. Ok af þessi hialpsamligu[8] hirting kennizt brodirinn wid, at[9] hann hafdi misgert, ok ferr aptr til munklifisins hina somu gôtu, sem hann

[1] dirfizt *E.* [2] *mgl E.* [3] *saal. E;* lukt *D.* [4] byriar *E.* [5] brodrsins *E.* [6] iungfru Marie *E.* [7] ouitandi *E.* [8] hialpsamligri *E.* [9] huat *E.*

hafdi brott farit. Hans krankleiki vox suo miok, at aa midium veginum fell hann ok do, þegar sem[1] hann kom aa iordina.

A þeiri somu tid birtizt þess hattar syn einvm vitrvm manni, at mikill fioldi diofla kom[2] til salu þessa brodur, viliandi hana gripa grimliga ok draga sem sinn eiginligan hlut til [eilifra kuala ok[3] fyrirdæmingar. Enn heilog guds modir Maria vill hialpa sinum þionustumanni, ok ferr til vors herra ok bidr hann suo mælandi: „Minn sæti son, ek bid, at þin milldi gefi [mer valld aa ond mins kapellans[4], þuiat mer er oheyriligt, ok eigi berr þat minni goduilld, at su saala se i valldi ohreinna anda, sem iafnan treysti, at hun mundi hialpazt fyrir mitt fullting[5].“ Modir myskunnar þa med sinni bæn, at ond þessa munks leystizt or heluitis pinu, ok skipadi hana i huildarstad med helgum monnum guds.

CXXIII.

Brodir var rekinn vr klaustri.

Einn klaustramadr var i nockuru fiolmenni[6] ok sæmiligu klaustri, [enn sakir sins glæps, er hann hafdi framit, var hann[7] med vilia ok samþycki allra brædra brott rekinn or klaustrinu[8]. Ok sem hann var hardliga brott rekinn, kom honum eigi til minnis at hafa med ser þa bok, sem hann var vanr dag ok nott [at bera[9], aa huerri voru tidir vorrar frv, þær sem hann las med [fullum goduilia ok athuga, þat framazta sem hann matti undirstanda[10]. Hann for skamt i brott fra klaustrinu, ok þo at hann mætti eigi vera at tidum med brædrunum vm nottina, gelldr[11] hann gudi ok hans modur millduztu skulld sinnar þionustu heyrandi brædranna song, þuiat hann matti eigi syngia vtan bokar[12],

[1] *mgl. E.* [2] kæme *E.* [3] [kuala eilifrar *E.* [4] [i mitt ualld aund mins capellani *E.* [5] ualld *E.* [6] *saal ogs. E.* [7] [sa er sakir þess glæps, er hann hafdi framit, uar *E.* [8] munklifinu *E.* [9] [aa at lesa *E.* [10] [godum athuga ok goduilld, sem mest matti hann ok fremzt. *E.* [11] gylldi *E.* [12] bækur *E.*

ok þo at hann hefdi bokina, kunni hann [varla at lesa[1] rettliga.

A þeiri somu nott vitradizt heilog guds modir Maria abota þessa klaustrs ok kastadi sem med reidi i hans andlit þeiri bok, er brodirinn hafdi gleymt at hafa med sier, suo mælandi: „Þuiat þu angradir [ok fyrirsmadir[2] minn kapellanum ok lezt hann eigi mega hafa þessa bok med ser, talmandi suo þa hans þionustu, er mer var miok þeck, þa skalltu sem skiotazt kalla hann aptr til brædranna med sæmd, suo framt sem þu uillt hafa velgerning[3] myskunnar mins sonar Jesu Kristz ok minnar.“ Hann verdr miok hræddr ok veit eigi, hueriu hann skal suara. Sem long stund leid, mællti hann: „Min frv, ek veit eigi, huar þessi brodir er.“ Hun suarar: „Hann er eigi langt brott fra kirkiunni.“ Nefnir hun stadinn, segiandi at þar mvn[4] hann finnazt, ef hans er[5] leitad. Eptir þetta huerfr himinrikis drottning i brott.

Abotinn med brædrunum fara at leita at þessum brodur[6], er i brott hafdi verit rekinn, fundu þeir hann i austr fra klaustrinu andadan[7] vid gardstaura nockura. Retti hann fra ser hendrnar hafandi aasionuna i[8] iordunni, ok syndi suo med retting sinna lima merking piningar vors herra[9] Jesu Kristz. Abotinn vissi, at hann hafdi af harmi dait, ok flytr hann med brædrunum med mikilli sæmd þar til þeirar kirkiu, er var i munklifinu, ok hugdizt med þessum goduilia blidka vora frv, er iafnan vill heidra sina vini. Mikill fioldi folks kemr til þessarrar likfylgiu med mikilli godfysi ok þionustu vid þenna andada brodur, huern er þeir trudu vera elskadan af guds modur Marie. Var þann tima markadr[10] aa þeim vollvm, er voru vndir fiallinu vid klaustrid. Kom þui þar suo mikit fiolmenni. Villdi drottinn vor, sa er i logmali baud at vegsama fodur sinn ok modur, at

[1] [eigi at syngia *E.* [2] [*mgl. E.* [3] velgiorninga *E.* [4] mundi *E.* [5] uæri *E.* [6] *tilf. E.* [7] liggiande aa iordinni *tilf. E.* [8] aa *E.* [9] lausnara *E.* [10] marknadr *E.*

dyrd hans modur yrdi morgum kunnig henni til æru. Vtferd ok likfylgia þessa brodur er af ollu folkinu giorr sæmiliga, ok aa þridia degi er hann grafinn. Þenna hlut gerdi[1] vitnisburdr vorrar frv, ok þetta þa af henni skær godfysi guds[2] mannz.

CXXIV.

Brodir drvcnadi.

Einn brodir var enn, sa er bar klaustramannz buning, en skildi sig i lifnadinum fra odrum brædrum halldandi illa þa reglu, er hann hafdi gudi iatad. A nockurri nott sem hann for brott or[3] klaustrinu at fremia sina munud, suaf hann suo fast, at hann vaknadi eigi, ok eingi, sa er i þui herbergi suaf, sem hann var i, þann tima er hringdi til ottusongs. Hann vaknar ok eigi, þa er hringir annan tima. Hann skylldi aa þeiri nott vera at tidum med brædrunum, þuiat mikil hatid var i kirkiunni. Enn sem samhringir ollum kluckunum, vaknar hann ok harmar nu miok gratandi sarliga bædi sinn glæp, ok suo at hann var seinn til kirkiunnar. Hann geingr nu aa veginn til munklifisins, sem skiotazt matti hann. Ein aa fell milli klaustrsins ok þess stadar, er hann suaf i, ok er hann for miok hlaupandi yfir þa bru, er [aa var[4] anni, drepr hann fæti ok fellr i aana ok druknar. Vm morguninn er lyst var, fundu þeir menn hann daudan, er þann veg foru, kastadan vpp or aanni aa þurt land. Abotinn ok brædrnir dæma, at hans likami skal i þeim stad liggia i sandinvm [fyrirlitinn af ollum[5], sem hann var fundinn.

Eptir þetta kemr suo mikil drepsott aa alla þa, sem i þui klaustri voru, at vis von þickir[6], at þat mvn[7] eydazt, ef [sottin lætr[8] eigi skiott af. Enn er brædrnir sækia fullting gudligrar myskunnar, bidiandi til guds dag ok nott med fostum ok vokum, vitrazt modir myskunnar, su er sættir oss vid sinn son, abotanum aa nockurri nott ok

[1] godr *tilf. E.* [2] godz *E.* [3] af *E.* [4] [uar aa midri *E.* [5] [fyrirlatinn af honum ok aullum þeim þar *E.* [6] þotti *E.* [7] mundi *E.* [8] [sottinni letti *E.*

aasakar hann miok suo mælandi: „Weizt þu eigi, at heilagt gudspiall vottar suo, at þeir ero sælir, sem[1] myskunsamir ero, þuiat þeir munu fa myskunn, ok i odrum stad stendr sua skrifat: Werit myskunnsamir, þuiat fadir yduar himneskr er myskunnsamr; wilit eigi dæma, ok munut þier eigi [dæmdir uerda, fyrirdæmit eigi, ok munu þier eigi fyrirdæmdir uerda[2]; gefit vpp, ok mun ydr vera vpp gefit [, gefit, ok mun ydr vera gefit[3]; med þui sama mali, er þier mælit odrum[4], mun ydr vera aptr mællt. Sakir huers vartu ominnigr drottinligs bodordz ok dirfdizt at briota hans skipan, fyrirdæmandi þann brodur, er eigi var af gudi fyrirdæmdr?" Abotinn þorir varla at suara i fyrstu, enn sem long stund leid, mællti hann: „Þessi brodir var opt grunsamligr vm þa synd, er nu profadizt aa hann, eptir þui sem vitni bera hans kumpanar, er med honum voru aa þeiri nott, er hann do ohegndr[5] ok idranarlaus. Gerda ek þenna hlut med margra manna radi, er nu idrazt ek [miok, sakir þess er ek se, at hann mislikar eigi[6] yduarri tign. Bid ek nu, at þier vorkynnit vorn ostyrkleik leysandi bond vorra synda, ok virdizt at segia minum litilleika, hnat yduar wolldugleikr vill dæma lata vm þenna hlut[7]." Himinrikis drottning suaradi: „Eigi er sem þu hyggr, at þessi madr hafi idranarlaus farit af þessarri werolld, þuiat skomm sinnar sektar gerir þat optliga, at madrinn skiptir sinum wilia, ok þessi madr pinadizt med [kinnroda ok[3] skammfylli sinnar sektar [, suo framt sem hann matti aa suo skomvm tima med algerre idran, þeiri sem miok war þægilig minum syni ok mer[8]. Fylldi hann hana med minni þionustu, ok þui er hann nu mer gefinn i walld, ok er hann med mer gerandi mer sætligar ok fullkomligar lof, enn hann mætti[9] nockurn tima gera, þa er hann war

[1] er *E.* [2] [*saal. E;* vera fyrirdæmdir *D.* [3] [*mgl E.* [4] *mgl. E.* [5] *saal. E;* ohegnd *D.* [6] [þess miok, er ek sie, at þat mislikar *E.* [7] mann *E.* [8] [med suo algiorre idran, sem hann matti fremzt aa sua skaummum tima *E.* [9] matti *E.*

i sinum likam. Hann hefir alla stund af[1] sinum barndomi med goduilia mer þionad, ok fyrir þui war hann aa sinum sidazta tima eigi fyrirlatinn af minum syni ok mer, helldr fagnar hann med mer i himinriki. Ok ef þu uill[2], at yduart klaustr frelsizt af þessu haskaligu[3] drepi, sem aa þui liggr, skalltu sem skiotazt bæta þat, er þu gerdir vid minn þionustumann, grafandi hann sæmiliga.“ Wor frv huarf brott eptir þessi ord. Abotinn gerdi suo godfusliga þat, er honum war bodit, at gud tok af honum þenna sinn[4] bardaga, at hann vænti[5] þui traustligar ombun fyrir sina þionustu i odru lifi.

CXXV.

Munkr drvcnadi.

Mikill er drottinn ok mikill er hans kraptr, sem synazt ma aa einum munk, þeim er med einkanligum goduilia þionadi sælli guds modur Marie, ok sagdi optliga henni til heidrs þann[6] versum, er hun war heilsut med af einglinvm. Suo bar til, at i hiarta þessa brodur kueiktist illzka med diofuligri aaeggian, suo at hann fæddi syndina fremiandi sorlifis[7] glæp.

Eru þeir fiorir illir hlutir, sem einkanliga strida mest aa huern duganda mann i þessum heime, þat er walld, weralldlig wizka, aagirni ok lostasemi. Hier af er [þat, at suo er[8] skrifat af þeiri likneskiu, er Nabugodonosor konungr sa, at hennar fætr woru af iarni ok tigli. Þessir fiorir fyrr sagdir illir hlutir merkiazt fyrir þessa likneskiu, huerrar hofud war gull, briostid med[9] silfr, kuidrinn med[10] eir, fætrnir med iarn ok tigl. Sem gull er dyrra enn nockur annar malmr, suo er ok walldit mest wert, ok sem holudit er mektugara[11] enn annar likaminn, suo er[12] i þessum heime valldit mest tignad. Biartleikr weralldligs wisdoms ok malsnilldar merkizt af þui fyrir silfr, af hueriu war briost

[1] fra *E.* [2] uillt *E.* [3] haskasamligu *E.* [4] *mgl. E.* [5] ueitti honum *E.* [6] þat *E.* [7] saurlifis *E.* [8] [sua *E.* [9] gull ok *tilf. E.* [10] *tilf. E.* [11] megtugra *E.* [12] ok *tilf. E.*

likneskiunnar, at sem þat werdr hreint[1], ef þat er opt wid haft, ok hliodanda af hamars hǫggvm, suo werdr ok wisdomrinn biartari af optligri framning ok wana, ok hliodar fyrir skynsamliga[2] malsnilldar list. Adrir tueir hlutir af þessum fiorum, er ek sagdi[3], þat er walld ok wizka weralldig, ero eigi af sialfum sier eiginliga godir eda illir, helldr ero þeir þar i milli, ero þeir godir þeim, er þeira neyta vel ok rettliga, enn hinum, [er illa fara med þeim, er þat haskaligt[4]. Hinir tueir hlutirnir [agirni ok lostasemi[5], ero iafnan illir. Þat ma rettliga segia, at allir þeir hlutir, sem madrinn gerir, eru annathuort illir eda godir af sialfum ser, ella ma þa hafa til gods ok[6] illz. Þeir hlutir ero eiginliga godir, er til heyra dygdum andarinnar, sem[7] guds kærleikr ok heilog trva. Þeir einir[2] hlutir ero iafnan illir, er i mot ero guds logum[8]. Enn þeir sem þar ero i milli, megu eigi heita godir ok eigi illir af sialfum ser, sem er walld, malsnilld, audæfi [ok likamlig fegrd, afl eda uoxtr ok adrir lutir, þeir sem til heyra likamanum[9]. Agirni ok saurlifi megu eigi kallazt godir[10]. Agirni er widrkuæmiliga iafnad til kuidar þessarrar likneskiu, er af eiri war, þuiat[11] sem kuidrinn safnar i sik alla hluti, þa er i likaminn koma, snuandi þeim med sinvm heitleik i saur ok fulindi, suo aflar ok aagiarn madr, ok weit eigi, huerium til handa hann dregr þat saman, enn gefr ecki af sier vtan illan[12] þef rangligrar framferdar. [Fyrir fætrna[13], er sumir woru med iarn enn sumir med tigl, merkizt saurlifi, er mannzins hiarta gerir hart til idranar, enn klockuir iarnligan hug med hita likamligrar astar, gerandi hann vanmegnan ok ovilingan til guds þionustu. Eptir þat þrotnar hann ok werdr[14] til einkis[15] hlutar gods nytsamligr, sem tigl ma

[1] ok biart *tilf. E.* [2] *mgl. E.* [3] sagda *E.* [4] [eru þeir haskaligir, sem illa fara med *E.* [5] [*mgl. E.* [6] eda *E.* [7] er *tilf. E.* [8] laugmali *E.* [9] [*tilf. E.* [10] god *E.* [11] suo *tilf. E.* [12] *saal. E;* allan *D.* [13] [*saal. rettet;* fætrna *E.* fætrnir *D.* [14] er *E.* [15] einskis *E.*

eigi leingi wera i watni. Þat ma audsæliga[1] birtazt aa fyrr sogdum munk, er af girnd sorlifis[2] blotnadi, suo at hann tyndi stodugleik sins hugar, ok þo[3] matti hann eigi fremia sinn wilia.

Þessi munkr war [goduiliugr i þionustu sællar[4] guds modur Marie, þo at hann wæri nu skelfdr med hita ok freistni[5] lostasemi. Elldr freistninnar profar[6] suo rettliga menn, sem tiglker [hardna ok fullgerazt[7] i ofni. Enn þeim er elska gud, snuazt allir hlutir[8] til gods. Þui bar suo til, at þa er þessi munkr, er frialsliga geck vt ok inn vm klaustrid, til huers sem hann villdi, sem [þess geymslumadr[9], for aa einni nott vt or kirkiunnni til þess þorps, er þar war nærr, at hann fremdi þar girnd sins likama, eptir þui sem hann hafdi adr[10] rad fyrir gert, ok sendi þangat einn mann sier heimoligan, enn almattigr gud stoduadi med[11] tuennum hætti, at hann kæmi[12] þessum hlut eigi fram. Þat fyrst at i þui husi, er hann for til, woktu menn ok satu wid dryck, [annat hitt, at þa hringdi ottusong[13]. Sem munkrinn heyrir þetta, hugsar hann med ser, at likara mvn wera at huerfa aptr enn standa þar, flyrr hann nu i brott sem skiotazt, at hann verdi[14] eigi kendr. Ok er hann hleypr akafliga brott, sækia hann[15] hundar med [mikilli gnollran[16] ok gaud, sem þeir ellti þiof. Hann werdr aakafliga[17] hræddr, ok sem hann kemr at þeiri bru, er aa veginum war miok mio[18] ok [la hatt[19], tok hann at minnazt hinnar helguztu meyiar Marie med harm ok grat, segiandi sem hann war wanr Aue Maria[20]. Ok sem hann segir þessi ord, fellr hann vt[21] af brunni ok druknar. Wm morgininn er hans hafdi werit leitad leingi ok hann [matti

[1] audsyniliga *E.* [2] saurlifis *E.* [3] þa *E.* [4] [guds þionustumadr ok i aullum hlutum goduiliugr sælli *E.* [5] freistnan *E.* [6] profanar brennir *E.* [7] [hardnar ok fullgerizt *E.* [8] godir *tilf. E.* [9] [hann *E.* [10] enn *E.* [11] sua af *E.* [12] kom *E.* [13] [þat annat, hringdi til ottusaungs *E.* [14] uæri *E.* [15] eptir honum *E.* [16] [sua mikilli gnolltan *E.* [17] undarliga *E.* [18] *saal. E;* midia *D.* [19] [laag *E* [20] gracia plena *tilf. E.* [21] *mgl. E.*

eigi finnazt[1], hugsar abotinn med ser, [huort hundarnir munu eigi hafa matt hlaupa eptir honum um nottina[2], lætr hann leita til aarinnar, finzt hann daudr rekinn vpp or aanni. Samþyckia allir brædrnir, at hann se[3] omakligr at wera iardadr med odrum brædrum. Ok þo at hann se af þeim vtkastadr ok grafinn fyrir vtan klaustrid, er hann eigi fyrirlatinn af gudligri milldi[4].

Witrazt himinrikis drottning abotanum ok segir, at þessi munkr, er suo war fyrirsmadr, heyrdi henni til, ok aasakar hann hardliga biodandi, at hann leidretti sig skiott vm þenna hlut, ok segir, at hann skal taka or mvnni hins andada, ef hann finnr nockut þar til nyiungar, ok marka af þui, huersu hann skal giora[5] wid brodurinn. Þegar abotinn waknar, duelr hann eigi at hlyda guds modur, ok ferr med brædrunum til þess stadar, er munkrinn war grafinn. Ok sem hann hefir opnat grofina, leitar hann eptir, hvat sa, er þar war grafinn, hefir i munninum, ok finnr þar eitt gulligt bokarblad. Woru þar skrifut aa þessi ord eingiligrar heilsanar, er hann var wanr at syngia, eigi at eins medan hann lifdi helldr ok[6] i sinum dauda Abotinn ok brædrnir toku þenna likam ok grofu med allri sæmd ok ollum goduilia.

CXXVI.

Munkr lifnadı fyrir bœn Mariu.

I munklifi hins helga Petri, þvi sem [er i Kolonia[7], war brodir sa, er i sinum [sidum ok[8] lifnadi hellt vm marga hluti sina reglu olikt þui, sem munk heyrdi til, for hann miok laus i morgum hlutum. Hann atti einn son, þann er hann fæddi vpp i mot munka[9] reglu, ok wafdizt miok i [weralldligum aahyggium ok starfi[10]. Einn tima er

[1] [fanz eigi *E*. [2] [huat hundarnir munu uil(i)a hafa, er um nottina hafa eptir honum hlaupit med suo mikilli gnollran ok hareysti *E*. [3] er *E* [4] myskunn *E*. [5] *tilf. E*. [6] *mgl. E*. [7] [i Colonia heitir *E*. [8] [*mgl. E*. [9] laugum ok *tilf. E*. [10] [ueralld-ligri ahyggiu ok skrapi *E*.

hann tok med brædrum þann dryck, er þeim war buinn med heimum grôsum til lækningar sins likama, tekr hann at knehazt med mikilli sott. Deyrr hann suo, at hann gerir eigi sina iatning ok eigi tekr hann wors herra likam. Hans ond er þegar gripin [af dioflinum [1] ok leidd til heluitis pinu. Ok er hinn helgi Petrvs, huers munkr hann war, ser þetta, ferr hann til hins milldazta [2] domara, wors lausnara Jesu Kristz ok bidr fyrir ond brodurins. Drottinn suarar honum: „Weiztu eigi. at spamadrinn sagdi, eptir þui sem ek kenda honum: Drottinn, huerr mvn byggia i þinu herbergi, ok huerr mvn huilazt [i þinu [3] helga fialli? Ok þa segir hann: Sa sem inn gengr vtan [4] syndifleck ok gerir rettlæti. Huersu ma þessi madr [wera holpinn [5], er eigi geck inn vtan syndafleck, ok eigi wann hann rettlæti, sem hann skylldi.“ Sem heilagr Petrus heyrir þetta, bidr hann fyrst helga eingla ok þar med [6] serhueriar skipanir heilagra manna, at þeir [bædi drottin [7] fyrir ond þessa brodur [8]. Ok sem þeir serhuerir badu, suarar drottinn þeim sliku [9], sem adr war sagt. Þa kemr Petrvs sidarst til sællar guds modur ok heilagra meyia, sem witandi fyrir vist, at þeira bænir mundu heyrdar wera [10].

Heilog [11] Maria med sinum meyium stod upp at bidia þessa sama, ok [12] sem hon kemr fyrir vorn herra, stendr hann vpp blidliga moti henne ok mællti til sinnar modur ok heilagra meyia: „Min sętazta modir ok minar kerazta systur [13], huat vili þer af mer þiggia?“ Enn er hin helgazta iungfru segir, at hon vill bidia fyrir sal [14] fyrr sagds brodur, segir vorr herra: „Þuat [15] ek hefuir sua sagt fyrir [munn spamanninvm [16], at engi megi byggia i minv herbergi, [nema sa er vtan [17] syndafleck gengr inn ok gerir

[1] [*tilf.* *E.* [2] helgazta *E.* [3] [aa þinu *E* [4] áán *E.* [5] [holpinn uerda *E.* [6] næst *E.* [7] [bidi *E* [8] drottinn uorn *tilf.* *E* [9] sna *E.* [10] verda *E.* [11] guds modir *tilf* *E.* [12] *Her begynder a*[8]. [13] systr *D*, *E.* [14] ond *D*, *E.* [15] *mgl.* *D.* [16] [spamanninn *D*, *E.* [17] [vtan sa er aan *D.*

rettlęti, vil ek, med þui at þu vill, at hann fai likn, at hans ond hverfui aptr til sins likama. at þa er hann hefuir gert idran af sinum syndum, þiggi hann eilifua hvilld.“ Enn sem heilug Maria sagdi þetta Petro, rekr hann fiandrna[1] i brott ok ognar þeim med lycklli þeim, er hann hellt a, tekr hann ond þessa brodur, er ohreinir andar hofdu adr haft i sinv valldi, ferr[2] hann þessa sal i valld tueimr fogrum sueinum. Enn þeir leiddu hana[3] til eins munks, er verit hafdi brodir i fyrr sogdu munklifui hins heilaga Petri, at hann leiddi hana aptr til sins likama. Ok er hann leidir[4] hana aptr, bidr hann, at hann segi hvern dag fyrir hans sal[5] psalminn Miserere mei deus, sem veitandi honum ombun [sins starfs[6]. Hann bidr ok, at hann sopi [sem optligaz[7] hans leidi. Þessi brodir reistr[8] af dauda segir þat, er hann hafde seitt[9], ok huerso hann var frelstr af [10] diofllа valldi fyrir bęn guds modur Marie ok hins helga Petrs postola.

Ef nockurum syniz [þessor iartein[11], er nv sogdum ver, otrulig, hugsi hann, huerso mycklu meira enn allir helgir menn heilug guds modir Maria maa þiggia af sinum syni, þeim sem er drottinn himins ok iardar, ok leggi nidr alla efuasemd sins otruleiks. Ef nockurr kastar i mot þi, sem segiz af þessum lycklli Petri, med hverium hann rak i burt[12] ovininn, hugleidi hann, at[13] andliga luti ma eigi segia likamligum monnum, vtan þeim se iafnat til likamligra luta. Enn þat er ollum vist, at gudi er ecki omattuligt, [huat er hann vill gera i himinriki ok a iardriki[14], honum se [fegrd ok valld, ęra[15] ok dyrd vm allar veralldir verallda. Amen.

[1] fiandana *E.* [2] fær *D, E.* [3] *saal. D, E;* hann *a.* [4] *saal. D, E;* leiddir *a.* [5] ond *D. E.* [6] [fyrir sitt starf *D, E.* [7] [optliga *D, E.* [8] risinn *D;* ris upp *E.* [9] sed *D, E.* [10] fra pinu ok *D, E.* [11] [þessi iarteign *D. E.* [12] brott *D, E.* [13] *tilf. D, E.* [14] [*mgl. D, E.* [15] [uegr ok *E.*

CXXVII.

Fra Giralldo er sig drap ok lifnadi aptr[1].

Ver vilium æigi þegia yfuir þeim hlut, er heilagr Hvgo aboti Clugniacensis[2] var vanr at ſegia af einum brodur i sinv munklifui. Sa brodir het Giralldus[3]. Hann fæddiz vpp a einum bæ, þeim sem nerr var borginne Lugdunensi. Þessi Giraldduss var vngr madr ok hafdi þess hattar idn, at hann var skinnare[4] ok fæddi sik ok modur sina af starfui ok erfuidi sinna handa. Fadir hans var latinn[5]. Hann elskadi[6] Jacobum postola einkanliga af[7] helgum monnum, ok var hann vanr at sækia um sinn a hveriu are til hans kirkiu, þar sem hann hvilir, ok offradi honum penninga, sem hann orkade. Giralldus atti eigi husphreyiu[8], helldr var hann einn med modur sinni gamalli i herbergi ok hellt reinlifui. Þat bar til a nockurum tima, sem hann var buinn til ferdar ad sanctum Jacobum, at næsto nott adr enn[9] hann hof vpp ferdina, vard hann ſigradr af likams munud ok lagdiz medr einne konu. Vm morgininn hefr hann vpp ferdina, sem hann hafdi ætlat. Hann for med tueim kumpanum ok hefuir medr ser einn asna. Ok er þeir voru a vegnum, kom til þeira faatękr madr, sa er fara villde til hins helga Jacobum. Þeir hofdu hann med ser ok gafu honum kost ok þat, er honum var naudzynligt, fyrir elsku hins helga Jacobi.

Þeir foru marga daga gladir allir samt. Diofullinn ofundar þeira kèrleik ok godvilia, bregdr hann a sik mannligri likingh miok sęmiligri, ok kemr leyniliga til þessa vnga mannz Giralldum ok talar sua [vid hann[10]: „Veiztu, huerr ek em?“ Hann svarar: „Eigi veit ek[11].“ Ohreinn andi męllti: „Ek er Jacobus postoli, hvers kirkiu þu ert vanr at vitia a hverio are langan tima ok heidra med

[1] *Overskriften af D.* [2] Cluniacensis *E.* [3] Geiralldus *her og senere E.* [4] skintari *D.* [5] andadr *D, E.* [6] hinn helga *tilf. D. E.* [7] ollum *tilf. D, E.* [8] husfreyiu *D*; husfru *E.* [9] *mgl. D. E.* [10] [til hans *E.* [11] huer þu ert *tilf. E.*

giofum. Vit, at ek gloddumz[1] af þinne goduilld, þuiat ek uenti, at þv mundir verda[2] godr madr. Enn nu nyliga, adr þu fort heiman, framdir þu saurlifni ok idradiz eigi edr[3] iatadir þa synd, ok fort sua a pilagrimsferd med [obêtta þa[4] synd, sem þin męda męti vera þeck gudi ok mer. Enn eigi berr, at þu gerir[5] sua, þuiat huerr er fyrir mina elsku vill vera minn pilagrimr, þa er honum fyrst naudzynligt at segia sinar syndir med litilatri iattning ok idran, ok pina sidan syndina medr þui erfuide, sem[6] hann þolir i sinne ferd. Enn huerr sem odruviss gerir, þa er mer þat helldr meingerd enn heidr.“ Sem hann hefuir þetta talat, hvarf hann brott.

Giralldus verdr miok ogladr, er hann heyrir þetta, ok hugsar med ser, at hann skal fara heim ok iata sina synd fyrir sinum skriptafodur. Sem hann hugsar þetta, syniz fiandinn honum i [somv mynd ok hann kom adr til hans[7] ok męllti: „Til huers ætlar þv at fara heim ok gera þar idran, sem þaa megir þv verdugr[8] vera at koma til min? Hyggr þu þik mega bęta þenna hinn miklla glęp medr fostum ok idranar taarum, miok ertv þa ovitr. Tru minum raadum, ok muntu þa hialpaz, ella muntu fyrirfaraz. Enn þo at þu hafuir misgert, þa elska ek þik, ok þui kom ek til þin at gefua þer þat raad, at[9] þv megir hialpaz af, ef þv vill mer trua.“ Pilagrimr segir: „Þat hit sama hugsada ek, sem þv sagdir. Enn sidan þu sagdir mer þat ecki stoda, bidr ek, ath þv giorir mer kunnickt, huat þu villt mer bioda, at ek megi hialpaz. ok skal ek þat giarna gera.“ Pukinn sagdi: „Ef þv villt fullkomliga hreinsaz af þessi[10] synd, þa skalltu af þer snida þinn getnadarlim, medr hverium er þv misgerdir.“ Hann verdr miok ottande, er hann heyrir þetta. ok męllti: „Ef ek gerir þat, sem þu bydr, mun ek eigi[11] lifua, mun ek þa vera sialfr sekr mins dauda.

[1] gledivmzt *D.* [2] ordit hafa *D*, *E.* [3] ne *D.* [4] [obættri þessi *D*, *E.* [5] gordir *D*, *E.* [6] er *D*, *E.* [7] [þeiri mynd sem fyrr *E.* [8] makligr *D.* [9] sem *D*, *E.* [10] þinni *D*, *E.* [11] mega *tilf. D*, *E.*

PT
7302
.U5

Maríu saga.
(Unger ed.)

Nov. 24/88 ILL U. of Man
91-1-29 ILL-U Manitoba

Maríu saga. v. 3
(Unger ed.)

PONTIFICAL INSTITUTE
OF MEDIAEVAL STUDIES
59 QUEEN'S PARK
TORONTO 5, CANADA

24125.